

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
ISTORIJOS KATEDRA

KRISTINA LAIDUSKAITĖ

Kultūros studijų programos

Antro kurso studentė

**ŠIAULIŲ MIESTO GALERIJŲ VEIKLOS ANALIZĖ IR KRITIKA KŪRYBINIŲ
INDUSTRIJŲ POŽIŪRIU**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas
Prof. dr. Gintautas Mažeikis
Recenzentė
dakt. Asta Jurevičiūtė

Šiauliai, 2013

SANTRAUKA

Kristina Laidauskaitė.

Šiaulių miesto galerijų veiklos analizė ir kritika kūrybinių industrijų požiūriu.

Magistro darbas.

Kultūros įstaigos, tarp kurių ir yra galerijos, yra ne tik miesto, šalies, bet ir pasaulio pažangos prielaida. Galerijos – vieni svarbiausių veiksmų, kurie padaro miestus labiau atvirus ir patrauklius. Taip pat, dailės galerijų veiklą galima išskirti kaip vieną ryškiausių kūrybinių industrijų sferų. Šiame darbe tiriama Šiaulių miesto galerijų veikla. Darbo tikslas – išanalizuoti Šiaulių miesto dailės galerijų veiklą lyginamuoju būdu pasaulio galerijų veiklos perspektyvoje, kūrybinių industrijų požiūriu, aprėpiant meniškumo ir klasteriškumo sąveikas.

Magistro darbe, remiantis moksline literatūra, straipsniais, dokumentais, atskleidžiamas galerijų raidos kelias, pasaulio ir Šiaulių miesto galerijų veiklos principai. Pagal išsikeltus uždavinius, išanalizuota parodų ir galerijų raidos istorija, išnagrinėti lyginamieji pasaulio galerijų veiklos modeliai. Taip pat išanalizuota, kaip Šiaulių miesto galerijos pristato savo veiklą ir ją vykdo.

Tiriamąjame dalyje, atliktoje taikant pusiau struktūruoto interviu metodą ir apklausiant ekspertus, atskleidžiama, kaip formuojama ir kaip vertinama Šiaulių miestų galerijų veikla. Pristatoma, kokius ryšius galerijos palaiko su kitomis kultūrinėmis ir verslo organizacijomis (klasteriškumas), į ką orientuoja savo meninę, kūrybinę veiklą, kaip tarpusavyje dalinasi veiklos sferomis ir kuria išskirtinius, savitus veidus, kokius pasaulio galerijų veiklos principus pastebi ir pritaiko savo įstaigose.

Raktiniai žodžiai: galerija, kultūrinė įstaiga, kūrybinės industrijos, klasteriškumas, „trečioji vieta“, menas, performansas.

SUMMARY

Kristina Laidauskaitė.

Šiauliai city galleries activity analysis and criticism in terms of creative industries.

Master's Thesis.

Cultural institutions, such as galleries, are not only the city and country, but also the world's progress assumption. Galleries are one of the key factors that make cities more open and attractive. Also, the activities of art galleries can be identified as one of the most remarkable creative industries. This Master's Thesis analyzes the activity of Šiauliai city galleries. The main goal is to analyze the performance of Šiauliai city art galleries in the world's comparative perspective, creative industries point of view and in terms of artistry and cluster interactions.

Master's Thesis is based on scientific literature, articles, documents that reveal the development of art galleries, the world's and the city of Šiauliai galleries operating principles. According to the tasks, there is analysis of the history of exhibitions and galleries development and the comparative world's galleries performance models. Also, research of how the Šiauliai city galleries present and perform their work.

The research part was carried out using semi-structured interview method and interviewing industry experts. It presents the activities and performance of the Šiauliai city galleries, their links to the other cultural and business organizations, what is the main focus of artistic and creative activities, how galleries share same activities and create exclusivity and originality, what world's galleries operating principles are noticed and adapted to their own institutions.

Keywords: gallery, cultural institution, creative industries, „the third place“, art, performance.

TURINYS

SANTRAUKA	1
SUMMARY	2
ĮVADAS	5
1. GALERIJŲ RAIDA	9
1.1. Pasaulio galerijų atsiradimas ir veiklos raida	9
1.2. Lietuvos galerijų kūrimosi istorija	14
2. PASAULIO GALERIJŲ VEIKLA. LYGINAMIEJI MODELIAI	22
2.1. „BALTIC“ galerija ir jos veiklos modelis	22
2.2. Londono „Tate“ galerijų kompleksas ir jo veiklą analizė	24
2.3. Estijos „Kumu Art Museum“	29
2.4. Privачios galerijos: „Saatchi“ ir „Gagosian“ galerijų atvejai	32
2.5. Mišrus galerijos modelis – „Guggenheim Bilbao“	35
3. GALERIJŲ ATVIRUMAS IR PATRAUKLUMAS VISUOMENEI	38
3.1. Savito galerijos veido svarba	38
3.2. Performanso menas, jo įtaka galerijų vystymuisi ir svarba jų veikloje	40
3.3. „Trečiosios vietos“ idėja	42
3.4. Galerijų dalyvavimas miesto renginiuose ir komunikavimas su žiniasklaida	44
4. LIETUVOS KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SAMPRATA IR ŠIAULIŲ DAILĖS GALERIJOS BEI JŲ VEIKLOS ANALIZĖ	47
4.1. Kūrybinės industrijos, kultūros politika Lietuvoje ir Šiauliuose	47
4.2. Kultūrinė situacija Šiauliuose nuo 1992 m.	52
4.3. Šiaulių dailės galerija	53
4.4. Šiaulių miesto kultūros centras „Laiptų galerija“	55
4.5. Šiaulių universiteto dailės galerija	59
5. ŠIAULIŲ MIESTO GALERIJŲ TYRIMAS LYGINAMŲJŲ GALERINĖS VEIKLOS MODELIŲ PERSPEKTYVOJE	61
5.1. Ekspertų interviu, apie Šiaulių galerijų veiklą, analizė	61
5.2. Šiaulių galerijų veiklos vertinimas	102
IŠVADOS	107
BIBLIOGRAFIJA	110
Literatūros sąrašas	110
Šaltinių sąrašas	111
Priedai	118

1 priedas. „Laiptų galerijos“ nuostatai.	118
2 priedas. „BALTIC“ galerijos atstovo Gary Malkin atsakymai į interviu klausimus.	126
3 priedas. Patricijos Poderytės atsakymai į interviu klausimus.	127
4 priedas. Janinos Ališauskienės interviu dalies protokolas (pilotinis interviu).	128
5 priedas. Dienraščio „Šiaulių naujienos“ (2013-05-17) rubrikų „Bulvaras“ ir „Renginiai“ su „Laiptų galerijos“ informaciniais pranešimais kopija.	133
6 priedas. „Laiptų galerijos“ kvietimai lankytojams lankyti parodas ir vaišintis arbata.	134
7 priedas. CD su interviu įrašais.	135

IVADAS

Temos aktualumas. Menas – neatskiriama kultūrinio universumo dalis. Jeigu kultūra pavadinama makrokosmosu, tai meną galima įvardyti kaip mikrokosmosą, kuriame slypi visa kultūros esmė, pagrindiniai šio makrokosmoso bruožai. „Į meno sąvoką populiariausia šiuolaikine prasme įtraukiamos visokios meno rūšys – tapyba, skulptūra, muzika, teatras, baletas, kinas, meninė literatūra. Todėl atsiranda savotiškas „meno ir literatūros“ junginys, kuriame atsiskleidžia jų savitumas kitų kūrybinės veiklos formų atžvilgiu“.¹ Taigi, jei anksčiau menas buvo gan griežtai skirstomas į rūšis, ir kiekviena jų būdavo atskira ir pasireikšdavo jai būdingose vietose, šiuolaikinis menas, stengiasi kurti naują meninį darinį, kuris savyje jungia anksčiau buvusias skirtybes. Galerijos kaip tik ir tampa dažniausia vieta, kur toks menas turi galimybę skleistis. Taip pat būtina pabrėžti, jog kultūros įstaigos, tarp kurių ir yra galerijos, yra ne tik miesto, šalies, bet ir pasaulio pažangos prielaida. Galerija – vienas svarbiausių veiksnių, kuris padaro miestą atvirą ir patrauklų. Galerija – tai atvira viešoji erdvė. Tokio tipo kultūrinė įstaiga nėra siauros specializacijos, ji aprėpia labai daug veiklų. Sėkmingai jų veiklai svarbu kūrybinis bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis. Galerijų veiklos efektyvumui svarbiausi klasteriniai ryšiai.

Kūrybinės industrijos – kasdien vis labiau išsiskiriantis reiškinys šiuolaikiniame pasaulyje. Ir būtent kaip vieną ryškiausių kūrybinių industrijų sferų galima išskirti dailės galerijų veiklą. Nepaisant to, kad pirmosios galerijos nebuvo siejamos su industrijomis ir ekonomika, šiandien pasaulis neįsivaizduojamas be šio dvilypio, dipolio darinio.

Dažniausiai dailės galerijų veikla būna labiau siejama su kultūrinių industrijų sąvoka, nes šios įstaigos visų pirma yra miestų kultūros židiniai, kultūros švyturiai. Tačiau, didėjant konkurencijai, plečiantis galerijų veiklai, jos priverstos modifikuotis, tobulėti, taigi, ir neišvengiamai tapti kūrybinių industrijų dalimi. Tą lemia ne tik tai, jog jos užsiima meno puoselėjimu, pristatymu visuomenei, kaupimu, tačiau ir tai, jog galerijos į šią sritį kasdien priverčiamos žvelgti vis kūrybiškiau. Kūrybinėms industrijoms galerijos priskiriamos ne tik eksponatų, bet ir savo veiklų dėka.

Galerijų įsitvirtinimo kūrybinių industrijų sferoje tendencijos aiškiai matomos visame pasaulyje, tačiau Lietuvoje šis procesas nėra toks progresyvus dėl įvairių, tiek ekonominių, tiek kultūrinių, priežasčių. Čia įprasta, jog galerijos savaime siejamos su kultūrinėmis industrijomis, nes jose vykdoma tiek meninė, tiek ekonominė veikla: vyksta meno parodos, meno kūriniai parduodami, o galerijai atitenka procentai nuo meno kūrinio kainos. Bet vis dėlto, tokia veikla

¹ Andrijauskas, A. 2000. Kultūros vertybių vartojimo savitumas ir dinamika. Kultūrologija. T. 6. Vilnius: Gervėlė, 110-111.

nepriartina galerijų prie kūrybinių industrijų sąvokos. Tam, kad taptų kūrybinių industrijų dalimi, į savo veiklą galerija turi įtraukti žymiai daugiau veiklų, susijusių ne vien su kultūra, verslumu, bet būtent su kūrybiškumu.

Galerija, kaip viena kūrybinių industrijų sferų, patenka į R. Oldenburgo išskiriamą „trečiųjų vietų“ sąrašą. „Trečioji vieta“ – tai kiekvieno žmogaus turima vieta po namų (pirmosios vietos) ir darbo (antrosios vietos), kur kiekvienas gali leisti laisvalaikį, bendrauti, jaustis saugiai ir komfortabiliai, atsipalaiduoti. Taigi, logiška tai, jog jei galerija patenka į „trečiųjų vietų“ sąrašą, ji turi potencialo užimti labai svarbią vietą visuomenės ir kiekvieno atskiro individo gyvenime. Tačiau toli gražu ne kiekviena įstaiga sugeba išnaudoti tą potencialą. Kad pavyktų tai padaryti, pravartu stebėti tuos, kurie tai sugeba ir mokytis iš sėkmingų galerijų pavyzdžių bei atvejų, jų veiklos programų.

Tyrimui taip pat svarbu atsižvelgti į pačią galerijų ir ekspozicijų raidos istoriją. Įsigilinti į tai, kas, pasak jos, yra prioritetas galerinėje veikloje, suprasti, kad naudą neša ne vien tie kūriniai, kurie yra rodomi, bet būtent būdas, kaip jie rodomi. Ne mažiau svarbu savo paslaugų spektrą plėsti, neapsiriboti vien parodomis ar pasyvia edukacine veikla. Šiuolaikinė, save gerbianči galerija, turėtų puoselėti tiek savo šaknis, tiek koją kojon žengti su šių dienų kultūrinėmis aktualijomis: atsižvelgti į žmonių poreikius ir puoselėti tiek klasikinį, tiek šiuolaikinį meną, pristatyti įvairius performansus, akcijas, instaliacijas, keisti veiklas tarpusavyje ar išskirti į skirtingus padalinius ir pan.

Temos naujumas: ne vienas mokslininkas nagrinėjo kūrybinių industrijų reiškinį. Tarp labiausiai pažengusiųjų galima išskirti Th. Adorną ir M. Horkheimerį (2006), R. Floridą ir t.t. Pastarąjį dešimtmetį kūrybinės industrijos sulaukė didžiulio susidomėjimo ir tarp Lietuvos mokslo žmonių. Iš jų galima išskirti G. Mažeikį (2004, 2005, 2007), J. Černevičiūtę (2007), R. Makselį. Galerijų veiklą tyrė ir aprašė B. O'Doherty ir Th. McEvelley (1999), E. P. Alexander ir M. Alexander (2008). Lietuvoje muziejų ir galerijų istoriją išsamiausiai išnagrinėjo N. Keršytė (2004).

Kultūros vartojimas yra vienas svarbiausių, o ko gero galima teigti, jog ir pats svarbiausias kultūros politikos rezultatas. Formuojantis rinkai, labai ryški kultūros komercializacija. Arvydas Matulionis teigia, jog „neretai „tarybinės liaudies“ kultūros erzacus pakeičia masinės kultūros erzacai.“² Autorius nagrinėja 1998 m. Kultūros ir meno instituto atliktą tyrimą „Lietuvos gyventojų tautinis kultūrinis identitetas, kultūros vertinimas ir kultūriniai poreikiai“. Apklausus 1000 respondentų, duomenys buvo susisteminti ir išanalizuoti. Remiantis šių metų tyrimų duomenimis, iš išvardytų kultūros ir meno sričių (teatras, dailė, muzika, literatūra, kinas, baletas, fotografija, architektūra) 8 proc. žmonių nurodė, kad labai domisi daile, 5 proc. fotografija, šiek tiek šiomis

² Matulionis, A. 2000. Kultūros vertyvių vartojimo savitumas ir dinamika. Kultūrologija. T. 6. Vilnius: Gervėlė, 434.

sritimis besidomintys nurodė atitinkamai 43 ir 36 proc. Šios sritys išskiriamos todėl, kad yra aktualiausios galerijų veiklai. Taip pat galerijų veiklas dažnai papildo muzika, literatūra ir kinas. Kad šiomis sritimis labai domisi teigė: muzika – 35 proc., literatūra – 26 proc., kinu – 22 proc. respondentų, taip pat atitinkamai šiomis sritimis šiek tiek domėjosi 53, 51 ir 49 proc. atsakiusiųjų.

Lietuvoje niekas nesiėmė pamėginti išsamiai ištirti dailės galerijų kaip kūrybinių industrijų meniškumo ir klasteriškumo požiūriu. Būtent to siekiama šiame darbe. Šio santykio praktinei būsenai tirti Šiaulių miestas buvo pasirinktas dėl šių priežasčių:

- Tiriamosios ir gyvenamosios vietos sutapimas;
- Tiriamosios ir darbo vietos sutapimas, kuris leidžia giliau ir iš vidaus pažvelgti į tiriamą problemą.

Darbo tikslas – išanalizuoti Šiaulių miesto dailės galerijų veiklą lyginamuoju būdu pasaulio galerijų veiklos perspektyvoje, kūrybinių industrijų požiūriu, aprėpiant meniškumo ir klasteriškumo sąveikas.

Darbo uždaviniai:

- Išanalizuoti parodų ir galerijų raidos istoriją pasaulyje ir Lietuvoje;
- Išnagrinėti lyginamuosius pasaulio galerijų veiklos modelius;
- Išanalizuoti Šiaulių miesto biudžetines dailės galerijas ir jų veiklą;
- Ištirti Šiaulių miesto dailės galerijų klasterinę veiklą;
- Ištirti Šiaulių miesto dailės galerijų veiklos meninę įvairovę ir kompleksiskumą;
- Ištirti, kaip kūrybinės industrijos pasireiškia Šiaulių miesto dailės galerijose;
- Ištirti, kaip Šiaulių miesto dailės galerijose atsispindi, pasireiškia lyginamųjų pasaulio galerijų veiklos modelių principai.

Tyrimo problema. Šiaulių miesto dailės galerijų veiklos efektyvumas: kaip pasireiškia jų atvirumas per klasterinius ryšius?

Darbo objektas – Šiaulių miesto dailės galerijų veiklos efektyvumas ir lyginamoji pasaulio galerijų modelių veiklų spektro analizė.

Tyrimo metodai: tyrime naudojami šie metodai:

- Mokslinės literatūros bei dokumentų tyrimo analizė, kurią vykdant siekiama atskleisti pagrindinius terminus, konceptus, idėjas.
- Ekspertų apklausa taikant atviro tipo pusiau struktūruotą tiriamąjį interviu.
- Įvairių duomenų, apie galerijų veiklas, analizė.

Tyrimo imtis: siekiant atskleisti įvairaus statuso galerijų veiklos programų įvairovę analizuojami pasaulio galerijų modeliai:

- valstybinės arba biudžetinės galerijos – „BALTIC“, „Tate“, „Kumu Art Museum“;

- privačios galerijos – „Saatchi“ ir „Gagosian“;
- mišrus modelis – „Guggenheim Bilbao“.

Tiriamos trys Šiaulių miesto biudžetinės galerijos:

- Šiaulių dailės galerija;
- Šiaulių universiteto galerija;
- Šiaulių miesto kultūros centras „Laiptų galerija“.

Tyrimas buvo atliktas 2013 metų balandžio ir gegužės mėnesiais. Tyrime dalyvavo 8 ekspertai, atstovaujantys kultūrinės kūrybinės industrijas, konkrečiai – meno galerijas, švietimo ir kultūrinių įstaigų darbuotojai bei vadovai, Šiaulių miesto savivaldybės Kultūros skyriaus vedėja bei vienos lyginamuoju būdu analizuotos galerijos „BALTIC“ atstovas (išsamus sąrašas pateikiamas 5 skyriaus 5.1 dalyje, 62 puslapyje). Interviu bendra trukmė 149,28 minutės, vidutinė trukmė 24,16 minutės. Interviu išrašai pateikiami elektroninėje laikmenoje (CD), žr. Priedas Nr. 7.

Darbo struktūra ir apimtis.

Magistro darbą sudaro įvadas; 5 skyriai, iš kurių pirmajame nagrinėjama galerijų raidos istorija pasaulyje ir Lietuvoje; antrajame skyriuje nagrinėjami lyginamieji pasaulio galerijų veiklos modeliai; trečiajame skyriuje nagrinėjami galerijų atvirumo ir patrauklumo visuomenei principai; ketvirtajame skyriuje analizuojamos Šiaulių miesto galerijos bei jų veiklos; penktajame skyriuje aptariama tyrimo metodologija, pateikiama ekspertų nuomonių apie Šiaulių miesto galerijų veiklą analizė; išvados; literatūros sąrašas; 7 priedai. Darbe pateikta 10 paveikslų. Darbo apimtis – 117 puslapių. Panaudota 133 informacijos šaltiniai, iš jų 43 % – lietuvių kalba ir 57 % užsienio kalbomis.

Magistro darbas gali būti pritaikomas ir naudingas studentams, kitoms visuomenės grupėms, besidominčioms kultūrinių kūrybinių industrijų veikla, pasaulio ir Lietuvos ekspozicijų bei galerijų raida, Šiaulių miesto biudžetinių galerijų veiklą, standartiniais galerijų veiklos principais. Teoriškai ir praktiškai pritaikomos informacijos gali rasti kūrybinių industrijų atstovai, kultūros įstaigų, galerijų darbuotojai bei vadovai.

1. GALERIJŲ RAIDA

1.1. Pasaulio galerijų atsiradimas ir veiklos raida

Neginčijama tiesa, jog menas lydėjo žmones nuo pat senų senovės. Visos tautos ir visais laikais siekė per meną išreikšti save ir kurti pagal grožio dėsnius. Žmonės ne tik žavėjosi meno kūriniais, bet ir aukštino menininkus – jų kūrėjus. Niekas, išskyrus meną ar geriau už meną tiesiog negalėjo pavaizduoti viso pasaulio istorijos, turtingumo, jo įvairovės. Tie kūriniai, kurie išliko iki šių dienų, pasakoja apie senuosius laikus ir jau prieš daugelį amžių išnykusias gentis, tautas, šalis. Apie tą istoriją, kurios nei vienas negalėtų įsivaizduoti, jei nebūtų meno. Rašto šaltiniai, archeologiniai buities ir kiti radiniai pasakoja šiuolaikiniam žmogui „istorinę istoriją“, tuo tarpu tikrąją kultūros istoriją geriausiai gali papasakoti ir perteikti tik menas. „Net ir tada, kai kiti kultūros reiškiniai, tokie kaip kalba ir raštija, gali būti užmiršti, menas išlieka, išsaugodamas kažkada gyvenusių žmonių išvaizdą, perteikdamas jų mintis ir jausmus, gėrio ir blogio supratimą. Menas pasakoja apie jų gyvenimą, tradicijas ir papročius“.³

T. Vijrand savo knygoje teigia, jog „menas glaudžiai susijęs su savo epochos dvasiniu gyvenimu ir istorija, nors dažnai tuos ryšius ne iš karto pavyksta išvelgti“.⁴ Šis teiginys patvirtina prielaidą, jog menas, nuo pat savo atsiradimo pradžios buvo žmonių visuomenės, bendruomenės kultūrinis atspindys, istorijos pasakotojas. Kūrėjai visuomet įamžindavo tai, kas tuo metu visuomenės gyvenime buvo aktualiausia. „Paleolito laikotarpiu atsirado pirmykštis menas. Apie tai byloja iš rago išdrožtos figūrėlės, piešiniai ant kaulų bei urvinė sienų tapyba“.⁵ Šis menas visuomet atspindėdavo to laikotarpio realijas: meno subjektu buvo žvėrys, medžioklė, arba anapusinis pasaulis, kaip teigiama kai kuriuose šaltiniuose. Senovės menas neabejotinai turėjo ritualinę – mitologinę prasmę. Teigiama, jog ant urvo sienos pavaizduota sėkminga medžioklė to meto medžiotojams simbolizudavo pasisekimą kovoje su žvėrimis ir gerą laimikį.

Vystantis visuomenei, žmonių kultūrai, neišvengiamai vystėsi ir menas, atspindėdamas naujas gyvenimo realijas. Meno rituališkumas, gyvavęs jo atsiradimo pradžioje, pamažu prarado didžiulę svarbą ir ėmė trauktis, užleisdamas vietą grožio ir estetikos klodui. Kaip žmogui tapo svarbu ne tik prasimaitinti, o ir gražiai atrodyti, gyventi, taip ir menui jo subjektu tapo nebe mistiniai ritualai, o grožis ir būtent meninė gyvenimo atspindėjimo reikšmė.

³ Vijrand, T. Jauinimui apie meną. 2-asis leidimas. 2001. Kaunas: „Šviesa“. 7.

⁴ Vijrand, T. Jauinimui apie meną. 2-asis leidimas. 2001. Kaunas: „Šviesa“. 7.

⁵ Pirmykštė bendruomenė. [Žiūrėta 2013 01 28]. Prieiga per internetą: <http://azeri.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=43&Itemid=505&lang=az>

Tačiau, „norint išmokti suprasti meną ir iš tikrųjų juo gėrėtis, vien skaityti nepakanka: meno kūriniai reikia matyti. Ir ne tik reprodukcijas, bet ir originalus - muziejuose, parodose“.⁶ Taigi, remiantis tokia mintimi galima teigti, jog lygiai tuo pat metu, kai atsirado menas, atsirado ir jo eksponavimas, kuris vystėsi ir kito kartu su menu.

Norint analizuoti meno galerijas, jų veiklą, pokyčius ir šiandien jų veiksmuose diegiamas naujoves, reikia pradėti nuo pat jų atsiradimo pradžios. Prieš atsirandant ir įsikuriant galerijoms, tam visų pirma turėjo būti poreikis. Vadinasi, pirmiausia turėjo atsirasti pats menas ir, be abejo, parodinės veiklos poreikis. Kadangi darbo tikslas nėra analizuoti meno istoriją, iš karto pereinama prie parodinės veiklos šaknų paieškos.

B. O'Doherty ir T. Brian knygoje teigiama, jog galerinės veiklos šaknų reikia ieškoti ne meno, o religijos istorijoje, kuri siekia kur kas toliau nei viduramžių bažnyčios istorija. Autoriai teigia, jog meno išdėstymo, kaip parodos, šaknys slypi jau senovės Egipto faraonų kapuose, o prieš tai jau radosi Paleolito laikų olų piešiniuose.⁷ Žinoma, olų piešiniai tam tikra tvarka buvo išdėstomi ne estetiniais sumetimais. Tai diktavo jų pirminė paskirtis - medžioklės ritualų, pomirtinio, anapusinio pasaulio vaizdavimo maniera. Egipto kapų meno dirbinių (freskų, skulptūrų ir t.t.) dėstymas taip pat rėmėsi ne estetiniais o grynai religiniais principais: mirusį faraoną ar žynį turėjo supti tam tikri daiktai, jo gyvenimą prieš mirtį ar po jos atspindinčios freskos, jį saugančių ir į pomirtinį gyvenimą lydinčių dievybių skulptūros, išdėstytos nustatyta tvarka laidojimo patalpoje. Tačiau, nors meno kūrinų dėstymas ir buvo grindžiamas kitais sumetimais, vis dėlto tai buvo šiuolaikinių parodų šaknys.

Galima teigti, jog visa ši veikla toliau organiškai vystėsi kartu tiek su religija, tiek su bendrąja istorija. Religinėje plotmėje, kasdienės aktualijas visuomet atspindėdavo tų dienų menininkų darbai: paveikslai, skulptūros, kurie vienaip ar kitaip buvo eksponuojami privačiuose namuose, viešose erdvėse. Tas pats vyko ir su grynai meniniais kūriniais, kurie neturėjo religinės prasmės ir tarnavo vien tik kaip estetikos ir grožio nešėjai. Užsakomieji portretai, skulptūros ir buvo kuriami tam, jog būtų matomi žiūrovui - savininkui, jo svečiams ar visai liaudžiai, jei atsidurdavo visiems prieinamoje erdvėje.

Iš tokių pradmenų vystėsi ekspozicijos menas, pradėdant nuo piešinių olose, meno dirbiniams keliaujant per privačių namų ir viešųjų erdvių sienas, kol galiausiai pradėjo vystytis poreikis vis dažniau matyti kuo įvairesnius meno kūrinius. Žmonijai galiausiai nebepakako vien to, ką turi savo namuose, mato bažnyčiose, kitose viešosiose erdvėse. Taigi, pamažu atsirado

⁶ Vijrand, T. Jaunimui apie meną. 2-asis leidimas. 2001. Kaunas: „Šviesa“. 7.

⁷ O'Doherty, B.; McEvelley, Th. 1999. *Inside the White Cube: The Ideology of the Gallery Space*. University of California Press. 8.

troškimasne tik turėti meno dirbinius namie, juos pamatyti praeinant pro šalį viešose vietose, bet periodiškai juos matyti, ir ne po vieną, bet daug įvairiausių menininkų darbų. Tuomet atsirado pirmosios meno parodos: meno dirbiniai, visų pirma paveikslai, buvo rodomi specialia rengiamose ekspozicijose. Pabrėžtina, jog pirmosios parodos, buvo rengiamos grynai komerciniais tikslais. Apie XVIII – XIX a. meno parodos vaidino labai svarbų vaidmenį meno rinkoje. Būtent tokių parodų metu buvo parduodami meno kūriniai. Taigi pirmosios parodos buvo rengiamos ne dėl estetinių ar edukacinių paskatų, bet komerciniais tikslais, siekiant iš to pasipelnyti parduodant meno kūrinius.

Pirmosios meno parodos Romoje visų pirma buvo glaudžiai susijusios su religinėmis šventėmis. Vėlyvajame XVI a. Romoje ir Florencijoje buvo įkurtos meno akademijos. Florencijos meno akademija „Accademia del Disegno“ buvo įkurta 1562 m., jos statute buvo nurodyta, jog jos studentai gali rengti parodas „Compagnia di San Luca“ bažnyčioje. Romoje „Accademia di San Luca“ buvo įkurta 1577 m., o atidaryta 1593 m. Jos studentų parodos buvo pradėtos rodyti per Šv. Luko dieną 1607 m. Vėliau šią dieną viešai savo darbus rodydavo ir patys akademikai.⁸

XVII a. pirmoje pusėje bažnyčiose švenčių dienomis buvo pradėta specialiai rodyti tapyba. Čia buvo eksponuojamos netgi puikios privačios senųjų meistrų paveikslų kolekcijos. Venecijoje, kaip ir Romoje, parodos buvo susietos su religija. XVII a. ten bažnyčia tapo tapybos parodų centru. Švenčių dienomis čia buvo rodomi to meto menininkų darbai, kurie kabojo tiek viduje, tiek pastatų išorėje. Kuriam laikui tai buvo tapę kasmetine tradicija⁹.

Pirmosios parodos Prancūzijoje buvo vadinamos salonais. Pirmoji žinoma paroda įvyko Paryžiuje 1667 m. Tai buvo pirmą kartą oficialiai įvykusi Prancūzijos dailės akademijos paroda. Parodos pavadinimas kilo iš jos vietos – ji vyko Kare salone Luvre (*Salon Carre* in the Louvre).¹⁰ Beveik 150 metų (1740 – 1890) čia vykdavo prestižiškiausi kasmetiniai arba kas antrus metus rengiami kultūriniai meno renginiai (parodos). Meno pasaulyje Prancūzijos dailė darė didžiulę įtaką meno stiliui visame pasaulyje. Menininkai buvo ištikimi akademinio meno tradicijoms, tačiau ilgainiui tapo gana konservatyvūs, taigi sėkmę po daugelio metų ėmė keisti nuosmukis. Jau 1881 m. Prancūzijos akademija atsisakė šių parodų kontrolės ir perleido ją Prancūzijos menininkų draugijai. Tačiau tai situacijos nepakeitė, ir parodose vis dar buvo pristatomas avangardui priešingas menas.

⁸ Art Exhibitions. [Žiūrėta 2013 02 02]. Prieiga per internetą: < <http://www.answers.com/topic/art-exhibition-2>>

⁹ Art Exhibitions. [Žiūrėta 2013 02 02]. Prieiga per internetą: < <http://www.answers.com/topic/art-exhibition-2>>

¹⁰History of the Louvre. [Žiūrėta 2013 02 03]. Prieiga per internetą: <http://www.louvre.fr/en/history-louvre>>

Šiandien šios parodos vis dar yra išlikusios, ir pirmasis salonas yra vienas iš kelių aukštojo meno salonų, tokių kaip „d'Automne“ salonas ir „Salon des Independants“¹¹.

Londono Karališkoji meno akademija buvo unikali ir nepriklausoma, privačiai finansuojama institucija, vadovaujama garsių menininkų ir architektų. Jų tikslas buvo skatinti kūrimą ir mėgavimąsi vizualiais menais per parodas, edukaciją ir diskusijas. Akademiją įkūrė Georgas III 1768 m. 34 įkūrėjai buvo iškilūs menininkai ir architektai, tarp kurių buvo tokie žmonės kaip seras Joshua Reynolds'as, seras Viliamas Chambers'as. Jie buvo pasiryžę skatinti profesionalųjį meną. Taip pat jie norėjo įrengti parodų salę, kuri būtų atvira visuomenei bei įkurti meno mokyklą, kurioje žinios ir įgūdžiai būtų perduodami ateities kartoms. Vienas iš pagrindinių Karališkosios akademijos tikslų buvo rengti kasmetinę parodą, kurioje galėtų dalyvauti visi menininkai ir kurios metu gautos lėšos finansuotų Karališkosios akademijos jaunųjų menininkų mokymus. Ši paroda vyksta kasmet be pertraukos ir yra žinoma kaip „Vasaros paroda“, kuriai atrenkama apie 10 tūkstančių darbų¹².

Vėliau šių šalių pavyzdžiu sekė ir kitos šalys. Lygiagrečiai su parodinės veiklos organizavimu ėmė kurtis ir erdvės, kuriose meno kūriniai imti kaupti ir saugoti, bei demonstruoti lankytojams. Taip ėmė atsirasti galerijos – muziejai. Vienas pirmųjų viešųjų muziejų, žinomų Europoje buvo „Amberbach - Cabinet“ Bazelyje (Šveicarija). Tai buvo tikriausiai pirmoji universitetui priklausiusi meno kolekcija. Originali privati meno kolekcija buvo nupirka miesto, ir jau 1671 metais ji tapo viešai prieinama šalies gyventojams. Kolekcija buvo eksponuojama universiteto bibliotekoje. 1683 m. atsiradė pirmasis universiteto meno muziejus Oksforde – „Ashmolean muziejus“. 1759 metais Britų muziejuje buvo atidaryta paroda, kurioje buvo eksponuojami grafikos darbai, piešiniai ir archeologiniai objektai. Ši kolekcija buvo privati ir priklausė serui Hansui Sloanui¹³.

„Uffizi“ galerija Florencijoje buvo pastatyta 1581 m. To prašė G. F. De Medici. Pastatą projektavo vienas to meto geriausių dailininkų ir architektų Giorgio Vasari. Jis buvo sumanytas kaip Mediči rūmų dalis¹⁴. Šios šeimos turtai liko Florencijai, jų pagrindu buvo pradėtas formuoti vienas

¹¹ The Paris Salon (1667 - present). Žiūrėta [2013-02-03] Prieiga per internetą: <<http://www.visual-arts-cork.com/history-of-art/salon-paris.htm>>

¹² About the Royal Academy of Arts. [Žiūrėta 2013 02 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.royalacademy.org.uk/about/>>

¹³ Alexander, E. P.; Alexander, M. 2008. Museums in Motion– An Introduction to the History and Functions of Museums.

¹⁴Uffizi galerijos istorija. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.uffizi.com/history-uffizi-gallery.asp>>

pirmųjų modernių meno muziejų. Pradžioje ekspozicijos buvo skirtos tik išskirtiniams lankytojams, o nuo 1765 m. tapo atviros visuomenei¹⁵.

Britų muziejus Londone viešai atidarytas 1759 m. Tai buvo universalus muziejus, kuriame vietą rado ne tik meno kūriniai, bet ir įvairūs istoriniai, archeologiniai eksponatai. Be to, įėjimas į muziejų buvo nemokamas.¹⁶ Čia taip pat galima paminėti ir „Ermitažą“, įkurtą 1764 m. Sankt Peterburge, kuris savo laiku buvo itin modernus ir inovatyvus meno muziejus.¹⁷ Netrukus po Prancūzijos revoliucijos, kai karališkosios vertybės atiteko žmonėms, Paryžiuje buvo įkurtas „Luvras“¹⁸, 1793 m. Neatsilikus ir Lietuvos kaimynė Lenkija. Jau 1796 m. Krokuvoje buvo įkurtas „Czartoryski“ muziejus, pavadintas jos įkūrėjos princesės Izabelos Czartoryska vardu¹⁹. Taip prasidėjo meno kolekcijų eliminavimas iš privačių aristokratų rankų ir meno atidavimas į visuomeninio gyvenimo sritį, kur jis buvo traktuojamas kaip priemonė masių edukacijai, skonio ir kultūros lavinimui.

N. Keršytė teigia, jog „XVII a. pradžioje eksponavimo teorijų kūrėjas Giulio Mancinis rašė, kad nuo XVI a. pastebimas kolekcijų atotrūkis nuo patalpų vidaus dekoru funkcijų; formuojasi jų autonominio eksponavimo rėmuose pradmenys. Jis traktavo galerijas ir bibliotekas (studijas, kur šalia knygų ant lentynų eksponuojami ir piešiniai, raižiniai, numizmatikos daiktai, Antikos ir kitos senienos) – kaip savarankišką rūmų reprezentacijos dalį ir studijų arba intelektualinio bendravimo vietą“.²⁰ Autorės nuomone, to meto galerijų atsiradimą skatino tai, jog tuo metu buvo gausybė meno ir jo kūrėjų. Tiek G. Mancinis, tiek Scamozzi atkreipė dėmesį į tai, kad Italijoje buvo imta statyti specialūs pastatai, vadinti galerijomis, o jų architektūra buvo artima loggi. Šios galerijos buvo skirtos ne vien parodinėms veikloms. Jos tarnavo kaip intelektualinių sambūrių vietos, Antikos meno, senienų, meno bei tapybos studijavimo erdvės.

XVIII a. viduryje vokiečių žemėse buvo įkurta keletas galerijų - muziejų: vienas žymiausių tai Karališkoji Sanssouci galerija Podsdame.²¹ Nuo 1769 iki 1779 m., sekant Sanssouci galerijos

¹⁵Minutės gidas į Uffizi galeriją Florencijoje. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.dailymail.co.uk/travel/holidaytypeshub/article-603192/The-One-Minute-Guide-To--br-The-Uffizi-Gallery-Florence.html>>

¹⁶ Britų muziejaus istorija. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <http://www.britishmuseum.org/about_us/the_museums_story/general_history.aspx>

¹⁷Ermitažas. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.geographia.com/russia/peter02.htm>>

¹⁸Luvro istorija. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.louvre.fr/en/history-louvre>>

¹⁹ Krokuvos princesės Czartoryski muziejus. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.krakow-info.com/museum3.htm>>

²⁰ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 21.

²¹Sanssouci rūmai. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.spsg.de/index.php?id=163&sessionLanguage=de>>

pavyzdžiu, buvo kuriama Museum Fridericianum su Meno akademija, galerija ir biblioteka Kasselyje.²² Šias įstaigas, galima traktuoti kaip „valstybinius“ muziejus ir galerijas.

XVIII a. carų rūpesčiu „valstybiniai“ muziejai pradėti kurti ir Rusijoje. 1719 m. buvo įkurtas Rusijoje muziejus – Kunstkamera carų rezidencijoje Peterburge. Ten iš Maskvos buvo perkeltas Petro I Imperatoriškasis kabinetas. Nuo 1767 m., kaip jau buvo paminėta anksčiau, organizuojamas Jaketerinos II-osios ermitažas.²³

Taigi, kaip galima pastebėti, galerijų istorija prasidėjo kur kas anksčiau, nei buvo galima numanyti. Remiantis įvairiais šaltiniais tvirtinama, jog eksponavimo užuomazgos buvo matomos jau Paleolito laikų olų piešiniuose. Meno pateikimo viešumoje idėjos pradėjo vystytis ir plisti ganėtinai sparčiai, ir vienos pirmųjų viešų meno eksponavimo vietų buvo bažnyčios. Vėliau ekspozicijos kėlėsi į privačias erdves – dvarus, iš kurių toliau vėl vystėsi atgal į atviras erdves – dailės galerijas, muziejus.

1.2. Lietuvos galerijų kūrimosi istorija

Lietuvoje pirmąsias ekspozicinės veiklos užuomazgas taip pat būtų galima rasti religinėje plotmėje, bažnyčių interjero puošyboje, tačiau kažkas panašaus į tai, ką šiuo metu galima traktuoti kaip galerijas pradėjo vystytis Lietuvos dvaruose apie XVI a. Pirmosios galerijos buvo skirtos ne parodų rengimui, viešam meno pristatymui plačiajai visuomenei, o tarnavo tarsi muziejinės erdvės, kuriose buvo eksponuojami dvarą reprezentuojantys meno kūriniai. Dažnai vienoje erdvėje su meno kūriniais, tapybos darbais, litografijomis, piešiniais, atsidurdavo ir kiti įprasti muziejiniai eksponatai: senienos, iškasenos, rankraščiai, šarvai, ginklai ir panašiai. Reikia pabrėžti, jog tiek muziejai, tiek galerijos Lietuvoje vystėsi koja kojon, kadangi jų ištakos buvo tuose pačiuose dvaruose ir dažnai tose pačiose erdvėse. Taigi minint muziejus ir jų svarbą, šiuo atveju jiems tapachiai galima sekti ir galerijų raidą.

Pirmasis dvaras, kuriame radosi lietuviškųjų galerijų ir muziejaus šaknys, kurių esmė buvo dvaro reprezentacija, buvo Žygimanto Augusto karališkoji Vilniaus rezidencija. „Pasak amžininko, popiežiaus nuncijaus Bernardo Bogiovannio, buvusiojo Žygimanto Augusto karališkoje Vilniaus rezidencijoje, ši „dvaro reprezentacija“ turtingumu ir įvairove pranoko net Romos popiežių rinkimus. Ji turėjo kitų Europos monarchų ir magnatų dvarų muziejams ar kolekcijoms būdingų

²²Museum Fridericianum. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.kassel.de/aktuelles/meldungen/12015/>>

²³ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 21.

Renesanso epochos bruožų“.²⁴ Ekspонатų rinkiniai, eksponuojami dvare, buvo tikrai labai įvairiarūšiai. Šaltiniai teigia, jog ten buvo galima rasti daugybę šarvų, ginklų, brangenybių, liturginių daiktų ir t.t. Dvaras turėjo gana įspūdingą galeriją, kuriai „meno kūriniai daugiausia buvo perkami Italijoje ir gaunami dovanų, kaip antai, 1547 m. iš Prūsijos hercogo Albrechto. Žygimantas Augustas buvo sektinas pasaulietiško žmogaus modelis. Karališkoje biblioteka ir galerija jo dvarą Vilniuje charakterizavo kaip žymiausią LDK kultūros židinį. Tai galėjo turėti įtakos kolekcionavimo, muziejų ir galerijų evoliucijai Lietuvoje.“²⁵

Tačiau Žygimantas Augustas nebuvo vienintelis to meto šviesuolis. Netrukus labai ryškiai vadovauti Lietuvos kultūriniam ir politiniam gyvenimui pradėjo Radvilų dinastija, kurios įtaka neatslūgo nuo XVI iki XVIII a. N. Keršytė teigia, jog Radvilų giminės „dvarų reprezentacijos“ pobūdį, t.y. muziejų formas, rinkinių sudėtį, jų sudarymo paskatas ir tikslus galima būtų netgi palyginti su tais laikais Italijoje garsios Medičių giminės kolekcionavimo ir muziejų sudarymo užmojais.²⁶ Tačiau knygoje „Lietuvos istorija“ teigiama, kad Radviloms vis dėlto nepavyko sudaryti muziejaus, kur būtų surinkti ir eksponuojami visi jų giminės rinkiniai, kaip atsitiko su Medičių giminės kolekcijomis, kurios tapo „Uffizi“ galerijos pagrindu.²⁷

Svarbus LDK kultūros židinytys XVI a. pabaigoje buvo sukurtas ir Vilniaus vaivados kunigaikščio Našlaitėlio Nesvyžiuje, kuriame tuomet gyveno apie 3 tūkstančius žmonių. Kunigaikščiui funduojant buvo pastatyta jėzuitų kolegija, bažnyčia ir bernardinų vienuolynas su bažnyčia. Tada Nesvyžiuje ir susiformavo didžiausias po Vilniaus LDK jėzuitų ir bernardinų veiklos centras. Amžininkus stebino Vilniaus vaivados Mikalojaus Kristupo Radvilos, praminto Našlaitėliu, ginklų, meno, monetų kolekcijos ir biblioteka.²⁸ Čia didikas įkūrė naująją Radvilų rezidenciją. Buvo pastatyta pilis su rūmais bei suformuotas to meto „dvarų reprezentacijai“ būdingas triumviratas, kuriam priklausė biblioteka, archyvas, galerija ir įvairiarūšiai rinkiniai. „Meno galeriją Našlaitėlis formavo daugiausia iš Antikos, italų ir flamandų meno kūrinių, kuriuos įgydavo iš kolekcininkų, per agentus iš Florencijos ir Romos. Jis pasirūpino, kad būtų pradeda kurti Radviliana: XVIII a. buvo išraižyti 165 Radvilų giminės portretai.“²⁹ Šis dvaras su savo galerija be abejonės turėjo įtakos Lietuvos galerijų formavimuisi. Tačiau reikia įsidėmėti, jog tai dar nebuvo nieko panašaus į tai, ką šiandieną galima aplankyti ir kas vadinama galerijomis. To meto galerijos

²⁴ Vilniaus miesto istorija. 1968. Vilnius. 116.

²⁵ Matušakaitė, M. 1984. Portretas XVI – XVIII a. Lietuvoje. Vilnius, 8, 71.

²⁶ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 23.

²⁷ Lietuvos istorija (Red. A. Šapoka). 1990. Vilnius: Mokslas, 309.

²⁸ Tarptautinė muziejų diena. [Žiūrėta 2013 02 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.voruta.lt/tarptautine-muzieju-diena/>>

²⁹ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 24.

daugiausia buvo skirtos tik elito akims, patiems didikams, rūmų savininkams bei jų svečiams. Aišku tai, jog turėti viešumo požymių joms tuo metu buvo dar per anksti. Galerijos galėjo atlikti mediatoriaus, skatinančio istoriškumo pajautas ir pažinimo siekimą, vaidmenį. Menas buvo vertinamas ne vien kaip estetikos šaltinis, bet dar labiau kaip pasipuikavimo ir statuso demonstravimo objektas. Taip pat šioje vietoje svarbu pabrėži, jog Našlaitėlis, siekdamas garsinti giminę nevengdavo daryti Renesanso epochos magnatui būdingų mecenavimo gestų, o tai buvo nauja Lietuvos kultūriniam gyvenime.

Radvilų giminė Lietuvoje garsėjo kaip meno ir kultūros puoselėtojai, kolekcionieriai.³⁰ XVII a. viduryje vienas jų, Boguslavas I Radvila, į savo rankas surinko visas giminės turėtas kolekcijas. Į savo rezidenciją, kuri buvo įkurta Karaliaučiuje, jis atsigabeno įvairiausių eksponatų rinkinius iš visų Radvilų rezidencijų: Vilniaus, Biržų, Kėdainių, Dubingių, Tauragės, Lubčo ir kitų. Tuomet buvo sudaryta reali galimybė bent santykinio viešumo muziejui suformuoti. Tačiau to nebuvo padaryta. „Šis atvejis Lietuvos muziejų istorijai reikšmingas tuo, kad parodo, jog viešųjų muziejų atsiradimo galimybės Lietuvoje yra artimos bendrosioms Europos muziejų evoliucijos tendencijoms, tuo pačiu ir italų Medičių muziejinių rinkinių konsolidavimui bei rinkiniu sudėties formavimui“.³¹ Tai rodo, jog Lietuvos situacija analizuojant tiek muziejų, tiek galerijų vystymąsi, nebuvo išskirtinė Europoje, nepaisant vyraujančių politinių, ekonominių, socialinių ir kultūrinių skirtumų. Meno, estetikos pajautos, o svarbiausia dvarų reprezentacijos bruožai buvo identiški Europos šalių tradicijoms. Tačiau vis dėlto Lietuvoje šis kultūrinis progresas buvo ne tiek lėtesnis, kiek mažiau pažangus, atsižvelgiant į tai, jog dvarų muziejai ir galerijos neišsivystydavo į viešas erdves, skirtas visuomenei, o ne to dvaro elitui.

Kristupo II Radvilos Kunstkammerą su retenybinių kabinetu H. Wisneris apibūdino kaip paveikslų, retų ir keistų daiktų rinkinį – tikrą to meto kultūrinių eksponatų lobyną. Lubčo pilyje buvusi Kunstkammera labiausiai atspindėjo XVI – XVII a. valstybės magnatų kolekcionavimo pomėgius rinkti retus, egzotiškus daiktus, masiškai vežtus iš tolimų kraštų į Olandijos uostus ir iš ten plitusių po visą Europą, taip pat sėkmingai pasiekusius ir Lietuvos kraštą.³² Be jokios abejonės, Kunstkammeros ekspozicija, atsižvelgiant į išvardintus kriterijus, turėjo alsuoti pasaulietišku ir egzotika. Turint omenyje tai, jog ji laikyta to meto magnatų kolekcionavimo pomėgių atspindžiu, galima susidaryti nuomonę apie šalyje vyravusias kultūrinės tendencijas.

³⁰ Radvilos. [Žiūrėta 2013 02 12]. Prieiga per internetą: <<http://ldmuziejus.mch.mii.lt/Muziejusirpadaliniai/RRadvilos.htm>>

³¹ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 25.

³² Wissner, H. 2000. Jonušas Radvila (1612 - 1655) Kėdainių šešėlyje. Vilnius: Vaga, 269.

Šaltiniai teigia, jog Lubčo pilyje Kunstkammeroje vyravusių eksponatų rinkinių (gamtos, istorijos, meno ir mokslo) įvairovė atspindėjo vis dar vyraujantį, nuo Renesanso epochos iki XVII a. tebesitęsiantį ganėtinai enciklopedinį požiūrį į aplinką bei pasaulį. Meno kūrinius ir Kunstkammeros galeriją reprezentavo paveikslai: vakarietiškosios dailės pavyzdžiai, kuriuose vyravo mitologiniai, alegoriniai ir istoriniai siužetai bei portretai. Taip pat teigiama, kad Kristupas II Radvila žymiai lenkė savo amžininkus, ir ne vien dėl savo meno vertinimo, kaip mano H. Wisneris, bet ir dėl to, jog domėjosi krašto archeologija, kuomet pasaulyje ir ypač Europoje vyravo visuotinas dėmesys Antikos senienoms.³³

N. Keršytės teigimu, Boguslavas II Radvila galėjo orientuotis ne tik į vokiškąsias muziejines tradicijas (populiariąsias Kunstkammeras ar Kunst-und Wunderkammeras), kurios ryškiau nei kitos buvo charakteringos Kristupui II Radvilai, bet taip pat ir į galerijų sudarymo Prancūzijoje ir Italijoje tendencijas. Boguslavas II Radvila, kaip ir jo dėdė Kristupas II Radvila, pats mėgo tapyti paveikslus, ypatingai domėjosi menu, Vakarų Europos meistrų kūriniais.³⁴ A. Paliušytė pastebi, kad „žymią Biržų Radvilų paveikslų galerijos dalį „sudarė šiaurietiškos dailės importas, nuo manierizmo laikų plitusios alegorijos, Kranacho rato protestantiška dailė“.³⁵ N. Keršytė rašo, kad Radvilų galerijai daug įtakos turėjo XVII a. Lenkijoje vyravęs dėmesys nyderlandų tapybai; kad buvo surinkta italų, vokiečių, prancūzų menininkų kūrinių ne tik religijos, alegorijos motyvais, bet ir peizažų, portretų, istorinių paveikslų, miestų, architektūros kūrinių, jų perspektyvų vaizdų. Jos manymu, „Boguslavo I Radvilos galerijoje dominavo Radvilų giminės narių, lenkų ir kitų kraštų monarchų, magnatų ir dvasininkijos atstovų portretai, kuriuos surinko kelios Radvilų giminės kartos“.³⁶

Manoma, jog nuo XVIII a. prasidėjo muziejų ir galerijų kūrimo dvaruose bumas. Ne tik naujai iškilusios didikų giminės, bet net ir smulkūs bajorai Lenkijoje ėmė siekti sudaryti savuosius „versalius“.³⁷ Tai pirmas pastebi ir akcentuoja Normanas Daviasas. N. Keršytė teigia, jog tai galima peradresuoti ir Lietuvos dvarų kultūrai. „Magnatų „dvarų reprezentacijos“ ėmė prarasti pranašumą prieš kitų bajorų dvarų muziejus. Buvusius pagrindinius reprezentacinius tikslus papildė kiti siekiniai, nulemti krašto politinės ir kultūrinės raidos bei bendrųjų kultūrinių epochos tendencijų

³³ Wissner, H. 2000. Jonušas Radvila (1612 - 1655) Kėdainių šešėlyje. Vilnius: Vaga, 270.

³⁴ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 27.

³⁵ Paliušytė, A. 1994. XVII a. Biržų Radvilų kolekcijos ir Šiaurietišųjų „kunstkamerų“ tradicija. Europos dailė. Lietuviškieji variantai. Vilniaus dailės akademijos darbai 1. Vilnius. 128.

³⁶ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 27.

³⁷ Davies, N. 1998. Dievo žaislas. Lenkijos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1795 m. 1. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjunga, 281.

Europoje. Dvarų muziejų pobūdis: forma, struktūra ir rinkinių sudėtis buvo daugiau ar mažiau panašūs. Vis dar vyravo populiarūs galerijos ir kabinetų dermė“.³⁸

Manoma, jog galerijų kūrimą ir sudarymą skatino net gi Paryžiaus Monmartro kūriniai. Kaip konkretus pavyzdys pateikiama Varšuvos kunigaikščio, pulkininko Konstantino Tyzenhauzo Pastovių dvare, XVIII a. pradžioje tapusiame didžiaja Tyzenhauzų rezidencija, įrengta paveikslų galerija bei ornitologinis kabinetas. Būtent šios galerijos sudarymo paskatos buvo išvelgtos buvus Paryžiaus Monmartro kūrinius: galerijos ekspoziciją sudarė 60 italų, prancūzų, olandų ir vokiečių mokyklų kūrinių. Nors ne visi jie buvo originalai.³⁹

Galeriją buvo įkūręs ir Vilniaus gubernijos Vyriausiojo teismo asesorius Dominykas Daugėla. Jis atnaujino savo pilį Siesikų rezidencijoje, kur taip pat buvo įkurti ne tik biblioteka, archyvas, bet ir galerija. Galerija buvo įkurta pilies reprezentacinėje salėje. „D. Daugėlos dėka XIX a. Siesikų dvaras garsėjo senomis kolekcijomis (paveikslų, lietuviškų dievybių skulptūrų), rankraščių rinkiniais, numizmatikos, porceliano, sidabro dirbinių, archeologine bei ginklų kolekcijomis.“⁴⁰

Manoma, jog XIX a. pirmoje pusėje Lietuvos dvarų ir kiti privatūs didikų ir bajorų kurti muziejai nevirto viešaisiais dėl įvairių, tiek subjektyvių, tiek objektyvių priežasčių. „Reprezentacinis valhališkas eksponavimas galėjo būti geriausias akstinas sociokultūriniai elitarinių muziejų konversijai. Tai rodo nuo XVIII a. antros pusės Vakarų Europos kraštuose viešaisiais muziejais pavirtusių „dvarų reprezentacijų“ pavyzdžiai. Rusų carų valdžios prispaustoje Lietuvoje tai buvo neįmanoma“.⁴¹ Tačiau kaip ten bebūtų, ankstesnės rezidencijų reprezentacijos neabejotinai įnešė didžiulį ir labai svarbų indėlį į Lietuvos muziejų bei galerijų vystymosi ir modernėjimo procesą. Pirmieji privatūs dvarų muziejai bei galerijos žadino visuomenės istoriškumo, identiteto pajautas, ugdė ir skatino kultūros palikimo svarbos suvokimą. Naujo privataus muziejaus ar galerijos atsiradimas viešojoje erdvėje nelikdavo nepastebėtas. Tai buvo kultūrinis įvykis, greitai recepcijuojamas šviesuomenės.

Neabejojama, kad Lietuvoje, kaip ir kituose Europos bei pasaulio kraštuose, viešųjų muziejų ir galerijų atsiradimą ir vystymąsi lėmė to krašto, kuriame jie buvo kuriami, politinė, socialinė, kultūrinė ir švietimo raida. Lietuvai buvo būdinga tai, jog ne privatūs muziejai ar galerijos tapdavo viešaisiais, o viešuosius tiesiog steigė susibūrusios patriotiškos šviesuomenės bendruomenės, mokslo draugijos, kurių tikslai buvo puoselėti, tyrinėti krašto kultūrą ir ypač jo istoriją.

³⁸ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 30.

³⁹ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 30.

⁴⁰ Siesikų dvaras. [Žiūrėta 2013 02 18]. Prieiga per internetą: <http://www.savaitgalis.lt/lt/pramogos/keliones_lietuvoje/lankyimos_vietos/siesiku_dvaras/>

⁴¹ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 33.

Jau 1900 m. A. Zaborskis Pašušvio dvare įkūrė Žemaičių kultūros muziejų. Tam specialiai buvo pastatytas atskiras namas, kuriame ir buvo surengta ekspozicija. Žemaičių kultūros muziejus turėjo galeriją, kurią sudarė apie 300 meno kūrinių, kuriuos, kaip teigiama, nutapė savininko dvare viešąjį dailininkai. Taip pat jau 1893 m. Vilniuje, pasitelkęs rėmėjus, A. Šutinas, savamokslis kolekcininkas, suorganizavo viešą parodą, kur pristatė savo rinkinius⁴². Grafas Ignacijus Korwinas – Milewskis, rafinuotas estetas kolekcininkas, Vilniuje atidarė meno galeriją. Ji buvo įkurta jai pastatytuose dviejų aukštų Veronos Palazzo Bevelicaque stiliaus rūmuose.⁴³

Taigi, jau nuo XVI a. Lietuvoje galima aptikti galerijų užuominų ir jų pradmenų didikų dvaruose, tačiau šios galerijos siaurąja prasme neturėjo nieko bendro su šių dienų parodomis bei galerijomis. „Dvarų reprezentacija“, kartu ir didikų reprezentacijai skirtos galerijos neturėjo paskirties suteikti vien estetinį pasitenkinimą, plėsti visuomenės akiratį, ugdyti kultūrinį pažinimą ar skonį. Kadangi dvaruose daugiausia dėmesio buvo skiriama didiesiems Europos dailininkams, o Lietuvoje buvo ne ką mažiau puikių menininkų, galiausia išaušo diena, kurią atsirado poreikis keisti esančią situaciją. Lietuvos dailininkai nusprendė susiburti, ir viešai, plačiai Lietuvos visuomenei pristatyti savo kūrinius. Taigi, pirmoji oficiali dailės paroda Lietuvoje buvo surengta 1907 m. Parodai sulaukus pasisekimo, iki 1914 m. buvo surengtos dar 8. „Pirmųjų parodų organizatoriai ir dalyviai buvo P. Rimša, M.K. Čiurlionis ir A. Žmuidzinaičius. 1907 m. jie įkūrė Lietuvos dailės draugiją, kurios tikslas buvo rengti parodas, telkti dailininkų kūrybines jėgas ir vadovauti visam dailės gyvenimui Lietuvoje. Organizatoriai greta profesionaliosios dailės eksponavo ir liaudies meną“⁴⁴.

Paroda įvyko P. Vileišio rūmuose Antakalnyje, Vilniuje. „Netikėtas parodos pasisekimas lėmė dailininkus vienijančios Lietuvių dailės draugijos įsteigimą. 1907 m. rugsėjo 15 buvo sušauktas steigiamasis draugijos posėdis, kuriame įregistruoti pirmieji 15 narių ir išrinkta valdyba: pirmininkas – A. Žmuidzinaičius, sekretorius – J. Vileišis, išdinininkė – S. Gimbutaitė, nariai – M. K. Čiurlionis, P. Rimša. Stoti į draugiją galėjo visi, prijaučiantys jos siekiams bei norintys dalyvauti jos veikloje, sumokėję nario mokestį, pasirengę draugiją remti pinigais“⁴⁵.

1920 m. susibūrė Lietuvos meno kūrėjų draugija, kuri siekė tęsti savo pirmtakės Lietuvos dailininkų draugijos sumanymus. Naujoji menininkų draugija svajojo įsteigti Meno ar Tulpių rūmus, M. K. Čiurlionio Tautos namus. Taip pat draugija siekė suformuoti lietuvių kultūros tęstinumo pagrindus, atsiremiančius būtent į M. K. Čiurliono kūrybos palikimą, kurį vertino kaip

⁴² Žilėnas, V. 1983. Lietuvos kolekcininkai ir muziejininkai. 3. Antanas Šutinas. Kultūros barai 2. 62.

⁴³ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 77.

⁴⁴ Celiešienė, J. 2000. Meno istorijos ir dailės pažinimo pagrindai. 163.

⁴⁵ Pirmoji Lietuvių dailės paroda. [Žiūrėta 2013 02 20]. Prieiga per internetą: <
http://www.lti.lt/lt/dailes_paroda>

lietuvių tautos dvasios išraišką. Jau 1921 m. Lietuvos meno kūrėjų draugijos iniciatyva buvo įsteigta Čiurlionio galerija. Tai buvo pirmasis viešasis valstybinis muziejus, kuriam pamatus padėjo M. K. Čiurlionio kūriniai. Taigi, Steigiamasis Seimas 1921 m. priėmė M. K. Čiurlionio galerijos įstatymą. Tuomet prie Meno mokyklos pagal architekto V. Dubeneckio parengtą projektą pradėti statyti laikinieji M. K. Čiurlionio galerijos rūmai.⁴⁶ P. Galaunės su kitais LMKD nariais parengti įstatai numatė jai perspektyvą tapti Centrinium Lietuvos meno ir kultūros muziejumi. Nuo 1924 m. Čiurlionio galerijos vadovu tapęs P. Galaunė planavo perorganizuoti ją į Tautos muziejų.⁴⁷ „P. Galaunė svarstė, jog galerija, sujungta su Valstybės ir Kauno miesto muziejais gali ir turi virsti Centrinium Lietuvos praeities ir dabarties meno ir kultūros muziejumi, kuris pajėgtų vienuose rūmuose duoti pilną Lietuvos meno ir kultūros vaizdą“.⁴⁸ 1925 m. dar nebaigtuose statyti rūmuose surengta jubiliejinė M. K. Čiurlionio darbų paroda⁴⁹. Tai buvo pirmoji valstybinė dailės galerija Lietuvoje. Po kiek laiko ši galerija buvo perorganizuota į Vytauto Didžiojo kultūros muziejų. Vėliau muziejui buvo grąžintas M.K. Čiurlionio vardas. 1997 m. M.K. Čiurlionio dailės muziejui suteiktas nacionalinio muziejaus statusas⁵⁰.

Pirmoji privati Lietuvos dailės galerija siejama su A. Blato pavarde. Tai buvo lietuvių kilmės dailininkas, modernizmo klasikas, kosmopolitas, priklausęs pokario humanistų kartai. „Kūrybinį kelią pradėjo gimtinėje, studijavo Vokietijos ir Prancūzijos dailės mokyklose. Berlyne pažino ekspresionizmo dailę, Paryžius subrandino šiuolaikišką meninę dailininko pasaulėjautą. Ryškus talentas bei meninės kalbos originalumas suartino Arbit Blatą su jaunąja Paryžiaus mokyklos (École de Paris) menininkų karta“⁵¹. Dailininkas niekuomet nepamiršo savo šaknų, ir savo veiklą vykdė ne tik Paryžiuje, bet ir Lietuvoje. Būtent šio žmogaus dėka 1932 m. rudenį pradėjo veikti pirmoji Lietuvoje privati dailės galerija Kaune.

Pirmoji šiuolaikinė privati profesionalaus meno dailės galerija buvo įkurta sostinėje. Ji buvo atidaryta 1990 metais ir pavadinta „Vilnius ir dailė“. Vilniaus Senamiesčio širdyje, prie Sereikiškių parko įsikūrusi galerija tapo pirmąja savarankiškai išsilaikančia privačia dailės galerija. Jos siekis

⁴⁶ Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muziejus. [Žiūrėta 2013 02 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.ciurlionis.lt/apie-muzieju>>

⁴⁷ Nacionalinis M. K. Čiurlionio muziejus 1921 – 2010. [Žiūrėta 2013 02 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.ciurlionis.lt/uploads/file/MKC%20chronologija%201921-2010.pdf>>

⁴⁸ Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala, 105.

⁴⁹ Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejus. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.ciurlionis.lt/apie-muzieju>>

⁵⁰ Čiurlionio muziejus. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <http://www.muziejai.lt/kaunas/ciurlionio_muziejus.htm>

⁵¹ Arbit Blatas. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <http://www.ldm.lt/NDG/Arbit_Blatas.htm>

buvo savo parodų salėse rodyti tik profesionalių dailininkų kūrybą. „Kadangi ekspozicijų salė nedidelė, galerija orientuojasi į tapybą ir grafiką. Galerija eksponuoja tradicinės lietuvių tapybos bei grafikos darbus, rengia personalines ir nedideles temines parodas“.⁵² Vėliau ši galerija buvo pervadinta į „Juškus gallery“. Oficialiame galerijos tinklapyje teigiama, jog „nuo pat savo veiklos pradžios „Juškus gallery“ siekė Gedimino kalno papėdėje įkurti savotišką kultūros oazę. Pagrindinė „Juškus gallery“ veiklos kryptis – atstovauti ir propaguoti XX a. Lietuvos ir Baltijos šalių modernizmo klasikos dailę“⁵³.

Taigi, apibendrinant reikia pabrėžti, jog vis dėlto Lietuvoje pirmąsias ekspozicinės veiklos užuomazgas taip pat kaip ir visame pasaulyje būtų galima rasti religinėje plotmėje, bažnyčių interjero puošyboje. Tačiau kažkas panašaus į tai, ką šiuo metu galima traktuoti kaip galerijas pradėjo vystyti Lietuvos dvaruose apie XVI a. Pirmosios galerijos buvo skirtos ne parodų rengimui, viešam meno pristatymui plačiajai visuomenei, o tarnavo tarsi muziejinės erdvės, kuriose buvo eksponuojami dvarą reprezentuojantys meno kūriniai. Kaip rašo menotyrininkas V. Kinčinaitis, „Šiaip ar taip dabartinių muziejų ir galerijų ekspozicijų pirmtakai buvo viduramžiškos keistenybių kolekcionierių kunstkamos, kurių, atrodo, mes jau vėl pasiilgome.“⁵⁴ Vėliau meno eksponavimo ir parodų rengimo ėmėsi besikuriančios menininkų draugijos, kurios siekė meną iš uždarų privačių erdvių kelti į viešumą ir daryti prieinamą visuomenei. Taip įsikūrė M. K. Čiurlionio galerija. Tai buvo valstybinių galerijų pradžia. Tačiau šalia ir toliau liko aktyvios privačios galerijos – viena pirmųjų naujų privačių galerijų – Vilniuje įkurta „Juškus gallery“.

⁵² Lietuvos meno galerijos. Vilnius: Vilspa. 7.

⁵³ Juškus gallery. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://app.artnetbook.com/public/public/index/kiosk/2>>

⁵⁴ Kinčinaitis, V. Kunstkamos lentynose. Parkas. 2003, Nr. 3.

2. PASAULIO GALERIJŲ VEIKLA. LYGINAMIEJI MODELIAI

2.1. „BALTIC“ galerija ir jos veiklos modelis

Šiuolaikinės meno galerijos yra viena svarbiausių kūrybinių industrijų veiklų. Galerijose susijungia būtent pagrindiniai kūrybinių industrijų komponentai – menas ir verslas. Šie du skirtingi poliai egzistuoja visose galerijose, skiriasi tik jų santykis galerijų veiklose. Preliminariai galima teigti, jog privačiose galerijose galimybę vyrauti turi verslas, o viešosiose įstaigose – pirmuoju smuiku dažnai griežia meninė veikla. Tai patikrinti galima analizuojant pasaulio galerijų veiklą, ieškant joje šių dviejų komponentų pasiskirstymo pagal svarbą santykio.

Pirmoji galerija, apie kurią tikslinga kalbėti yra Didžiojoje Britanijoje gyvuojanti galerija „BALTIC“ (1 pav.). (Iš pirmo žvilgsnio neadekvatu būtų lyginti Lietuvos, juolab Šiaulių miesto galerijas su Didžiosios Britanijos, tačiau tokia nuostata klaidinga. Šio lyginimo galimybė atsiranda tada, kai suvokiamas faktas, jog galerija „BALTIC“ yra įsikūrusi mažame Newcastle miestelyje, kuris Didžiajai Britanijai yra žymiai menkesnis, nei Šiauliai Lietuvai). Šis didžiulis meno centras įkurtas sename pramoniniame pastate, pietiniame Tyne upės krante, Gateshead'e. Tai didžiulis tarptautinis šiuolaikinio meno centras. Jame nėra jokios nuolatinės meno kolekcijos parodos. Centro esmė – nuolat kintančios, pagal grafiką eksponuojamos dinamiškos parodos. Galerijoje eksponuojami įvairiausių menininkų darbai: nuo žymiausių šiuolaikinių menininkų, iki menininkų, kuriančių vietinėje bendruomenėje⁵⁵.

1 paveikslas. „BALTIC“ galerija Newcastle

(Pav. šaltinis <http://www.giant-media.co.uk/project8.htm>)

⁵⁵Kas yra Baltic. [Žiūrėta 2013 03 07]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/about/what-is-baltic>>

Šis didžiulis šiuolaikinio meno centras duris atvėrė 2002 m. Reikia pabrėžti, jog jis, kaip ir didžioji dalis Lietuvos galerijų, yra biudžetinė įstaiga. „BALTIC“ yra vieta, kurioje lankytojai gali pajusti inovatyvų ir provokuojantį meną, atsipalaiduoti, mokytis bei atrasti šviežias idėjas. Galerija siekia praturtinti lankytojų gyvenimus, siūlydama programas kurios gilina žinias ir supratimą apie šiuolaikinį vaizduojamąjį meną.⁵⁶

„BALTIC“ - tai 3000 kvadratinių metrų meno erdvė, skirta vien galerijomis ir performansų pasirodymams, dailininkų studijos, kino, paskaitų salės, parduotuvė, biblioteka, archyvas bei restoranas. Šis didžiulis šiuolaikinio meno centras buvo atidarytas 2002 m. liepos 13 dieną. Pirmoji paroda, kurioje buvo eksponuojami Chris Burden, Carsten Holler, Julian Opie, Jane ir Louise Wilson ir kt. darbai, per pirmąją savaitę sutraukė per 35 tūkstančius lankytojų. Nuo „BALTIC“ įkūrimo buvo eksponuota per 40 parodų, kurias aplankė virš 3 milijonų lankytojų.⁵⁷

„BALTIC“ turi archyvą, kuriame yra sukaupta daugiau nei 400 filmų, kuriuose galima susipažinti su meno centru, nuo pastato istorijos iki parodų, interviu su autoriais ir kitos dokumentikos. Archyve galima rasti „BALTIC“ parodų katalogų, publikacijų, straipsnių, ir daugiau negu 1000 skaitmeninių nuotraukų. Su archyvuose laikoma informacija gali susipažinti ne tik žmonės, apsilankę meno centre, tačiau kiekvienas turintis interneto prieigą. Didžioji dalis archyvo, kaip ir „BALTIC“ bibliotekos knygų yra talpinamos interneto duomenų bazėje.⁵⁸

„BALTIC“ turi erdvę, kurioje nuolat demonstruojami kūriniai sukurti vietinių mokyklų ar bendruomenių grupių. Taip pat rengia įvairius nemokamus renginius šeimoms, kurios gali atsipalaiduoti, pabendrauti, sudalyvauti įvairiose kūrybinėse veiklose.⁵⁹

Jaunimui pritraukti „BALTIC“ turi interaktyvų įrankį (Time Telescope), žaidimą (Lambdragon), jaunimo meno klubą („Blah blah blah“), į kurį stoja 14 - 17 metų amžiaus jaunuoliai, kurie domisi šiuolaikiniu menu ir nori apie jį sužinoti daugiau bei praktikuotis. O taip pat rengiamos kūrybinės dirbtuvės pradinių klasių mokiniams, o vyresnieji turi galimybę sudalyvauti menininkų vedamose kūrybinėse dirbtuvėse, karjeros sesijose ir pan.⁶⁰

⁵⁶Kas yra Baltic. [Žiūrėta 2013 03 08]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/about/what-is-baltic>>

⁵⁷Istorija. [Žiūrėta 2013 03 08]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/about/history>>

⁵⁸Archyvas. [Žiūrėta 2013 03 08]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/learning/adults/baltic-archive>>

⁵⁹Mokymas. [Žiūrėta 2013 03 08]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/learning>>

⁶⁰Jauni žmonės. [Žiūrėta 2013 03 08]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/learning/teens--young-people>>

„BALTIC“ meno centras turi ir keletą maitinimosi įstaigų, iš kurių išpūdingiausia yra viršutiniame aukšte yra įsikūręs restoranas „Six“, kuriame lankytojai gali rinktis iš plataus meniu ir grožėtis atsivėrusia panorama.⁶¹ Tai taip pat tarnauja kaip visuomenės traukos įrankis, kurių gausa ir pasižymi šis gigantiškas meno ir kultūros centras.

Apibendrinant galima sakyti, jog „BALTIC“ galerija savo veiklas orientuoja į šiuolaikinį meną ir nuolat keičiamas ekspozicijas. Ten patenka ir jau plačiai žinomi, ir nauji vietiniai menininkai. Be to, „BALTIC“ centras ne tik užsiima meno sklaida, tačiau itin intensyviai organizuoja daug nemokamų renginių vaikams, mokiniams, studentams, tėvams, įvairioms bendruomenėms. Edukuoja ir siūlo įdomių veiklų, kūrybinių dirbtuvių ir pan. Visos kitos paslaugos: centre sukauptas filmų archyvas, duomenų bazės, maitinimosi, suvenyrų ir meno kūrinių parduotuvė efektyviai papildo lankytojų išpūdžius ir užpildo poreikius. Dėl vykdomų veiklų ir skleidžiamos kultūrinės įvairovės, „BALTIC“ šiuolaikinio meno centras yra ne tik regiono, kuriame yra įsikūręs, bet ir visos Didžiosios Britanijos šiuolaikinio meno švyturys. Pristatomos meninės įvairovės kompleksiškas galerijai leidžia patraukti plataus lankytojų rato dėmesį. Centre smalsauja apsilankyti ne tik meno gerbėjai, bet ir žmonės, mėgstantys bendravimą, „veiksma“, įdomias vietas. Su verslo organizacijomis, padedančiomis vystyti restoranų, parduotuvių veiklą pastate tandemą sukūręs „BALTIC“ meno centras tinkamai pasirenka savo veiklas ir profilio kryptį, o tą patvirtina nuolat ten plūstantis lankytojų srautas.

2.2. Londono „Tate“ galerijų kompleksas ir jo veiklų analizė

Londono „Tate“ atvejį taip pat galima traktuoti kaip gerą galerinės veiklos pavyzdį. „Tate“ – tai galerijų kompleksas, kuris vienu vardu apjungia keturias skirtingas galerijas, puoselėjančias skirtingas meno kryptis. „Tate Britain“ padalinys skirtas britiško meno puoselėjimui ir pristatymui. Galerijos kolekciją susideda iš klasikinio, modernaus ir šiuolaikinio britų meno darbų, nuo 1500 metų iki šių dienų.⁶² Tai didinga istorijos dalis, kuri yra stiprus pagrindas tolimesniam kolekcijos vystymui į ją įtraukiant vis daugiau šiuolaikinių kūrinių. „Tate Liverpool“ – tai populiariausia Didžiosios Britanijos modernaus ir šiuolaikinio meno galerija, esanti už Londono ribų. Jos įkūrimas paskatino atsirasti regioninių galerijų tinklą visoje šalyje, kuris rengia aukšto lygio parodas. „Tate Modern“ (2 pav.) – tai galerijos padalinys, kuris skirtas moderniam ir šiuolaikiniam menui. „Tate St

⁶¹Baltic: maistas ir gėrimai. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: < <https://www.balticmill.com/food-drink/>>

⁶² Tate istorija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>

2 paveikslas. „Tate Modern“ galerija Londone

(Pav. šaltinis <http://house.ofdoom.com/~hungerf3/imgdb/imgdb.rxml?id=542>)

Ives“ kartu su Barbaros Hepworth muziejumi – tai padaliniai skirti konkrečiai Kornvalio apygardos menui, tiek klasikiniams, tiek moderniems ir šiuolaikiniams kūriniams kaupti ir rodyti.

Nepaisant to, jog „Tate“ dabar yra vienas didžiausių pasaulio modernaus ir tradicinio meno kompleksų, savo egzistavimą pradėjo labai kukliai. „Tate“ galerijos įkūrimas datuojamas 1897 m. Pačioje pradžioje ji buvo pavadinta Nacionaline Britų meno galerija.⁶³ Tačiau netrukus atskiras galerijos padalinys buvo pervadintas. „Tate“ pavadinimą jis gavo 1932 m. Henrio Tate‘o garbei. Jis, nepaisant to, jog buvo cukraus magnatas, turėjo didžiulę aistrą menui. H. Tate buvo stambus Viktorijos stiliaus dailės kolekcionierius. Jis tarėsi su valstybe, jog jei ji taip pat remtų galerijos kūrimą bei išlaikymą, jis asmeniškai finansuos pastato statymą. Be to, jo asmeninė kolekcija sudarė pagrindą pirmajai to meto galerijos ekspozicijai – tai buvo moderniojo Britų meno kolekcija, kurioje atsispindėjo modernistų ir Viktorijos amžiaus dailininkų manieras.⁶⁴ Pirmoji „Tate“ galerija buvo įkurta Londone, Millbanke, kur šiuo metu veikia „Tate Britain“.

Iki 1955 m. „Tate“ galerija tapo visiškai nepriklausoma, kai atsiskyrė nuo Nacionalinės galerijos. Šeštame ir septintame dešimtmėčiuose „Tate“ galerijoje veikė laikinos parodos, kurias organizavo Didžiosios Britanijos Dailės tarybos vizualinės dailės departamentas. Vėliau galerija pati ėmė organizuoti savo laikinų parodų programą.⁶⁵ 1979 m., gavę Japonijos banko finansavimą,

⁶³ Galerija Milbanke, Londone. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>

⁶⁴ Tate galerijos įkūrėjas miršta. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.historytoday.com/richard-cavendish/founder-tate-gallery-dies>>

⁶⁵ Tate galerija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>

jie atidarė didžiulę ir modernią patalpą, skirtą rengti parodas, kurios sulaukia daugiau lankytojų ir surenka daugiau pajamų.⁶⁶

Jau 1988 m. „Tate“ galerija atidarė antrą padalinį – „Tate Liverpool“. Jis buvo įkurtas Šiaurės vakarų Anglijoje. Ši galerija buvo skirta eksponuoti meno kūrinius iš Londono „Tate“ muziejaus bei rengti laikinas vietines parodas.⁶⁷ 1993 m. atidarytas „Tate St. Ives“ padalinys. Šiame padalinyje rodomi modernių Britų menininkų darbai, dažniausiai tų, kurie yra kilę iš Kornvalio regiono. „Tate“ galerija vadovauja ne tik savo padaliniams, bet ir Barbara Hepworth muziejui bei 1980 m. atidarytam Skulptūrų kiemeliui.⁶⁸

Tačiau šie galerijos padaliniai neturėjo įtakos pagrindinei Londono „Tate“ galerijai. Jie buvo reikalingi tam, kad būtų atskirtos Britų ir modernioji kolekcija. Dėl keletos galerijos padalinių, šios kolekcijos buvo talpinamos atskiruose pastatuose, o tai leido susisteminti ir koncentruoti kiekvieno padalinio veiklą. Reikia pabrėžti, jog ko gero didžiausios sėkmės susilaukė „Tate Modern“ padalinys, kuris buvo atidarytas 2000 m., pietiniame Temzės krante, Londone. Jau pirmaisiais „Tate Modern“ veiklos metais tai buvo populiariausias pasaulio muziejus. Šiais metais jame apsilankė per 5 milijonus lankytojų.⁶⁹

Nėra abejonės, jog „Tate“ galerijų komplekso sėkmės paslaptis nėra vien tik stipri valstybė, kurioje jis įkurtas. Tai priklauso ir nuo galerijos veiklų. Be abejonės, gana didelis privalumas tas, jog galerija paskirstė savo veiklas ir valdomas kolekcijas. Šitaip lankytojas, tikrai besidomintis įvairiu menu, tarsi priverčiamas aplankyti ne vieną, o paeiliui, per tam tikrą laiką kelias galerijas. Šitaip gali išaugti lankytojų skaičius. Taip pat, tai, jog vienoje galerijoje galima pamatyti vienos krypties meną, tarkime modernųjį, traukia į ją būtent to meno gerbėjus. Lankytojai žino, jog „Tate Modern“ galerijoje jie pamatys geriausius modernistų kūrinius, ir tarp eksponatų nebus tokių kūrinių, kurie jiems galbūt nebus įdomūs. Taigi, kolekcijų ir parodų padalijimas pritraukia žmones tiek norinčius pamatyti viską, tiek besidominčius tik vienos ar kitos krypties menu.

Be abejo, galerijos padaliniai nesutrauktų tokios gausybės lankytojų, jeigu neturėtų tokių stambių ir gerų meno kūrinių kolekcijų ir kintančių parodų. Pagrindai tam buvo dedami jau galerijos kūrimo pradžioje, kai jai buvo atiduota Henrio Tate'o meno kolekcija. 1915 m. dėl neiškių priežasčių į „Tate“ galerijos rankas pateko Europos moderniojo meno kolekcija, kurią

⁶⁶ UK meno galerijos. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://tate.askdefine.com/>>

⁶⁷ Tate Liverpool. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>

⁶⁸ Tate St. Ives. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>

⁶⁹ Tate Modern. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>

Hugh Lane'as paliko Dublinui. Gavusi tokį pagrindą galerija išplėtė kolekciją užsienio menu ir tęsė šiuolaikinio meno įsigijimą. Taip pat „Tate“ gavo ir Henrio Courtauldo Britų meno ir moderniojo meno kolekcijas.⁷⁰ Gavusi tokius pagrindus veiklos pradžioje galerija ir jos padaliniai galėjo gausinti savo kolekcijas ir plėsti veiklas.

Nepaisant to, jog galerijos kolekcijos pradėtos formuoti privačių rėmėjų dėka, vis dėlto tai yra valstybinė galerija. Ji gauna metinį finansavimą, kurį teikia Didžiosios Britanijos Kultūros, žiniasklaidos ir sporto departamentas. „Tate“ yra išskirtinė organizacija, kuri tiesiogiai atskaitinga vyriausybei už savo finansinius rodiklius. Taip pat „Tate“ yra tokia organizacija, kuri gali gauti labdarą ir dovanas, ji turi labdaros statusą. Tačiau vis dėlto galerijos veiklą reguliuoja Kultūros, žiniasklaidos ir sporto departamentas, o ne Labdaros komisija.⁷¹

„Tate“ misija yra skatinti visuomenės domėjimąsi ir mėgavimąsi Didžiosios Britanijos, moderniuoju ir šiuolaikiniu menu.⁷² Tam jie pasitelkia viską, ką daro: programas, kuriomis pristato savo galerijas, knygas, kurias išleidžia, produktus, maistą, kuriuos parduoda savo parduotuvėse ir restoranuose ir t.t.

„Tate“ vizija 2015-iems metams būti: atviresne, imlesne naujoms idėjoms, skatinti diskusijas, keistis, bendradarbiauti tik galerijos viduje, tiek už jos ribų, įdomesne visiems žmonėms; būti įvairesne, pateikti daugiau pažiūrų, nuomonių, atspindėti didesnę Didžiosios Britanijos ir pasaulio įvairovę; būti tarptautiškesne – per „Tate“ galeriją sujungti Didžiąją Britaniją ir pasaulį; būti verslesne, ieškoti naujų partnerių, nagrinėti naujas tendencijas; būti stabilia finansiškai, užtikrinti, kad moksliniai tyrimai ir kitokia mokslinė veikla būtų svari „Tate“ veiklos dalis, o taip pat prisitaikyti prie aplinkos bei visuomenės pokyčių.⁷³

„Tate“ meno kolekcija yra galerijos širdis. Galerija ja dalinasi, jų veikla ir programos yra grindžiamos turima kolekcija, kuri kasmet auga. „Tate“ atsakomybė rūpintis turimais darbais tam, kad jie būtų prieinami visuomenei bei išsaugoti ateitiems kartoms. Daug pastangų dedama tam, jog darbai būtų saugūs ir apsaugoti nuo aplinkos poveikio.⁷⁴ Svarbiausia tai, jog kolekcijos prieinamos

⁷⁰ UK meno galerijos. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://tate.askdefine.com/>>

⁷¹Tate labdaros gavėjo statusas. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/charitable-status>>

⁷²Tate misija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/our-priorities>>

⁷³ Tate vizija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/our-priorities>>

⁷⁴ Kolekcija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/our-priorities/the-collection>>

ne tik tiems žmonėms, kurie tiesiogiai gali apsilankyti „Tate“ galerijose. Jų parengta virtuali ekspozicija prieinama internetu iš bet kurios pasaulio vietos.

Kasmet „Tate“ galerijas aplanko daugiau nei 7 mln. žmonių. Kartu su partnerystės programomis, turais ir virtualiomis parodomis šis skaičius yra dar didesnis. Vienas jų tikslų ne tik supažindinti lankytojus su menu, bet juos provokuoti, versti susimąstyti.⁷⁵ Galerija, plačiąja prasme, pažįsta ir supranta savo lankytojus, jų poreikius, motyvaciją, taigi sugeba savo veiklą ir programas taip, jog praturtintų auditorijos patirtį ir kiekviename žingsnyje stiprintų sąveiką su menu.

Mokymas – yra viena esminių „Tate“ misijų. Mokosi ne tik lankytojai, stebėdami parodas, bet ir darbuotojai.⁷⁶ Galerijos tikslas mokymąsi įtraukti į kuo ankstesnes savo programų stadijas, kad nuolat, su kiekvienu žingsniu tobulėtų tiek personalas, tiek lankytojai. Jiems svarbu, jog personalo kompetencija būtų tinkama dirbti su kuriamomis programomis, jog jis nuolat augtų ir tobulėtų ne mažiau už lankytoją.

„Tate“ pirmieji pradėjo kurti regionines galerijas, turinčias savo identitetą ir orientuotas į vietines bendruomenes. Jie dalijasi savo ištekliais, stengiasi juos kuo geriau išnaudoti bendradarbiaudami su kitomis organizacijomis. Jau dabar 18 galerijų ir organizacijų visoje Didžiojoje Britanijoje priklauso „Plus Tate“ tinklui, kurį norima stiprinti ir plėsti.⁷⁷

„Tate“ aktyviai veikia ne tik savo šalyje, bet taip pat intensyviai dalyvauja tarptautinėse partnerystės programose, rengia tarptautinius projektus. Jie dalyvauja mainų programose, pristato savo kolekcijas tarptautinėse parodose, plečia ryšius su kitomis šalimis ir organizacijomis. Taip pat galerija rengia litų šalių menininkų parodas, pristato jų darbus. Dalis tokių darbų patenka ir į „Tate“ kolekciją.⁷⁸

Taigi „Tate“, tai valstybinė galerija, didžiulis Didžiosios Britanijos meno centras, savo veiklą pradėjęs nuo vieno nedidelio padalinio, kuris pradžioje priklausė Nacionalinei galerijai. Tačiau „Tate“ po truputį turtino savo kolekcijas, plėtė veiklą, kol galiausiai 2000 m. buvo atidarytas ketvirtasis didžiulis padalinys – „Tate Modern“. Galerijos stiprybė tame, kad ji savo kolekcijas ir veiklas paskirstė po skirtingus padalinius. „Tate“ siekia skatinti domėjimąsi Didžiosios Britanijos, moderniuoju ir šiuolaikiniu menu. Tam pasitelkiama viskas: parodos, programos, knygos, produktai

⁷⁵Lankytojai. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/our-priorities/audiences>>

⁷⁶ Mokymasis Tate galerijoje. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/learning-at-tate>>

⁷⁷ Plus Tate. [Žiūrėta 2013 03 13]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/national-partnerships/plus-tate>>

⁷⁸ Tarptautinis bendradarbiavimas. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/international-partnerships>>

ir t.t. Be to, „Tate“ turi ir virtualią ekspoziciją, kuri prieinama internetu. Galerijai itin svarbu ne tik pažintis su menu, estetinės funkcijos, bet ir mokymasis. „Tate“ aktyviai palaiko tarptautinius ryšius su kitų šalių menininkais, galerijomis ir t.t. „Tate“ neabejotinai yra didžiausias galerijų kompleksas Didžiojoje Britanijoje. Savo veiklą jis plėtoja sostinėje ir už jos ribų. Svarbu, jog galerija neapsiriboja vien savo šalimi ir intensyviai palaiko ryšius su užsienio partneriais, rengia tarptautinius projektus. Veiklą kompleksiškumas čia taip pat ryškus. Nepaisant to, jog skirtingos meno kryptys suskirstytos į skirtingus galerijos padalinius, kiekvienas jų pajėgus pritraukti savo lankytoją siūlomomis veiklomis: nuolatinėmis bei kintančiomis parodomis, parduotuvėlėmis, kuriose galima įsigyti suvenyrų, kanceliarinių prekių, knygų ir pan., kavinukėmis, kuriose galima atsikvėpti pavargus vaikščioti po ekspozicijų sales. Galerijos sukuria ko ne tobulą aplinką, kurioje žmogus gali praleisti visą dieną, tiek vienas, tiek su draugų kompanija.

2.3. Estijos „Kumu Art Museum“

„Kumu“ meno muziejus, tai Estijos dailės muziejaus (kuris iki 1928 m. vadintas tiesiog Estijos muziejumi) padalinys. Jis buvo pastatytas kaip daugiafunkcinis šiuolaikinio meno muziejus. Svarbi jo paskirtis – saugoti ir eksponuoti didžiausią pasaulyje Estijos meno kolekciją, kurią sudaro 60 tūkst. meno kūrinių.

Dabartinis „Kumu“ meno muziejaus pastatas pirmą kartą per beveik šimtmečio ilgumo istoriją atitinka muziejaus poreikius ir Estijos meno vertę. Jo statyba buvo pradėta 2002 m. Pastato architektas – suomis Pekka Vapaavuori, kuris laimėjo 1993 – 1994 m. vykusį konkursą. Muziejaus atidarymo ceremonija vykusį 2006 m. vasario 17 d. pritraukė minias lankytojų. „Kumu“ istorija gimsta iš rengiamų parodų bei vykdomų veiklų, o jo vaidmuo yra būti kultūrinių vertybių nešėju ir puoselėtoju.⁷⁹

„Kumu“ (3 pav.) tai didžiulis septynių aukštų, kurių du yra po žeme, muziejus. Turimos Estijos meno kolekcijos yra saugomos požeminiuose aukštuose. Trijuose viršutiniuose aukštuose vyksta parodos. Kiekviename aukšte gali būti išeksponuota apie tūkstantį kūrinių. Muziejuje vienu metu gali lankytis daugiau nei 400 lankytojų.⁸⁰

„Kumu“ – tai daugiau nei muziejus ir parodų salės. Šioje erdvėje apjungiami kur kas daugiau veiklų. Pastatas įrengtas numatant vietas tiek kolekcijų saugojimui (kaip buvo minėta, tam skirti du požeminiai aukštai) tiek kitoms veikloms. Pirmame ir antrame aukštuose veikia kavinė, pirmame aukšte įrengta ir auditorija, kuri funkcionuoja kaip tarpininkas tarp meno ir kultūros. Ji

⁷⁹Muziejaus istorija. [Žiūrėta 2013 03 13]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/museum/history>>

⁸⁰Muziejaus pastatas. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/museum/building>>

3 paveikslas. „Kumu“ meno muziejus Estijoje

(Pav. šaltinis <http://www.flickr.com/photos/20792787@N00/339667821/>)

talpina apie 250 lankytojų ir yra aprūpinta visa reikiama vaizdo, garso technika, scenomis, kad galėtų tinkamai veikti ir būti pritaikyta įvairioms reikmėms. Antrame aukšte lankytojai randa informacijos centrą, parduotuvę, biblioteką ir „Kumu“ edukacijos centrą. Pastarojo meninio ugdymo programos yra grindžiamos rengiamomis parodomis ir skirtos vaikams, paaugliams, suaugusiems. Čia vyksta paskaitos, seminarai, kūrybinės dirbtuvės (workshop'ai). Dalyviai gali mokytis prižiūrimi profesionalių menininkų ir meno mokytojų, gali naudotis keramikos, grafikos, bendrosiomis studijomis, auditorijomis. Specializuota „Kumu“ biblioteka skirta tarnauti visiems meno mėgėjams.⁸¹ Antrame aukšte dar yra parodų salė didelėms ekspozicijoms. Įvairūs meno projektai, koncertai bei Estijos skulptūrų kolekcijų parodos vyksta nedideliame muziejaus kieme.

Trečiame, ketvirtame ir penktame aukštuose parodų erdvės padalintos nuolatinėms ir besikeičiančioms parodoms. Nuolatinė ekspozicija taip pat išskirta į dvi dalis, kurių viena reprezentuoja Estijos meno istoriją nuo XVIII a. iki Antrojo pasaulinio karo, o kita pristato meną, sukurtą sovietų okupacijos laikotarpiu (1940 - 1980). Kelios salės ketvirtame aukšte skirtos kintančioms parodoms iš turimų kolekcijų ir kitur, kurios reprezentuoja einamojo laikotarpio meną. Penktame aukšte įkurta šiuolaikinio meno galerija, kur nuolat rengiamos ir pristatomos kintančios šiuolaikinio meno parodos.⁸²

„Universalmuseum Joanneum“ (didžiausio Austrijos muziejaus) iniciatyva keli vidutinio dydžio Europos muziejai suformavo bendrą tinklą. Bendradarbiavimo tikslas – stiprinti jame

⁸¹Muziejaus planas. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/museum/building>>

⁸²Muziejaus planas. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/museum/building>>

esančių muziejų vaidmenį, nes kiekvienas jų pristato specifinę Europos menų praktiką. Šiuo metu tinklą sudaro septyni, daugiausiai centrinės Europos vidutinio dydžio muziejai. Jie saugo ir tiria specifiskus, lokalius ir globalius kūrybos, komunikacijos ir taikomojo meno priėmimo aspektus. Tinklas suteikia galimybę kiekvienam muziejui per specialias kolekcijas pasirodyti tarptautiniu lygiu, net jeigu jų diapazonas, vertinant kiekvieną atskirai, nėra visiškai išsamus. Šitoks tarptautinis tinklas geografinę ir kultūrinę įvairovę naudoja kaip galimybę plėtoti bendras veiklas ir atitolti nuo konkurencijos.⁸³ Apibendrinant – muziejų tinklo pagrindinis tikslas – bendradarbiavimas, padedant vienas kitam rodyti kompleksiškai platesnes parodas.

„Kumu“ pirmame aukšte įkurtoje auditorijoje nuolatos vyksta įvairiausi renginiai: koncertai, filmų peržiūros, performansai.⁸⁴ Toks aktyvumas pagyvina muziejaus/galerijos kasdienybę ir pritraukia papildomus žmonių srautus, kurie, čia atvykę ne tik pasiklauso koncerto ar sudalyvauja filmo peržiūroje, bet ir aplanko parodas, kavinę ir t.t. Muziejus taip pat organizuoja kino festivalį „Kumu dokumentika“, kurio filmai būna savaitę rodomi Estijos kino teatruose. Programą sudaro filmai apie menininkus ir pilnametražiai dokumentiniai filmai bendromis temomis.⁸⁵

Kiekvienas „Kumu“ nuolatinis lankytojas gali įsigyti „Kumu“ klubo kortelę. Už tam tikrą metinį mokestį kortelės turėtojas gali neribotai lankytis visose muziejaus ekspozicijose bei parodose, taip pat lankytojas gauna visą naujausią informaciją apie parodas, įvairius pasiūlymus skirtus tik kortelės turėtojams.⁸⁶

Estijos „Kumu“ dailės muziejaus vaidmuo – būti kultūrinių vertybių nešėju ir puoselėtoju. Galerija be parodų rengimo užsiima Estijos meno kolekcijos saugojimu, edukacinėmis veiklomis: čia vyksta paskaitos, seminarai, kūrybinės dirbtuvės (workshop'ai) ir pan. Galerija yra atvira, bendradarbiauja su kitomis galerijomis bei muziejais, priklauso „Universalmuseum Joanneum“ muziejų tinklui. „Kumu“ artimai bendrauja su lankytojais. Jie gali įsigyti „Kumu“ klubo kortelę, gauti specialius pasiūlymus, pačią naujausią informaciją ir kt.

Vykdomų veiklų ir lankytojams siūlomų užsiėmimų kompleksiskumas leidžia „Kumu“ būti labai įvairiapusiu meno centru. Tai kartu ir muziejus, ir galerija, ir biblioteka, į mokymosi įstaiga, ir kavinukė. Čia lankantis galima pamatyti ir istorijos tarpsnius atspindintį Estijos meną, ir šiuolaikinius meno kūrinius, kadangi pastato erdvėse skirta vietos viskam. Tai leidžia tapti įstaigoj

⁸³Tarptautiniai projektai. [Žiūrėta 2013 03 15]. <<http://www.kumu.ee/en/museum/translocal>>

⁸⁴Kumu auditorija. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/the-kumu-auditorium/about-kumu-auditorium>>

⁸⁵Kumu dokumentika. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/the-kumu-auditorium/subscribe-to-kumu-documentary-newsletter>>

⁸⁶Kumu klubo kortelė, [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/visit/kumu-club-card>>

moderniu kultūros švyturiu, skleidžiančiu kultūrinę šviesą ne tik artimiausiu spinduliu, mieste kuriame jis įsikūręs, bet ir žymiai plačiau. Į šią galeriją traukia lankytojai ir iš visos šalies, bei, be abejonės, nepamiršta aplankyti ir užsienio šalių svečiai.

2.4. Privačios galerijos: „Saatchi“ ir „Gagosian“ galerijų atvejai

„Gagosian“ (4 pav.) – tai privati galerija, jos įkūrėjas – amerikietis Larry Gagosian. Šiuo metu „Gagosian“ vardas jungia net dvyliką galerijų, kurios įsikūrusios ne tik JAV, bet ir Europoje. Tačiau šio tinklo pradžia, pirmoji galerija buvo įkurta 1980 metais Los Andžele. Tai buvo privati modernaus ir šiuolaikinio meno galerija. Jau po penkių metų buvo atidaryta antroji galerija New Yorke. Jos atidarymo proga buvo surengta Emilės ir Burtono Tremain‘ų poparto kolekcijos paroda.⁸⁷ Pirmųjų galerijų veikla susilaukė tokio susidomėjimo, jog, galima sakyti, ne atsirado galimybė, o kilo būtinybė veiklą plėsti. Taigi, kaip buvo minėta kiek anksčiau, šiuo metu

4 paveikslas. „Gagosian“ galerija New York‘e

(Pav. šaltinis <http://artwelove.com/venue/-id/ad43e66a>)

„Gagosian“ turi net dvyliką galerijų aštuoniuose skirtinguose pasaulio miestuose: New York‘e, Romoje, Atėnuose, Paryžiuje, Honkonge, Londone ir t.t.⁸⁸ už JAV ribų pirmoji galerija buvo įkurta Londone, 2004 m. Natūralu, jog kyla klausimas, kas lemia tokią galerijos sėkmę..? Atsakymas slypi tokiuose varduose, kaip: Francis Bacon, Roy Lichtenstein, Cloude Monet, Pablo Picasso, Andy Warhol ir t.t. „Gagosian“ galerija pristato galybę pasaulinio lygio pačių žymiausių ir geriausių

⁸⁷ Apie Larry Gagosian. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.gagosian.com/about/about-larry-gagosian>>

⁸⁸ Kontaktai. [Žiūrėta 2013 03 18]. Prieiga per internetą: <<http://www.gagosian.com/contact>>

dailininkų, taigi nekyla nė menkiausia abejonė, jog galerija galėtų būti nesėkminga, kai jos vardu pristatomi šitokių kūrėjų darbai. Štai vien New Yorke viena Picasso paroda pritraukė daugiau nei 100 tūkst. lankytojų, na o Londone kita Picasso paroda sulaukė daugiau nei 60 tūkst. žiūrovų.⁸⁹ Kai dirbama su tokiais pasaulinio lygio vardais, vienai galerijai, jog nešų pelną, per metus užtenka parduoti tik vieną paveikslą. Taigi galerijos sėkmės paslaptis ganėtinai aiški.

Turėdama tokį tvirtą veiklos pagrindą, „Gagosian“ šalia tokios ganėtinai istorinės savo programos pristato ir kitą, labiausiai pripažintų gyvų menininkų kūrybos liniją. Į šį sąrašą papuola tokie žmonės kaip Cecily Brown, Andreas Gursky, Sally Mann, Takashi Murakami, Rudolf Stingel, Christopher Wool ir t.t.⁹⁰ Tokia pristatomų autorių įvairovė neabejotinai stipriai prisideda prie didžiulės galerijos sėkmės. Kone kiekvienas meno žinovas, kolekcininkas, kuris domisi moderniu ir šiuolaikiniu menu būtent „Gagosian“ gali rasti tai, ko jam reikia. Tai, jog galerija neapsiriboja vien klasikais ar vien jaunais autoriais didina jos įvairiapusiškumą ir plečia gerbėjų ratą.

„Saatchi“ – tai šiuolaikinio meno galerija (5 pav.), įkurta žinomo Didžiosios Britanijos verslininko ir filantropo Charles Saatchi. Ne meno pasaulio žmonėms šis asmuo visų pirma žinomas kaip vienas „Saatchi and Saatchi“ reklamos agentūros įkūrėjų. Su broliu Maurice plėtodamas sėkmingą verslą, Ch. Saatchi pradėjo kolekcionuoti meno kūrinius, pirmiausia jis buvo susikoncentravęs į šiuolaikinio meno judėjimus, tokius kaip minimalizmas, neo-ekspresionizmas. Kolekcininką domino tokie kūrėjai kaip Phillip Guston, Anselm Kiefes, Gerhard Richter, Andy Warhol ir t.t. jau 1985 m. Saatchi dalį savo kolekcijos parodė viešai savo galerijoje Šiaurės Londone.⁹¹ Vėliau galerija du kartus buvo perkelta į kitą vietą, pirmą kartą 2003 m. ir antrą kartą 2008 m. Nuo pastarųjų metų galerija veikia ten pat. Per visus veiklos laikotarpį galerija padėjo iškilti daugeliui jaunų menininkų, kurie ir dabar atstovauja „Saatchi“ galeriją.⁹²

„Saatchi“ galerija per metus pritraukia daugiau nei milijoną lankytojų. Ji pripažįstama kaip viena geriausių šiuolaikinio meno galerijų Europoje. Čia orientuojamasi į labiau postmodernistinę ir šiuolaikinę meną, hipermodernias instaliacijas, įvairių netikėtų formų ir medžiagų skulptūrą, tapybą,

⁸⁹Larry Gagosian. [Žiūrėta 2013 03 18]. Prieiga per internetą: <<http://www.gagosian.com/about/about-larry-gagosian>>

⁹⁰Larry Gagosian. [Žiūrėta 2013 03 18]. Prieiga per internetą: <<http://www.gagosian.com/about/about-larry-gagosian>>

⁹¹Charles Saatchi. [Žiūrėta 2013 03 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.visual-arts-cork.com/collectors/charles-saatchi.htm>>

⁹²Saatcho galerijos istorija. [Žiūrėta 2013 03 19]. Prieiga per internetą: <[://www.booth-clibborn.com/books/history-of-the-saatchi-gallery/](http://www.booth-clibborn.com/books/history-of-the-saatchi-gallery/)>

5 paveikslas. „Saatchi“ galerija Londone

(Pav. šaltinis <http://www.saatchi-gallery.co.uk/gallery/intro.htm>)

asamblią. Galerija siekia būti išskirtinė ir rodyti tokį meną, kurio negalima pamatyti kitose šiuolaikinio ir modernaus meno galerijose, kaip „Tate Modern“ ir pan. Menininkai, kurie patraukia „Saatchi“ dėmesį dažniausiai yra išskirtiniai šių dienų menininkai, kuriantys čia ir dabar, kurių darbai aktualūs ne tik šiandien, bet turi potencialą tokiais likti ir rytoj, kitaip sakant tokie, kurie gali tapti rytojaus Damien‘u Hirst‘u.⁹³ Ši galerija siekia viešai pristatyti jaunų menininkų darbus, kurie retai matomi meno erdvėje ar dar niekada nėra eksponavę darbų parodose Didžiojoje Britanijoje. Tai gali būti tiek vietiniai, tiek kitų šalių kūrėjai, kurie turi kuo sudrebinti meno pasaulį.⁹⁴

Reikia pabrėžti, jog „Saatchi“ galerija neapsiriboja vien meno ekspozicijomis. Ten įkurtos ir edukacinės klasės, kuriose mokyklos, užsisakiusios laiką, gali vesti meno užsiėmimus. Vaikai, įkvėpti pamatytų ekspozicijų, gali patys kurti labiau tradicinį ar kaip tik, įkvėpusį šiuolaikinį ir modernų meną.⁹⁵ Taip pat galerijoje veikia ir restoranas, kuriame lankytojai gali mėgautis meniška atmosfera ir puikiu maistu.⁹⁶ Lankytojai gali nemokamai tapti „Saatchi“ galerijos nariais. Tai suteikia jiems galimybę gauti pačia naujausią informaciją apie parodas ir specialius renginius,

⁹³Saatchi galerija. [Žiūrėta 2013 03 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.visual-arts-cork.com/museums/saatchi-gallery.htm>>

⁹⁴Galerija. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.saatchi-gallery.co.uk/gallery/intro.htm>>

⁹⁵Edukacija. [Žiūrėta 2013 03 21]. Prieiga per internetą: <http://www.saatchi-gallery.co.uk/schools/education_room.php>

⁹⁶Maitinimas. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.saatchi-gallery.co.uk/gallerymess/>>

diskusijas, kūrybines dirbtuves ir pan.⁹⁷ „Saatchi“ savo siūlomus darbus talpina ir internete esančiame kataloge (www.saatchionline.com). Kadangi galerija orientuojasi į profesionalius, perspektyvius ir įdomius autorius, nėra nieko stebėtino, jog jų internetinėje erdvėje, prie patalpintų kūrinių atvaizdų galima išvysti nemažai lietuviškų pavardžių: B. N. Stankunienė, T. Urbelionis, V. Augustinas, S. Dastikas, M. Jankauskas, A. Vogėla, D. Trumpis, J. Kairienė ir t.t.⁹⁸

Taigi, „Gagosian“ ir „Saatchi“ – tai dvi didžiausios privačios galerijos pasaulyje. Jų įkūrėjai privatūs asmenys, kolekcionieriai, kurie savo veiklą pradėjo nuo kaupiamų privačių meno kolekcijų. Jie plėtė savo veiklą tol, kol „Saatchi“ įkūrė didžiulę galeriją Londone, o „Gagosian“ atidarė net dvyliką padalinių ne tik JAV, bet ir Europoje. Šių galerijų esminis bruožas – pačios žymiausių šiuolaikinių ir moderniojo meno kūrėjų pavardės bei originaliausi darbai. Tiesa, „Gagosian“ labiau kliaujasi garsiomis pavardėmis, o „Saatchi“ siekia pristatyti meną, kuris neeksponuojamas kitose galerijose. „Saatchi“ nuo „Gagosian“ skiriasi dar ir tuo, jog vykdo kompleksiškesnę veiklą: galerijoje veikia kavinukė, vykdomos edukacinės programos.

2.5. Mišrus galerijos modelis – „Guggenheim Bilbao“

„Guggenheim Bilbao“ (6 pav.) – tai „Guggenheim“ muziejų ir galerijų tinklo padalinys. Pagrindinis ir pirmasis „Guggenheim“ muziejaus padalinys įsikūręs JAV, New York'e. „Guggenheim“ reprezentuoja save kaip svarbų kultūros centrą, švietimo įstaigą, tarptautinio muziejų tinklo širdį. Įstaiga lankytojams siūlo ne tik lankytis ypatingose modernaus ir šiuolaikinio meno parodose, bet ir menininkų bei meno kritikų paskaitose, spektaklių ir filmų peržiūrose, užsiėmimuose vaikams ir suaugusiems, ekskursijose, kurias veda patyrę docentai ir pan. „Guggenheim“ – kasmet auganti ir stiprėjanti institucija, kuri koncentruojasi į XX a. ir naujesnį meną.⁹⁹ Iš viso muziejus turi 4 padalinius. Be minėtųjų New York'o ir Bilbao, „Guggenheim“ padaliniai įkurti ir Venecijoje bei Abu Dabyje.

Analizuojamas muziejus buvo atidarytas 1997 m. Jis įkurtas įspūdingame, specialiai jam suprojektuotame pastate šiaurinėje Ispanijos dalyje, baskų mieste Bilbao. Jame organizuojamos pagrindinio „Guggenheim“ muziejaus fondų parodos, nuolatinės kolekcijos.¹⁰⁰ Pastatas pripažintas kaip didingiausias tų laikų statinys. Bilbao – tai ketvirtas pagal dydį Ispanijos miestas, vienas

⁹⁷Narystė. [Žiūrėta 2013 03 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.saatchi-gallery.co.uk/membership/intro.htm>>

⁹⁸Saatchi online. [Žiūrėta 2013 03 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.saatchionline.com/buy-art?query=Lithuania>>

⁹⁹Guggenheim New York: apie. [Žiūrėta 2013 03 23]. Prieiga per internetą: <<http://www.guggenheim.org/new-york/about>>

¹⁰⁰Apie. [Žiūrėta 2013 03 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.guggenheim.org/bilbao/about>>

6 paveikslas. „Guggenheim“ muziejus Bilbao (Pav. šaltinis <http://openbuildings.com/buildings/guggenheim-museum-bilbao-profile-1314>)

svarbiausių šalies uostamiesčių. ¹⁰¹ J. Kraniauskaitė straipsnyje „Gugenheimo muziejus, arba naujasis Bilbao veidas“ rašo, jog tai buvo pramoninis gigantas, nuobodus ir pilkas uostamiestis, kurio vengdavo visi turistai. Tačiau iškilus šiam muziejaus padaliniui, miestas atgijo. „Guggenheim Bilbao“ lyginamas net gi su Paryžiaus Eifelio bokštu ar Sidnėjaus operos pastatu. Pastatas tituluojamas XX a. antros pusės modernios architektūros stebuklu. „Per pirmuosius savo gyvenimo metus sulaukęs vieno milijono trijų šimtų tūkstančių lankytojų, Bilbao Gugenheimo muziejus jau tapo šio miesto atgimimo simboliu“.¹⁰²

„Bilbao“ meno kolekcija apima kūrinius sukurtus nuo XX a. vidurio iki šių dienų. Kadangi muziejaus tikslas puoselėti kultūrinius mainus ir pristatyti meną, kuris pakerėtų kuo platesnės publikos širdis, jo kolekcijose galima rasti tiek pokario Amerikos ir Europos tapybos ir skulptūros, tiek modernaus bei šiuolaikinio meno kūrinių. ¹⁰³ Tarp „Guggenheim“ muziejuje eksponuojamų kūrinių galima išvysti žymiausių pastarųjų keturiasdešimties metų kūrėjų darbų, taip pat ir „Guggenheim“ fondo garsiausių poparto, minimalizmo, abstraktaus ekspresionizmo ir kitų stilių darbų. „Likusios muziejaus patalpos yra skirtos įvairioms instaliacijoms bei kitiems neįprastiems

¹⁰¹Istorija. [Žiūrėta 2013 03 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.guggenheim.org/bilbao/history>>

¹⁰²Gugenheimo muziejus arba naujasis Bilbao veidas. [Žiūrėta 2013 03 25]. Prieiga per internetą: <<http://klaipeda.diena.lt/dienrastis/priedai/pasaulis/gugenheimo-muziejus-arba-naujasis-bilbao-veidas-110973>>

¹⁰³Kolekcijos. [Žiūrėta 2013 03 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.guggenheim.org/bilbao/collection>>

meno kūriniam¹⁰⁴. Visi kūriniai puikiai įsitenka net 24 tūkst. kvadratinų metrų užimančiame muziejuje. Po jo stogu, kaip ir kitais analizuotais atvejais, telpa ne tik galerijos ir ekspozicijų salės, bet ir auditorija, muziejaus parduotuvė, restoranai. „Muziejaus ekspozicija eksponuojama trijuose aukštuose. Amerikiečių architektas Frenkas Džiris pastatą kūrė taip, kad jame galėtų tilpti patys gigantiškiausi modernaus meno objektai, o kartu savo vietą atrastų Pikaso ar Miro paveikslai. Pirmajame pastato aukšte – didžiulė 130 metrų ilgio ir 30 metrų pločio patalpa be jokių atramų ar kolonų“ rašo J. Kraniauskaitė.¹⁰⁵

„Bilbao“ – tai vienas „Guggenheim“ muziejų tinklo padalinių. Ši galerija įkurta specialiai jai projektuotame ir tikrai įspūdingame pastate, viename svarbiausių Ispanijos uostamiesčių. Šis pastatas lyginamas su Paryžiaus Eifelio bokštu ir Sidnėjaus operos pastatu. Taigi, didžiulio lankytojų srauto „Bilbao“ sulaukia ne tik dėl eksponuojamų meno kūrinių, bet ir dėl atskiru meno kūriniumi tapusio pastato. „Bilbao“, kaip ir kitos nagrinėtos galerijos pagrinde orientuojasi į modernų bei šiuolaikinį meną. Čia taip pat įkurta auditorija, muziejaus parduotuvė, veikia restoranai. „Guggenheim Bilbao“ taip pat užsiima ne tik parodų organizavimu. Į veiklų sąrašą įeina edukaciniai renginiai, seminarai ir t.t. Be to, reikia paminėti, jog nuo prieš tai aptartų galerijų „Bilbao“ atvejis skiriasi dar ir tuo, jog tai galerija įkurta naudojant tiek privačias verslo, tiek valstybės lėšas. Meno centro tikslas dar projektiniame lygmenyje buvo ne tik užsiimti kultūrine, edukacine veikla, bet visų pirma – atgaivinti regioną. Todėl toks didžiulis dėmesys skirtas ne tik vykdomų veiklų kompleksui, tačiau ir pačiam pastatui, kuris savaime traukia ir trauktų tiek vietinių, tiek turistų dėmesį, nepaisant to, kas jame būtų įkurta. Taigi, galerija tapo ne tik šiuolaikinio meno centru, ji tapo viso miesto ir net regiono kultūros centru, kultūros židiniu, panašiai, kaip tokiu šiuo metu tampa Nacionalinė galerija Vilniuje.

¹⁰⁴Gugenheimo muziejus Ispanijoje. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.pigus-skrydis.lt/gugenheimo-muziejus-ispnijoje/>>

¹⁰⁵Gugenheimo muziejus arba naujasis Bilbao veidas. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://klaipeda.diena.lt/dienrastis/priedai/pasaulis/gugenheimo-muziejus-arba-naujasis-bilbao-veidas-110973>>

3. GALERIJŲ ATVIRUMAS IR PATRAUKLUMAS VISUOMENEI

3.1. Savito galerijos veido svarba

Analizuojant „Tate“ galeriją su visais jos padaliniais, galima pastebėti vieną, labai ryškų bruožą. Veiklų ir meno krypčių paskirstymas skirtingoms galerijoms rodo, jog šiai galerijai labai svarbus savito veido formavimas. Britų meno, modernaus meno ir kt. atskyrimas į skirtingas erdves leidžia pateikti labai savitą, konkretų, koncentruotą kiekvieno padalinio veidą. Eidamas į „Tate Britain“, lankytojas žino, ką galima tikėtis ten pamatyti yra garantuotas, kad pamatys tai, kuo domisi; keliaudamas į „Tate Modern“ žiūrovas žino, jog ten jo laukia didžiulės modernaus meno kolekcijos, o ne Britų menas. Tas pats galioja ir kitiems „Tate“ padaliniams. Taigi, visas galerijų kompleksas po savo stogu sujungia kelias skirtingas meno kryptis, taip rodydamas gan įvairiapusį „Tate“ veidą, tačiau tuo pačiu, kiekvienas padalinys turi labai specifišką, koncentruotą veidą.

Savito galerijos veido turėjimas „Tate“ kūrimo metu tikrai nebuvo inovacija, bet būtent šiuo atveju išsiskiria jo formavimo ir pateikimo būdas. Savitą veidą turi absoliučiai kiekviena galerija, tik jis būna daugiau ar mažiau išskirtinis. Analizuojant salonų, galerijų atsiradimą ir raidą tiek pasaulyje, tiek konkrečiai Lietuvoje, nebuvo akcentuojama, bet tikrai buvo užuominų apie tai, jog net pačioje šių veiklų atsiradimo pradžioje jau formavosi toks aspektas kaip parodos ar galerijos veidas.

Turint omenyje pirmąsias primityvaus meno ekspozicijas - piešinius olose, it tarkime, pavadinant tas olas pirmykštėmis galerijomis, jų veidas būtų labai ryškus - ritualinis menas. Jokių estetinių ar kitokių prasmių šiam menui nereikėtų mėginti suteikti. Peršokant į religinio meno laikus, ir galerijomis laikant bažnyčias, kurių sienos, interjeras bei eksterjeras tarnavo kaip erdvė menui eksponuoti, jų veidas taip pat labai aiškiai matomas. Tokios „galerijos“ turėjo tik vieną - religinį veidą. Ten eksponuojami darbai dažniausiai savyje nešdavo grynai religinį turinį. Pereinant prie Lietuvos dvarų galerijų, vėlgi visuomet jaučiamas konkretaus atvejo išskirtinumas. Išskirtinumas ta prasme, jog kiekvieno minėto dvaro galerija, turėjo kartu vienodą ir skirtingą veidus. Dvaro galerijos pagrindinis ir ryškiausias veidas visuomet būdavo dvaro šeimininkų giminė, jos portretai, ir jų kolekcionuojamo meno kryptis. Taipogi reikia pabrėžti, jog tokios galerijos veidas vis dėlto buvo ne tik dvarininkų, bajorų, kunigaikščių veido, bet ir viso dvaro, su jo muziejais ir t.t. atspindys. Taigi, visumoje visų dvarų galerijų veidas atspindėjo visą dvaro kompleksą: tiek savininką, tiek muziejų, kabinetus ir tik tada pačią galeriją. Bet kiekvienas toks veidas vis dėlto buvo skirtingas. Galerija iš dalies buvo tarsi veidrodis, atspindintis tos vietos, kurioje gyvavo, veidą.

Galerijos veidas visados atspindi galerijos koncepciją, siejasi su jos keliamais tikslais ir veiklomis. Trumpai galima aptarti analizuotų lyginamųjų pasaulio galerijų modelių kuriamus/turimus veidus. Apie „Tate“ jau buvo kalbėta. Turint omenyje „BALTIC“ galeriją, aiškiai matoma, jog jos veidas taip pat labai ryškus ir koncentruotai reiškiasi būtent per ten pristatomą modernų ir šiuolaikinį meną ir nuolatos kintančias ir dinamiškas parodas. Taip pat ji pasižymi pristatomų menininkų įvairove: į jos sales patenka tiek žymūs pasaulio autoriai, tiek vietiniai ir jauni menininkai. Analizuojant „Kumu“ ryškiausiu galerijos bruožu ir jos vizitine kortele tampa būtent Estijos menas. Visų pirma, kad muziejus buvo iš dalies specialiai kurtas tam, kad atitiktų reikalavimus, iškeltus Estijos meno kolekcijai saugoti ir eksponuoti. Taipogi galerijoje nuolat veikia dvi nuolatinės Estijos meno parodos, o tai būtent labiausiai ir rodo galerijos veidą. Kalbant apie „Guggenheim Bilbao“ padalinį galima teigti, jog šios galerijos veidas atspindi viso „Guggenheim“ komplekso veidą, o jis reprezentuoja save kaip svarbų kultūros centrą, švietimo įstaigą, tarptautinio muziejų tinklo širdį. Šį įvaizdį papildo modernaus ir šiuolaikinio meno puoselėjimas. Galima pastebėti, jog šie analizuoti atvejai turi dar vieną stipriai išreikštą ir galerijų veidus labai papildantį bruožą – edukaciją. Visos minėtos galerijos skiria didžiulį dėmesį savo lankytojų, ypač jaunosios kartos, lavinimui. Čia nuolat vyksta paskaitos, seminarai, kūrybinės dirbtuvės. Taip edukacija tampa neatsiejamu analizuotų galerijų veido bruožu.

Prisimenant „Gagosian“ bei „Saatchi“ galerijas, aiškiai pastebima jog jos skiriasi nuo prieš tai aptartų atvejų. Tam, be abejo, turi įtakos tai, kad tai vis dėlto privačios, o ne valstybinės galerijos. Taip pat jos orientuojasi į dar šiuolaikiškesnį ir modernesnį meną, bei labiau kliaujasi žinomais vardais, ypač „Gagosian“ galerija. Taip pat čia mažiau išreikštas edukacijos vaidmuo galerijų veiklų modeliuose. Taigi šių galerijų veidą galima išskirti kaip itin modernų, šiuolaikinį ir, be abejo, nešantį ir garantuojantį pelną. Be šiuolaikiškumo ir modernumo dvelksmo čia labai aiški ir prabangumo užuomina.

Taigi, logiška manyti, jog kiekviena tiek anksčiau gyvavusi, tiek dabar dar tebetęsianti ar kurianti savo veiklą galerija visuomet mąsto ne tik apie teisinius, finansinius, kultūrinius, meninius klausimus, bet ir apie vieną, galima sakyti, svarbiausių jai klausimų - koks yra/bus tos galerijos veidas, ir koks jis turi būti. Kartais, galbūt, šis veidas formuojasi savaime, nededant tam specialiai didžiulių pastangų, tačiau tikslingas darbas šiuo atveju atneša žymiai daugiau naudos ir duoda labiau apčiuopiamą rezultatą ir suteikia ryškesnius bei savitus bruožus galerijos veidui.

3.2. Performanso menas, jo įtaka galerijų vystymuisi ir svarba jų veikloje

Šiuolaikinėms galerijoms įtakos turėjo be abejonės ne tik toks menas, kuris kabo ant sienų, stovi ant žemės ar kitų paviršių (tapyba, grafika, fotografija, skulptūra), bet ir performanso menas. Ko gero nė viena šiuolaikinė dailės galerija neįsivaizduojama be šios krypties meno pasirodymų. Taigi, šiomis dienomis, kaip minėta, šiuolaikiškiausios galerijos neatsiejamos nuo performanso, o performansas, savo ruožtu, neatsiejamas nuo ritualinio meno ir apskritai meno šaknų – dar paleolito laikų urvų piešinių. Performansas dabar suprantamas kaip konceptualus menas. Tačiau reikia pabrėžti, jog jo šaknys vis dėlto yra kilusios iš senovės genčių ritualinių apeigų. Ryškesnių performansų apraiškų buvo galima aptikti Azijoje, Lotynų Amerikoje, kitose senųjų genčių gyvenamosiose vietose, taip pat Senovės Graikijoje ir t.t. Taigi, pirmieji performansai buvo tiesiog meniškai atliekami genčių ritualai, kurie turėjo mitologinę, religinę prasmę, o ne estetinę funkciją. Tačiau, vienaip ar kitaip, šie performansai vis dėlto buvo meniški ir estetiški.

Performansų atgimimas prasidėjo tada, kai paprastas vizualusis menas nebepatenkino augančių vartotojiškos visuomenės poreikių. Įprastinis menas tapo per daug nuobodus ir neišskirtinis, kad jo užtektų visuomenės poreikiams. Taigi, tuomet atsivėrė galimybės atgimti ar, kitaip tariant, atsirasti tuo metu konceptualiam menui – performansui. Tai prasidėjo apie 1960 metus.¹⁰⁶ Vienas pirmųjų menininkų, kurie svariai prisidėjo prie performanso meno atgaivinimo, buvo Joseph'as Beyus'as. Kuo daugiau dirbo, tuo mažiau bendro šis menininkas turėjo su savo pirminiu pašaukimu – skulptūra. „Jis ėmė vaizduotis esąs šiuolaikinis šamanas, kuris veikia aplinkinį pasaulį atliekamais ritualais, - nuo tradicinio šamano jį skyrė du dalykai: pirma, jis veikė šiuolaikinėje visuomenėje, antra, jo ritualai buvo netradiciniai, o paties sumanyti“.¹⁰⁷ Taigi matome, kad labai aiškus ryšys tarp meno apskritai, modernaus meno ir religinių - mitologinių ritualų.

Dar viena ryški asmenybė performansų pasaulyje – europietis neodadaistas Yves'as Kleinas. Šį menininką būtent ir išgarsino ne tai, ką jis kūrė, o tai, ką jis darė, t.y., simbolinė jo veiksmų prasmė. Anot E. Lucie – Smith, „jo kelias iliustruoja vis stiprėjantį polinkį suvokti menininką ar menininkę kaip tikrą ir tobulą jų pačių kūrinį“.¹⁰⁸ Taigi, remiantis tuo galima teigti, jog performansas į pirmąją vietą iškelia patį menininką ir jo atliekamą veiksmą, o ne patį to veiksmo rezultatą – meno kūrinį. Priešingai, kūrinium tampa pats menininkas ir jo veiksmai, o meno kūrinys,

¹⁰⁶ Performanso menas. [Žiūrėta 2013 03 06]. Prieiga per internetą: <<http://arthistory.about.com/cs/arthistory10one/a/performance.htm>>

¹⁰⁷ Smith, E. L. 1996. Meno kryptys nuo 1945 –ųjų. 12.

¹⁰⁸ Smith, E. L. 1996. Meno kryptys nuo 1945 –ųjų. 126.

kaip apčiuopiamas, materialus objektas *per se*, praranda savo prasmę ir vertę. „Tapybos esmė yra tas kažkas, tie „eterio klizai“, tas tarpinis produktas, kurį menininkas išskiria visa savo kūrybine būtim ir turi galios įdėti, inkrustuoti, įterpti į tapybinę paveikslo medžiagą“.¹⁰⁹

Nors performansų meno piko valanda jau ir praėjo, ši meno forma nėra užmirštama. Tai galima iliustruoti keliais pavyzdžiais iš analizuotų lyginamųjų pasaulio galerijų modelių. Galima pradėti imant „Tate“ pavyzdį. Negalima tiksliai pasakyti koks dažnas svečias „Tate“ galerijos padalinių erdvėse yra performanso menas, tačiau jo svarbą galerijai liudija internetinėje svetainėje specialiai tam išskirtas puslapis, kur interneto vartotojai gali užsukti ir stebėti gyvai arba peržiūrėti vaizdo įrašus su galerijoje vykusiais performansais.¹¹⁰ Analizuojant „BALTIC“ galeriją, jau pačioje galerijos specifikacijoje pateikiami duomenys, kad tame didžiuliam pastate 3000 kvadratinų metrų skiriama keturioms galerijoms ir lanksčiai performansų erdvei.¹¹¹ Jų archyvuose galima rasti duomenų, apie ten vykusias parodas, kurių metu vyko ir performansai (pvz., „SWITCH“¹¹²) bei autorius, pasirodžiusius ten, kurie užsiima tokiu menu (pvz., Matt Calderwood¹¹³, Barthelemy Togo¹¹⁴, John Cage¹¹⁵ ir t.t.). čia taip pat galima paminėti ir „Saatchi“ galerijoje Joseph'o Beuys'o, Treisės Emin ir t.t. performansus.¹¹⁶ Nėra nė menkiausios abejonės, jog performansai neaplenkia ir kitų analizuotų galerijų.

Jeigu performanse į pirmąjį planą iškeliamas menininkas ir jo veiksmas, tai kalbant apie galerijas, jos tampa itin reikšmingu tarpininku, kurio funkcija tampa ne tik būti tiesiog erdve, kurioje įvyksta susitikimas tarp menininko, kurį atstovauja jo kūriniai, ir tarp „meno vartotojo“, kuriam įtaką daro ne tiek patys meno kūriniai, kiek pats „susitikimo aktas“. Galerijos tikslas nėra vien tik pasyviai dalyvauti šiame procese. Tai neturi būti jos tikslas. Galerijos pareiga puoselėti patį procesą. Nuo pat parodos atidarymo, kurio metu dažnai „meno vartotojai“ akis į akį susitinka su

¹⁰⁹ Smith, E. L. 1996. Meno kryptys nuo 1945 –ųjų. 124.

¹¹⁰BMW Tate Live: Liu Ding. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą:<<http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/eventseries/bmw-tate-live-performance-room>>

¹¹¹ Baltic istorija. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą:<<https://www.balticmill.com/about/history>>

¹¹²Switch. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą:<<https://www.balticmill.com/whats-on/baltic-39/exhibitions/detail/switch-selected-by-phyllida-barlow>>

¹¹³Matt Calderwood. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą:<<https://www.balticmill.com/whats-on/baltic-39/exhibitions/detail/matt-calderwood>>

¹¹⁴ Barthelemy Togo. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą:<<https://www.balticmill.com/whats-on/exhibitions/detail/barthlmy-togo>>

¹¹⁵ John Cage. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą:<<https://www.balticmill.com/whats-on/exhibitions/detail/john-cage-variations-vii>>

¹¹⁶ Tracey Emin. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą:<http://www.saatchi-gallery.co.uk/artists/tracey_emin.htm>

menininkais, o taip pat ir per visą eksponavimo laikotarpį. Moderni šiuolaikinė galerija gali išsiveržti iš apibrėžto galerinės veiklos rėmo ir pati tapti kūrėja. Moderni galerija gali, o galbūt ir privalo tapti, tam tikra prasme, kūrėju – performanso atlikėju – kuris sukurs naują meno kūrinį, ekspoziciją, parodą, kur vertę turės ne vien tie kūriniai, kurie kabo ar stovi jos erdvėje, bet ir pati galerija ir jos kūrinys – išmoninga ekspozicija, išmoningas parodos apipavidalinimas, pristatymas, informacijos pateikimas ir t.t.

Apibendrinimui galima grįžti prie Yves'o Kleino: „greta jau minėtų monochromijų, Kleinas ėmėsi įvairių netradicinių meno kūrimo būdų. Pavyzdžiui, paruoštą drobę degindavo liepsnosvaidžiu arba išnešdavo ją į lietu“¹¹⁷. Tai parodo, koks buvo paties menininko požiūris į materialų kūrinį ir kūrinį – veiksmą. Aiškiai matoma, jog pastarasis nugalė savo pirmtaką. Ir tai tikrai nereiškia, jog galeriją, kuri norėtų tapti performanso autore, turėtų niokoti menininkų, kurie joje eksponuoja savo meną, kūrinius, tačiau menu paversti jų eksponavimą niekas nedraudžia ir netrukdo. Kiekviena šiuolaikinė meno galerija, norėdama būti moderni, savo veikloje gali įterpti performanso meno pavyzdžių. Ir tai nebūtinai turi būti tikrasis performanso aktas, pakanka kūrybiškiau pažiūrėti į kasdienes savo vykdomas veiklas.

3.3. „Trečiosios vietos“ idėja

Ganėtinai lengvai gali kilti klausimas, kodėl vis gi galerijos tokios svarbios šių dienų pasaulyje? Pirmiausiai į atsakymų gretas pakliūna mintis, jog menas iš prigimties labai svarbus žmogui, o kadangi galerijos yra meno susitikimo su žmogumi vieta, jos savaime tampa svarbios. Tiesos tame be abejo yra, tačiau šiuolaikiniam žmogui neužtenka vien pamatyti ant sienų kabančius tapybos, grafikos darbus, fotografijas ar pasivaikščioti tarp išeksponuotų skulptūrų. Kaip oras žmogui reikalingas ne tik menas pats savaime, tačiau greta gyvybiškai svarbus yra bendravimas. Taigi galerija, kaip tuščia erdvė, bendravimo požiūriu, niekam nereikalinga. Tokia įstaiga turi tapti žmogui artima, kaip antrieji namai.

Tinkamą terminą, kaip vadinti tokias kultūrinės vietas, kaip galerijos, muziejai, bibliotekos, klubai, kavinės ir t.t. jau 1990 m. pasiūlė amerikietis sociologas Ray Oldenburg. Tirdamas sociumą, visuomenės gyvenimo ir bendravimo įpročius jis savo teorijose įvedė terminą „trečioji vieta“ (angl. third place arba third space). Šį terminą jis pirmą kartą panaudojo savo knygoje „Didžioji geroji vieta“ (angl. The Great Good Place). Anot autoriaus, kiekvienas visuomenės narys, kiekvienas individas savo gyvenime turi tris jam svarbias vietas: pirmoji vieta, namai, pati svarbiausia žmogaus gyvenime jau nuo kūdikystės, augant ir kuriant savo namus; antroji vieta, darbas (arba mokymosi vieta), itin svarbi vieta, kadangi ten žmogus praleidžia daugiausiai savo laiko, kurdamas

¹¹⁷ Smith, E. L. 1996. Meno kryptys nuo 1945 –ųjų. 124.

pagrindus savo gyvenime. Na o trečioji vieta, sekanti po pirmųjų dviejų yra kiek kitokia. Tai vieta, kur žmogus gali atsipalaiduoti, jaustis laisvai, niekieno nevaržomas ir niekam neįsipareigojęs. Tai vieta, kur žmogus gali bendrauti su panašių interesų turinčia bendruomene, arba tiesiog ją stebėti, net ir šitaip išlikdamas jos dalimi.¹¹⁸ Pasak R. Oldenburgo, trečioji vieta dažniausiai yra viešoji erdvė. Jau savo knygos paantraštėje autorius vardija galimus trečiosios vietos variantus: kavinės, kavos parduotuvės, knygynai, barai ir kitos bendruomeninės vietos. Į šį sąrašą taip pat patenka ir galerijos. Autorius teigia, jog „Trijų vietų rikiuotė atliepia individualią priklausomybę joms. Mums reikia namų, net žinant, kad ten nedirbame, ir daugumai mūsų reikia daugiau dirbti, nei leisti laiką su draugais ar kaimynais. Rikiavimas taip pat priklauso nuo individualaus laiko paskirstymo pagal poreikius. Paprastai, individas daugiau laiko praleidžia namie, nei darbe, o darbe daugiau laiko nei trečiojoje vietoje“¹¹⁹ Taip pat, kitoje knygoje R. Oldenburgas pabrėžia, jog „trečioji vieta“ nebūtinai turi būti kažkokia fizinė erdvė. Tai labiau reiškia ne vietą, o būtent „žmonių santykių infrastruktūros kūrimą“¹²⁰ Knygos anotacijoje išskiriami tipinės „trečiosios vietos“ bruožai: patekimas į tą vietą turėtų būti nemokamas arba pigus, nors nėra būtina, bet būtų gerai, jei ten būtų galima gauti maisto ir gėrimų, lengvai pasiekiamą vietą (patogi lokalizacija, nesunkiai pasiekiamą pėsčiomis), aplinka ir bendruomenė turėtų būti svetinga ir komfortabili, nuolatiniai nariai turėtų aktyviau įsitraukti į vykdomas veiklas, be to, ten žmonės turėtų rasti tiek senų, tiek naujų draugų.¹²¹

R. Oldenburgo trečiosios vietos sampratą nagrinėjusi A. Glosienė rašo: „trečioji vieta negali būti griežtai apibrėžta, nes kiekvienam ji yra kita; šis neapibrėžtumas ir daro konceptą itin patrauklų. Tai nei juoda, nei balta, tai kažkas kita, ką kiekvienas gali pripildyti skirtingo turinio. Kaip ir kiti savaiminiai, retai reglamentuojami reiškiniai ir konceptai, trečioji vieta yra lengvai pajuntama, bet sunkiai apibrėžiama. Tai jauki, neįpareigojanti, skatinanti, atpalaiduojanti, cool vieta“¹²². Taigi, aiškiai galima suvokti, jog trečioji vieta turi turėti ir skleisti tam tikrą krūvį, turėti vidinį užtaisą, kuris pritrauktų, išlaikytų ir įkvėptų žmones. Meno galerijos teoriškai turi visas galimybes ir manipuliuoja visais būdais, kurie gali šitą padaryti, tačiau praktiškai ne visos išnaudoja savo turimą potencialą. Būtent savitas veidas, tinkamai rengiamos veiklos programos ir renginių įvairovė, o svarbiausia žmonių bendravimo ir bendruomeniškumo jausmo skatinimas paverčia meno galeriją tipine „trečiaja vieta“, kuri tampa jo trečiaisiais namais, į kuriuos norima grįžti kuo dažniau ir kuo ilgesniam laikui.

¹¹⁸ Oldenburg, R. *The Great Good Place*. Merlowe and Company. New York. 16-19.

¹¹⁹ Oldenburg, R. *The Great Good Place*. Merlowe and Company. New York. 16.

¹²⁰ Oldenburg, R. *Celebrating the Third Place*. Inspiring Stories about the Great Good Places at the Heart of Our Communities. New York : Marlowe & Co, 2001: 2.

¹²¹ „Trečioji vieta“. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą:<<http://www.horizonbooks.com/third-place>>

¹²² Glosienė, A. 2010. Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis. Vilnius. 61.

3.4. Galerijų dalyvavimas miesto renginiuose ir komunikavimas su žiniasklaida

Lietuvoje ganėtinai įprasta, jog galerijos aktyviai įsitraukia į kultūrinį miesto, kuriame yra įsikūrusios, gyvenimą. Tai liečia ne tik jų organizuojamas parodas ir kitas veiklas, kurios papildo miesto kultūrą, bet ir įsitraukimą į visuotinius viešus renginius, tokius kaip miesto gimtadienis ir kitos šventės. Apibendrinant lyginamųjų pasaulio galerijų modelių analizę galima teigti, jog didžiosios galerijos nuolatos aktyviai dalyvauja ir įsitraukia į miesto kultūrinį gyvenimą, skleisdamos meno ir moderniąją kultūrą savo veiklomis. Šios galerijos pačios tampa kultūros puoselėjimo židiniais, kur vyksta viskas: nuo pamokų, paskaitų, seminarų ir kūrybinių dirbtuvių iki klasikinės muzikos koncertų ir kino filmų peržiūrų. Šios galerijos savo veiklomis neša tokią kultūrinę jėgą, jog joms net gi nereikia specialiai šventėms organizuoti ypatingų renginių ar veiklų. Be abejonės, esant reikalui tai gali būti daroma. Tarkime, galbūt minint tam tikrų svarbių šaliai įvykių sukaktuves gali būti surengiamos specialios teminės parodos, specialiai tam skirti renginiai.

Lietuvoje, o taip pat ir Šiauliuose, ryški tendencija, jog galerijos, norėdamos pritraukti daugiau lankytojų, naudojasi mieste vykstančiomis šventėmis, kas tikrai nėra būtinybė užsienio galerijose. Taigi, prisimenant Šiauliuose vykstančius didesnius renginius, tokius kaip „Šiaulių dienos“, galima pastebėti, jog dažnai tomis dienomis į vykstančių renginių sąrašą savo veiklas įtraukia ir Šiaulių miesto galerijos. Pavyzdžiui, 2003 m. Šiaulių miesto savivaldybės kultūros skyriaus vedėja P. Poderytė, kalbėdama apie miesto dienų minėjimą, teigė, jog „Šventės metu vyks uždari Filharmonijos renginiai, džiazo koncertai, „Laiptų“ ir Dailės galerijų parodos.“¹²³ Tuo tarpu, rašydamas būtent apie „Šiaulių dienų“ renginius V. Kinčinitis akcentuoja tai, jog vis dėlto „kituose didžiuosiuose Lietuvos miestuose panašias šventes rengia į viešąsias įstaigas susibūrusios profesionalų komandos, Šiauliuose iki šiol ši šventė užkrauta miesto savivaldybės kultūros skyriui.“¹²⁴ Tačiau aišku tai, jog net jeigu miesto įstaigos neprisiima tiesioginės atsakomybės už šventės organizavimą, vis dėlto jos aktyviai įsitraukia į tam skirtas veiklas.

Žinoma, neapsiribojama vien tomis dienomis, dažnai stengiamasi išnaudoti ir kitas progas. Pavyzdžiui, „Laiptų galerijoje“ eilę metų artėjant Joninėms specialiai ta proga būdavo atidaromos vienos autorės, Z. Vilutytės, parodos (parodos artėjant Joninėms vyko 2008, 2009, 2011, 2012 m.)¹²⁵. Taip pat, 2012 m. specialiai Mindaugo karūnavimo dienos proga liepos 6 d. Buvo atidaryta

¹²³ Poderytė, P. „Šiaulių dienos – 2003“ – šventė kiekvienam šiauliečiui. Parkas. 2003, Nr. 7.

¹²⁴ Kinčinitis, V. Šventės standartai ir kišenvagių baimė. Parkas. 2004, Nr. 20.

¹²⁵ Parodų archyvas. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/parodos/>>

V. Ščiavinsko ir G. Šiupario fotografijos parda „3000 kilometrų istorijos“.¹²⁶ Be to, tradiciškai ši galerija puoselėja ir Kalėdinių miniatiūrų parodas, kurios atidaromos artėjant pagrindinėms žiemos šventėms.¹²⁷ Šiaulių dailės galerija dažnai įsitraukia į Šiaulių dienų minėjimus, organizuodami parodų atidarymus tomis dienomis (dažnai tuomet būdavo atidaroma būtent Šiaulių menininkų paroda, tačiau tradicija rengti parodą išliko, bet parodos laikas kiek pakito ir persikėlė į pavasarį).¹²⁸ Galerija išlaiko tradicija rengti ir tautodailės parodas, festivalius „Virus“ bei „Enter“, kurie galbūt ir neįtaiko į mieste vykstančių švenčių grafiką, bet be jokios abejonės patys savo vyksmu sukuria kultūrinės šventės Šiaulių mieste.

Bendravimas su žiniasklaida, taip pat kaip ir buvimas miesto kultūrinio gyvenimo dalimi, yra neatsiejamas nuo galerijų veiklų, tiek kalbant apie Šiaulius, tiek apie pasaulio atvejus. Be abejo, bendravimo mastai yra visiškai kitokie. Analizuojant pasaulio galerijų atvejus buvo matyti, jog didžiosiose galerijose šis atvirumo aspektas tikrai labai svarbus. Vienas tai rodančių dalykų – galerijos esantys specialūs padaliniai, bendravimo su žiniasklaida skyriai, kuriuose dirba ne po vieną darbuotoją.¹²⁹ Taip pat reiktų pabrėžti, jog būtent šių darbuotojų kontaktinė informacija yra lengvai prieinama besidomintiems žmonėms. Pavyzdžiui, „Tate“ galerijos atveju, žiniasklaidai netgi pateikiamos taisyklės, kaip galima rasti vaizdinės medžiagos, informacijos, kurią galima naudoti straipsniuose ir panašiai.¹³⁰ Analogiška situacija ir su kitomis analizuotomis galerijomis. Visų tinklapiuose nurodomi už kontaktus su žiniasklaida atsakingi asmenys, kurie žurnalistams gali ir turi suteikti visą reikalingą informaciją. Kalbant apie tai, kaip lankytojai informuojami apie renginius, ko gero galima teigti, jog pagrindinė informacija vis dėlto yra pasiekama būtent galerijų interneto svetainėse. Be abejo, informacijos galima rasti ir kituose šaltiniuose, nes tuo suinteresuotos tiek pačios galerijos, tiek žiniasklaida.

Kalbant apie Šiaulius, situacija kiek kitokia. Visų pirma, dėl finansinių galimybių, galerijos neturi tokių darbuotojų, kurie užsiimtų vien darbu su žiniasklaida. Tai dažniausiai įeina į vieno ar kelių darbuotojų pareigas, kurie be to dar turi užsiimti ir kitais darbais galerijoje. Todėl ir kontaktai

¹²⁶ 3000 kilometrų istorijos. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/parodos/3000-kilometru-istorijos/>>

¹²⁷ Jau atvažiuoja Šv. Kalėda. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/renginiai/jau-atvaziuoja-sv-kaleda-2/>>

¹²⁸ Buvusios parodos. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://siauliugalerija.lt/main.php?id=2&sub=7&nr=1&pr=t&page=metai&year=2012>>

¹²⁹ Spaudos biuras: kontaktinė informacija. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/press-office/contact-us>>

¹³⁰ Paveikslėlių naudojimo spaudai sąlygos. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/press-office>>

čia dažniausiai nurodomi kelių dirbančių asmenų, kurie galėtų suteikti vienokią ar kitokią informaciją, į kuriuos būtų galima kreiptis. Taip pat ganėtinai didelis skirtumas ir tas, jog Šiaulių galerijoms reikia pačioms intensyviai dirbti su žiniasklaida ir stengti papulti į viešumą ir skelbti informaciją apie savo renginius. Taip yra todėl, jog lietuviškoje kultūroje ne visuomet pasireiškia bruožas ieškoti informacijos apie vykstančius kultūrinius renginius. Dažnai į tai dėmesys atkreipiamas tik tuomet, kai ši informacija pati suranda vartotoją ar net patį žurnalistą. Kaip ten bebūtų, kaip gerą pavyzdį galima pateikti viena Šiaulių kultūros centro „Laiptų galerija“ komunikacijos su žiniasklaida atvejį. Visų pirma, galerija visuomet siunčia informaciją apie artėjančius renginius visos šalies žiniasklaidai: tiek vietiniams laikraščiams, televizijai, tiek ir respublikiniams. Šių metų gegužės mėnesį galerijoje vyko itin daug renginių. Dienraštyje „Šiaulių naujienos“, gegužės mėn., 17 d. „Laiptų galerijos“ informaciniai pranešimai dominavo dvejose skiltyse: „Bulvaras“ ir „Renginiai“. Dienraštyje buvo paskelbta apie keturis galerijoje vykstančius renginius, o informacija bendrai užėmė virš puslapio, bet buvo, kaip minėta, išskirta į dvi rubrikas (5 priedas: nukopijuoti dienraščio „Šiaulių naujienos“ puslapiai su skiltimis „Bulvaras“ ir „Renginiai“). Toks pavyzdys rodo, kaip svarbu tinkamai komunikuoti su žiniasklaida, siekti, jog apie organizuojamus renginius būtų tinkamai informuota. Rezultatas – atsivertus dienraštį praktiškai neįmanoma nepastebėti „Laiptų galerijos“ informacinių pranešimų, o tai lemia potencialų susidomėjimą renginiu.

Taigi, šiuo atžvilgiu pasaulio galerijų atvejus ir Šiaulių galerijų atvejus tikrai ganėtinai sunku. Aišku viena, jog tiek vienur, tiek kitur, bendravimas su žiniasklaida ir atvirumas visuomenei yra galerijos veiklos variklis. Kuo viešesnė įstaiga, tuo potencialiai daugiau lankytojų ji gali sulaukti. Kuo prieinamesnė informacija vartotojams, kuo ji patrauklesnė, tuo patrauklesnė ir pati galerija. Nėra jokių abejonių, jog ta galerija, apie kurios renginius ir parodas bus skelbiama daugiau informacijos, rašoma daugiau straipsnių, susilauks ir daugiau lankytojų dėmesio. Bet vis dėlto, tai nėra svarbiausia, nes bet kokia informacija kyla visų pirma iš planuojamų ir vykdomų veiklų. Jeigu galerijoje niekas nevyksta, tai bet kokia informacija neatneš jokios naudos.

4. LIETUVOS KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SAMPRATA IR ŠIAULIŲ DAILĖS GALERIJOS BEI JŲ VEIKLOS ANALIZĖ

4.1. *Kūrybinės industrijos, kultūros politika Lietuvoje ir Šiauliuose*

Vis dar galima teigti, jog kūrybinių industrijų sąvoka Lietuvoje pradėta vartoti visiškai neseniai. Aktyviausiai šį terminą plėtoja ir diegia Lietuvos Kultūros ministerija, Europos kultūros programų centras Vilniuje, Atviros Lietuvos fondas bei Britų taryba. Šių institucijų dėka Lietuvoje vyksta seminarai, konferencijos, diskusijos kultūrinių ir kūrybinių industrijų temomis, kur aptariama jų būklė, plėtra, tendencijos Lietuvoje, Europoje ir pasaulyje.¹³¹ Anot A. Glosienės, viena pirmųjų Lietuvoje kūrybines industrijas suvokti plačiau skatino M. Starkevičiūtė, remdamasi R. Floridos teorija: „Lietuvoje kūryba paprastai suprantama siaurąja, gal, galima pasakyti, tradicine prasme, kaip vaizduojamasis ar scenos menas ir muzika. Valstybei įsitraukiant į modernesnę Europos ekonominę erdvę pravartu apibrėžti visą šalies kūrybinį potencialą plačiąja prasme, atskleidžiant ir įvertinant jo indėlį į šalies ekonomiką bei plėtros galimybes“.¹³²

Tuo tarpu G. Mažeikis teigia, jog apie kūrybinių industrijų aktualumą Lietuvoje buvo pradėta kalbėti apie 2002 – 2003 metus. Anot autoriaus, „Kūrybinės industrijos yra moderni ir ekonominiu, socialiniu bei kultūriniu požiūriu perspektyvi gamybos sritis, efektyviai sujungianti aukščiausius technologinius laimėjimus, verslininkystės gebėjimus, žinių ekonomikos principus, modernią vadybą ir kūrybingumą, meninį skonį, spontaniškumą. Gyva rinka ir originalus kūrybingumas, išlaisvinta fantazija - štai kur slypi kūrybinių industrijų galia.“¹³³

Glosienė išskiria sritis, kurios pagal R. Floridos tipologiją yra priskiriamos kūrybinėms industrijoms; tai: dizainas ir architektūra, leidyba, žiniasklaida, reklama, atlikėjų ir vaizduojamieji menai, kino, vaizdo ir kompiuterinių žaidimų, programinės įrangos industrija.¹³⁴ A. Glosienė teigia, jog kūrybinės industrijos yra hibridinės prigimties darinys: „Jos yra kultūrinės industrijos, kuriančios savęs pažinimo globaliame pasaulyje simbolines reprezentacijas; jos yra paslaugų industrijos, teikiančios pagrindines informacijos ir pramogų paslaugas konvergencinėje aplinkoje ir yra žinių industrijos, kurioms reikia labiau specifinių mokslinių tyrimų, kad suteiktų turinį ir

¹³¹ Mažeikis, G., Černevičiūtė, J., Ščiglinskienė, A., Tatarūnė, I. 2005. Alytaus ir Utenos apskričių kūrybinių industrijų žemėlapis. Vilnius. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <http://koperator.lt/failai/Tyrimas_Alytaus%20ir%20Utenos%20apskriciu%20kurybiniu%20industrialiu%20zemelapis_LT.pdf>

¹³² Glosienė, A. 2010. Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis. Vilnius. 85.

¹³³ Mažeikis G. Kūrybinės industrijos: nuo kasdienybės revoliucijos iki įdarbintos fantazijos.

¹³⁴ Glosienė, A. 2010. Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis. Vilnius. 84.

priverstų kabelius dainuoti“.¹³⁵ Taigi, anot autorės, aiškinant ir tiriant kūrybines industrijas pravertu naudoti vadinamąjį trigubos spiralės modelį, t.y., apimti ir kultūrą, ir verslą, ir politiką.

Pats terminas kūrybinės industrijos pabrėžia, jog šiandiena kūrybiškumas yra siejamas ne tik su menu, literatūra ir jų kūrėjais. Jis taip pat būtinas ir verslininkams, vadybininkams, politikams – apskritai kiekvienam žmogui, norinčiam siekti aukštumų. Kalbant apie individo savybes, kūrybiškumą sudaro ir lankstumas, savarankiškumas, mokėjimas prisitaikyti, iniciatyvumas ir t.t. Taip kaip kūrybiškumas tampa neatsiejama verslo dalimi, taip verslumas tampa būtina meno atstovų savybe. Taigi, tiek meno, tiek verslo skaidymas plačiąja prasme veda į dvi dedamąsias: kūrybiškumas + verslumas.

„Kūrybiškumas, tradiciškai siejamas su įkvėpimu ar net apvaizda, šiandien demistifikuojamas: skaidomas į elementus, pripažįstama, kad jis nėra įgimta dovana, o išugdomas gebėjimas“¹³⁶. Kūrybiškumas šiandien reiškia ne ką kitą, kaip gebėjimą netradiciškai pažvelgti į esančias aplinkybes, turimas priemones ir ieškoti naujų galimybių visą tai suderinti. Kaip teigė J. Kristeva, kūrybiškumas yra maištas: „Manau, kad kyla grėsmė esminiam kultūros – maišto ir europinio meno aspektui ir pačiai kultūros – maišto ir meno kaip maišto sąvokai, kai nūnai mus užplūdo pramogų kultūra, performanso kultūra ir reginio kultūra“¹³⁷.

Kaip jau buvo minėta, ekonomika ir kultūra tradiciškai yra suvokiami kaip sunkiai tarpusavyje derantys konceptai, ypač Lietuvoje. Negana to, pats kultūros sektorius savaime turi greičiau jau išlaikytinio, nei reikšmingo ekonomikos sektoriaus statusą. Paplitusi nuomonė, jog „tikrasis menas ir kultūra negali būti finansiškai pelningi, kad tai arba yra viešasis gėris, kurį visuomenė pa(iš)laiko iš savo mokesčių, arba elitinio sluoksnio, turinčio galimybių ir noro į jį investuoti, prerogatyva. Meno ir kultūros kūrėjai ir atlikėjai neretai bodisi ekonominiais savo veiklos aspektais; jų simbolinis kapitalas tradiciškai yra kūrinio meninė, o ne ekonominė vertė“¹³⁸. Sekant tokia nuomone aišku, jog menas pasyviai išlaikomas visuomenės. Aktyviai į jį investuoja tik pasiturintieji, norintys savo statusą įrodyti prisidėdami prie kultūros puoselėjimo. Reikia pabrėžti, jog pastaruoju metu Lietuvoje prie šių dviejų kultūros finansavimo šaltinių aktyviai prisideda ir Europos sąjungos ir kultūros fondai, iš kurių, per rengiamus projektus, ko ne kiekviena kultūrinė įstaiga gali gauti finansavimą savo veiklai. Koncentruojantis į tai, jog prie kultūros įstaigų veiklos ir finansavimo per mokesčius prisideda visuomenė, pabrėžtina, jog tai veikia tik per mokesčių sistemą. Lietuvoje, dėl eilinio žmogaus pragyvenimo lygio, abejotina galimybė, jog eilinis pilietis

¹³⁵ Glosienė, A. 2010. Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis. Vilnius. 87.

¹³⁶ Glosienė, A. 2010. Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis. Vilnius. 65.

¹³⁷ Kristeva, J. 2003. Maišto prasmė ir beprasmybė. Vilnius : Charibdė. 13.

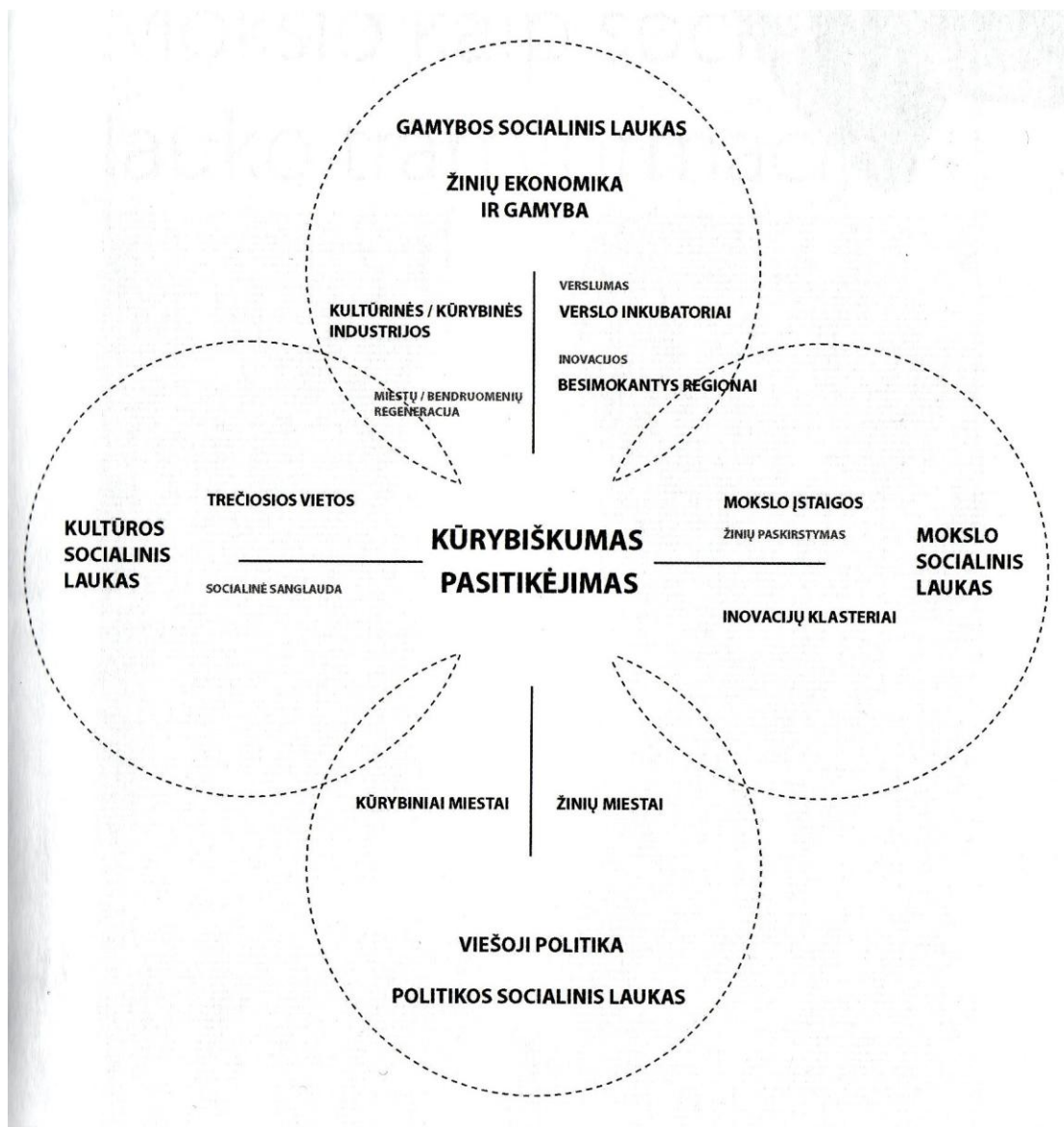
¹³⁸ Glosienė, A. Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis. Vilnius. 2010. 71.

galėtų ir norėtų prisidėti finansiškai prie kultūros rėmimo. Prisimenant Maslow poreikių piramidę, aiškiai matoma, jog kiekvieno žmogaus pirminiai poreikiai yra paremti siekiu išgyventi, taigi pirmojoje vietoje visados bus maistas ir butis. Turint omenyje Lietuvos ekonominę situaciją, žmogaus pajamos padengia ne daugiau nei būtent tik pirmąsias pakopas. Taigi, finansiškai nėra tikėtina, jog eilinis vidutines pajamas gaunantis žmogus netgi norėdamas galėtų prisidėti prie kultūros išlaikymo ir rėmimo. Konkrečiu atveju, analizuojant dailės galerijas ir jų veiklą, aiškiai matoma viena tendencija: visuomenė galerijos paslaugomis naudojasi tik tuomet, kai jos yra nemokamos. T.y., galerijos lankomos daugiausiai tik parodų atidarymo metu, kai įėjimas yra nemokamas. Parodos, kurios yra mokamos, susilaukia mažai lankytojų. Jei galerijose vyksta renginiai, populiariausi yra tie, kurie kainuoja ne daugiau nei 10 Lt ir traukia žmones žinomais vardais (žinomų atlikėjų, muzikantų koncertai, aktorių pasirodymai, kino filmų programos ir pan.).

Pasak p. Bourdieu, kultūros socialinis laukas – tai dviejų priešinga logika besivadovaujančių produkcijos ir apyvartos būdų kovos arena, įtampos laukas¹³⁹. Taigi, viename įtampos lauko poliuje atsiranda grynojo meno arba antiekonominė logika, o kitoje pusėje – ekonominė logika, kuri čia eskaluojamą kūrybinių industrijų produktą, prekybą literatūra, menu, muzika ir kitomis kultūrinėmis prekėmis, laiko lygiai tokia pačia, kaip ir prekyba visomis kitomis prekėmis. Pabrėžtina, jog esminiu dalyku čia laikomas būtent realizavimas ir pardavimas, o ne kūrimas, kūrybinis ir meninis procesas.

Glosienės knygoje pateikiamas Kūrybiškumo ir socialinio kapitalo idėjų žemėlapis (7 pav.). Jame atsispindi tai, kaip tradiciškai laikomi opoziciniais laukais – mokslas ir kultūra, gali ir turi persipinti tarpusavyje. Šiuolaikinėse organizacijose, netgi moderniuose miestuose, šalyse šie du komponentai papildo vienas kitą tam, kad sukurtų pilnavertį universumą, galintį efektyviai funkcionuoti kartu su šiuolaikine vartotojiška visuomene. Kaip matoma, priešpastatoma „trečiosios vietos“ ir mokslo įstaigos. Vienos tarnauja laisvalaikio sferos užpildymui, kitos garantuoja edukacinį užimtumą, nešantį žinias ir, tradiciškai, garantuojantį šviesią ateitį. Kultūrinis socialinis laukas oponuoja į socialinę sanglaudą, tuo tarpu mokslo socialinis laukas labiau apibrėžia inovacijas ir techninius dalykus. Tačiau kūrybinės industrijos būtent ir eskaluoja šių sferų sanglaudą ir bendradarbiavimą, o ne opoziciją. Šio pasaulio variklis yra priešpriešų apjungimas, tiek ekonominė, verslo srityse, tiek kalbant apie meną ir kultūrą. Miestas, norintis būti sėkmingas, priverstas būti ir kūrybiniu, ir žinių miestu, o ne vienu iš jų. Žinoma, procesai, vedantys į tai yra sudėtingi ir reikalaujantys daug jėgų iš visuomenės ir valdžios žmonių.

¹³⁹ Bourdieu, P. 1996. The rules of art: genesis and structure of the literary field. 142.

7 paveikslas. Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas: idėjų žemėlapis (Pav. šaltinis Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis : mokslo studija / Audronė Glosienė. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2010. 17 psl.)

Nagrinėjant Šiaulių atvejį ir žvelgiant į šį miestą kaip į žinių arba kūrybinį miestą galima suprasti, jog žiūrint tiek iš vienos, tiek iš kitos pusės, vaizdas yra panašus. Kaip jau buvo minėta, šiais laikais kūryba ir žinios itin glaudžiai siejasi. Miestas, kuris nori būti sėkmingas, ar įstaiga, kuri siekia kuo didesnio srauto lankytojų turi skleisti ir žinias, ir kultūrą. Taigi, į Šiaulius galima žvelgti kaip į žinių miestą, nes čia yra universitetas. Šią pusę taip pat palaiko ir mokyklų, gimnazijų gausa, profesinės mokyklos, kolegijos. Taip pat į techninę arba žinių pusę patenka ir Šiaulių mieste sėkmingai veikiantis verslo inkubatorius. Kuris pagal pateiktą A. Glosienės schemą kaip tik ir įeina į gamybos socialinį lauką. Žinių ekonomiką ir gamybą. Verslo inkubatoriaus reikalingumas argumentuojamas tuo, kad:

- „Pradedantieji verslininkai, mažos ir silpnos firmos neturi reikiamų lėšų būtinausiai biuro technikai, patalpų remontui arba jų nuomai rinkos kainomis. Todėl joms inkubatorius - nebrangi ir saugi vieta pradėti verslą.

- Verslo inkubatoriai suteikia galimybę teikti konsultacines paslaugas ir įvairioms kitoms verslo vystymo įstaigoms bei institucijoms.

- Smunkant gamybai konkrečiame regione ar rajone, verslo inkubatoriai įgalina racionaliai panaudoti nenaudojamas patalpas pramoninėse zonose bei paskatina kvalifikuotą darbo jėgą imtis nuosavo verslo“.¹⁴⁰

Tuo tarpu Šiaulių, kaip kūrybinio miesto, statusą palaiko aktyviai veikiančios trys biudžetinės galerijos: „Šiaulių dailės galerija“, galerija „Laiptai“, ŠU galerija, kelios nedidelės privačios galerijos, taip pat Šiaulių dramos teatras, „Aušros“ muziejus su visais padaliniais, koncertinė įstaiga „Saulė“, kultūros centras. Tai tikrai stipri atsvara prieš tai įvardintiems žinių miesto bruožams. Tiesa, vienintelė vieta, kur žinios laimi – menų inkubatoriaus nebuvimas. Nors projektas buvo paruoštas ir buvo mėginama pradėti jo įgyvendinimą, sėkmė nuo miesto nusisuko, o žiniasklaidoje nuolat mirgėjo ir tebemirga skandalingi straipsniai. „Projektą įgyvendina viešoji įstaiga Šiaulių regiono plėtros agentūra (ŠRPA). Menų inkubatoriaus paraišką ji prieš pustrėčių metų pateikė Ūkio ministerijos įsteigta viešajai įstaigai Lietuvos verslo paramos agentūrai (LVPA). Iš ES fondų buvo paskirta 7 milijonai litų, o likusią dalį įsipareigojo padengti Šiaulių miesto savivaldybė“ – rašoma lrytas.lt straipsnyje.¹⁴¹ Tačiau pasirodo projektas finansavimo gauti neturėjo, mat inkubatorių tektų išlaikyti savivaldybei, kai tuo tarpu ES remia tik išsilaikančias įstaigas. Nors pastatas, kuriame buvo planuojama kurti menų inkubatorių („Elnio“ fabrikas), senas bei įtrauktas į Kultūros vertybių registrą¹⁴², tiek šalia jo, tiek jame būti pavojinga, mat teritorijoje yrančios užkastos atliekos teršia gruntinius vandenius ir t.t. Taigi rodos projektas, kad ir koks tariamai, ar tikrai būtų naudingas Šiaulių miestui, artimiausiu metu tikrai nebus pradėtas įgyvendinti.

Taigi, apžvelgus Šiaulių miesto padėtį aišku, jog tai tiek žinių, tiek kūrybinis miestas, turintis daug įstaigų, atitinkančių abu profilius. Tačiau šiame darbe akcentuojamas Šiaulių miesto, kaip kūrybinio miesto statusas. Tai laidžia daryti mieste veikiančios kultūrinės įstaigos, o šiuo atveju būtent biudžetinės dailės galerijos.

¹⁴⁰ Apie mus. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.svi.lt/Apie-mus>>

¹⁴¹ Menų inkubatorių šiauliečiai stato ant melo pamatų. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/verslas/bustas-ir-statybos/menu-inkubatoriu-siaulieciai-stato-ant-melo-pamatu.htm>>

¹⁴² Menų inkubatorius jau ieško ambasadoriaus. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://savaitrastis.siauliaiplius.lt/main/turinsy/projektai/1/5791>>

4.2. Kultūrinė situacija Šiauliuose nuo 1992 m.

Pasak „Šiaulių metraščių“, kurie miesto ekonominę, politinę bei kultūrinę veiklą stebi ir aprašo jau virš dvidešimties metų, nuo 1992 m. Šiaulių miesto galerijų veikla aktyvėjo nuo 1992 m. būtent šiais metais, kaip rašoma Šiaulių metraštyje“, „miesto kultūros, mokslo, verslo ir savivaldybės atstovų susirinkime nutarta įkurti Meno galerija. <...> Organizaciniams reikalams tvarkyti sudarytas Šiaulių regioninės meno galerijos kūrimo komitetas“¹⁴³. Galerijai surinkta meno kolekcija 1996 m. buvo atiduota „Aušros“ muziejui, kuriam priklausančiuose Ch. Frenkelio rūmuose ir buvo numatyta įkurti Šiaurės Lietuvos meno galeriją. Metraščio skyriuje, skirtame kultūros apžvalgai rašoma: „Šiauliuose kuria apie 100 vaizduojamojo meno atstovų. Savo darbus jie eksponuoja įvairiose kultūros įstaigose, daugiausia miesto Dailės galerijoje ir „Laiptų“ galerijoje“.¹⁴⁴ 1997 – 1998 m. duomenimis, tais metais Dailės galerijoje parodas aplankė atitinkamai 14500 ir 15000 lankytojų. Šiaulių dailės galerija G. Mažeikis apibūdina kaip vieną pagrindinių vaizduojamojo meno centrų Šiaurės Lietuvoje. „Galerijoje rengiamos Šiaulių, Lietuvos ir užsienio autorių parodos, tarpdisciplininiai projektai, klasikinės, džiazo, eksperimentinės, elektroninės muzikos koncertai, performansų, avangardinės mados šou, organizuojamos teminės diskusijos, leidinių pristatymai, konferencijos“.¹⁴⁵ „Laiptų“ galeriją G. Mažeikis mato kaip orientuotą į vidurinėsios kertos menininkų kūrybą, ištikimą dailės tradicijai, nevengiančią debiutų ir skiriančią išskirtinį dėmesį išeivijos menininkų kūrybai. „Galeriją garsina tradiciniai renginiai – galerijos gimtadienio šventės ir kalėdinių miniatiūrų parodos. Galerija ne tik organizuoja parodas, bet ir leidžia katalogus, dalyvauja projektuose.“¹⁴⁶

Anot B. Salatkienės ir S. Tumėno, 2003 – 2006 m. Šiaulių kultūrą formavo daugybė asmenų ir institucijų: atskiros asmenybės, visuomenės organizacijos, valstybinės institucijos įvairūs judėjimai ir pan. „Šiaulių sakytinė, rašytinė, vaizduojamoji, muzikinė kultūra – daugiabriaunė, įvairi, provokuojanti, subjektyvi, aprėpianti mėgėjišką ir profesionalų meną ir tinkanti įvairiausiems miesto gyventojų sluoksniams – nuo kontraversiškai vertinamų, abejotinos vertės nuostabiausių kojų konkursų iki aukščiausios prabos festivalių, parodų, koncertų organizavimų“¹⁴⁷ – taip Šiaulių kultūrą apibūdino autoriai.

¹⁴³ Šiaulių metraštis 1996 – 1998. 1999, Šiauliai, Saulės delta: 92.

¹⁴⁴ Šiaulių metraštis 1996 – 1998. 1999, Šiauliai, Saulės delta: 103.

¹⁴⁵ Šiaulių metraštis 1999 – 2002. 2003, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla: 120.

¹⁴⁶ Šiaulių metraštis 1999 – 2002. 2003, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla: 121.

¹⁴⁷ Šiaulių metraštis 2003 – 2006. 2007, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla: 205.

4.3. Šiaulių dailės galerija

Šiaulių Dailės galerija (8 pav.) neabejotinai yra vienas didžiausių ir svarbiausių vaizduojamojo meno centrų Šiaurės Lietuvoje. Čia rengiamos ne tik miesto ir šalies dailininkų, bet ir užsienio menininkų vaizduojamojo meno parodos. Galerijoje taip pat vykdomos ir įvairios edukacinės programos, skaitomi paskaitų ciklai, vyksta konferencijos bei seminarai. Kadangi galerija siekia būti atvira įvairioms meno rūšims, čia ir vyksta įvairūs teminiai eksperimentinės, elektroninės, džiazo, klasikinės muzikos renginiai.¹⁴⁸

8 paveikslas. Šiaulių dailės galerija

(Pav. šaltinis <http://www.siauliai.lt/kultura/istaigos.php>)

Šiaulių dailės galerija orientuota ne tik į vaizduojamojo meno pristatymą ar edukacines veiklas, tačiau aktyviai dalyvauja ir projektinėje veikloje. Svarbiausi, jau ne vienerius metus Šiaulių dailės galerijoje vykdomi projektai: tarptautinis šiuolaikinio meno festivalis VIRUS, skaitmeninių technologijų ir meno festivalis ENTER, nacionalinės premijos laureatų parodų ciklas, metinės miesto dailininkų ir tautodailininkų parodos. Apie pirmąjį paminėtą festivalį V. Kinčinitis rašo: „Virus festivalio bruožas – jame susimaišo erdvės, žmonės, meno rūšys ir prasmės“. Menotyrininkas pabrėžia, jog „Virus“as – intelektualus, karnavališkas, meditatyvus ir ritualinis, kūniškas ir virtualizuotas, kadangi toks yra šiuolaikinis menas, ir, juo labiau, toks dabartinis pasaulis.“¹⁴⁹ Taigi, festivalis svarbus ne tik kaip pačios Dailės galerijos veido atspindys, bet kaip visos visuomenės būsenos ir šiuolaikinio pasaulio išraiška. „Rengdama tarpdisciplininio meno projektus galerija kryptingai skleidžia šiuolaikinio meno idėjas, savo festivalių metu pristato

¹⁴⁸ Šiaulių metraštis 1999 – 2002. 2003, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla: 121.

¹⁴⁹ Kinčinitis, V. Virus‘o datos ir netikėtumo laukimas. Parkas. 2004, Nr. 22.

įdomiausias vaizduojamojo meno, muzikos, šokio, madų tendencijas. Skleisdama kultūros svarbos, kūrybinės laisvės ir meninių ieškojimų idėjas galerija aktyviai dalyvauja kultūriniame miesto ir respublikos gyvenime“.¹⁵⁰ Galima teigti, jog nuo įstaigos įkūrimo pradžios ji skatina menines naujoves, kuria kultūrinį miesto tapatumą ir simbolizuoja kūrybines miesto galias. B. Salatkienė ir S. Tumėnas Šiaulių dailės galeriją apibūdina kaip siekiančią transformuoti instituciją į modernų šiuolaikinio meno centrą. „Galerijos užmojai: skatinti jaunųjų miesto menininkų kūrybinius ieškojimus, palaikyti jų menines iniciatyvas, pristatyti šiuolaikinio meno įvairovę, skatinti naujoves mieste, integruoti Šiaulių menininkus į platų respublikinį ir tarptautinį kūrybinį dialogą.“¹⁵¹ Kaip pavyzdį galima pateikti jaunų Lietuvių, pasirodžiusių Dailės galerijoje tolesnę patirtį. 2003 m. jubiliejinėje Venecijos bienalėje „Svajonės ir konfliktai: Žiūrovo diktatūra“ dalyvavo ir Lietuvą atstovavo Paulius ir Svajonė Stanikai. „Jų kūriniai ne kartą buvo eksponuoti ir Šiaulių dailės galerijos teminėse parodose.“¹⁵² Menininkai buvo puikiai įvertinti, o iki pagrindinio banalės prizo – „Aukso liūto“ pritrūko vos vieno balso. Tokių menininkų darbų eksponavimas galerijoje ir jų tolesni likimai rodo puikų pavyzdį ir daro įtaką tiek jaunesiems menininkams, lankantiems parodas, tiek visuomenei.

Savo misiją (1.) ir viziją (2.) Šiaulių dailės galerija formuoja taip:

1. „Sudaryti sąlygas šiuolaikinio ir profesionalaus meno tęstinumui ir sklaidai, laisvai visuomenės kultūros raiškai bei jos dalyvavimui kūrybinėje veikloje. Inicijuoti ir rengti miesto, Lietuvos ir užsienio šiuolaikinio meno ir kultūros renginius, ugdant kūrybišką, demokratinę ir atvirą visuomenę“.

2. „Įtvirtinti Šiaulių dailės galerijos kaip stipraus šiuolaikinio meno sklaidos centro šiaurės Lietuvoje įvaizdį, išsamiai pristatant miesto, Lietuvos ir užsienio profesionalaus ir aktualaus dabarties meno tendencijas bei tradicijas“.¹⁵³

Galerijos keliami strateginiai tikslai:

1. „Supažindinti visuomenę su naujausiomis šiuolaikinio meno tendencijomis.
2. Skatinti kūrybinę veiklą ir jos sklaidą mieste ir regione.
3. Pristatyti visuomenei miesto, Lietuvos ir užsienio menininkų kūrybos įvairovę.
4. Sudaryti sąlygas miesto ir regiono bendruomenei dalyvauti kūrybinėje veikloje ir vartoti kultūros ir meno produktą.

¹⁵⁰Galerijos veikla. [Žiūrėta 2013 04 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliugalerija.lt/main.php?id=1&sub=1&nr=1&pr=t>>

¹⁵¹ Šiaulių metraštis 2003 – 2006. 2007, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla: 216.

¹⁵² Kinčinitis, V. Venecijos trauka svajonių ir konfliktų pasaulyje. Parkas. 2003, Nr. 5,

¹⁵³Galerijos veikla. [Žiūrėta 2013 04 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliugalerija.lt/main.php?id=1&sub=1&nr=2>>

5. Inicijuoti ir skatinti jaunų žmonių kūrybiškumą ir sudaryti sąlygas jų saviraiškai.
6. Skleisti ir populiarinti Šiaulių miesto menininkų kūrybą Lietuvoje ir užsienyje, stiprinant tarptautinį bendravimą ir kultūrinį bendradarbiavimą.
7. Ugdyti kūrybišką ir žingeidžią visuomenę, tęsiant ir plėtojant edukacinę veiklą.
8. Stiprinti ir plėsti galerijos informacinę, materialinę ir finansinę bazę, užtikrinant kuo palankesnes sąlygas visuomenei dalyvauti kultūriniame gyvenime.¹⁵⁴

„Šiaulių metraščių“ duomenimis, 1996 – 1998 m. laikotarpiu dailės galerija surengdavo vidutiniškai apie 30 parodų per metus. 1997 m. parodas aplankė 14500, o 1998 m. – 15000 lankytojų.¹⁵⁵ 2003 – 2006 m. dailės galerijoje buvo surengtos 135 Lietuvos ir užsienio menininkų parodos bei 500 įvairių renginių, iš kurių net 300 buvo edukaciniai.¹⁵⁶ Taigi, iš šių duomenų aiškiai matoma, jog Šiaulių dailės galerija ne tik stengiasi vystyti pačią pagrindinę savo veiklą – parodų organizavimą, tačiau vis intensyviau užsiima tiek įvairių renginių, festivalių organizavimu. Be to galerija ypatingai didelį dėmesį skiria edukaciniams renginiams, taigi stengiasi ne tik skleisti kultūrą, bet ir ugdyti naujus kultūros vartotojus. Būtina pabrėžti, jog galerija nuolatos bendradarbiauja su užsienio menininkais. Rengiamos vien užsieniečių, mišrios parodos (pvz., Peterburgo architektūra 2011¹⁵⁷), taip pat užsienio menininkai dalyvauja ir galerijos organizuojamuose projektuose, renginiuose, pvz., tarptautiniame festivalyje Virus.

4.4. Šiaulių miesto kultūros centras „Laiptų galerija“

Šiaulių miesto kultūros centras „Laiptų galerija“ tai žinoma ir pripažinta kultūros institucija tiek Šiauliuose, tiek Lietuvoje. Įstaigos pagrindinė veiklos sritis – profesionalaus meno sklaida. Pagrindinis dėmesys čia visados skiriamas profesionaliam menui: tapybai, grafikai, skulptūrai, fotografijai. „Laiptų galerija“ ištikima dailės tradicijai, taigi daugiausiai yra orientuota į vidurinėsios kartos menininkus ir išskirtinį dėmesį skiria išeivijos menininkų kūrybai ir jos pristatymui plačiajai visuomenei.¹⁵⁸ Šiaurės Lietuvoje nėra kitos galerijos, kultūrinės įstaigos, kur būtų sukaupta tiek daug išeivijos menininkų kūrybos darbų ar surengta jų kūrybos parodų.

¹⁵⁴ Galerijos veikla. [Žiūrėta 2013 04 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliugalerija.lt/main.php?id=1&sub=1&nr=2>>

¹⁵⁵ Šiaulių metraštis 1996 – 1998. 1999, Šiauliai, Saulės delta: 103.

¹⁵⁶ Šiaulių metraštis 2003 – 2006. 2007, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla: 216.

¹⁵⁷ Peterburgo architektūra 2011. [Žiūrėta 2013 04 21]. Prieiga per internetą: <http://siauliugalerija.lt/main.php?id=2&sub=7&year=2012&par_id=124&pr=t>

¹⁵⁸ Šiaulių metraštis 1999 – 2002. 2003, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla: 121.

„Laiptų“ galerijos globėjas ir pagalbininkas – Žibuntas Mikšys (Paryžius) – vidurinėsios lietuvių generacijos, karo metu pasitraukusios užsienin, atstovas¹⁵⁹. Jo dėka čia pristatyti užsienyje gyvenantys ir kuriantys lietuvių menininkai bei sukaupta nemaža ir unikali dailės kūrinių kolekcija. „Šiaulių „Laiptų“ galerijoje, pirmą ir vienintelį kartą Lietuvoje buvo surengta Vytauto Kasiulio (Paryžius) litografijų paroda“.¹⁶⁰

Galerijos priešistorė – Šiaulių Mokytojų namai, kurie savo veiklą pradėjo 1963 metais. Tai buvo profsąjunginis Šiaulių miesto švietimo darbuotojų klubas. „Nuo 1991 metų Šiaulių Mokytojų namai – kamerinio-klubinio pobūdžio kultūros centras, kurio veikla laikosi ant dviejų banginių – dailės galerijos „Laiptai“ (vaizduojamųjų menų ir jų kūrėjų pristatymas) ir folklorinio ansamblio „Salduvė“ (etno kultūros puoselėjimas)“.¹⁶¹

Parodinę veiklą ši įstaiga pagrindine savo veiklos sritimi pasirinko 1992 metais ir įkūrė „Laiptų galeriją“ (9 pav.). Per metus čia surengiama apie 30 profesionalaus meno parodų, kurias

9 paveikslas. „Laiptų galerija“ (Pav. šaltinis „Laiptų galerijos“ archyvas)

dažnai papildo profesionalių atlikėjų koncertai. Čia savo kūrybos darbų parodas pristatė tokie menininkai kaip Jonas Daniliauskas, Algis Griškevičius, a.a. Algirdas Petrulis, Jūratė Mykolaitytė, Klaudijus Petrulis, Šarūnas Sauka, Stasys Eidrigėvičius ir kiti žinomi Lietuvos bei užsienio

¹⁵⁹Žibuntas Mikšys. [Žiūrėta 2013 04 23]. Prieiga per internetą: <<http://laskailietuviams.lt/index.php/1964m-8-rugsejis/2001-zibuntas-miksys>>

¹⁶⁰Apie mus. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/apie-mus/>>

¹⁶¹Istorija. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/apie-mus/istorija/>>

dailininkai. Nuo įkūrimo iki 1998 m. galerijoje surengtos 105 parodos¹⁶², 1992 – 2002 m. 69 parodos¹⁶³, o vien 2006 m. galerijoje įvyko 161 renginys. Renginių metu tais metais galerijoje apsilankė 14000 lankytojų¹⁶⁴. „2005 m. Šiaulių miesto Savivaldybės sprendimu Nr. T-76 2005 m. vasario 24 d. Šiaulių Mokytojų namų pavadinimas pakeistas į – Šiaulių miesto kultūros centras „Laiptų galerija“.“¹⁶⁵

„Laiptų galerijos“ nuostatuose nurodomi kultūros centro veiklos tikslai:

1. organizuoti profesionaliojo meno sklaidą;
2. puoselėti, kurti ir plėtoti etninę kultūrą ir mėgėjų meną, rengti menines programas;
3. plėtoti šviečiamąją (edukacinę) ir pramoginę veiklą;
4. ugdyti, formuoti ir tenkinti visuomenės kultūrinius poreikius;
5. pristatyti miesto menininkų ir mėgėjų meno kolektyvų veiklą šalyje ir užsienyje.¹⁶⁶

Pagrindiniai „Laiptų galerijos“ rengiami tęstiniai projektai „Literatūrinis žiemkelis“ bei „Šiaulių Monmartro respublika“ („LUX LUCET IN TENEBRIS“). Pirmojo minėto festivalio tikslas: „skatinti jaunų žmonių kūrybinį pilietiškumą, meilę savo žemei ir jos žmonėms, mokyti kritiškai mąstyti, puoselėti žodžio meną, ugdyti individualų stilių, suteikti galimybę literatūros mylėtojams Šiauliuose ir regionuose giliau pažinti šiandieninius, prisiliesti prie mažiau žinomų ar pamirštų literatūros kūrinių ir jų kūrėjų“.¹⁶⁷ „Šiaulių Monmartro respublika“ tai tarptautinis projektas, kurio pagrindinė dalis – pleneras. „Tai nėra įprastas Lietuvoje pleneras: profesionalūs menininkai dirba „Laiptų galerijos“ sode viešai – miestelėnai ir miesto svečiai turi galimybę matyti kūrybinį procesą – kartu šalia kiekvieno išeksponuoti to dailininko anksčiau sukurti darbai. Autorius taip save pristato ir kartu gali parduoti vieną ar kitą savo darbą. Šiauliečiai ir miesto svečiai, atėję į kūrybines dirbtuves ar dalyvaudami akcijose pėsčiųjų bulvare, turi galimybę ne tik bendrauti su dailininkais, bet ir maloniai leisti laiką, skambant muzikai, pasirodant mimams – gyvoms skulptūroms“.¹⁶⁸ Projekte dalyvauja menininkai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Latvijos, Baltarusijos, Olandijos ir t.t.

¹⁶² Šiaulių metraštis 1996 – 1998. 1999, Šiauliai, Saulės delta: 103.

¹⁶³ Šiaulių metraštis 1999 – 2002. 2003, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla: 122.

¹⁶⁴ Šiaulių metraštis 2003 – 2006. 2007, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla: 222.

¹⁶⁵ Istorija. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/apie-mus/istorija/>>

¹⁶⁶ ŠIAULIŲ MIESTO KULTŪROS CENTRO „LAIPTŲ GALERIJA“ NUOSTATAI. Patvirtinta Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2010 m. lapkričio 25 d. sprendimu Nr. T-346.

¹⁶⁷ Literatūrinis žiemkelis. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/projektai/literaturinis-ziemkelis/>>

¹⁶⁸ Monmartras. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://montmartras.laiptai.com/>>

G. Mažeikis „Laiptų galerijos“ dvidešimtmečiui skirta leidinio anotacijoje kalba apie viešųjų erdvių, religinių ir pasaulietinių, funkcijas. Anot autoriaus, pasaulietinės kultūrinės erdvės, tokios kaip salonai, mokyklos, muziejai ir, be abejo, galerijos pakeitė religines jausenas memorialinėmis, komunikacinėmis ir estetinėmis patirtimis, kadangi galerinės veiklos estezio kultas tampa artimas sakraliniam katarsiui: „Galerijų atveju tai: performansai, muzika, eilės, literatūriniai skaitymai, įvairiausi meno kūriniai. Jų dėka pasaulietis patiria estezę: meninį ir kultūrinį pakylėjimą, apsivalymą, įkvėpimą, gyvenimo prasmių raidą ir kaitą.“¹⁶⁹ Pasak G. Mažeikio, būtent šiomis kryptimis Šiaulių miesto kultūros centras „Laiptų galerija“ ir kreipia savo veiklą.

Be išskirtinai kultūrinių projektų galerija stengiasi vykdyti projektus, skatinančius atkreipti visuomenės dėmesį į vaikų, ypač patiriančių socialinę atskirtį, padėti. Tarp jų tokie projektai kaip „Pažink save menė“, „Piešiu vaikams ir su vaikais“, „Laisvė – gyventi, o gyventi – kurti“. „Laiptai“ buvo iniciavę ir kūrybinį projektą kaliniams „Laisvė gyventi – gyventi laisvė“. Projekto metu galerijos menininkai dirbo (tapė, lipdė, bendravo ir t.t.) su atliekančiais bausmę ar jau išėjusiais į laisvę asmenimis, o jų kūrybos darbai buvo eksponuojami „Laiptų galerijoje“. „Projekto tikslas – padėti esantiems ar buvusiems nelaisvėje asmenims kūrybos pagalba integruotis, pritapti šiuolaikinėje visuomenėje“.¹⁷⁰

Taigi, galima pastebėti, jog galerija ne tik užsiima pagrindinėmis veiklomis – parodų organizavimu, renginių, festivalių, plenerų rengimu, bet ir aktyviai vykdo projektus. „Laiptų galerija“, be abejonės, atlieka socialiai atsakingos kultūros įstaigos vaidmenį, kadangi rengia ne vien kultūrinius ir meninius, bet ir socialinius projektus, kurie per meną stengiasi spręsti kai kurias visuomenės socialines problemas, ar bent jau jų neužmiršti ir nenustumti į šalį. Galerija neapsiriboja vien Lietuvos menininkų pristatymu. Čia buvo pristatytos ir menininkų iš Baltarusijos, Latvijos, Vokietijos, Prancūzijos, Olandijos parodos.¹⁷¹ Taip pat užsienio svečius stengiamasi įtraukti ir į rengiamus festivalius. Daugiausiai užsienio menininkų pasirodo „Monmartro“ festivalio metu, kai dalyvauja plenere, atidaro parodas ar rengia performansus. Be to, bendradarbiaujama ne tik su dailininkais, vaizduojamojo meno atstovais, bet ir su muzikos kolektyvais. Taip pat galerija kartais pristato savo kuruojamas parodas užsienyje, Latvijoje, Olandijoje, Ukrainoje, paskutinį kartą paroda buvo pristatyta Baltarusijoje.¹⁷²

¹⁶⁹ Laiptų galerija. Parodos 1992 – 2012. 2012, Šiauliai. Šiaulių knygrišykla: 3.

¹⁷⁰ Laisvė gyventi – gyventi laisvė. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/projektai/laisve-gyventi-gyventi-laisve/>>

¹⁷¹ Parodų archyvas. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/parodos/>>

¹⁷² „Laiptų galerija“ prisistato. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/parodos/laiptu-galerija-prisistato/>>

4.5. Šiaulių universiteto dailės galerija

Galima teigti, jog universitetui, kuris turi Menų fakultetą, garbės ir prestižo reikalas turėti savo dailės galeriją. Šiaulių universitetas šiuo metu vėl gali tuo didžiuotis. Po kelerių metų pertraukos Šiaulių universiteto dailės galerija (10 pav.) vėl pradėjo darbą.

Pirmą kartą universiteto galerija duris atvėrė 1999 m. Tai įvyko profesoriaus A. Toleikio iniciatyva. Galerijos tikslas buvo būti atvira įvairių krypčių dailei ir siekti parodų įvairovės. Be abejonės, vis dėlto prioritetas buvo teikiamas jaunimo, studentų iniciatyvoms, taip buvo bandoma skatinti jų kūrybiškumą, aktyvumą. Galerijoje tuo metu buvo vykdomi įvairūs projektai: bendradarbiaujama su Šiaulių, visos Lietuvos, užsienio menininkais ir galerijomis.¹⁷³ Įstaigoje veikė ir nedidelė dailės reikmenų parduotuvė, kurioje tiek pradedantieji, tiek profesionalai galėjo įsigyti darbui reikalingų priemonių. Tačiau, po keletos metų, dėl ne itin efektyvios galerijos veiklos ir paties Šiaulių universiteto finansinių sunkumų galerija bankrutavo ir buvo uždaryta.

Šiaulių universiteto galerija atgimė antram gyvenimui ir vėl naujai atvėrė duris 2012 m. vasario mėn. Tai įvyko po ketverių metų pertraukos. Jos veiklos atkūrimą iniciavo Menų fakulteto dekanas prof. V. Janulis. „Dekano iniciatyva sulaukė fakulteto ir universiteto bendruomenės, rektorato palaikymo. Galerijai vadovauti ėmėsi Audiovizualinio meno katedros lektorius Kornelijus Užuotas. Parodų kuratoriui pirmiausia teko imtis galerijos remonto – patalpos kelerius metus buvo nenaudojamos, tad reikėjo išvežti šiukšles, nušveisti, nutinkuoti sienas“.¹⁷⁴ Antrojo galerijos atidarymo proga buvo pristatyta universiteto Menų fakulteto Dailės katedros dėstytojų R. Vilkausko, I. Ambrazienės, G. Arlauskaitės - Vingrienės, L. Guokės, V. Janulio, V. Zarėkos, R. Garbačiausko, P. Rakštiko, A. Uoginto kūrybos darbų paroda. „Pasak K. Užuoto, Dailės galerija galėtų būti meno meka Šiaulių universiteto studentams. Universitetas vėl turės erdvę studentų ir dėstytojų parodoms rengti, dėstytojais čia skaitys paskaitas, vyks edukaciniai užsiėmimai, bus įgyvendinami projektai. Galerija taip pat skleis informaciją apie ŠU studijų programas, bendraus su kitomis miesto, šalies galerijomis, palaikys ryšius su užsienio partneriais. Ypatingą ryšį Dailės galerija palaikys su Universiteto dailės specialybės absolventais, pristatydama jų kūrybą“.¹⁷⁵

¹⁷³Šiaulių universiteto dailės galerija. [Žiūrėta 2013 04 30]. Prieiga per internetą: <<http://www.culture.lt/galleries/siauni.htm>>

¹⁷⁴Šiaulių universiteto dailės galerija prisikėlė antram gyvenimui. [Žiūrėta 2013 04 30]. Prieiga per internetą: <<http://pilietis.delfi.lt/naujienos/siauliu-universiteto-dailles-galerija-prisikele-antram-gyvenimui.d?id=55454535>>

¹⁷⁵Šiaulių universiteto galerija vėl atidaryta. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://siauliu.info/index.php/kultra/2122-iauli-universiteto-dails-galerija-vl-atidaryta.html>>

10 paveikslas. Šiaulių universiteto dailės galerija

(Pav. šaltinis <http://archyvas.etaplus.lt/layout/set/print/Kultura/2012-metai-vasario/Siauliu-universiteto-dailes-galerija-vel-atidaryta-papildyta-video>)

Be abejonės, Šiaulių universiteto galerija visų pirma yra orientuota į universiteto bendruomenę. Pirmenybė joje turėtų būti teikiama universitete studijuojančių ir dėstančių menininkų kūrinių parodoms. Svarbu ir tai, jog galerija tuo neapsiriboja, mielai bendradarbiauja su kitų Lietuvos miestų universitetais, užsienio šalių aukštosiomis mokyklomis (pvz., Baltarusijos, neseniai galerijoje vyko Grodno universiteto dėstytojo paroda). Taip pat galerija atvira ir profesionaliems menininkams, kurie savo patirtimi ir kūriniais šiose erdvėse gali rodyti pavyzdį jaunųjų menininkų kartai. Reikia pabrėžti, jog didžiausios galerijos galimybės bendradarbiauti su kitų miesto, užsienio menininkais, akademinė bendruomene, atsiveria būtent per Menų fakultetą.

5. ŠIAULIŲ MIESTO GALERIJŲ TYRIMAS LYGINAMŲJŲ GALERINĖS VEIKLOS MODELIŲ PERSPEKTYVOJE

5.1. *Ekspertų interviu, apie Šiaulių galerijų veiklą, analizė*

Kokybinio tyrimo metodologijos, konkrečiai – pusiau struktūruoto interviu, pasirinkimą lėmė tai, kad kiekybiniai tyrimai padeda atskleisti įvairius dydžius, kuriuos matuojant bei skaičiuojant ieškoma išorinių tam tikro reiškinio požymių. O kokybiniai tyrimai leidžia suprasti, kaip individų pasaulio ar situacijos suvokimą.¹⁷⁶ Atliekant kokybinį tyrimą, analizuojami žodine forma išreikšti kokybiniai duomenys, naudojama interviu metu gauta informacija.

Pusiau struktūruotas interviu pasirinktas todėl, kad jis turi iš anksto numatyti klausimai, kurių struktūra interviu metu gali būti keičiama pagal esamą situaciją; respondentui gali būti užduodami papildomi klausimai, pateikiami paaiškinimai, jeigu jis nesupranta klausimo; be to, kai kurie klausimai gali būti išimami ar pridedami.¹⁷⁷ Šiuo atveju tai patogiu, kadangi ne visi ekspertai yra galerijos darbuotojai, ir jiems negalima užduoti visų būtent pastariesiems skirtų klausimų.

Tyrimui buvo pasirinkta ekspertų apklausa – vienas kokybinio tyrimo metodų. Ekspertais vadinami asmenys, „kurie dėl savo profesinės ir gyvenimo patirties turi didžiausią kompetenciją ir patikimiausią bei pakankamai išsamią informaciją apie tiriamą problemą. Iš jų tyrėjas gali gauti maksimalią ir detalią informaciją apie tiriamą objektą, aptarti ir patikrinti tyrimo hipotezes, įvertinti įvairias tyrimo metodikas, susidaryti tikslesnę tyrimo proceso programą“.¹⁷⁸

Naudojamas tyrimo metodas leidžia atskleisti, kaip ekspertai savo žinių, asmeninių ir profesinių patirčių dėka vertina Šiaulių dailės galerijų veiklą, kokias įžvalgas daro analizuodami pasaulio galerijų veiklos principus. Pasirinkti ekspertai buvo apklausiami naudojant atviro tipo pusiau struktūruoto interviu metodą.

Tyrimo imtis. Tyrimas buvo atliktas 2013 metų balandžio ir gegužės mėnesiais. Tyrime dalyvavo 8 ekspertai, atstovaujantys kultūrinės kūrybinės industrijas, konkrečiai – meno galerijas, švietimo ir kultūrinių įstaigų darbuotojai bei vadovai, Šiaulių miesto savivaldybės Kultūros skyriaus vedėja bei vienos lyginamuoju būdu analizuotos galerijos „BALTIC“ atstovas (išsamus sąrašas

¹⁷⁶ Kardelis 2005

¹⁷⁷ Robson, C. 2006. Real world research : a resource for social scientists and practitioner researchers. Malden: Blackwell Publishing. 36.

¹⁷⁸ Tidikis, R. 2003. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. 467.

pateikiamas toliau). Interviu bendra trukmė 149,28 minutės, vidutinė trukmė 24,16 minutės. Interviu išrašai pateikiami elektroninėje laikmenoje (CD), žr. Priedas Nr. 7.

Tiriamajam interviu kaip ekspertai buvo pasirinkti šie žmonės:

Patricija Poderytė, Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Kultūros skyriaus vedėja. Tyrime kartais nurodoma inicialais P.P.

Virginijus Kinčinitis, Šiaulių Dailės galerijos parodų kuratorius, menotyrininkas, Šiaulių universiteto dėstytojas. Tyrime kartais nurodomas inicialais V. K.

Vaidotas Janulis, profesorius, Šiaulių universiteto Menų fakulteto dekanas, grafikas, kaligrafijos, piešimo, grafikos dėstytojas. Tyrime kartais nurodomas inicialais V. J.

Kornelijus Užuotas, Šiaulių universiteto galerijos direktorius, tapytojas, skulptorius, Menų fakulteto dėstytojas. Tyrime kartais nurodomas inicialais K. U.

Janina Ališauskienė, Šiaulių miesto kultūros centro „Laiptų galerija“ direktorė, ilgametė kultūros srities darbuotoja. Tyrime kartais nurodomas inicialais J. A.

Ričardas Jakutis, Šiaulių miesto kultūros centro „Laiptų galerija“ renginių organizatorius, Lietuvos publicistas, gidas, meno kolekcininkas. Tyrime kartais nurodomas inicialais R. J.

Ričardas Garbačiauskas, Lietuvos dailininkų sąjungos Šiaulių skyriaus pirmininkas, tapytojas. Tyrime kartais nurodomas inicialais R. G.

Gary Malkin, „BALTIC“ šiuolaikinio meno centro archyvų ir bibliotekos specialistas. Tyrime kartais nurodomas inicialais G. M.

Interviu būdu kalbantis su pasirinktais ekspertais, priklausomai nuo jų santykio į tiriamas galerijas, buvo užduodama nuo 5 iki 10 klausimų. Visais atvejais klausimai apėmė beveik tuos pačius tiriamus aspektus, tik buvo adaptuojami konkrečiai vienam ar kitam žmogui, galerijai. Bendri interviu krypties nurodymo klausimai buvo tokie:

1. Parodų organizavimas, be abejonės, yra pagrindinė **X** galerijos veikla. O kokiomis veiklomis **X** galerija užsiima be to?

2. Kaip su vykdomais **X** galerijos projektais? Ko gero, jie taip pat stipriai papildė **X** galerijos veiklą sąrašą?

3. Ar **X** galerijoje organizuojami konceptualūs vakarais? Kokius pavyzdžius galėtumėte paminėti?

4. Su kokiomis kultūrinėmis aplinkomis, kultūrinėmis ir verslo organizacijomis aktyviai bendradarbiauja **X** galerija? (Čia įeitų tiek techninis bendradarbiavimas, tarkim technikos nuoma ar tiesiog ploto suteikimas kažkokioms veikloms, plius atviras meninis kūrybinis bendradarbiavimas). Kuo tai pasireiškia?

5. Ar po renginių, koncertų ir festivalių **X** galerija turi tradiciją rengti vadinamuosius after-party – vakaro pratęsimus kavinėse ar panašiai?

6. Visos galerijos vykdomos veiklos vienaip ar kitaip kuria galerijos veidą. Kaip Jūs apibūdintumėte **X** galerijos veidą? Kaip jis buvo apsibrėžtas jai tikrai įsikūrus, koks jis yra dabar, ar jis pakitęs, ar ne? Kaip jį galite apibūdinti?

7. Ar esate girdėję terminą "trečioji vieta"? Ar **X** galerija yra/gali būti tokia vieta?

8. Ar **X** galerijoje vyksta performansai? Ar dažnai? Kokios naudos jie atneša galerijai?

9. Ar **X** galerijos veiklai svarbus kuratoriaus vaidmuo? Kokiomis veiklomis jis daugiausiai užsiima?

10. Žvelgdami į pasaulines galerijas ir jų veiklas, kokius veiklos principus pastebite, kuriuos galėtumėte panaudoti **X** galerijos veikloje?

Galerijose dirbantiems ekspertams klausimai buvo pateikiami orientuojantis į konkrečią galeriją, tam kad būtų išskirti būtent jų veiklos principai individualiai. Ekspertai, kurie nebuvo galerijų darbuotojai, buvo apklausiami panašiomis kryptimis, tačiau buvo prašoma pasisakyti apie visas miesto galerijas, pastebint jų skirtumus, privalumus ir trūkumus, veiklos principus ir pan.

Pirmasis klausimas buvo: Parodų organizavimas be abejonės yra pagrindinė **X** galerijos veikla. O kokiomis veiklomis **X** galerija užsiima be to?

Į šį klausimą ekspertai atsakė skirtingai, kiekvienas visų pirma kalbėdamas apie galeriją, kurioje dirba. Aiškiai skyrėsi ir kitų ekspertų, t.y. nedirbančių šiose įstaigose, nuomonė. Nors galerijos ir skirtingos, tačiau kai kur jų veiklos – neįtraukiant pagrindinės, t.y. parodų organizavimo – yra šiek tiek panašios. Tai paaiškėjo ir interviu metu. V. Kinčinitis paklaustas apie galerijos veiklas itin pabrėžė galerijos vykdomus edukacinius projektus: *„Prieš keliolika metų mes nusprendėme, kad patys galeriją vadinsim, aaaa, šiuolaikinės kultūros centru, ir tokią programą iki šiol ir įgyvendinam. Todėl mūsų veikla tikrai nėra tik parodos, mūsų veikla yra... patys įvairiausi renginiai, pačiom įvairiausiom miestiečių grupėm. Ar tai būtų vaikučiai, ar tai būtų gimnazistai, studentai, ar senjorai, ar profesionalai, ar mėgėjai... ir... nesvarbu kokia tai būtų meno rūšis...<...> Čia vyksta koncertai, klasikinės muzikos koncertai, čia vyko, tiesiog... metiniai ciklai, tarkim, džiaz koncertų, ko nebuvo „Saulės“ koncertų salėj. Čia vyksta daug teorinių susitikimų, konferencijų, simpoziumų. Na ir, čia vyksta daug edukacinės veiklos su vaikučiais... aaa... moksleiviais... Čia vyksta ... festivaliai, kurie aprėpia pačias įvairiausias meno rūšis: ir šiuolaikinį šokį, ir muziką, ir teatrą, ir ... aaa... ir žinoma vizualius menu. Čia vyksta daug kino peržiūrų. Mes atstovaujame kelis festivalius respublikinius, tarptautinius ir pristatom jų programas Šiauliuose. Tai, aa, tai už pavadinimo Šiaulių dailės galerija slypi iš tikrųjų šiuolaikinės kultūros centras, kaip mes patys sau*

įvardiname galeriją.¹⁷⁹ Taigi, iš atsakymo galima suprasti, jog galerija tikrai atsakingai žiūri į savo misiją ir išsikeltus tikslus, ir ne tik estetiškai, bet ir pasitelkdama edukaciją ugdo savo lankytoją. Įstaiga stengiasi puoselėti ne tik meną, bet ir kultūrą plačiaja prasme, kaip galima labiau plėsdama savo veiklų spektrą.

„Laiptų galerijos“ direktorė J. Ališauskienė į tą patį klausimą atsakė šitaip: *„Man atrodo, kad ne tiktai galerijos, bet ir visos kultūrinės institucijos – nėra nė vienos, kuri dirbtų vien tiktai viena kažkokia kryptim. Sakykim, jeigu ir mes – „Laiptų galerija“, prisiimdami tą misiją, kad esam parodų organizatoriai, kaip „galeristai“ ir ne tik parodų organizatoriai ir vykdydami dailės sklaidą, dailininkų pristatymą, bet ir dailės darbų pardavimą, kaip galerijai ir priklauso, tai netgi organizuodami tas parodas mes vienaip ar kitaip priversti daryti ir ... Pristatydami, sakykim, autorių arba dailės kūrinius, mes taip pat pasitelkiam kitas meno sritis: muziką, poeziją labai dažnai, tam pačiam parodos pristatyme, sakykim. Bet, apart parodos pristatymų, kur sustiprina poveikį tos pačios parodos, sakykim, mūsų manymų atitinkanti dvasių muzika, poezija, galų gale menotyryninkų, dailėtyryninkų žodis, filosofų, kartais, pasisakymai. Tai dar yra organizuojamos ir vien tiktai gryniosios, atskiros veiklos. Sakykim, koncertai – daugiausia, žinoma, mūsų įstaigoje yra kamerinės muzikos koncertai, dėl .. paprasčiausiai dėl tos priežasties, kad pas mus yra tiktai kamerinė salė ir nedidelė scena. Va, tas ir daugiausia pristatoma klasikinė muzika, klasikinė – kamerinė muzika ir, žinoma, būn ir liaudies.. ta prasme ir populiarios muzikos. Visada jinai tiktai ji yra kamerinėj aplinkoj. Kita darbo sritis yra literatūra, nes mūsų nuostatuose yra pažymėta, kad mūsų... esam specializuotas kultūros centras, kurio pagrindinė veikla profesionalaus meno pristatymas. Tai iš tų profesionalių menų vat dailė pagrindinė, paskui yra muzika, literatūra. Va... Žinoma, nuo literatūros nelabai nutolęs arba visai kartu yra teatras. Turint galvoj literatūrą, sakykim, poeziją kaip literatūros, netgi ir prozą, kur be aktorių... skaitymo, ta prasme, jų poezijos vakarų, monospektaklių, kur labai glaudžiai susijusi yra pati literatūra ir teatras, kaip toks. Tai va, tai tokios ir tos mūsų veiklos <...>“.¹⁸⁰ Taigi, iš karto pastebimas skirtumas tarp šių galerijų. Aiškiai išsiskiria Šiaulių dailės galerijos stiprybė edukacijos srityje, na o „Laiptai“, kaip ir nurodoma pagal įstaigos statusą, kaip kultūros centras labiau stengiasi puoselėti būtent kultūros skleidimo per dailę, literatūrą, muziką, tradicijas.*

R. Jakutis, atsakydamas į klausimą apie galerijų veiklas ne tiek pasakoja apie tai, kas vykdoma, bet samprotauja, kas galėtų būti daroma: *„Man tai atrodo, galerijoje, gerai, kai užsiimama edukacine veikla – kad ne tik paroda, bet prie parodos einančios, tarkim, paskaitos apie tą dailininką, apie tą meno stilių, apie... Tiesiog dailės kryptis. Vis tiek, man atrodo įdomiau negu*

¹⁷⁹ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su V. Kinčiniaičiu

¹⁸⁰ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su J. Ališauskiene.

*tiktai pristatai parodą ir daugiau nieko. Pasinaudot tuo dailininku, koks jis yra, kokio stiliaus atstovas. Pasinaudot menotyrininkais, būtinai, meno istorikais ir kažkur tai padaryt, net visos parodos bėgyje, kiek ten mėnesių trunka, keletą tokių paskaitų padaryt. Gal būtų įdomu ne tik atidarymo metu. Daugiau man, pavyzdžiui, atrodo, kad ta aplinka reikalauja kažkokio tai dar tokio, pavyzdžiui, toj aplinkoj gan neblogai koncertai atrodo. Ne, ne popso, bet tokie kamerinės muzikos, džiaz, tokie labai gražiai paveikslų aplinkoj visas tas susišaukia. It paveikslai netgi kitaip atrodo, kada toj aplinkoj pasižiūri į juos.<...>*¹⁸¹ Užsienyje gana populiaru tradicija, parodas sieti su edukacine veikla ir šiuos du dalykus apjungti. Taip pat, panašiu principu veikia didelėse galerijos, pavyzdžiui, „Tate Modern“, kur po parodas galima vaikščioti klausantis audio gido. Tai ir yra tarsi savotiška paskaita, kur galima daug sužinoti tiek apie atskirus meno kūrinius, tiek apie dailininkus, tiek apie meno kryptis ir pan. Šiaulių galerijose, be abejo, konkrečiai šito nėra, o ir tradicijos, su paroda lankytojus supažindinti išsamiau jos lankymo metu, nėra. Taip pat R. J. pamini, jog galerijose labai tinka koncertinė veikla, kurios tikrai apstu Šiaulių galerijose, ypač „Laiptuose“. Na, o pasaulyje tokia praktika irgi plačiai taikoma, tokia galerijų veikla buvo paminėta teorinėje lyginamųjų pasaulio galerijų modelių analizėje.

Tuo tarpu ŠU galerija, galima sakyti, palaiko kompaniją būtent Dailės galerijai. K. Užuotas teigė, jog be parodinės veiklos galerija visų pirma užsiima edukacija: „<...> kaip pasakyti. Būna studentų visokiausių, kad ir kad ir vat šiandien, laisvieji skaitymai, bus toksai, nepavadinčiau vakaras, popietė, ar ne... Ateis žmogiukai ir skaitys ten kažką... Čia jau su humanitariniais. Būna studentai veda, arba dėstytojai čia su studentais paskaitas. Yra buvę studentų vakarų nevienas. Nu tiesiog studentų bendruomenė susirenka, susidėlioja kėdes ir šneka. <...> Su miesto bendruomene ypač dar vat būna bendraujam, su kultūros skyriumi. <...> Kaip pasakyt, nu vyksta Šiaulių dienos, arba Šiaulių naktys.. Tai automatiškai, irgi paskambina irgi čia vyksta renginiai. <...> Ta veikla tokia visapusiška.“¹⁸² Taigi matoma, jog ir ŠU galerija toli gražu neapsiriboja vien parodine veikla. Svarbu pabrėžti tai, jog galerijai visų pirma labiausiai rūpi jos studentai. Todėl dažniausi galerijos svečiai būtent ir būna akademinė bendruomenė, tiek studentai, tiek dėstytojai. Kaip minėjo galerijos direktorius, čia vyksta ir paskaitos, ir laisvi studentų susiejimai, o be to galerija noriai įsitraukia į kultūrinę miesto veiklą.

Prof. V. Janulis, buvo paprašytas papasakoti ne tik apie ŠU galerija, kurią geriausiai pažįsta, bet ir apie kitas miesto galerijas bei jų veiklą. Kalbėdamas apie ŠU galeriją, V. J. dėsto tokias mintis: „Tai ryšys, pirmiausia studentams eksponuotis, dėstytojam aišku, partneriams. Ryšys su partneriais. Mes rodom iš tikrųjų nemažai parodų yra ir studentai darę, ir partneriai iš

¹⁸¹ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Jakučiu.

¹⁸² Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su K. Užuotu.

Baltarusijos, Leščinskis ir pan. Mūsų projektai siekia, tai kad ... va dabar, tarkim jau bus tarptautinis pleneras galerijos ir universiteto organizuojamas. Nu ta prasme, galerija vis tiek čia tvarko tuos reikalus. Kalbėkim tiesia, neminant visų ten kas iki to, rėmėjų ir panašiai. Tai yra taip. Tarptautinis pleneras, ir paskui kiek žinau yra projektas <...> Šiauliams skirti objektai bus kuriami <...> instaliacijos, kažkas tokio padaryta, kiek aš žinau. <...> Partnerystė... Mūsų bendradarbiavimas su Gardino, sakykim, universitetu, arba ten su Daugpilio, arba Liepojos. Su Daugpiliu mes dabar išvis turim tvirtą ryšį, ten perėjo dirbti žmonės į Rotko centrą. <...> Mūsų galerijos, ŠU galerijos veikla, aišku jin dar atsiremia vėl į tai, kad mes turim kažkokius pinigų uždirbinėt, ir va dabar jau bus daroma reklama, bus parduotuvė įrengta, jau atidaroma, principu jau kaip ir veikia finansiškai, yra daug niuansų tų ekonominių, popierizmų tvarkymų. <...>“.¹⁸³ Iš pokalbio su V. Januliu galima pastebėti, jog profesorius itin akcentuoja universiteto galerijai teikiamas galimybes: tai ir platus ryšių ratas, didžiulės bendradarbiavimo su kitais Lietuvos bei užsienio universitetais. Tiek Menų fakulteto dekanas, tiek galerijos direktorius užsimena apie rengiamą atidaryti galerijos krautuvėlę, kur bus galima įsigyti įvairių menininkų darbų, nuo konceptualių meno kūrinių, iki pritaikomų ir studentų kurtų darbų, papuošalų ir pan. Tai be abejonės bus dar viena galeriją palaikanti veikla. Čia galima prisiminti, jog prieš galerijos uždarymą, čia taip pat veikė ne tik parodinė erdvė, bet ir krautuvėlė, tiesa joje buvo pardavinėjamos įvairios priemonės menininkams. Dabar krautuvėlės profilis bus kitoks.

Kalbėdamas apie Šiaulių dailės galeriją, Menų fakulteto dekanas V. Janulis yra tikrai pozityvus: „Tarkim ką vysto miesto galerija, yra ... aš tai žiūriu labai pozityviai, jie apima viską. Žinoma, kadangi jie miesto galerija, pirmiausia turi įsileisti ir tą tautodailę, ir tą tradicine šiauliečių tapusią parodą. Tokią kur, sakau įsileisti, kur jie nori ar nenori, čia kita kalba. Paskui čia tos parodos kur vyksta, tai įvairių mūsų dailininkų šiauliečių ar ne šiauliečių, daugiau tarkim tradicinio meno, bet yra tie projektai... kurie... Aš neminėsiu dabar to Enter'io ir visų kitų ten... Virusą sakykim, ten yra iš tikrųjų su tradicija, ir ganėtinai, jeigu taip va sakykim, kad ir apie Virusą ar apie Enter'į šnekant, tai Virgilio Kinčiničio čia gal išsukti reikalai ganėtinai rimti yra tokie <...> Bet pagrinde tą veiklą aš labai pozityviai vertinu, iš tikrųjų ir džiaugiuos, kad mūsų, sakykim, studentų čia projektai irgi atranda erdvę ten kitą kartą, kai mes netelpam <...>“. Taigi, profesorius ne tik teigiamai vertina Dailės galerijos veiklą, bet ir pabrėžia, jog jie noriai bendradarbiauja su universitetu, priima po savo stogų studentų darbus, kai šie netelpa ŠU galerijoje. <...> Tarkim, dabar, jeigu pasižiūri vat Vilniaus ŠMC'e čia dabar neseniai vyko vyno pristatymas, Šiuolaikinio meno centre. Bet kaip jis vyko, vynas ir muzika, atrodo kas bendra, ir ten buvo klausimai sprendžiami, koks vynas tinka prie kokios muzikos, koks prie tokios <...> Tai vat, pasirodo ir toks

¹⁸³ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su V. Januliu.

gali būti pristatymas ir tai yra irgi ... kiek čia meno, tarkim, menas bet kur, menas gyventi yra irgi menas, bet esmė, kad dabar visi tie projektai, galerijos ieško tam tikro sąlyčio taškų, ieško pritraukti dar daugiau žiūrovų, dar daugiau dalyvių ir tai normalu yra. Ir aš manau, kad jeigu žiūrėti Šiauliuose kaip didžiausių tokių galerijų ... aaa... Miesto, tai jų plotas nemažas iš tikrųjų, veikla vystoma, sakyčiau, ganėtinai skirtingai, įdomiai, ir pritraukiant, iš tikrųjų, Virgis va dabar ką žiūri, kolegijos jaunimą ir mūsų studentus pritraukia, ir su individualiom parodom, ir su kituose projektuose sudalyvauti. Tai sakyčiau, va ten turi erdvės kur pasireikšti. <...> ¹⁸⁴ Susidaro įspūdis, kad Šiaulių dailės galerija skiria itin daug dėmesio jaunimui: studentams iš universiteto, kolegijų, noriai juos priima į projektus, rengia jų parodas. Galerija toli gražu neapsiriboja vien profesionaliojo meno sklaida. O jų tikslas orientuotis būtent labiau į šiuolaikinį, o ne tradicinį meną (išskyrus tradicines šiauliečių dailininkų ir tautodailės parodas), koja kojon žengti su naujausiomis technologijomis rengiant medijų festivalius, išskiria ją iš kitų miesto galerijų.

Kalbėdamas apie miesto galerijas, V. J. „Laiptus“ išskiria, kaip visiškai kitokią: *„Aš manyčiau taip, tam trijų kontekste, „Laiptai“ yra kitokia galerija. Pirmiausia jie yra kultūros įstaiga, ir po to „Laiptų galerija“. Yra, reiškia, ne pagrindinė veikla ... galerija. Yra viena iš segmentų. <...> Sakykim „Laiptai“ yra galerija ... manyčiau, viskas tokia daugiau tradicinio meno, sakykime, tapybos, grafikos, ten instaliacijų daug nepadėsi, nes sąlygoja tai erdvė, o pati veikla, tarkim, jeigu žiūrėti, mmm, „Laiptų galerijos“, Monmartro, kiti projektai ... aaaa... skaitymai, ten, kaip jie vadinasi ... Žiemkelis... Šita, sakyčiau, jie nebe ... čia tada persipina, nebeaišku ar čia galerija, ar ne galerija, bet kadangi kultūros centras, tas Žiemkelis, viskas gerai, liuks... O Monmartras, kaip renginys, jis yra kaip kultūrinis renginys yra geras, stiprus, ir jį reikia palaikyti <...> Tik tai tiek, kad, sakyčiau, aš pats turėjau reikalų su Janina, ne vienus metus esu ten prikišęs nagus, tas buvo ... aš jai sakiau, kad pleneras, Monmartro pleneras tai netinka, toks pavadinimas <...> O kaip kultūrinis reiškinys, šventę miestui padarant, reiškia, yra rimtai ji padaroma, sakykim, gal ne visais laikais pasiseka, ar taip ar anaip, bet čia yra detalės ... Bet jeigu mes imam visumą, tai yra geras, sveikas, stiprus pozityvas <...> ¹⁸⁵. Taigi, kalbant apie pagrindines tris miesto galerijas, iš karto matyti jų veiklos kryptingumas. Galerijos tarsi pasidalina veiklas, interesų naudas, kas leidžia kiekvienai konkrečiai specializuotis būtent savo vykdomose veiklose, ir nenukreipti dėmesio ir jėgų ten, kur vykdomos veiklos išeina iš jų apsibrėžtų rėmų.*

Lietuvos dailininkų sąjungos Šiaulių skyriaus pirmininkas R. Garbačiauskas, paklaustas kaip vertina Šiaulių miesto galerijų vykdomas veiklas, atsakė: *„Pagrindines veiklas, kas yra susiję su dailės raiška, dailės sklaida, be abejo vertinu teigiamai. Tiek, kiek jų yra Šiauliuose, ir kiek jos,*

¹⁸⁴ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su V. Januliu.

¹⁸⁵ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su V. Januliu.

sakykim, gali suteikti paslaugų, arba aptarnauti, arba apimti ... kultūrinio sluoksniu žiūrovų, vartotojų ... ir kūrėjų, tai aš manau yra pakankamai jų. Jos savo pagrindinius tikslus, jos įvykdo, pasiekia. Kiekviena iš jų, nors kiek viena iš jų, aš taip galvoju, tarkime, Šiaulių dailės galerija, „Laiptų galerija“, kultūros centras galerija „Laiptai“, ŠU galerija <...> Tai jos pagrindinius savo tikslus įvykdo. Turi savo žiūrovą jau išsiugdžiusios, turbūt, ir tiek. <...>“ Paklaustas konkrečiau apie Šiaulių miesto žmones, kurie lanko parodas, jų dėmesio paskirstymą atskiroms galerijoms, R. G. atsakė: „Aš manau, kad yra dalis publikos, dalis žiūrovų, kurie linkę lankyti visas parodas, nu bent jau daugumą parodų, ir aplankyti visas tas galerijas, bet yra dalis tokių pastovių, kurie daugiau prisiriša prie kiekvienos atskiros galerijos, kaip prie klubo, kaip prie mėgiamos vietos. <...>“. Toliau R. Garbačiauskas kalba konkrečiau apie kiekvienos miesto galerijos skirtumus, kas jau iš anksto šiek tiek apima ir vėlesnį klausimą apie Šiaulių miesto galerijų veidus: „Jeigu, pavyzdžiui, galerija „Laiptai“ orientuota daugiau į tradicinio meno, tradicinės meno šakas, tradicinę dailę, plus dar ten visa kita veikla, sakykim, koncertinė veikla, kažkokie literatūriniai vakarai, kiekviena turi savo truputėlį. Ne veltui ten yra kultūros centras yra, „Laiptų galerija“, ar ne. Kitaip tariant, jos veiklos spektras platesnis yra. O, o kitos galerijos, galbūt užsiima kita veikla, sakykim, jeigu Dailės galerija, Šiaulių dailės galerija, užsiima pagrinde, šiuolaikinės dailės propagavimu, tai aš turiu galvoj ir Lietuvos šiuolaikinių menininkų parodas, jaunųjų menininkų parodas ir jų sklaidą .. mm ... Toliau užsienio ir mišrios visokios parodas, ir dar jie turi kažkokių tai projektų, jau nežinau net, tradicinių ar ne, bet yra edukaciniai projektai kažkokie, taip? Tai va ... ŠU galerija dabar naujai atgimusios, galima sakyti, ten aišku pagrinde šiuo metu bent yra parodinė veikla, pagrindinė veikla, bet, kiek aš girdėjau, kad ten yra numatoma dar ir edukacinė veikla kažkokia. Jinai dabar ko gero būtų orientuota į universitetą, į universiteto studentų veiklą, studentus, norint pritraukti juos, kad jie dalyvautų. Galbūt ir su mokyklomis gali būti kažkas siejama, be abejo su mokyklų veikla. Moksleivių kūrybos veikla, kitaip tariant. Sunku pasakyti į ką ten išsivystys. Tai štai. <...>¹⁸⁶“ – kalbėjo R. Garbačiauskas. Taigi aiškiai matoma, jog vėl aiškiai išskiriamas skirtingas galerijų veiklų orientavimas, tarsi pasiskirstymas jomis. „Laiptų galerija vėl išskiriama labiau kaip tradicinio meno puoselėtoja, vykdanči, plačiąja prasme, kultūros sklaidą tiek per muziką, tiek per literatūrą, tiek per dailę, na o Dailės galerija suprantama kaip šiuolaikinio meno ir edukacijos erdvė. ŠU galerija suprantama, visų pirma, kaip universiteto bendruomenės kultūriniai, meniniai namai, kur taip pat be parodinės veiklos didelis dėmesys skiriamas edukacijai.

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos kultūros skyriaus vedėja P. Poderytė, į klausimus - kokia Jūsų nuomonė apie Šiaulių galerijų (Šiaulių dailės galerijos, "Laiptų galerijos", ŠU galerijos) vykdomas veiklas: parodas, projektus, renginius? Ar jų kiekis, įvairovė bei kokybė

¹⁸⁶ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Garbačiausku.

pakankami? – atsakė: „Šiauliuose yra 2 galerijos – Šiaulių dailės galerija (toliau – DG) ir ŠU galerija. „Laiptų galerija“, kaip matote, yra kabutėse. Tai yra kultūros centras, kuris vadinasi „Laiptų galerija“ (toliau – Laiptai) veikiantis pagal LR kultūros centrų įstatymą. Paskutiniame punkte Jūs prašėte nekalbėti apie pinigus. Deja, jokia veikla be materialinių resursų neįmanoma ir viskas priklauso tik nuo jų. DG kolektyvas dirba profesionaliai, bet parodos, projektai, renginiai, jų kiekis, įvairovė bei kokybė priklauso nuo turimų pinigėlių. Deja.“ Suprantama, jog Kultūros sk. vedėja neišvengiamai mini finansines galerijų galimybes, kas aiškiausiai matoma būtent iš savivaldybės pozicijos. Tačiau, vis dėlto pabrėžiama, išskiriama, jog Dailės galerijos kolektyvas dirba profesionaliai, ir, matyt, maksimaliai įvykdo projektus su turimomis lėšomis. Ir be abejo, didesnis finansavimas prisidėtų prie įvairesnių, kokybiškesnių ir įdomesnių renginių.

Klausimas apie galerijos vykdomas veiklas buvo pateiktas ir „Baltic“ galerijos atstovui Gary Malkin. Jis atsakė: „Mes vykdome daug švietimo veiklos ir renginių, nukreiptų į visas amžiaus grupes: nuo mažų vaikų iki vyresnės publikos. „BALTIC“ galerijoje taip pat vyksta dailės pedagogikos (Fine Art in Education) magistro studijos. Išsamus renginių ir veiklų sąrašas pateiktas interneto tinklapyje <https://www.balticmill.com/learning/>. Mes taip pat turime biblioteką ir archyvą, kuriuose vedami specialūs kursai kolegijoms, mokykloms ir universitetams.“ Taip pat, čia galima pateikti ir dalį atsakymo į kitą klausimą ir papildyti, jog galerija taip pat užsiima ir dalyvavimu festivaliuose bei jų organizavimu: „Newcastle ir Gateshede yra populiarūs festivaliai. „BALTIC“ įsitraukia į visus festivalius, susijusius su galerija: Juice Festival, EAT, Festival of the North East. Šiaurės dizaino festivalis dažnai vyksta „BALTIC“ pastate. Britų mokslo festivalio metu mes glaudžiai bendradarbiavome su netoliese esančiu Gyvenimo centru (Life centre). Beveik visų festivalių metu bendradarbiaujame su kitomis aplinkomis ir organizacijomis. Šiaurės rytų festivalis užsako susijusias parodas, organizuoja didžiulę menininkų knygų mugę, kūrybines dirbtuves „BALTIC“ erdvėse. Kartais performansams skirtoje erdvėje ar „BALTIC 39“ vyksta koncertai, kurie yra glaudžiai susiję su performansais. Netoliese įsikūrusi pagrindinė koncertų vieta (SAGE Gatesheade) orientuojasi į labiau tradicinius koncertus.“ Taip pat galerija rengia koncertus, performansų pasirodymus ir t.t. Taigi, galima pastebėti, jog veiklos, vykdomos Šiaulių galerijose yra labai artimos ir „BALTIC“ galerijos vykdomoms veikloms.

Analizuojant įvardintas galerijų veiklas galima pastebėti, jog nepaisant skirtingo finansavimo ir mastų, Šiauliuose atsiranda daug veiklų, kurios sėkmingai vykdomos pasaulio galerijose. Tai ir parodų organizavimas, kolekcijų kaupimas, didelis dėmesys edukacijai, kitos kultūrinės veiklos, tokios kaip koncertai, filmų peržiūros, literatūriniai renginiai. Visa tai sėkmingai vyksta ne tik pasaulyje, bet ir Lietuvoje. Skirtumas, kaip jau buvo minėta, mastuose, finansinėse galimybėse, pavardėse, kurias pristato galerijos. Taip pat galima išskirti, jog užsienio galerijos

dažnai savo erdvėse turi specializuotas patalpas, skirtas paskaitoms, kūrybinėms dirbtuvėms (workshop'ams), na o Šiauliuose šioms veikloms naudojamos tos pačios ekspozicinės erdvės. Tačiau, galima teigti, jog tai nėra minusas, nes edukacinių projektų dalyviai atsiduria tose pačiose erdvėse, kaip ir didieji menininkai, taip tarsi gaudami perimti jų energetiką ir pan.

Tęsiant temą apie galerijų veiklas, respondentų buvo klausama konkrečiai apie galerijų vykdomus projektus. V. Kinčinaitis apie DG projektus kalbėjo: „*Na, mes matom, kad tiesiog neįmanoma kitaip išlikt. Su, tarkim, dabartiniu, tarkim, politikų požiūriu į miesto kultūrą ir ... aaa... situaciją, į visuomenės poreikius, visų pirma meninius, estetinius... I tuomet mums vienintelė išeitis plėtot savo veiklą, ir profesionaliai tai vykdyt, mes suprantame, liek projektinė veikla. Ir todėl, ir galvodami apie galerijos kadrus, apie darbuotojų kompetencijas, nuolat galvojam apie tai, ar jie bus pajėgūs dirbti projektinėje veikloje, rašyt projektus, kurt naujas idėjas. Tai dabar toks branduolys, jau kad, vis dėlto, tikrai jaučiamės pajėgūs rašydami tuos projektus, kurdami idėjas. Ir tikrai pagrindinis toks penas veiklai, galerijos veiklai, ateina iš tų pačių projektų pinigų, iš projektinės veiklos. Ir žinoma, kad tų projektų yra pačių įvairiausių. Tarkim, edukaciniai projektai. Tik atsiranda naujas koks nors kultūros fondų projektas, mes iškart tyrinėjam, kaip galima jį panaudot mūsų reikmėms, rašom, siūlom įdomią idėją ir ... aaa ... įgyvendiname. Ar festivalinę veiklą, ar tą pačią edukacinę. Dabar vėl, vienas iš naujausių mūsų projektų yra Meno eteris, kur kviečiame garsius žmones: menininkus, filosofus, teoretikus, diskutuot apie kultūrą, apie jos situaciją. Tai čia jau galerija tampa kaip dialogo, diskusijų erdve. Tai, tikrai, kad tai labai papildo mūsų galerijos veiklą, ta projektinė veikla.“ Taigi, aiškiai matoma, jog, galima sakyti, netgi didžiąją dalį galerijos veiklos užima būtent projektai ir projektinė veikla. Tai lemia ir darbuotojų atranką, ir galerijos gaunamas lėšas, lankytojų pritraukimą ir, be abejo, išsiskyrimą iš kitų galerijų. Kad ši sritis yra viena svarbiausių, liudija didžiuliai eilę metų rengiami projektiniai festivaliai Virus ir Enter, įvairūs edukaciniai užsiėmimai su vaikais, jaunimu ir t.t.*

K. Užuotas apie ŠU galerijos projektinę veiklą pasakojo: „*Sakykim, taip ... Čia yra toksai vienas niuansas. Oficialiai galerija egzistuoja, kaip galerija, jeigu oficialiai, kurią patvirtino senatas – tris mėnesius, direktoriaus pareigybės yra tikrai pusę mėnesio, įsivaizduoji, o konkrečiai pasirašyt projektą, kol jinai dar nebuvo įteisinta, buvo neįmanoma. Jinai egzistuoja jau pusantrų metų, bet oficialiai... Pas mus labai įdomus biurokratinis aparatas. Tai, galiu pasigirt, kad šį rudenį bus su miesto kultūros centru, ne rudenį, rugpjūčio pabaigoj projektas. Bus tapytojų iš užsienio, iš visos Lietuvos, tapyt, sakykim, Šiaulių dienoms skirtus paveikslus, kurie atiteks savivaldybei, universitetui. <...> Pramonės parkas, organizuojamas yra informacijos skyrius, tai čia irgi pradėjom daryt tokį projektą, kad studentai daryt standartines skulptūrines kompozicijas, bet sesija prasidėjo ir jie ... Aš tikiuos atsirast, iki Šiaulių naktų arba Šiaulių dienu. Nu, studentai...*

<...>“.¹⁸⁷ Taigi, iš atsakymo aišku, kad galerija turėjo sunkumų dėl projektų, kadangi strigo jos oficialus įteisinimas. Tačiau, kaip minėjo pats direktorius, jau per tris mėnesius oficialaus egzistavimo, vykdomi du projektai, ir tai tik pradžia. Faktas, kad ta linkme yra dirbama, kadangi kaip ir kitose galerijose, tai suteikia galimybę gauti daugiau panaudojamų lėšų ir plėsti savo veiklą.

„Laiptų galerijoje“ su projektais taip pat dirbama nemažai. Kaip pasakojo J. Ališauskienė: „Man atrodo, kad ir kaip tai nėra atskira tokia... atskira veiklos sritis. Visa mūsų, ta prasme, tą, ką mes strateguojam – viskas telpa ir į tuos projektus, kurie yra rašomi. Mūsų, ta prasme, veiklos spektras, vat kaip ir sakiau profesionalios muzikos, profesionalaus meno sklaida, pristatymas, informacija, edukacija – visi tie dalykai susiję su projektais. Tikrai, ir rašom juos tai va tai ir tokie jau žinomiau „Monmarto respublika“, paskui, kur yra dailė, muzika, literatūra – viskas viename ir kartu bendravimas ir parodos. Ta prasme, viskas viename. Taip pat „Literatūrinis žiemkelis“ ir, žinoma, su vaikais toks įsiskverbiantis, giliau įsiskverbiantis į mūsų sociumą... parodant bėdas... Ne tik parodant, bet ir stengiantis tas... tuos visuomenės negalavimus net kažkaip tai gydyt arba palengvinti. Tai yra edukacija su miesto vaikais, besireiškiančiais kūryboje, o visi žmonės yra kūrybingi vienaip ar kitaip reiškias, tik juos reikia pamatyti. Ir su vaikais, kurie reiškia, šiauliečiais ir su globos namuose gyvenančiais vaikais, neturinčiais tėvų, tai yra va toks. Paskui darbas su senjorais, tai trečio amžiaus universiteto renginiai. Mokytojų, senjorų klubo renginiai.. Tai vat. Nu kaip ir sakiau, edukaciniai projektai, bet visa tai susiję su mūsų veiklos spektru. Ta prasme, jie neišsimes kažko, kas ..kas ..kas nėra mūsų misija ir vizija – mes visko ... nu neiššokame iš... iš to“.

Taigi „Laiptų galerijoje“ projektinė veikla yra tampriai susijusi su visais organizuojamais renginiais ir jų išsikeltais tikslais. Tačiau būtent per projektinę veiklą išryškėja, jog ši galerija taip pat bando užsiimti edukacine veikla. Tik ši veikla yra orientuota ne į kryptingą grynąją edukaciją, o labiau į kultūrinę ir socialinę edukaciją, kadangi vykdomi projektai su socialinę atskirtį patiriančiais žmonėmis: vaikais, senjorais, kaliniais.

O R. Jakutis pastebi, jog projektai, visų pirma yra tarsi galerijos stuburas: „Na projektai būtinai, kadangi jie duoda kažkokią tai sistemą, sudaro sistemą visam tam dalykui ir tas projektų veikimas – jie gali būti tokie gi ilgalaikiai, kur sudaro sistemą, gali būti ir vienas projektas, kuris trunka tenai mėnesį ar kiek. Gali tiesiog net kelių dienų ar dienos, reiškia, kažkoks įdomus dalykas, bet papildyti tai labai papildo. Be jų tai irgi kažkaip tai atrodytų labai šaltoka, visi projektai - jie daug ką apimantys. Ypatingai, kai projektai susieti su plenerais ar dailininkų suvažiavimais didesniais. Atvažiuoja daugiau žmonių... Platesnis gaunasi ratas visko.“ Anot R. J., pagrindinė projektų nauda ta, jog jie sukuria įstaigoje tam tikrą sistemą, veiklos tampa susietos, o ne padrikos, be to jie gerokai papildo veiklų sąrašą, kadangi, be projektinės veiklos, galerijoje, galima teigti,

¹⁸⁷ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su K. Užuotu.

būtų pristatomos tik parodos. Nevyktų koncertai, literatūriniai renginiai, plenerai, kadangi jie visados yra vykdomi per projektinę veiklą.

Galima daryti išvadą, jog su projektais pagal galimybes dirba kiekviena galerija. Taip pat, be abejo, kiekviena pasirenka sau artimus, misiją ir viziją atitinkančius projektus, kurie svariai papildo galerijų veiklą, praplečia ne tik renginių įvairovę, bet ir pritraukia daugiau lankytojų. Taip pat stengiamasi išnaudoti visas galimybes savo veiklai gauti projektinių lėšų iš valstybės, ES fondų. Lygiai tas pats pastebima ir analizuojant pasaulio galerijų lyginamuosius modelius. Didžiosios galerijos taip pat intensyviai dirba su projektais, ypač su tarptautiniais, edukaciniais. Žinoma, nereikėtų lyginti projektų dydžio ir sudėtingumo mastų, tačiau faktas, kad tokio pobūdžio veiklos yra vykdomos visur. Be abejonės, Šiauliuose dalyvavimas projektų konkursas labiausiai stimuliuojamas finansinio aspekto, kadangi projektai garantuoja lėšas numatytoms veikloms įgyvendinti, o vien savivaldybės skiriamų lėšų tam tikrai nepakaktų, todėl renginių, vykstančių galerijose, įvairovė būtų žymiai skurdesnė. Tuo tarpu užsienyje papildomos lėšos nėra pagrindinis tikslas.

Po projektų, kaip atskira, kiek kitokia, bet gan įprasta galerijoms veikla, išskiriami konceptualūs vakarai. Tai išskirtiniai galerijose organizuojami susibūrimai, turintys tam tikrą temą, apibrėžtą idėją, koncepciją. Tai vienkartiniai, momentiniai renginiai, kurie dažnai neturi konkretaus tęstinumo, tačiau nepaisant to, gali kartotis kasmet, tuo pačiu metu, ir nešti tą pačią žinią, turėti koncepciją. Bet tai nėra festivaliai, projektai, kurie tęsiasi ne vieną dieną. J. Ališauskienė apie tradiciją rengti konceptualius vakarus „Laiptų galerijoje“ pasakoja: *„Gal aš ne visai taip suprantu konceptualius vakarus, ko manęs klausia. Aš tai galvočiau, kad yra tokia, ta prasme, tema lygiavertė, adekvati koncepcijai, tik gal būt koncepcijai išeity, mano supratimu, kad yra ta tokia galutinė idėja, filosofinė tokia, toks abstraktas šito dėl ko darai, vardan to, kas... Kas turi galutiniam rezultate gautis. Tai tokių, tokių laikas nuo laiko ir didelė dalis netgi atrodytų paprastas renginys, sakykim, darai Kalėdinių miniatiūrų parodą – atrodytų tai būtų dailės sklaida, menininkų, dailininkų pristatymas, atrodytų, o šiaip tai yra koncepcija – Kalėdos, Kalėdos ir krikščioniška prasme visa tai atsispindi šitam renginy. Ir krikščioniška ir kalendorinė ta tokio virsmo metų, besibaigiančių metų ir prasidedančių naujų, ta prasme, rezultatų susumavimas ir kartu tokio pasiaukojimo ir dovanos – tai jau būtų krikščioniško to tokio. Ir visa tai yra konceptualu ta prasme, o tą koncepciją išplečia, yra ir dailės kūriniai, ir muzika, ir Kalėdinės giesmės, ir apdovanojami geriausi, renkami, ir... Dvasininkų dalyvavimas ir pasisakymas. Nu visa tai užpildo tą, taip sakant, tą vakuumą, kuris vadinasi koncepcija. Va, tai. Nu ir daugiau tokių, sakykim, artėjant Vėlinėms, spalio pabaigoj, pačioj pabaigoj jau keletą metų rengiam, sakykim, tokius atminimo vakarus išėjusiem menininkam, bet tai yra ir konkretika, bet kartu ir abstraktika, nes*

kalbam apie, apskritai gyvenimo ir mirties tema, kalba dvasininkai, kalba filosofai, skaitomos eilės, pristatomi tie kūriniai, kalbama apie patį tą menininką ir per jo darbus irgi tai nu šita.. šita.. šitie dalykai vienaip ar kitaip atsiskleidžia. Plius, pasitelkiama muzika, kuri ko gero įtaigiausia ir galingiausia yra meno rūšis, kuri padeda tiems dalykams. Tai čia buvo ir Aldonos Gustas knygos pristatymas, kuris yra skirtas, iš mažų miniatiūrų tokia apie tris šimtus lapų, puslapių knyga su... Mirusiam vyrui skirta, išėjusiam prieš metus vyrui. Taip pat, Eduardui.... Nusipelnusiam menininkui, žinomam menininkui Eduardui Juchnevičiui atminti. Tai vat, du metus iš eilės tokie dalykai būna. Nu ir daugiau, sakykim, pernai buvo paskutinės vasaros nakties renginys. Šiais metais planuojam pirmosios vasaros nakties ir tokius poezijos skaitymus, filosofinius pamąstymus, geros muzikos tokį ir atitinkamą nuotaiką, žvakių šviesa, galbūt žolelių arbata, nu ar kiti dalykai, kurie padeda kažkaip tai žmogui būt arčiau vienas kito ir galų gale... gerai... kultūrine prasme ir dvasine prasme pasijusti ir išeiti truputėlį pakylėtam. Nu vat ta koncepcija suveikė ir tada, kada jis išeina pakylėtas, gavęs ir informacijos, ir ne sausos informacijos, bet per jausmus, per emocijas ir .. Ir pats lygtais savo dalyvavimu ir pats papildęs, pripildęs šitą reikalą.“ Galima teigti, jog „Laiptų galerija“ pasižymi noru kiekvienam organizuojamam renginiu, ar tai būtų parodos atidarymas, ar specialus šventinis vakaras, suteikti tam tikrą konkrečią koncepciją. Galerija garsėja jau 20 metų rengiama Kalėdinių miniatiūrų paroda, vykstančiais lapkričio pirmajai dienai skirtais vakarais ir pan.

„Laiptų galerijos“ renginių organizatoriaus nuomone, konceptualūs vakarai labai tinka į galerijos veiklų sąrašą ir puikiai jį papildo. „<...>Viskas labai tinka, pagal mane. Tai, žodžiu, ir tie tokie vakarai. Labai gerai projektai, kaip sakiau, labai gerai tie ilgalaikiai ypač, bet gerai ir tokie vienadieniai, labai geras dalykas. Ilgalaikiai taip pat gali būti, tokie kaip... Na, pavyzdžiui, kaip čia pas mus vyksta. Sakykim, toks projektas, gal nelinksmas, in memoriam mirusiam dailininkui. Ir pas mus ta kryptis atsiradusi ir vis prisimenamas išėjęs dailininkas. Pirmiausia jis nepamirštamasis, antras dalykas – tai jau vis tiek yra klasikai <...>. To tęstinumo gal nelabai ir pratęsi, bet vienai dienai jis tinkamas ir tai labai šaunu.“¹⁸⁸ R. J. pastebi, jog konceptualūs vakarai gali tapti tradicija, pamini mirusių dailininkų atminimui skirtus vakarus, kurie priskiriami prie konceptualių vakarų, tačiau kartu yra pasikartojantys galerijoje. Tą patį galima pasakyti ir apie galerijos direktorės minėtą Kalėdinių miniatiūrų parodą. Tai taip pat konceptualus vakaras, tačiau šio vakaro rengimo tradicija tęsiasi jau 20 metų.

ŠU galerijos direktorius apie konceptualius vakarus kalba labiau siedamas juos būtent su edukacinėmis veiklomis. „Kad ir šiandien bus skaitymai, konferencijos vyko, sakykim, kad ir per Šiaulių naktis <...> Meno kūriniai naktį arba Meno kūriniai apie naktį. Buvo knygų paroda, kurių

¹⁸⁸ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Jakučiu.

viršeliai, jų pavadinimas ar apipavidalinimas yra susijęs su naktim. Tai va šitoks konceptualus vakaras. Ir šiaip yra buvę muzikiniai vakarėliai. Kas dar? Šoka čia vaikai, yra „Aušrelė“ ir dar vienas kolektyvas, „Žilvinėlis“, ar kaip ten, aš neprisimenu, tai va šitie šoko. <...> Tokie va dalykėlia čia vyksta.“¹⁸⁹ Taigi, galbūt dėl to, jog galerija, kaip minėjo K. U., oficialiai veikia tik tris mėnesius, ir tik tada buvo galima pradėti rašyti projektus, tokių išskirtinių konceptualių vakarų čia būna pakankamai retai. V. Janulis per interviu buvo užsiminęs apie Šiaulių dramos teatro aktorius rengtus vakarus ŠU galerijoje, kurie, ko gero, galėtų būti priskirti konceptualiems vakarams, bet daugiau informacijos apie tai nei vienas, nei kitas respondentas nepateikia.

Tuo tarpu V. Kinčinitis į klausimą apie konceptualius vakarus atsako šitaip: „Dabar, po šitos metinės parodos atidarysim labai įdomią teminę parodą siurrealizmas Lietuvos mene, kurią kuruoja Ramutė Rachlevičiūtė, garsi menotyrininkė. Tai va ir pabandysim tokį jau tematinį, konceptualų atidarymo vakarą padaryt. Ją pakvietėm perskaityt paskaitą apie siurrealizmą dailėj. Tai va toks bus savitas vakaras. Kiek įmanoma pagal mūsų galimybes stengiamės, kad tokių vakarų, būtent su idėja, su tema, būtų kuo daugiau.“ Iš atsakymo matyti, jog galerijai svarbu ne tik vykdyti mechaniškas veiklas, bet jomis skleisti tam tikrą žinią, idėją. Stengiamasi į veiklas įtraukti konceptualumo, net gi parodos atidarymus pateikti kaip konceptualius vakarus, ir pan. Taip pat, iš šiek tiek ankstesnio atsakymo į kitą klausimą, apie galerijos veiklas, prie konceptualių vakarų galima priskirti V. K. minėtas filmų peržiūras, ir tas pačias temas paskaitas ir t.t.

Taigi, apibendrinant galima teigti, jog konceptualūs vakarai yra neatsiejama galerijų veiklos dalis. Iš dalies, net gi kiekvienos parodos atidarymas turi savitą koncepciją, diktuojamą eksponuojamų darbų, jų autorių pasaulėžiūros. Šią sritį gali papildyti ir projektiniai renginiai, kurie vėl gi neša tam tikrą idėją, meninį ir emocinį krūvį. Tokie vakarai priverčia pačius organizatorius giliau pažvelgti į savo veiklas, ir savo idėjas tinkamai atskleisti lankytojams. Be abejo, pasaulinėse galerijose irgi būtų galima aptikti panašių atvejų. Ten taip pat vyksta ir tematiniai koncertai, filmų peržiūrų vakarai, nešantys tam tikrą idėją, koncepciją ir t.t.

Kai pradėdama kalbėti apie projektus, neišvengiamai kyla klausimas apie kitas organizacijas, įstaigas, kultūrinės aplinkas, su kuriomis projektų metu, ir ne tik, bendradarbiauja galerijos. Taigi, ekspertams buvo užduotas klausimas: Su kokiomis kultūrinėmis aplinkomis, kultūrinėmis ir verslo organizacijomis aktyviai bendradarbiauja X galerija? (Čia įeitų tiek techninis bendradarbiavimas, tarkim technikos nuoma ar tiesiog ploto suteikimas kažkokioms veikloms, plius atviras meninis kūrybinis bendradarbiavimas). Kuo tai pasireiškia? „Laiptų galerijos“ direktorė atsako: „Jokia kultūrinė įstaiga, juolab biudžetinė, negali būti užsisklendusi. Pirmiausia ji privalo būti atvira. O atvira, tai visos galimybės yra bendradarbiaut. Bendradarbiavimas yra visada

¹⁸⁹ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: interviu su K. Užuotu.

pagrįstas abipuse nauda. <...> Tai, labai daug su miesto įvairiausiom ir kavinėms, kurios kartais prisideda prie..., ne kartais, o su tom, kuriom bendraujam ir prisideda ar palengvintom sąlygom, sakykim, maitinimo mūsų atvykstančių dalyvių, ypatingai, vat į plenerą. Verslo organizacijom, kurios, žinoma, kuo toliau, tuo sudėtingiau visa tai vyksta, bet gaunam paramą, rengiant įvairiausius renginius tiek finansinę, tiek savo produkcija, sakykim, tokia „Gubernija“ savo gira visada paremia, bent jau būdavo taip. Va. Transportu, tai va tokiom, tokiais dalykais, kurių mes neturime ir mum prisideda. Na ir žinoma svarbiausias, tai man atrodo, tas bendradarbiavimas yra su kūrybinėm organizacijom ir kūrybos žmonėm, va. Tai čia jau yra visas spektras: per dvidešimt vienerius metus, kaip dirbam, kaip „Laiptų galerija“ tai tiek individualūs kontaktai, kurie yra lemiantys bendravime - neformalūs, o labai privatūs, va, kurie atneša į viešąją erdvę naudą. Ta prasme, tiek autorių dalyvavimu, jų suinteresuotumu, ta prasme, tiktai tada jie tavim pasitiki, tiki, nes reikia patikėt savo kūrybos, savo meno kūrinius, kurių vertė didesnė arba labai didelė ir, kad būtų tinkamai išeksponuota, kad būtų saugoma, jau vien todėl reikia labai tokių glaudžių ir... turi pasitikėjimą lemiančių bendradarbiavimą ir bendravimą. Tokių yra labai daug, tiek su Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio, Kauno ir mūsų miesto dailininkais, tiek su užsieniečiais, kurių mes turim daug: ir Latvijoje, ir Olandijoje, sakykim, Žibuntas Mikšys yra mūsų galerijos.. Miriam Meras, gyvenantys ir kuriantys Paryžiuje ir savo darbų, savo laiškų, savo įvairiausių dokumentų, kurie rodo mūsų Lietuvos kultūros lygmenį, yra patikėję mums – „Laiptų galerijai“, va. Ir mes disponuodami šituo turtu, sakykim, esam pristatę menininkų, negyvenančių Lietuvoje, bet kuriančių ne tik Žibunto Mikšio ir Miriam Meras, bet ir kitų menininkų, tiek Amerikoje, tiek Vokietijoje gyvenančių kūrybą, apskritai Lietuvai. Tiek Vilniuje, man atrodo, apie kokias aštuonias parodas esam surengę, Panevėžyje, Klaipėdoje taip, Kaune? – Ne. Tai va. Bendradarbiavimas su Olandijos menininkais ne tik dailininkais, bet ir muzikantais, taip pat Moldovos, Baltarusijos. Baltarusių menininkai, puikūs menininkai yra surengę kelias parodas „Laiptų galerijoje“ ir mūsų galerija vežė ir pristatė Vilmanto Dambrausko fotografiją į Baltarusiją dar šiais metais. Na ir dabar į Monmartrą... laukiam ir šių metų Monmartre svečių iš Latvijos, iš Baltarusijos ir, žinoma, Lietuvos.¹⁹⁰ Iš atsakymo galima susidaryti nuomonę, jog respondentė neįsivaizduoja, jog kultūrinė įstaiga galėtų būti užsidariusi, nebendradarbiauti ir nekontaktuoti su kitomis įstaigomis, kultūrinėmis aplinkomis, organizacijomis. Išskiriamas bendradarbiavimas su galeriją įvairias būdais remiančiomis organizacijomis, bei meninis, kūrybinis bendradarbiavimas su kitais Lietuvos miestais, menininkais, užsienio menininkais, tiek pavieniais, tiek grupėmis. Faktas, jog bendradarbiavimas su įvairiomis organizacijomis vyksta, tačiau atskiras klausimas, ar jis yra pakankamas bei kaip išmatuoti, kiek efektyvus jis yra.

¹⁹⁰ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su J. Ališauskiene.

Renginių organizatorius R. Jakutis vėl gi, ne tiek kalba apie „Laiptų galerijos“ klasterinius ryšius ar partnerius, tačiau samprotuoja, ko jo akimis trūksta: „*Na, pirmas dalykas, tai galerijos visos turėtų bendradarbiauti mieste, nes kažkoks toks dalykas reikalingas. Galerijos, muziejai netgi ir bibliotekos į tą tarpą, kad susi... Koncertų salės, manyčiau, vis tiek čia viena kryptim turėtų dirbt. Vis tiek miestui, ar kviečiantis atlikėjus, ar darant ... Kada tie vakarai vyks kažkokį tai susiderinimą darant. Kada atsidaro pardos, kada vyksta kažkoks renginys vienoj vietoj, kad tas toks susišaukimas, kad kartais trijose galerijose būna vienu laiku renginiai, gal reikėtų paderinti. Be meninių kolektyvų, kad meniniai kolektyvai su meniniais bendradarbiauja. Manyčiau, kad reiktų bendradarbiauti su mokyklom, su įmonėm netgi, įstaigom, organizacijom didelėm, kadangi jiems labai naudingas bendradarbiavimas su galerija. Nu, o mum naudinga irgi su gerais verslininkais. Galerijai, kadangi gal galima gaut paramos.*“ R. J. visų pirma pastebi, kad trūksta bendradarbiavimo tarp visų kultūrinių įstaigų. Jo nuomone, tarp jų turėtų būti didesnis suderinamumas, kad ir kalbant apie renginių laiką. Kartais vienu metu renginiai vyksta keliose įstaigose, kas kultūra besidominčiam žmogui tikrai šiek tiek apsunkina galimybę spėti sudalyvauti visur. Tačiau, Šiauliai nėra toks jau mažas miestas, o ir kultūrinių įstaigų turi nemažai, taigi vargu, ar būtų fiziškai įmanoma išvengti renginių laiko sutapimo. Taip pat, be abejo, pastebima, jog bendradarbiavimas su verslo įmonėmis gali atnešti kažkokios finansinės, materialinės naudos galerijai, kas, žinoma, yra tiesa, ir tikrai naudinga galerijoms.

V. Kinčinitis apie Šiaulių dailės bendradarbiavimo ryšius pasakojo gana plačiai: „*Iš techninės... Mes kiek įmanoma stengiamės kažkiek tos techninės įrangos, būtinos ekspozicijoms, renginiam, įsigyt, dažniausiai vėl per projektinę veiklą. Bet šiaip, aišku, mūsų bazė yra labai kukli. O veikla plati. Tarkim, yra koncertai, tai mes priversti tiesiog nuolat bendradarbiaut su visom ir Šiaulių kultūros įstaigom, ar firmom, nuomodami ar garso, ar vaizdo įrangą. Tai būtų kultūros centras, arba kitos įstaigos, kurios turi didesnę erdvę, tarkim „Saulės“ koncertų salė. Mūsų renginių ten irgi yra buvę, parsikėlėm tiesiog, kadangi mum reikia didesnio ekrano, didesnės scenos. Į tą patį kultūros centrą, į tą patį Šiaulių dramos teatrą, žodžiu mes tikrai išplėtoję savo veiklą. Pačiose įvairiausiose įstaigose. Tarkim, kada darom kokį festivalinį renginį, tai drąsiai iškeliaujam už galerijos sienų, išsinuomojame patalpas. Tarkim, per Enter‘io festivalį, vienas renginys mūsų buvo „Pogo“ bare. Tai, konferencija gali būt, pavyzdžiui, kokioj universiteto konferencijų salėj. Mes neprisirišę prie tos erdvės savo, nes juo labiau, kad ta veikla plati... Galim iškeliaut į Elnio fabriką, galim iškeliaut į jaunimo centrą.<...>“.¹⁹¹ Taigi, visų pirma V. K. kalba apie techninį bendradarbiavimą su kitomis įstaigomis, įrangos, patalpų nuomą. Iš karto galimą pastebėti skirtumą nuo „Laiptų galerijos“, kadangi ten toks bendradarbiavimas labiau vyksta per*

¹⁹¹ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su V. Kinčinaičiu.

paramą galerijai projektų, renginių metu, ką, galbūt, negalima įvardinti grynuoju bendradarbiavimu. Dailės galerijos atveju taip pat tai panašiau į paslaugų pirkimą, o ne bendradarbiavimą ir komandinį darbą su kitomis įstaigomis projektų, renginių metu. Tačiau kaip ten bebūtų, galerijos būtent tai įvardija kaip techninį bendradarbiavimą, kuris, matyt, visi atneša naudos abiem pusėms. Bet kokių atveju, geriau tokie ryšiai, nei išvis jokių. Toliau menotyrininkas kalba apie meninį galerijos bendradarbiavimą: „<...> O kūrybiškai... Kūrybiškai, yra nusistovėję tokie ryšiai su organizacijom, su institucijom, aaa... Ir mes labai džiaugiamės tais ryšiais. Tarkim, labai daug projektų įgyvendinam kartu su Vilniaus dailės akademija. Va tik tai Enter 'is vėl buvo, buvo visa ekspozicija iš Vilniaus dailės akademijos, kuratorių sukurta ir autorių. Tai, nuolat kaip partneriai ir diskutuojam, ir aiškinamės, ką ir kaip galėtų padaryt. Tegu būna Titaniko tokia parodų salė Vilniaus, su kuria irgi bendradarbiaujam, vat atsivešim parodą. Gali būt Telšiai, koks Dailės akademijos fakultetas, kur nuolat rengiam parodas. Klaipėda. Aaa.. Užsienio galerijos, institucijos. Ar tarkim, kokie nors Britanijos universitetai... Ar kokie ... miestai su kuriais Šiauliai bendradarbiauja.. Tegul būna Pernu, tegu būna Jelgava. Sakykim, per Šiaulių dienas pristatysim būtent estų, latvių kūrybą. Tai, tas bendradarbiavimas vyksta nuolat, nes neįmanoma kitaip šiūolaikiniam, atviram, globaliam pasauly... Kad ir kaip, jei tu ir norėtum būt uždaras, po gaubtu kažkoku... Nieko nebeišeis tada... <...> Aš nuolat važinėju į įvairiausias institucijas, įstaigas, skaitau paskaitas. Ar vėl tą patį Panevėžį, Panevėžio dailės galeriją, ar kur nors kitur. Su organizacijom kūrybinėm irgi nuolat bendradarbiaujam. Tai būtent Dailininkų sąjunga, fotografų sąjunga ar architektų sąjunga. Kiekvieną vasarą rengiam, tarkim, architektų parodą pas mus.“¹⁹²

Matomas aiškus galerijos polinkis bendradarbiauti su kitomis kultūrinėmis įstaigomis, ypač kitų Lietuvos miestų bei užsienio galerijomis, universitetais, menininkais. Bendravimas pasireiškia tiek rengiant eilines parodas, tiek organizuojant meno festivalius, tokius kaip Virus, Enter. Tiesa, V. Kinčinaitis čia nepamini Šiaulių įstaigų, taigi galima susidaryti nuomonę, jog Šiaulių organizacijos labiau dominuoja kaip techninės partnerės, o ne kūrybinės. Nors reikia pridurti, jog ŠU galerijos ekspertai, K. Užuotas ir V. Janulis ne kartą minėjo itin glaudžius ryšius su Šiaulių dailės galerija.

K. Užuotas į šį klausimą atsakė: „Daugiausiai bendradarbiaujam, nu pavyzdžiui, su kultūros centru miesto, bendradarbiaujam. Nu aš einu, padedu kartais pasidėt kėdes (juokiasi, aut. past.), jie man duoda kokį nors apšvietimą, jeigu man reikia. Su Virgiu Kinčinaičiu, centrine miesto galerija labai bendradarbiaujam, dalinamės projektais. Pavyzdžiui, kad ir pernai, buvo architektų paroda, pas jį buvo Peterburgas, pas mane Rygos architektai. Nu va, bet čia jo projektas, bet pas mus buvo. Su rėmėjais verslo, sakykim, mus remia <...> danų tekstilės fabrikas, vat remontas jų dėka, teisingiau, kompiuterinė technika supirktą. UAB „Bilderis“ statybinėm medžiagom remia,

¹⁹² Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su V. Kinčinaičiu.

statybinė organizacija. <...>“. Toks atsakymas pateikiamas kalbant apie techninį bendradarbiavimą. Perklausus respondento, apie kūrybinį, meninį bendradarbiavimą, K. U. Atsako: „<...> Čia ir asmeniniai ryšiai. Sakykim, Talsu projektų vadovė darė pas mus parodą ir su Talsu <...> Latvijos nacionalinio muziejaus padalinys, didžiulis toks muziejus <...> tai vat su juo bendradarbiaujam. Su Rotko centru, sakykim. Marius Čačka, direktoriaus pavaduotojas Rotko centro, Daugpilio, va sakykim, rugsėjo pradžioj atveža parodą. Rotko centras pas mus buvo praeitą vasarą, liepos pabaigoj – rugpjūčio pabaigoj, savo ekspoziciją, sakykim, buvo pateikę. Ne originalą aišku, reprodukcijas. <...> Pakolkas tai tik su latviais. Kadangi universiteto galerija, tai su... bendradarbiauja, na kaip tas bendradarbiavimas, turbūt bendradarbiauja menų fakultetas, bet su Grodno <...> Jankos Kupalos valstybinis universitetas, tai vat su dizaino katedra konkrečiai. Tai vat, dizaino katedros, Leščinskis darė parodą. Paskui Grodno buvo Grinevičius atvežęs parodą. Paskui su Liublino universitetu bendradarbiauja. <...> Mes daugiausia parodom keičiamės, nes galerijos paskirtis.“¹⁹³ Taigi aiškiai matoma, kad didžioji dalis kūrybinio bendradarbiavimo šioje galerijoje vis dėlto vyksta būtent per universitetą, Menų fakultetą. Keičiamasi parodomis su kitų universitetų fakultetais. Taip pat bendradarbiaujama su Šiaulių dailės galerija.

V. Janulis ŠU galeriją taip pat visų pirma mato kaip neatsiejamą universiteto dalį, ir į jos bendradarbiavimą su kitomis organizacijomis žiūri būtent per šią prizmę: „<...> Matot kas yra, universiteto galerija, tai yra ir, kaip pasakyt, fakulteto priežiūroj, kuravime, rektorius, sakykim. Tai yra kaip ir, jeigu, nu neatsiejama dalis universiteto. O mūsų visur yra. Jeigu taip va pasižiūrėt, jeigu fakultetas eksponuoja darbus, gali sakyt galerija, gali sakyt fakultetas. Viskas persipina. Studentai tie patys, dėstytojai tie patys. <...> Čia dabar neišvardinsiu staigiai, bet aš matau, kad toks ryšys, jis yra, niekur jis nedingsta.<...>“¹⁹⁴ Taigi, anot V. J., kur yra universiteto, fakulteto veikla, ryšiai, ten automatiškai, neatsiejamai galima įvardyti ir kaip ŠU galerijos veiklą. Kalbant konkrečiau, minimas studentų bendradarbiavimas su miesto galerijomis, Dailininkų sąjunga. O studentai, galima teigti, yra tarsi ŠU galerijos atstovai.

R. Garbačiauskas paprašomas pasidalinti pastebėjimais iš šalies, apie galerijų tiek tarpusavio bendradarbiavimą, tiek ryšius su kitomis organizacijomis. Dailininkas sako: „Sunku pasakyt. Aš taip akivaizdžiai nematau. Akivaizdžiai nelabai pastebėjau. Gal ir yra tokie ryšiai. Aš manau, darbo eigoje susidaro tokie ryšiai, kad ir su maitinimo įstaigom, kurios galbūt gali aptarnauti esant reikalui, kažkokiem tai proginiam vakaram ar panašiai. Tai vienas momentas. Antras momentas, su konkrečiais verslo atstovais kažkokiais. Labai sumažėjo šito, tų tokių kontaktų, tokio vat abipusio bendradarbiavimo pastaraisiais metais. Matyt čia krizė padarė savo, nes prieš tą krizinį laikotarpį

¹⁹³ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su K. Užutu.

¹⁹⁴ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su V. Januliu.

jų buvo daugiau. Daugiau ir tokių rėmėjų, kurie ateidavo į tas parodas, patys buvo minimi ir kviečiami. O dabar aš kažkaip nepastebiu, aš manau sumažėjo. Gal ir yra, bet aš nesu tiek susipažinęs su ta veikla. Labai paviršutiniškos ir mano tos žinios. Tikrai, nu kaip sakyti, toks įspūdis iš savo... Iš savo tokių.. Iš šalies pastebėjimų.“ R. G. nuomone, šiuo metu bendradarbiavimo yra sumažėję, tai respondentas sieja su kriziniu laikotarpiu. Pastebima, kad anksčiau ryšiai su verslo organizacijomis būdavo tampresni, viešesni, o dabar tai mažai pastebima.

„BALTIC“ galerijos atstovas į klausimą apie galerijos bendradarbiavimą su kitomis organizacijomis atsakė: „Mes tiesiogiai bendradarbiaujame su kitomis meno organizacijomis ir dažnai dalinamės parodomis, pavyzdžiui, MMK Frankfurte, VanAbbeMuseum Eindhovene, „Tate“ ir Hayward galerijomis Londone, tai galerijos su kuriomis dirbome neseniai. O nuo atidarymo dirbame su daugeliu kitų įstaigų. Mes taip pat priklausome NewcastleGateshead kultūros vietų grupei (NewcastleGateshead Cultural Venues -NGCV), kuri jungia visas pagrindines vietines kultūros organizacijas šiame regione. (<http://gnculturalvenues.ning.com/>).“ Reikia pastebėti, jog čia kalbama labiau būtent apie kultūrinių, kūrybinių, meninių bendradarbiavimą. Matomas stiprus ryšys su kitomis galerijomis, tiek šalyje, tiek už jos ribų. Labai svarbu tai, jog galerija priklauso kultūros įstaigų tinklui, ko būtų galima pasimokyti, nes pas mus galerijos dažniau jaučia norą konkuruoti, o ne bendrystę.

P. Poderytės buvo klausiama, ar galerijos glaudžiai bendradarbiauja su miesto savivaldybe ir ar pastebimas jų bendravimas su kitomis organizacijomis. Kultūros skyriaus vedėja atsakė: „Taip, bendradarbiaujame pastoviai. DG ir Laiptai (kaip ir koncertų salė „Saulė“, viešoji biblioteka ir Kultūros centras) yra Savivaldybės įsteigtos įstaigos ir tik Savivaldybės taryba sprendžia būti joms ar ne mieste. Žinoma, Jūsų minėtos įstaigos bendradarbiauja ir su kitomis kultūros institucijomis ir organizacijomis (pvz. DG bendradarbiauja ir su Šiuolaikinio meno centru, ir su Nacionaline dailės galerija, ir su NVO).“ Čia labiau pabrėžiamas ryšys tarp bendradarbiavimo ir galerijų statuso mieste. Tai įra neišvengiama, kadangi šios įstaigos įra biudžetinės ir tiesiogiai pavaldžios savivaldybei. Tai reiškia, jog jos privalo bendradarbiauti su miesto valdžia. Taip pat, savivaldybė įprastai būna nurodoma kaip vykstančių renginių rėmėja. Taip pat pastebima, jog įstaigos bendradarbiauja su panašaus profilio kitų miestų įstaigomis bei nevyriausybinėmis organizacijomis, apie ką užsiminė ir patys galerijų atstovai.

Apibendrinant visus atsakymus galima teigti, jog analizuojant galerijų bendradarbiavimo ryšius, tikrai išryškėja dvi kryptys: bendradarbiavimas, susijęs su techniniais dalykais bei meninis bendradarbiavimas, keičiantis parodomis, kūrėjais ir pan. Aptariant „Laiptų“ ir ŠU galerijų techninio bendradarbiavimo apibūdinimą pastebima, jog čia jis suprantamas labiau kaip parama galerijoms, tuo tarpu Dailės galerija tai supranta kaip tam tikrus paslaugų mainus. Visose galerijose

ryškus meninis bendradarbiavimas, kuris atsiskleidžia tiek eksponuojant kitų galerijų atvežtas parodas, tiek kartu rengiant festivalius, vykdant projektus ir t.t. Reikia pabrėžti, jog „BALTIC“ galerijos atsakyme taip pat figūravo būtent meninio bendradarbiavimo pusė, buvo minima, jog galerija ne tik bendradarbiauja su kitomis galerijomis, keičiasi parodomis, bet ir priklauso kūrybinės organizacijos vienijančiai grupei, ko galbūt pasigendama analizuojant Šiaulių galerijų atvejus.

Natūralu, jog po parodų atidarymų galerijose, ar vakaro renginių, festivalių, kartais norisi menišką akimirką ir bendravimą su autoriais, lankytojais, pratęsti ilgiau nei įprasta. Ankstesniais laikais tai vykdavo gana dažnai, galerijos pačios pripažino, jog būdavo kai parodos atidarymo vakarėliai užsitęsėdavo kone iki vidurnakčio. Taigi, vienas iš ekspertams pateiktų klausimų buvo būtent apie vadinamuosius *after - party*. Pasirodo, nors ir kiek pakitę, bet vis dėlto tokie vakaro pratęsimai egzistuoja. V. Kinčinaitis pasakojo: „*Nepamenu, kad taip būtų nebuvo kada nors. Turim tokią tradiciją, nes kaip... Jeigu taip plačiau žiūrėt, vis tiek į renginį patį, nu tegul būna galerijos atidarymas... Vis tiek, jisai skirtas bendruomenei miesto, socializacijai, žmonių bendravimui. Vis tiek, tai ne tik meno kūriniai, tai ir visos kitos emocinės patirtys, per susitikimus, per pokalbius, per pažintis. Ir nesinori, kad tas tiesiog laikas taip pat greitai ir baigtųsi. Tai žinoma, kad visai suplanuojame, numatome, kur būtų galima ar tą atidarymą, ar renginį pratęst, kur nueit. Juo labiau kad po tos oficialios dalies, su rengėjais, su dalyviais nuėjus į kokią kavinę, į barą vėl iškyla naujų minčių, idėjų tolimesniam bendradarbiavimui. Tai, tarkim, per Enter'io festivalį, kiek pamenu, visi Šiaulių barai buvo tikrai užimti dalyvių, tam kad būtų pratęstos diskusijos ir atidarymas. Ir tie patys svečiai iš kitų miestų, iš Vilniaus... Vėl, jie taip susipažįsta ir su Šiaulių miestu, jisai tampa jiems artimesnis. O mums tai irgi svarbu, nes kitais metais mes kai kviečiame juos, jie jau žino ir tą aplinką, prisimena ir tą barmeną, ar tą barą, ar dar kažką. Lengviau tiesiog tokį menininką pasikviest. Tai taip, mes žiūrime į tai kompleksiskai. Mes bendradarbiaujam su restoranais, su kavinėm nuolat. Tarkim, užsakome ten dalyviams ir vakarienes, ir pietus. Jeigu yra konferencija, tai užsakome ten kokiose „Arkose“ tarkim stalą konferencijos dalyviams, kad jie galėtų pabendraut, tokioj neformalioj aplinkoj. Tai irgi yra kaip renginio tąsa. Tai taip, mes tai darom, tai mums yra svarbu. Anksčiau, aaa, tokius rimtus after - par'čius darydavome galerijoj. Pasikviesdavom po renginio didžėjus, bet dabar pakitus situacijai, priėmus ten garso visokius įstatymus, nebegalim kelt triukšmo, sakykim. Tai čia, galerijoj, tokia veikla tapo kuklesnė.“ Taigi iš atsakymo matoma, jog galerija stengiasi kiek įmanydama kurstyti bendravimą tiek tarp visuomenės ir menininkų, tiek menininkų, renginių dalyvių tarpusavyje. Tam yra išnaudojamos kitos kultūrinės miesto erdvės, tokios kaip barai, kavinės, restoranai, kur žmonės gali pabendrauti mažiau formalioje aplinkoje. Tradicija rengti after - party neišnyko, tik persikėlė iš galerijos erdvių į kitas viešąsias erdves.*

„Dažniausiai pratęsimas būna čia“ – taip atsakymą į klausimą apie after - party pradeda ŠU galerijos direktorius. „Čia priklauso nuo autoriaus, jis gali tęstis ilgai, gali tęstis trumpai. Bet pratęsimas visada egzistuoja. Oficialus atidarymas vyksta, o po to autorius, kaip visada vaišina sausainiais, sūriais, kartais vynu, dažniausiai taip.“ Galima suprasti, jog ŠU galerijoje after - party suvokiamas tiesiog kaip vaišės parodos atidarymo metu, tik ko gero, kartais būtent su autoriais ir svarbiausiais žmonėmis jos gali užtrukti gan ilgai, virsdamos būtent į taip vadinamą pratęsimą, bet matyt viskas vyksta ramiai ir čia pat, tiesiog galerijoje.

Tuo tarpu „Laiptų galerijoje“ ši tradicija ima nykti. J. Ališauskienė į šį klausimą atsakė taip: „Nu visuomenės... Ko gero niekas nedaro, kad visuomenės ten labai dideliame rate, tai yra ten kai būna džiazas, visokie vakarai, ten kur yra tikrai su tuo dalyku susijusių, su ta kūrybos sritimi, su tuo susijusių žmonių, glaudžiai susijusių žmonių dar toliau lyg tai nu va toks bendravimas. Lyg ir plėtotė tolimesnė bendradarbiavimo, galų gale, išsišnekėjimas ir garo nuleidimas, taip jau paprastais žodžiais tariant arba liaudiškai šnekant po to party, kaip sakant, po to renginio, va tai.. Ankstesniu laiku didžioji dalis tokio, tų renginių vyko pačioj mūsų erdvėj. Po to, kai jau įvyksta atidarymas, po ilgų kalbų ir visko, likdavo toks labai nedidelis ratas žmonių ir iš tikrųjų „Laiptai“ garsėjom šituo, kad visada būdavo. Paskutiniu metu šitų mažėja, bet jų būna. Na, o į kavines tokias, kad mes organizuotai šitą darytume ir eitume, šito nėra. Mes į savo projektus to net niekur neįtraukiam, nors tai vyksta, bet vyksta neorganizuotai ir nu tikrai neformaliai. <...>“¹⁹⁵ Taigi, „Laiptai“, kadaise, kaip sako pati direktorė, garsėję renginių, parodų atidarymų pratęsimais, dabar šios veiklos specialiai ir formaliai neorganizuoja. Į after - party pavadinimą šiuo metu gali pretenduoti nebent po parodų kažkur mieste vykstančios vakarienės su autoriais, bet tai jau tampa ne formalia galerijos, bet asmenine direktorės veikla.

Taigi, iš šių trijų galerijų ekspertų atsakymų susidaro įspūdis, jog vadinamąjį after - party ne kiekvienas visų pirma supranta vienodai, ir ne kiekvienas vertina, kaip reikalingą, naudingą veiklą. Šiaulių mieste šią tradiciją išlaiko vienintelė Dailės galerija, kuri po savo renginių, festivalių, konferencijų, ar net parodų atidarymų tam tikrą susiformavusį branduolį menininkų, dalyvių, lankytojų, įtraukia į kitą veiklą, kitoje erdvėje. Grupės bendravimas perkeliamas į kavinę, barą, o to tikslas yra ne vien švęsti, bet pratęsti bendravimą, brandinti naujas idėjas ir panašiai. Kitos Šiaulių galerijos šito šiuo metu nevykdo. Tai nėra priimta ir „BALTIC“ galerijoje. Jos atstovas G. Malkin atsakė, jog pas juos vyksta tiesiog atidarymo vakarai: „Didelių parodų atidarymo metu mes paprastai turime opening/preview-party (atidarymo/peržiūros vakarėlių).“ O tai, ko gero, drąsiai galima prilyginti tam, kas vyksta Šiaulių galerijose kiekvienos parodos atidarymo metu: vaišės, vynas, bendravimas.

¹⁹⁵ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su J. Ališauskiene.

Iš pirmųjų atsakymų į pateiktus klausimus jau ima susidaryti vaizdas, jog kiekviena galerija Šiaulių mieste užima savitą nišą ir formuoja savitą veidą, pagal kurį ji iš karto atpažįstama. Taigi, tam, kad būtų galima konkretizuoti ir trumpai bei aiškiai apibūdinti kiekvienos galerijos veidą, klausimas apie tai buvo užduotas ekspertams. „Laiptų galerijos“ direktorė atsakydama į klausimą apie galerijos veidą, koks jis buvo formuotas jai kuriantis, koks yra dabar, ar jis pakitęs, atsakė, jog: „Savo veidą arba prekinį ženklą savo įstaigos tą, tai jį pradeda turėti nežinau, vieni anksčiau galbūt, kiti greičiau, bet tam reikia nueit tam tikrą kelią, sunku pasakyti, kokio ilgio, kokio pločio tas kelias. Manysčiau, kad mes pradėję, įsivardiję kaip „Laiptų galerija“ prieš dvidešimt vienerius metus save, skelbėm, kad mes tradicinę dailę puoselėjantys, orientuodamiesi į vidurinėsios kartos dailininką, ta prasme, dirbsime žingsnelis po žingsnelio šita linkme. Man atrodo, kad ir šiandien praėjus dvidešimt vieneriems metams šita tradicija yra išlaikyta. <...> Aš nesakau, kad vengiame naujovių ar modernių dalykų – visa tai kartu su mum, žinoma, didžiausia vertybinė orientacija yra į tuos dalykus, kuriuos aš pasakiau: į tradicinę dailę ir vidurinėsios kartos dailininką. Nevengiant debiutų ir kitų tokių visokiausių iššūkių, kurie mūsų nuomone, nekelia destruktijos, nesuardo harmonijos ir mūsų estetinio įvaizdžio, nu ta prasme, negadina sienų, netaško žmonių, nu ta prasme laikomės tų dalykų. Nors dėl to kai kurių žmonių ar gal netgi lankytojų arba tų, kurie stebi tiesiog mūsų veiklą, galim būti įvardinti, įvertinti kaip konservatyvūs, ar sąstingyje. <...> Bet, tikrai manau niekas negali nuneigt, kad Šiauliuose, „Laiptų galerijoje“ daugiausiai pristatoma aukštos prabos arba aukšto pilotazo menininkų, kurių, nesakau, kad apskritai nebūna kitose galerijose, bet daugiausia jų yra pas mus. Jeigu sakykim, didžiojo salėj per metus maždaug atidarom virš dvidešimt, dvidešimt dvi-tris parodas, tai apie dešimt – vienuolika yra vedantieji Lietuvos ar užsienio menininkai. Ką bepradėtų minėt, tai pirmą kartą buvo „Laiptuose“, pirmą kartą apskritai Lietuvoj ir „Laiptuose“. Tai tokių dalykų yra daug, sakykim, Vytautas Kasiulis. <...> Tai buvo devyniasdešimt šeštieji, buvo „Laiptų galerijoje“ ir atvažiavo visa Lietuva pas mus. Lygiai taip pat, ir Miriam Meras, ir Žibuntas Mikšys, žodžiu ir jau nekalbant apie Vilniaus autorius. <...> Ta prasme, man atrodo, kad išlaikom.. Tas pats Sauka su tuo tūkstantmečio paveikslu buvo tik Vilniuj, pas mus, paskui vežė į Maskvą, į Peterburgą, tai daug tokių menininkų. Vat tai, manau, kad laikomės šito dalyko.“¹⁹⁶ Iš atsakymo aišku, jog galerija reprezentuoja save kaip tradicinio meno puoselėtoją ir vidurinėsios kartos menininkų pristatytoją. Tačiau, nepaisant tokio tikslo ar siekio, direktorė pripažįsta, jog nėra vengiama ir debiutų, naujovių, kitokių parodų ir renginių, tačiau procentaliai, vis dėlto persvarą išlaiko pagrindiniai epitetai: tradicija, profesionali dailė, geriausi dailininkai.

¹⁹⁶ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su J. Ališauskiene.

J. Ališauskienės galerijos apibūdinimas su tampa su R. Jakučio, kaip ir turi būti. „Laiptai“ nurodomi kaip tradicinio meno puoselėtojai. Galerijos renginių organizatorius sako: „Galerijos veidas reikalingas kiekvienai galerijai, kad jis susiformuotų. Man tai Šiauliuos patinka, kad pavyzdžiui, Dailės galerija eina į tokį, kinetinį meną, kaip pasakyt, daugiau dirba kaip Šiuolaikinis meno centras kažkur va. Vat labai panašiai... Man netgi Šiaulių galerija dailės ant to patinka, kad jie ... aš nežinau. Antra turbūt Lietuvoj, nes daugiau aš nežinau, kad dirbtų pagal Šiuolaikinį meno centrą. Mūsų, pavyzdžiui, „Laiptų galerija“ man patinka, kad ji remiasi daugiau klasika. Ji skirta aišku daugiau jau tokiem žmonėm, amžiuje esantiems, bet nesvarbu, ateina pas mus, matosi, jaunimo o be to grįžimas prie piešinio prasidėjo. <...> Grįžimas prie klasikinės linijos pas mus yra, pavyzdžiui, Laiptų galerija turi tokius daugiau mažiau klasikus. Nors, pavyzdžiui, nesibaiminama padaryti modernių dalykų. Tarkim, Mindaugo Šnipo paskutinė paroda, skulptūros tai buvo gan moderni, nors vėlgi Mindaugas Šnipas jau yra klasikas, galima sakyti, skulptūros.“¹⁹⁷ R. J. pastebi, kad tiek Dailės galerija, tiek „Laiptų galerija“ turi savitus ir išskirtinius veidus mieste. Nors, reikia pabrėžti, kiekvienoje jų pristatomas tik tradicinis, tiek modernus, šiuolaikinis menas, bet veidą rodo didžioji, kritinė masė, ta veiklos kryptis, kurią galeriją užsibrėžia palaikyti labiausiai.

V. Kinčinitis, kalbėdamas apie Šiaulių dailės galeriją, atsako: „Tik galerijai įsikūrus, buvo tokia mūsų ambicija, kad vis dėlto tai būtų toks šiuolaikinės kultūros centras, išskirtinis šiaurės Lietuvoj ir tą projektą ambicingai įgyvendinom. Per skandalus, per įvairiausių nesusipratimus, per provokacijas, per keistas, įdomias tematines parodas, per nuolatinius garsių menininkų vežimus į Šiaulius. <...> Juo labiau norėjos legalizuoti ir įtvirtinti šiuolaikinio meno kalbą šitam regione. Kai tai buvo pasiekta, kai šiuolaikinio meno kalba jau tapo norma dabar, sakykim, niekas nebediskutuoja, ar video menas yra menas, ar ne, bet kažkada apie tai diskutavo ir sakė vyresnės kartos menininkai: ne, tai ne menas. O mes tuomet rengėm video peržiūras, kad vat įrodinėt, kad tai yra menas. Buvo kam oponuoti. Dabar, jau tas videomenas dėstomas tam pačiam Šiaulių universitete, tai kokie čia oponavimai. Dabar perėjom į kitą lygmenį, kitaip formuojam šiek tiek savo institucijos veidą. Matom, kad pirmaeilis dalykas yra tiesiog lavinimas žmonių. Nes labai trūksta kultūrinio išsilavinimo šeimose, labai trūksta kultūrinių, meninių patirčių, būtent pačioj toj svarbiausioj terpėj – šeimoj. Vaikai, moksleiviai, studentai negauna pačių svarbiausių įgūdžių, susijusių su meno vartojimu. Ir kada jie, tarkim, įstoja kad ir į universitetą, kad ir į dailės specialybes, jie neturi poreikio eit į galeriją, nes jų vaikystėj nieks nevedė į galerijas. Nepadarė tai kaip va tokiu gyvenimo įpročiu. To meno nepriartino prie jų kasdienybės. Tai mes kaip ir šiek tiek perimam tą funkciją, nes matom, kad kitaip nebus tos pačios auditorijos. Demografinė situacija mums visiškai nepalanki, šiauliečių mažėja, jaunimo mažėja. Blika tik tai, nu kaip čia, žiūrėt, kad

¹⁹⁷ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Jakučiu.

būtų daugiau kokybės. Tai yra, lavint tuos pačius vaikučius. Taigi vykdom bent kelis edukacinius projektus ir galeriją bandom taip formuoti kaip va tokią atvirą susitikimą, lavinimosi vietą. Kur menas būtų kuo arčiau, tiesiog. Kaip va tokia maloni kūrybinė patirtis. Tai va jau tik prasidės dabar ir visą vasarą vyks bent du edukaciniai projektai vaikučiams, moksleiviams, workshop'ai su dailininkais. Tai čia jau sakykim, to, nebėra jau tos provokacijos, to tokio ... Sensacijos, ar dar kažko. Yra jau orientuojamasi į tokį kryptingą, metodišką darbą. Tai čia investuojame, sakykim taip, į jauniausią kartą, nes jau kaip ir investuoti į kitas nebeapsimoka“ (juokiasi, aut. past.). Šioje galerijoje, skirtingai nei „Laiptų galerijoje“ pastebimas noras kisti, keičiantis aplinkybėms, auditorijai. Nors negalima neigti, jog vis dėlto pagrindinis galerijos principas lieka šiuolaikinio meno sklaida, bet, galima sakyti, to meno nebereikia „pramušinėti“ auditorijai, kaip anksčiau, išsišokti ar kitaip mėginti pritraukti dėmesį. Dabar stengiamasi orientuotis į jaunąją kartą, ir kaip sakė menotyrininkas, ją išsiugdyti – išsiugdyti žiūrovą, lankytoją, auditoriją. Taigi, dėl to pati galerijos koncepcija šiek tiek kinta, įsileisdama daug edukacinių veiklų, kurios anksčiau nebuvo tokios svarbios.

K. Užuotas ŠU galeriją apibrėžia šitaip: „Ne, tai visų pirma tas veidas yra, kad universiteto prestižo palaikymas yra galerija. Nes universitetas turi menų fakultetą, turi labai daug menininkų, kurie turi turėti savo erdvę. Ir be to, kadangi ruošia profesionalius menininkus, šita erdvė skiriama aišku profesionaliam menui, bet ir kartu studentų. Nes yra labai didelis dalykas, kada žmogus ar baigęs, ar, sakykim, nu... Visų pirma pirmenybė net yra teikiama baigusiems mūsų, kaip sakykim, Antanas Šeronas, va dabar iškart po Naujų metų daro savo pirmą personalinę parodą. Šitoj galerijoj jam suteikiama erdvė <...> Savo kūrybą studentam rodo ir užsienio, sakykim, universitetų dėstytojai ir mūsų dėstytojai. Tuo pačiu, mes stengiamės kvieisti kuo daugiau profesionalių menininkų, kad tai turtintų. Jeigu miesto galerija turi daugiau koncepto tokio, ar ne, nes pas jų ir erdvės didesnės. Mūsų erdvė yra pritaikyta daugiau tokiam klasikiniam menui. <...> Neprigamins čia, sakykim, video projekcijų, nes čia yra labai daug šviesos. <...> Negaliu pasakyti, kad atstovauja klasikinę galeriją, bet atstovauja daugiausiai klasikinės meno šakas. Nu, todėl kad universitetinė. Tai jos toks jos ir veidas, o be to, ji turi būti ir pakolkas yra, gal ne visų besimokančių, bet daugelio toks traukos centras. <...> Ir be to, kadangi pas mus įėjimas nemokamas, tai yra toks savotiškas traukos centras ne tik jaunų žmonių, bet ir, nu, bobučių būna pilna, nes nereikia mokėti ten tų keturių litų. O tai senam žmogui svarbu. Diskusijų daug būna, pasipiktinimų“ (juokiasi, aut. past.).¹⁹⁸ Taigi, jau ir savaime suprantama, jog ŠU galerijos veidas, visų pirma yra jaunas veidas ir atstovauja patį universitetą. Natūralu, jog čia didžiausias dėmesys skiriamas studentams, dėstytojams, tiek vietiniams, tiek svečiams iš kitų miestų, užsienio. Taip pat

¹⁹⁸ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su K. Užuotu.

direktorius užsimena, jog vis dėlto, pačios patalpos labiau pritaikytos klasikinėms meno šakoms: dailei, grafikai, fotografijai, nedidelėms skulptūroms. Taigi, keliais žodžiais galima apibendrinti, jog šios galerijos veidas – tai akademinis veidas, atstovaujamas dėstytojų, studentų ir profesionalų, kurie motyvuoja jaunąją kartą.

Profesorius V. Janulis į šį klausimą iš dalies atsakinėjo viso interviu metu užsimindamas apie galerijų išskirtinius bruožus. Taigi šioje vietoje jis buvo konkretus: „*„Laiptai“ laikosi tokios klasikinės, nes jie ir neturi sąlygų, tą padaryti.. Nu galėtų kažką tai padaryti kitaip, aišku, yra erdvės apie „Laiptus“... O parodūmis vat mūsų, galerija miesto, tai jie, kaip sakyti... Virgis, jie visada turi su Šiuolaikinio meno centru ryšius. Ir vėl gi tie patys studentai, ar akademijos, ar buvę mūsų studentai, kurie ir ten dirbo, ŠMC'e, ir dirba, visi palaikomi ryšiai. <...> Aš manau, kad kiekviena galerija turi turėti pirmiausia profesionalus, kurie tai daro ir organizuoja tai.*“¹⁹⁹ Šis atsakymas patvirtina, jog tas veidas, kurį apsibrėžia pačios galerijos, ir veidas, matomas iš šalies – sutampa. Nekyla diskusijos ir nesusikalbėjimas, o tai reiškia, jog galerijų vykdomos veiklos, didžiaja dalimi atitinka apsibrėžtą profilį.

R. Garbačiausko nuomonė sutampa su kitų ekspertų. Paklaustas, ar kiekvienos Šiaulių miesto galerijos suformuotas veidas pakankamai savitas, dailininkas atsako: „*Aš manau, kad pakankamai savitas. Jau visi žino, jeigu u „Laiptus“ eina, tai maždaug kokio pobūdžio ten parodos bus. Jeigu eini į Šiaulių dailės galeriją, tai jau maždaug gali žinot, kad ten bus arba jaunų kokių nors autorių, arba kokių atvežtinių iš centrų, šiuolaikinio meno atstovų. Nu yra toks ryškus.. Ryškesnis skirtumas, yra.*“ Dailininkų sąjungos Šiaulių m. skyriaus pirmininko nuomone, lankytojas, ruošdamasis eiti į vieną ar kitą galeriją, jau žino, kokios parodos ten galima tikėtis. Pabrėžiama, jog Dailės galerijoje dažniau galima sulaukti jaunų ar atvežtinių menininkų kūrybos, o „Laiptų galerija“ savo veidu taip pat sufleruoja, kokio pobūdžio parodų ten galima sulaukti.

Taigi, apibendrinant gautus atsakymus galima drąsiai teigti, jog kiekviena Šiaulių miesto biudžetinė galerija tikrai turi savo veidą. Šiaulių dailės galerija apibūdina save kaip šiuolaikinės kultūros centrą, šalia įvesdama ir edukacinį aspektą. Šiaulių universiteto galerija tiesiogiai atspindi universitetą ir jo veidą, yra neatsiejama nuo akademinės bendruomenės, tiek studentų, tiek dėstytojų. Na o „Laiptų galerija“ išsiskiria visų pirma tuo, jog tai yra kultūros centras, o ne tik galerija. Taigi, tai apskritai kultūros židinys, rengiantis muzikinius, literatūrinius vakarus, na o galerijos veikla siejama pirmiausia su tradicine daile ir vidurinėsios kartos menininkais. Visų galerijų kuriami įvairūs atitinka jų išsikeltus tikslus ir pačių formuojamą savo koncepciją. Ir be abejo, lygiai taip pat galima kalbėti apie pasaulio galerijas. Teorinėje dalyje analizuojant pasirinktas galerijas nebuvo pabrėžiamas šis terminas, bet savaime aišku, kad kiekviena galerija turėjo savo

¹⁹⁹ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su V. Januliu.

išskirtinumą. Kaip pavyzdį imant „Tate“ galerijų kompleksą galima aiškiai matyti, ką galerijai reiškia turėti savitą veidą. Kiekvienas „Tate“ padalinys savo veiklą ir koncepciją formuoja visiškai skirtingai. O tai puikiai iliustruoja, ką reiškia savitas galerijos veidas.

Aptarus galerijų veiklas, jų kuriamus įvaizdžius, buvo pereita prie mėginimo išsiaiškinti, ar Šiaulių miesto įstaigos galėtų patekti į Ray Oldenburg aprašytą „trečiųjų vietų“ sąrašą. Taigi, respondentų buvo paklausta, ar jie yra girdėję terminą „trečioji vieta“, ir ar Šiaulių miesto galerijos yra/gali būti tokiomis vietomis. Išsamiausiai į šį klausimą atsakė V. Kinčinitis: „*„Trečioji vieta“ – taip. Čia svarbus tas terminas, ir visoms kūrybinėms industrijoms šiuolaikinėms. Ir verslui, kuris bando priartinti savo... Aš taip suprantu. Nu tarkim, knygynai įrengia kavines, kad būtų vieta, kur tu tarp darbo ir namų galėtum kažkur pabūt. Ar parke, ar su draugais, ar bare, ar parodoj, koncerte. Tai, aa, mes kaip ir norėtume, kad taip būtų, bet mūsų galerijos situacija nėra palanki. Tarkime, mes neturime kokios kavinės, ar ne, su išėjimu į lauką arba ant stogo, kur žmonės pro šalį eidami galėtų prisėst ir, pakeliui iš darbo, ir pabendraut čia, pakalbėt apie meną. Tai, sakykim, kad „trečioji vieta“ tokia savaitgalinė, parodų atidarymo metu tiesiog. Mes taikomės, aa, ketvirtadienį, penktadienį atidarymus, kada baigiasi darbas, kad žmonės iš darbo eidami užsuktų į galeriją, į atidarymą, į kokį renginį, čia pabūtų. Padarytų pauzę tokią tarp savo judėjimo trajektorijų, atsikvėptų. Tai va šia prasme, taip, sakykim kad galėtų būt „trečioji vieta, juo labiau, kad kaip pasimatymo vieta.. Kodėl nepakviest panelę ar berniuką į tą pačią filmo peržiūrą galerijoje ar į kokią nors parodą. O šiaip, kada prie galerijos buvo... Esam prieš daug metų... Galerijoje turėjom savarankiškai įkūrę kavinukę, tai tikrai buvo ideali „trečioji vieta“. Daugybė idėjų čia gimė, daugybė projektų. Bet keitėsi įstatymai, jie griežtėjo ir tą kavinę aišku mums reikėjo uždaryt. <...>“²⁰⁰ Menotyrininkas „trečiąją vietą“ suprantą kaip erdvę, kurioje žmonės gali stabtelėti tarp judėjimo taškų namai ir darbas. V. K. pripažįsta, jog Dailės galerija norėtų būti tokia vieta, bet tai ne visados pavyksta bei prisimena laikus, kai galerijoje veikusi kavinukė buvo savotišku papildomu traukos centru. Matomas galerijos potencialas būti stipria „trečiąja vieta“, bet jis labiau suvokiamas kaip ganėtinai epizodinis: didesnė masė, ar ta pati auditorija, kuri nuolat lankosi galerijoje, kaip ten bebūtų čia užsuka tik renginių ir parodų atidarymų metu. Galerijoje kasdien besilankančių, čia laiką leidžiančių žmonių ne „veiksmo“ metu, praktiškai nėra. Tačiau reiktų pabrėžti, jog vis dėlto, galerija tikrai turi susiformavusį ratą nuolatinių lankytojų, bendruomenę, kuri galerijoje jaučiasi lyg namie, laisvai bendrauja su bendraminčiais būdami čia. Taigi, vis dėlto būtų galima teigti, jog vienaip ar kitaip Šiaulių dailės galerija yra „trečioji vieta“.*

„Man atrodo, kaip bet kuri kultūrinė įstaiga, jiniai – privalo būti. Ir yra.“ – atsakymą į klausimą apie „trečiąją vietą“ pradeda J. Ališauskienė. „Bet – kam? Nes nėra pasauly vietos ...

²⁰⁰ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su V. Kinčinitiu.

Jeigu kavinė gali būt visų, ir tai dar būna, sakykim, atskirai vegetaram, arba barai tam tikros lytinės orientacijos žmonėms, užsieniuose tokių barų yra. dar ir tai, ta prasme, ne visiems. <...> Tai kultūrinės įstaigos iš tikrųjų turėtų turėt savo tikslinę auditoriją. Žinoma, galvot apie tai, kad ją plėst, gilint ir taip toliau. Bet, kaip ją beplėstum, kaip ją begilintum, tu vien plėtimu nieko nepadarysi. Tavęs paties, įstaigos neves niekur į priekį, jeigu tu neisi į gylį. Eidamas pats į gylį, tu vedi paskui save ir auditoriją. <...> Jeigu mes Šiauliuose gyvenam, Šiauliuose yra dabar skaitoma, kad yra 100 tūkst. gyventojų, kuo aš labai abejoju, bet jeigu ir taip, tegul būtų ir virš šimto. Tai, kiek iš to šimto yra žmonių, kuriems, galbūt, arba kurie galbūt yra potencialūs profesionalios dailės.. <...> Ne kiekvienam reikia. Jeigu dabar padarytumėm apklausą, sakykim, šiai dienai ir paklaustumėm, kiek žmonių lankosi parodose, koncertuose, literatūriniuose vakaruose ir ar norėtų lankytis. Tai man atrodo, kad labai turėtų nuliūdint skaičiai. <...> Ne tik tai yra, bet ir privalo būt, o jeigu taip nėra, tai misija baigta. Ta prasme, tokios įtaigos neturėtų net gi egzistuoti.²⁰¹ Galerijos direktorė kategoriška šiuo požiūriu. Jos nuomone, kiekviena kultūros įstaiga tiesiog privalo būti „trečiąją vieta“. Įstaiga, kuri tokia nėra, neturėtų net egzistuoti. Tačiau respondentė pastebi ir kitą momentą, kad ne visiems žmonėms iškyla tokių vietų poreikis. Taigi visų pirma, turi būti auditorija, išreiškianti poreikį tokioms vietoms, o tada įstaigos gali veikti iš savo pusės ir siūlyti lankytojams įvairius renginius, parodas, koncertus ir t.t. Kita vertus, galima būtų prieštarauti prisiminus Šiaulių dailės galerijos tikslą – ugdyti ir lavinti auditoriją. Požiūris, jog jei nėra paklausos, nereikia ir pasiūlos, bei nereikia imtis nieko, kad paklausa atsirastų, nėra teisingas.

R. Jakutis prie „trečiųjų vietų“ labiau linkęs priskirti grynai kultūrinės įstaigas: bibliotekas, galerijas, koncertų sales. Paklaustas, ar konkrečiai „Laiptų galerija“ yra tokia vieta, nedvejodamas atsako: „Yra, yra, yra. Manau, kad žmonės tikrai... Aš nesakau, kad čia gerai, yra kas tikrai pasirinkę Laiptų galeriją, pavyzdžiui, neina kitur. Man tai, pavyzdžiui, ne. Aš labai kviečiu į „Laiptų galeriją“, kadangi dirbu joje ir viską, bet man, pavyzdžiui, malonu, kad žmonės tie patys nueitų ir kitur. Na, tas labai gerai, kad turi savo publiką, bet vis tik jiems reiktų pamatyti ir plačiau. Ir tikrai mes atitinkam tą trečią vietą, nes žmonės eina pas mus po namų, po darbo ateina būtent čia.“ Pabrėžtina tai, jog R. J. teigia, kad lankytojai, savo „trečiąją vietą“ pasirinkę galeriją, neturėtų apsiriboti viena. Žmonės turėtų lankytis visose miesto galerijose ir taip plėsti savo meninį bei kultūrinį akiratį.

ŠU dailės galerijos direktorius su terminu „trečioji vieta“ nebuvo susidūręs, tačiau jį trumpai paaiškinus, į klausimą, ar ŠU galerija yra tokia vieta, atsakė: „Jūs man paaiškinot, kas yra „trečioji vieta“. Yra tam tikras ratas žmonių, kurie čia eina, būna... Būna visą laiką atidarymuose, o po to dar eina ir čia diskutuoja, būna, čia va arbatą geria po atidarymų, ir šiaip užėina. Nu tai yra...“

²⁰¹ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su J. Ališauskiene.

nepasakyčiau, kad labai čia eina, šimtas koks žmonių, bet koks trisdešimt yra nuolatinių. Yra studentų, kurie čia visą laiką, kad ir tokia grupelė yra. Ten tas pats Antanas Šeronas, Laura Baltijutė ir jų bendraminčiai. Absoliučiai skirtingų specialybių, čia net workshop'ą tokį vaikam darė. Nu toks... Kas nori, tam yra tam tikra erdvė, kur jie gali laisvai elgtis. Vat, mum reikia kėdžių, reikia stalų.. Prašau, pasiimkit, paskui viską sutvarkot ir viskas. Tai ne masinis reiškinys, bet jis toks yra. gal kada nors bus masinis“ (juokiasi, aut. past.). Galima pastebėti, jog kol kas šiuo klausimu į savo galeriją pozityviausiai žiūri K. U. Tam galimybę suteikia, be abejo, pats galerijos statusas – universitetinė. Tai reiškia, jog galerija yra lygi visoms kitoms universiteto erdvėms, auditorijoms, salėms. Studentai čia visuomet gali ir jaučiasi kaip bet kurioje kitoje universiteto erdvėje, kurioje leidžia laiką, būna, mokosi, bendrauja ir t.t. Šiuo atžvilgiu, ko gero, ŠU galerija tikrai potencialiai yra geriausioje pozicijoje, nes ji automatiškai turi savo bendruomenę, kurios nereikia atskirai ugdyti ir stengtis pritraukti. Yra studentai, kurie čia noriai būna, diskutuoja, užsiima edukacinėmis veiklomis ir patys tampa papildomu traukos objektu, kuris kitus atveda į galeriją. Taigi, apibendrinant galima teigti, jog ŠU galerija tikrai yra „trečioji vieta“ bent jau akademinėi bendruomenei: studentams, dėstytojams.

V. Janulis nesiryžta tiesiogiai atsakyti į klausimą, ar Šiaulių miesto galerijos yra/gali būti „trečiosios vietos“. Profesorius labiau susikoncentruoja į tai, kiek žmonių aplanko galerijas ir sako, jog tai būtų galima patikrinti statistiškai. Po to priduria, jog: *„Pirmiausia, galerijos lankomumą nusprendžia, aišku, tai, ką tu rodai ir kurioj vietoj randies. Aš galiu atviras pabūti, šiuo metu blogiausioj padėty yra „Laiptai“. Čia, nu kaip, centras atrodo, bet... O daugiau, kadangi universiteto vienam gale bulvaro, tas kitam, automatiškai... Ir dar aš galiu kitą dalyką pasakyti. Anksčiau, šita, miesto galerija kai buvo ir buvo „Alitos kavinė“. Visi susirinkdavo po parodos, nueidavo ten, arba prieš parodą, ką nori iš menininkų sutiksi, ateini, bendrauji ir taip toliau. Ką tai reiškia? Reiškia, galerijoje ar prie jos turėtų būt kažkokia kavinukė, kur menininkai rinktųsi, bet čia yra kitos problemos, visiškai kitos. Ir aš nesakau, kad ten, pavyzdžiui, turi būt alkoholis ar dar kažkas.. Vat kaip yra „Sielos“ kavinė, nieko ten nėra, yra kava, arbata ir ten dar sultys, ir panašiai. Bet užtenka tam bendravimui, bet kad būtų žmogui atsisėst, dar ką nors. Gerai, miesto galerijoj yra ten užkulisiai, yra žurnalai, o seniau buvo ir kava. Bet viskas vėl atsiremia į tuos durnus įstatymus, nu ir tuom ir užsibaigia. Ir, pavyzdžiui, aš eidavau anksčiau.. Jei būdavo ta kava galerijoj, dar Daina pati Kinčnaitienė ir dar ten kitos mergaitės darydavo, ir „Alitoj“, aš geriau ateidavau ir va čia pinigų palikdavau, nu koks skirtums.. Geriau čia palaikyt, vis tiek ten chebra sėdi, jei paskui nueisi – pasišnekėsi ir ten. Ir netgi toks palaiikymas specialiai.“* Anot profesoriaus, galerijoms „trečiaji vieta“ būti kliudo daugiau techninės aplinkybės. Ten nėra kur prisėsti ir bendrauti, nėra galimybės išgerti kavos. Kitaip tariant, galerijose lankytojų niekas kitas, išskyrus meną, neužlaiko ir

netraukia. Nors, kaip buvo užsiminęs K. Užuotas, studentai ŠU galerijoje mielai atsigeria arbatos, kurią atsineša patys, ar būna pavaišinami direktoriaus. „Laiptų galerija“, taip pat anksčiau turėjusi kavinukę (apie tai interviu buvo sakiusi J. Ališauskienė), stengiasi į šią problemą pažiūrėti kitaip: vaišindama lankytojus per renginius, koncertus, bei kasdien lankančius parodas. Internete buvo skelbiama, kad vėsų rudenį ir žvarbią žiemą lankytojai kviečiami ne tik aplankyti parodas, bet ir sušilti skanaujant darbuotojų siūlomos arbatos. (6 priedas: „Laiptų galerijos“ skelbimai apie kvietimą lankyti parodas ir vaišintis arbata). Taigi, matomos galerijų pastangos savo įstaigą paversti kuo jaukesne ir vis dėlto pritraukti ir užlaikyti žmones nors kvapniu arbatos puodeliu.

Kaip išskirtinį miesto kultūrinės įstaigos reiškinį, V. Janulis išskiria knygyną – kavinę – dailės galeriją „Sielai“. Jau pats vietos įvardijimas nurodo, jog įstaigoje persipina kelios svarbiausios kultūrinės veiklos, o įtraukiant į sąrašą ten dažnai vykstančius koncertus, galima pamanyti, jog Šiauliuose tai vieta, kur galima pamatyti bet kokį kultūrinį renginį. „*O, pavyzdžiui, sakykim „Siela“ tokia, kaip reiškinys, va dabar yra... Tokia kavinė, kaip ją įvardint: knygynas? Nu gerai, tegu būna knygynas. Kultūrinė įstaiga? Gerai viskas, ką pasakysi, viskas gerai, nes pas juos ir parodos, ir poezijos vakarai, ir muzikos vakarai. <...> Viskas liuks. Ten labai gerai pastatytas klausimas toks. Tvarkingai dirba vadyba. Be... Nešaudu pro šalį va tokioj vietoj. <...>*“²⁰² Tikrai galima sutikti, jog kavinė „Sielai“ be jokių abejonių yra „trečioji vieta“. Ji savo koncepciją susidarė taip, jog apimtų visas svarbiausias kūrybines bei menines sritis: dailė, muziką, literatūrą (kas neatsiejamai vystoma ir miesto galerijose), tačiau svarbus momentas tas, jog tai vieta skirta tiesiog pabūti ir atsikvėpti. Lankytojai gali prisėsti, pabendrauti, išgerti kavos, o kalbėti galima ne būtinai apie meną, o apie ką tik nori. Tuo tarpu galerijose kasdien tai nevyksta. Jeigu žmonės užsuka į galeriją, tai dažniausiai ir susikoncentruoja būtent į meno kūrinius, ir tik parodų atidarymo metu, pasibaigus oficialiai pristatymo daliai, lankytojai, sutikę senus pažįstamus ir draugus, prie taurės vyno gali padiskutuoti ne tik apie matomus kūrinius.

R. Garbačiauskas, kalbėdamas apie Šiaulių galerijas, kaip apie „trečiasias vietas“ nėra užtikrintas: „*Potencialiai gali būt. Potencialiai gali būti, tik aš nežinau, ar yra tikrai. Sunku pasakyti,. Aš tiktai žinau, kad yra daugmaž savo kažkoks žiūrovas, kuris, nu.. Daugiau ar mažiau palaiko ryšius vieni su kitais, ir Facebook'as irgi turi reikšmės turbūt. Nes yra, ir „Laiptai“ turi savo tinklapį, ar ne, ir Šiaulių dailės galerija, ir universiteto galerija. Taip kad, yra tokia galimybė, ir dabar tie kanalai vis atviresni bendravimo visi yra. O ant kiek jie, kiek jie užima žmonių laiko, kiek yra patrauklūs, sunku dabar spręsti. Nežinau, nežinau.. Aišku ta bendruomenė negali labai išsiplėsti turbūt. Yra tam tikras ratas žmonių, kaip klubas kažkoks tai. Nu ir gali jis apsiribot, gal dvidešimčia žmonių. Tas maždaug skaičius, su kuriuo gali ir nori bendrauti. Nes paskui, jeigu dar*

²⁰² Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: interviu su V. Januliu.

*daugiau plečias, jau yra sudėtinga. Turbūt taip. Nu, o kiekviena galerija, man atrodo, turi tokį ratą žmonių. Vis tiek.. Manau, kad turi. Susiranda. <...>*²⁰³ Respondentas vienintelis pastebi, jog šiuolaikinėje visuomenė bandant pozicionuoti save kaip „trečiąją vietą“ svarbus ir socialinių tinklų vaidmuo. Reikia sutikti, jog internetinė erdvė šiuo atveju labai padeda formuoti savos publikos, savų žiūrovų ratą, greitai bei patogiai informuoti apie savo veiklą. Taip pat yra visos galimybės tiek įstaigai bendrauti su savo lankytojais, tiek jiems sudaryti sąlygas bendrauti tarpusavyje.

P. Poderytė į šį klausimą atsako labai trumpai, jos nuomone, Šiaulių miesto galerijos yra „trečioji vieta“, nes turi savo lankytojų ratą, bei atlieka funkcijas, kurios leidžia joms tokiomis būti, pritraukti žmones: *„Taip, DG daugeliui šiuolaikinį meną mylinčių šiauliečių (ypač jaunimo) tikrai yra „trečioji vieta“. „Laiptai“ taip pat turi savo žiūrovą ir šioje įstaigoje yra jų „trečioji vieta“.“*

Taigi galerijoms iki šimtaprocentinės „trečiosios vietos“ statuso ko gero trūksta būtent to neformalumo, kurį lankytojui gali suteikti galimybė prisėsti ir tiesiog pabūti meno apsuptyje, pabendrauti su kitais. Reikia pabrėžti, jog kone visuose analizuotose pasaulio galerijų modeliuose, kaip viena iš veiklų ar erdvių įtraukiama kavinė ar restoranas. Tokia vieta egzistuoja tiek „Tate“ galerijose, tiek „BALTIC“ centre, tiek „Kumu“ meno muziejuje bei „Guggenheim Bilbao“. Štai šios galerijos, traukiančios žmones savo veiklų kompleksiskumu, tikrai be jokios abejonės yra „trečiosios“ vietos, todėl kad lankytojai ten gali rasti viską: parodų sales, auditorijas, bibliotekas, kavines, parduotuves. Veikla yra tokia plati, jog žmogus turi didžiulę pasirinkimo laisvę, ką gali veikti apsilankęs galerijoje: mokytis, skaityti, domėtis, ilsėtis, bendrauti ir t.t. Šiauliuose matome bandymus tai daryti, bet kaip užsiminė keli ekspertai, kai kuriuos norus sustabdo ne tik finansų trūkumas, bet ir įstatyminė bazė.

Užduodant klausimus, respondentų atsakymai į juos dažnai būdavo platesni, apimantys iš karto ir kitus suplanuotus klausimus. Tačiau nei vienas ekspertas pats neužsiminė apie performansų vietą galerijose. Stebint galerijose vykstančias veiklas, kažkodėl labai retai išvystama kažkas panašaus, į tikrą performanso meną. Taigi, ekspertų buvo paklausta jų nuomonės apie performansus, jų reikalingumą galerijose ir ar jie iš viso vyksta. „Laiptų galerijos“ direktorė visų pirma pabrėžia, jog performansas turi koncepcija, o ji, respondentės nuomone, retas reiškinys šiuolaikiniuose performansuose. Ji teigia, jog dabar *„Tai praktiškai spektakliai įvairiose erdvėse. Tai jau nebėra, nebėra tas, kur nu tuos susirinkusius savo koncepcija šokiruoji, žinai, iššaukia kažkokią tai ... Žmonės ar piktinasi, ar patys įtraukiami ten, ar tai tapyt, ar rašyt, ar.. Nežinau.. Tai čia tik tai pasilieki pažiūrėt, su savo emocija, ir išeini, išsineši ją, galbūt toliau savyje varijuoji, o gal ir ne. Tai vat taip su tais performansais.“* Toliau respondentė pasakoja apie būtent „Laiptų galerijoje“ vykčius performansus. Jie dažniausiai rengiami Monmartro festivalio metu. Juos

²⁰³ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Garbačiausku.

rengia, rodo ir svečiai iš užsienio, tiek Lietuvos menininkai, kurie įsijungia į performansus – akcijas, kartu su visais plenero dalyviais. „*O jų tai.. Esam.. Pirmiausia, kai prasidėjo Monmartras, tai tos vadinamos akcijos, performansai, tai buvo kelios. Tik paskutiniaisiais metais nelabai. Sakykim, Mėlynoji ranka – tolerancijos ranka. Tai vat, atvažiavęs tas menininkas, jisai apvažiavęs visą Europą, britas. <...> Performanso esmė – jo ranka nudažyta mėlynai, jis sveikinas su kitu, prašo jo leist nudažyt, kad jis sveikintų kitą, ir taip... Kad priimtum kitą, su nešvaria, su kitokia ranka, su mėlyna. <...> Tai vienas iš tokių buvo, tas vyko ir tarp pačių dalyvių, atidarymo metu. Paskui ėjo į bulvarą, ir bulvare, su kiekvienu sutiktu, va būtent... Vieni priėmė, kiti nepriėmė, bet toks ir yra to performanso uždavinys. Negali.. Jeigu visi priima, tai kažkas ne taip, ir jeigu visiškai nepriima, irgi kažkaip ne taip. Čia savotiškas net gi toks tolerancijos testas.“ Pasakojo apie vieną įsimintiniausių performansų, vykusių galerijos rengiamo festivalio metu. Toliau J. A. pasakojo ir apie JAV gyvenančių lietuvių jau galerijos salėje atliktą dailės performansą. Taip pat vyko ir pačių organizuotos akcijos – performansai, kuriuose dalyvavo tiek darbuotojai, tiek dailininkai, dalyvavę pleneru. Vienas tokių buvo žolės pjovimas prie gimdymo namų: „*Visi Monmartro dalyviai, menininkai, dailininkai, prie gimdymo namų važiavom auštant, labai anksti ryte <...> ten apleistą žolę pjovėm. <...> Tai turėjo irgi tokią prasmę, ir mes visi fotografavomės su dalgiu. Kur atrodytu, lygtai dalgis kažko sunaikinimas, ir šalia to ... Gimsta žmogus, šalia tos vietos, kur gimsta žmogus. <...>“ Kitas, šiek tiek panašaus pobūdžio performansas vyko miesto centriniame parke: „*Lygiai taip pat kitais metais parko teritorijoj, nepjautoj parko teritorijoj, valėm žolę, pjovėm. Ir iš tos nupjautos žolės irgi gimė meno kūrinys. Tenai, padarė gyvūnelius, ir juos taip pat nufotografavo. Iš tos nupjautos žolės iš karto gimė lygti tokia skulptūra <...>“ Taip pat direktorė pasakojo, jog tokios provokacijos vykdomos net gi nebūtinai viešų renginių ar festivalių metu: „*Dar prisimenu irgi tokią intriguojančią... Mūsų galerijoj rinkos respublikos kultūros centrų vadovai į tokį seminarą, pasitarimą. <...> Gavom iš rėmėjų daug kiaušinių ir praeinant buvo visaip išdėliota. Ir kadangi mes.. Žmogui iš karto baimė, kaip nesunaikint to kiaušinio, nu kažkokio materialaus dalyko. Ir iš karto pirmiausia kaip... Ant žemės padėta.. Kaip praeit, kodėl..? Ar čia peržengt..? Ar patogu..? Ar tiesiai eit, ar dar kaip nors..? nu va tokia šokiruojanti lyg tais kažkokia.. Toks dalykas. <...>“²⁰⁴ J. Ališauskienė teigia, jog galima būtų prisiminti ir daug kitų pavyzdžių, ir kad dažnuose renginiuose taip būna, nors tai ne visada taip įvardijama ar sureikšminama. Taip pat respondentė teigia, jog performansas tarsi išplečia to renginio, festivalio, kurio metu jis vyksta, ribas, suteikia papildomų emocijų. Bet ji nemano, kad performansas yra toks dalykas, kuris pritrauktų papildomos specialios publikos, kuri į galeriją ateitų tik tam, kad pamatytų būtent šią meno atšaką.****

²⁰⁴ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su J. Ališauskiene.

Performansas tampa tiesiog pagardu renginiu, kurio metu jis vyksta. Bet, direktorės nuomone, pagrindine veikla būti negalėtų.

Ko ne identišškai kalba ir „Laiptų galerijos“ renginių organizatorius: „*Labai puikus dalykas, tiktai tiek, kad jis kai kada, aš pasižiūriu, nebeturi prasmės. Daromas vien performansas dėl performanso. Vis tiek ta idėja, tas viskas turi susivest. <...> Tai vat, reikia, kad performansas gautųsi meno kūrinium, o ne tai, kad ten kažką padaro, įdomu tik vienam dailininkui, tam performanso autoriui – jis pats kartais daro performansą, kad tik padaryt kažką. Jis pats net nelabai supranta, negali paaiškint. <...> Turi jis turėt kažkokį apibrėžtumą, ribas ir tikslą.*“²⁰⁵ Matant R. J. atsakymą, aišku, jog jo nuomone, performansai gali papildyti galerijos veiklas, bet šiomis dienomis neša mažiau idėjos, negu anksčiau. Galbūt tai diktuoja ir pats „Laiptų galerijos“ veidas. Kadangi galerija orientuota į tradicinį meną, o šiuolaikiniai performansai dažnai modernūs, kūniški, provokuojantys, būtent šiuos galerijos kontekste jie negali būti kertiniu akmeniu. Taigi galerijos veiklą papildė daugiau pačių organizuojami ir generuojantys tam tikrą sukurtą idėją performansai – akcijos.

V. Kinčinitis, išgirdęs klausimą, atsako „*Pažadam jums performansų per Šiaulių dienas“*, *ten tų pačių užsieniečių menininkų. Vieni iš paskutinių performansų, kurie buvo Dailės galerijoje mums atnešė.. Jie mums atnešė Šiaulių miesto aibės piliečių protesto laišką viešą, apie tai, kad mes demoralizuojam publiką, kad mes iškreipiam meną. Ir man teko atsirašinėti po to, irgi viešai. Aiškint, jog tai buvo performanso menas, o ne kokia nors bjauri provokacija. Kad tą performansą atliko Estijos akademijos rektorė tuometinė, garsi performanso menininkė, važinėjanti po visus tarptautinius festivalius. Tai, sakyčiau, kad problema yra tokia su performansais Šiauliuose, tiesiog publika, auditorija ir tie, kurie priskiria save prie meno erdvės, yra, nu visiškai neišprususi, neparuošta tam pačiam šiuolaikiniam performansui. Deja, tai būdinga tokiam lietuviškam, katalikiškam kraštui, kuris kūną visais įmanomais būdais stengiasi slėpt. O performansas tai yra vis tiek menas, susijęs su menininko kūnu, su kūniška raiška. Bet mums tokie skandalai irgi, sakyčiau, naudingi, nes mes, kaip čia pasakius, juos valdome. (juokiasi, aut. past.) Mes nepaliekam jų taip savieigai. Tai karts nuo karto tuos performansus rengiam ir rengsim.“ Reikia pastebėti, jog menotyrininkas performansą suvokia kiek kitaip, nei ankstesni respondentai. Čia pabrėžiamas šios meno šakos provokacinis ir kūniškas pobūdis, kuris dažnai iššaukia visuomenės pasipiktinimą, kaip ir šiuo atveju, apie kurį pasakojo V. K. Tačiau, jau pasakodamas apie galerijos veidą, menotyrininkas buvo užsiminęs apie galerijos polinkį į provokaciją, išsišokimą, performansai tam, šiuo atveju, labai tiko. O svarbiausia, kaip sakė respondentas, kad galerija kilusius skandalus sugebėjo suvaldyti.*

²⁰⁵ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Jakučiu.

Tuo tarpu ŠU galerijos direktorius K. Užuotas į šį klausimą atsakė, jog „*Performanso nei vieno nebuvo.*“ Perklaustas, ar tai planuojama, teigė, jog tam nekiltų jokių problemų, bet čia pat pridūrė: „*Tegu daro, kas nori. Bet tokių pageidavimų nebuvo. <...> Ką aš galiu pavadinti performansu, tai Redos Uogintienės parodos atidarymą. Ji savo atidarymu, savo savarankiškumu.. Pati performansas vaikščiojantis. Jeigu taip atvirai. Nes jin tokia jau menininkė. O kad taip realiai būtų, tai nėra. <...> Savotišką performansą darė Vladas Baranauskas, aktorius. Čia toks vakaras su juo buvo, tai jis čia keitė aprangas visokiausias, praktiškai teatras buvo. Tai galima irgi vadinti performansu, nes be scenos, be nieko, tarp auditorijos makalavos. Bet jeigu toks grynas, absoliučiai išgrynintas, kad specialiai kvieisti į performansą, tokių nebuvo. Nu kad ir toje centrinėje galerijoje, šiemet irgi nebuvo. Pernai – vienas buvo. Neatsimenu, man atrodo per Enter‘į, ar per Virus‘ą.. Kažkada.. Nežinau, kad biški jie išėję iš mados. <...> Kiekvienas laikotarpis turi savo madas. Dabar, dabar sakykim žmonės labai grįžta prie, tiesiog, neabstraktaus meno, prie realaus meno. <...>*“²⁰⁶ Per galerijos gyvavimo laikotarpį, nuo jos atkūrimo, per pusantros metų nevyko gryniesi performansai. Kaip sako pats direktorius, tam nebuvo poreikio. O tai, anot jo, įtakoja pasikeitusios šių laikų meno mados. Pasak respondento, į dėmesio centrą dabar grįžta realistinis, akademinis menas, taigi performansas, kaip meno šaka, nėra toks populiarus, kaip buvo anksčiau. Tačiau čia jiems vykti niekas netrukdytų, svarbu jog būtų norinčių tai daryti. Kaip K. U. Sakė jau anksčiau, čia atvira erdvė, kurioje galima išreikšti save kokiais tik nori būdais.

Paklaustas, ar Šiauliuose nepasigenda performanso meno, R. Garbačiauskas teigė, kad turbūt performanso meno yra sumažėję: „*Apskritai to performanso nedaug dabar turbūt yra. Aš nežinau, tai čia gi viskas priklauso nuo tų kūrybinių pajėgų, kurios yra.. Galerijoje būriuojasi, ar ne.. Nuo kažkokio jaunimo, nuo studentijos kūrybiškos, kuri galėtų.. Idėjų kažkokių naujų, be abejo. Bet aišku galėtų būt jų, bet tas performansas toks jau dalykas. Bet aš žinau kitą nuomonę apie performansus, kad aktoriai tai yra pasipiktinę, profesionalūs. Sako: kam vaidinti tą teatrą, jeigu apie teatrą supratimo neturi..? tai vat čia aktoriai, tokios būna replikos, žinai.. Ir jie, aišku, kažkuria prasme teisūs yra. performansas yra toks specifinis žanras, specifinė sritis tokia, kuriai galbūt aišku nereiki taikyti dramatos teatro kriterijų. Kažkas kitaip ten.. Akcentai kitur sudedami. Kitos raiškos priemonės, reiškia.. Tai va.*“ Dailininkas užsimena apie sklidančias įvairias nuomones dėl performanso meno. Dažnai jis vertinamas prieštaringai, taigi natūralu, jog įsileisdamos tokį meną, galerijos šiek tiek rizikuoja likti nesuprastos ar net gi pasmerktos, už tokių idėjų skleidimą. Bet, kaip buvo užsiminęs V. Kinčinitis, ir skandalas gali išeiti į gerą, tik reikia mokėti jį valdyti.

²⁰⁶ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su K. Užuotu.

„BALTIC“ galerijos atstovas į klausimą apie performansus atsakė: „*Taip, galerija organizuoja performansus. Jie dažnai yra parodos programos dalis, bet kartais yra organizuojami ir atskirai. „BALTIC“ galerija neseniai atidarė naują padalinį Newcastle, pavadinimu „BALTIC 39“. Tai vieta, kurioje dažniau pristatomi eksperimentiniai renginiai ir performansai. Daugumos performansų tikslas yra patenkinti pagrindinę auditoriją – gerbėjus (aficionados), o taip pat ir pritraukti naujų lankytojų. Pirmame „BALTIC“ aukšte yra didelė erdvė performansams, kuri gali būti pritaikyta skirtingais būdais, panaudota įvairiausiems pasirodymams. Kai kurie performansų atlikėjai renkasi naudoti parodų erdves (mes neseniai turėjome meno renginių ir performansų ciklą, kuris tęsėsi visą mėnesį, antrame aukšte, Walker ir Bromwich parodų salėje) arba dinamiškas laiptų erdves, kurios yra puiki vieta audio performansams.“. Taip pat prie kito atsakymo dar buvo pridurta, jog „*Artimiasias performansas, kuris vyks pas mus, yra įkvėptas Britų gestų kalbos, apie kurį daugiau galite sužinoti čia: <https://www.balticmill.com/whats-on/baltic-39/events/auricular-performances>“.* Galima daryti išvadą, jog šiai galerijai performanso menas tikrai yra svarbus. Tai nurodo vien faktas, jog tam skirtos atskiros erdvės, bei specializuotas pastatas, labiau pritaikytas ir kviečiantis daugiau būtent į tokio pobūdžio renginius. G. Malkin pabrėžia, jog performansų tikslas patenkinti esamą ir pritraukti naują auditoriją.*

Taigi, susumuojant atsakymų apie performansus rezultatus, galima daryti išvadas, jog Šiauliuose tai nėra itin vertinamas meno reiškinys. Vienintelė Dailės galerija šią meno kryptį siekia kiek įmanoma daugiau išnaudoti, tiek atiduodama duoklę šiuolaikiniam menui, tiek pajvairindama savo veiklą bei viliodama publikos dėmesį skandalais. „Laiptų galerijoje“ performansai kartas nuo karto būna įtraukiami į „Monmartro“ festivalio programą, tačiau pasirodo ganėtinai epizodiškai. Be to, tai ne visados būna kviestinių performansų menininkų pasirodymai. Dažnai į akciją – performansą įtraukiami ir darbuotojai, ir plenerų dalyviai, o veiksmo koncepcija būna sukurta pačios galerijos. ŠU galerijoje gryo performanso meno po atkūrimo nėra buvę. Kalbant apie pasaulį, iš „BALTIC“ galerijos atsakymo matyti, jog performansai – svarbi galerijos veiklos dalis. Tą patį galima pasakyti ir apie kitas analizuotas galerijas. Performansų meno tendencijos jose atsispindi teorinėje dalyje.

Išsiaiškinus daug apie galerijų veiklą, natūraliai kyla klausimas apie kuratorius – asmenis, kurie yra gan svarbūs, prižiūrint visas tas veiklas. Analizuoti šį klausimą galima pradėti nuo V. Kinčiničiū, kurio pareigos Dailės galerijoje nurodomos kaip kuratoriaus. „*Nu, Šiaulių galerija yra municipalinė. Jeigu tai būtų, tarkim, visiškai nepriklausoma nuo miesto administracijos galerija, aišku tos kuratorinės būtų veiklos daugiau. Bet dabar mes grafiką sudėliojam taip: yra kuruojami renginiai, yra konkretūs atsakingi asmenys už tuos renginius, jie juos sugalvoja, jie juos kuruoja. Tai gali būt festivaliai ,tai gali būt teminės parodos. Gali būt kokie naujų idėjų pristatymai ar*

menininkų. Po to yra parodos, kurios tiesiog atkeliauja čia su savo jau kuratoriais, nu, tarkim, metinė kokia liaudies meno, metinė Šiaulių dailininkų vat paroda. Aa, arba iš Vilniaus atvažiuoja irgi kuratorių kuruojamos parodos. Aišku mes labiausiai orientuojamės ir norėtumėm orientuotis tik į parodas, kurios yra kuruojamos. Tai reiškia kokybę, tai reiškia aiškią temą, tai reiškia išbaigtą renginį, kaip projektą. O galerijoje mes, nu sakykim yra trys darbuotojai, kurie pajėgūs generuoti idėjas, po to jas įgyvendinti, kuruodami renginius. Tai... Tai tiesiog esame pasiskirstę kryptim veiklos ten, tokiom nišom, ir... Ir taip, tai yra pagrindinė, visa veikla yra kuratorinė. Jeigu jau taip žiūrėt. Ar tai kokių nors renginių, ar parodos. Nes jeigu tik prasprūsta kas nors į galeriją be kuratoriaus, nu vat koks renginys ar paroda, tai jau reiškia, kad jinai tikrai bus ne kokia... Ir jinai nebeatitinka šiuolaikinių reikalavimų.“ Taigi, menotyrininko nuomone, kuratorius galerijoje yra svarbus asmuo. Būtent Šiaulių galerijoje, kaip teigia respondentas, yra trys žmonės, galintys atlikti tokias pareigas, tik jie nebūtinai turi būti taip tiesiogiai ir įvardinti pareigybėse. Anot V. K., tik tos parodos, kurios yra kuruojamos, garantuoja kokybę. Taip pat yra su projektais ir renginiais. Ir iš dalies, šiuo atveju, kuratoriaus pareigos apima plačią sritį: idėjų generavimas, projektų rašymas, jų įgyvendinimas bei priežiūra, parodų organizavimas, pradedant nuo autorių atrinkimo, baigiant kartais ir jos eksponavimu. Tiesa ta, kad šias veiklas apibendrintai galima vadinti kuravimu, arba išgryninti detaliau bei naudoti įprastesnius terminus, kaip renginių organizavimas, projektų rengimas ir įgyvendinimas. Šie dalykai yra neatsiejami vienas nuo kito.

To tarpu J. Ališauskienė kuratoriaus poziciją vertina kiek kitaip: „Šiai dienai... Šiai dienai kuratoriaus, kaip žmogaus, sakykim, rengiančio parodą ir keliančio tai parodai uždavinius... Sakykim, net gi gali būti sukuriami nauji darbai, sakykim, kokia nors tema, pavyzdžiui.. Ir jis atrenka... Atrenka darbus, atrenka pirmiausia autorius, paskui iš tų autorių darbus ir vykdo visą tą organizacinę tokią veiklą... Tai mes, to tikro kuratoriaus neturim ir šito nedarom, ir šito nėra nei visuose Šiauliuose. Kuratorių mes tik tai teturim Vilniuj, ant pirštų suskaičiuojamų, porą trejetą, kurie padaro, sakykim, rašo projektus tam kuruojamam objektui.. Sakykim, tai būna mirusių dailininkų, būna... <...> Mes net tokios galimybės neturim.. Mes tiesiog esam, įvardintas jis gali būt kuratorium, bet iš tikrųjų tai yra, geriausiu atveju, yra parodos organizatorius. Nes kuratorius tai visiškai kas kita. <...> Nes kuratorius tai yra nuo A iki Z. <...> Kažkiek tokio, to kuravimo, tai yra – organizavimo – mes turim, bet jeigu apie kuratorius, kur kuruoja į bienalę išvežt, iškelia idėją fix, o jei tik šitaip. <...>“²⁰⁷ „Laiptų galerijos“ direktorei kuratorius visų pirma reiškia aukštą kvalifikaciją. Jos nuomone, tokių žmonių Lietuvoje yra labai mažai, jau nekalbant apie Šiaulius. Todėl ir galerijoje tokias pareigas užimančio žmogaus nėra. Tačiau veiklas, kurios įeina į kuratoriaus kompetencijas, kompleksiskai vykdo galerijos darbuotojai. Nors taip įvardyto

²⁰⁷ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su J. Ališauskiene.

kuratoriaus ir nėra, čia vis tiek rašomi ir vykdomi projektai, atrenkamos parodos, organizuojami renginiai. Tačiau prie to prisideda ir už viską atsako daug žmonių, tuo tarpu kuratorius, asmuo kuris rūpinasi viskuo, nuo A iki Z, kaip pasakė J. A., sau pagalbon pasitelkdamas asmenis, kurie vykdo jo nurodymus. Galima suprasti, jog kuratorius tik skambus pavadinimas, kuris po savimi slepia, apima daug veiklų, kurios paprasčiausiai gali būti vadinamos tikraisiais vardais.

Šiek tiek panašiai kalba ir ŠU galerijos direktorius: „*Jinai nebeturi kuratoriaus. Ji turi direktorių.* (juokiasi, aut. past.) <...> *Čia pavadinimas tiktai. Jeigu tu paimsi pareigybinius nuostatus, tai anksčiau buvo kuratorius, sakykim, aš buvau kuratorium, tai pareigybiniuose nuostatuose dabar, pagal senato nutarimą, pakeitė į direktorių. Direktorius daro lygiai tą patį, ką darė kuratorius.* <...>“²⁰⁸ Respondentas patvirtina, jog daugumoje Šiaulių galerijų tai tik terminas, pavadinimas, kuris savyje slepia beveik visas pagrindines galerijoje vykdomas veiklas: jų organizavimą, priežiūrą. Rodos, kad be kuratoriaus galerijai turėtų būti sunku dirbti, tačiau tas pareigas puikiai sugeba ir turi vykdyti kiti darbuotojai. Kaip įrodo ŠU galerijos pavyzdys, nedidelės galerijos veiklas gali vykdyti ir vienas asmuo, tačiau darbas aišku – itin sunkus. Kadangi galerija priklauso universitetui, be abejo jaučiama pagalbos ranka iš jo darbuotojų, menų fakulteto atstovų, tačiau pagrindas laikosi ant vienintelio galerijos darbuotojo – direktoriaus, į kurio pareigas įeina viskas, ir vadovavimas, ir organizavimas, ir komunikacija, ir eksponavimas, ir, galų gale, švaros palaikymas.

Tuo tarpu R. Jakutis kuratoriaus poziciją atsakydamas susiejo vien tik su parodine veikla ir į klausimą, ar galerijai svarbus kuratoriaus vaidmuo, atsakė: „*Jo, labai svarbus, nes vis tik kiekvienoj parodoj... Nors dailininkai ir patys... Yra dailininkų gerų, kuriems ir nereikia kuratoriaus. Bet parodoj, kuratoriai, skaitau, parodose galerijoj tai vienas iš svarbiausių dalykų, kaip suformuoti parodą.* <...> *Labai gerai, kai galerija pati turi kuratorių. Dailininkui nereikia ieškoti atsivežti iš kažkur kuratorių, bet aišku gerai, kai kartais pats dailininkas susidaro tandemą su tuo kuratorium, bet jeigu mes turim, tai yra dar geriau.*“²⁰⁹ Renginių organizatorius pripažįsta, jog kartais patys dailininkai yra pajėgūs kuruoti savo parodas. Tai apimtų ir darbą su galerijomis, derinant visas smulkmenas: nuo parodos laiko, paveikslų komplektavimo, iki jų eksponavimo salėje. Reikia pripažinti, jog dažniausiai dailininkai ir mėgsta savo parodomis ir darbais rūpintis patys, nebent turi savo pasirinktus kuratorius, kurie yra susipažinę su jų kūryba, pažįsta dailininką ir dirba koja kojon su juo, perimdami būtent kuratorines užduotis.

Idėją, jog kuratoriaus funkcijas linkę prisiimti patys menininkai, patvirtina ir R. Garbačiausko žodžiai: „*Dėl kuratorystės, tai aš pats asmeniškai esu girdėjęs labai daug*

²⁰⁸ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su K. Užutu.

²⁰⁹ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Jakučiu.

prieštaringų nuomonių. Ir tiek, Lietuvos dailininkų sąjungoj taip pat, ir taryboj toj pačioj. Yra nuomonių tokių, kad kuratorystė atneša apskritai labai didelę žalą. Savotišką žalą atneša, reiškia, tiek kūrėjams patiems, tiek publikai, kuria dezorientuoja, nes dažnai, reiškia, parodos arba kažkokie tai projektai būna komplektuojami būtent pagal atskiro žmogaus nuomonę, pagal jo norus, pagal jo supratimą. Tai gerai, jeigu tas atskiras žmogus – kuratorius – turi gerą skonį, labai gerai orientuojasi kultūrinėj situacijoj, aa... Vietinėj situacijoj, tarptautinio meno dailės situacijoj. Gerai, jeigu jis sugeba išvelgti vietinių menininkų, arba nebūtinai vietinių, o pasikviesti iš užsienio autorius visokius įdomius kažkokius tai. Ir pagal tam tikrą kryptį, pagal temą susidėlioti savo tuos projektus taip... Gerai, jeigu viskas gerai, bet kartais tai išvirsta į tokius, nu, sakykim gal nelabai pavykusius dalykus.. Arba kažkokius su didelėm pretenzijom, bet nebūtinai su tokiau, nu.. Sakykim, su turiniu.. Kultūriniu, meniniu turiniu. <...> Kuratorius turi intensyviai dirbt su menininkais, dailininkais. Turi pats būti traukos centras. Ta asmenybė, aplink kurią suktūsi, tada.. Kad ir nedidelis ratas kūrėjų, jis gali keistis ten po trupučiuoką, bet turi būt.. <...> Iš dalies tų kuratorių funkcijas atlieka pačios galerijos turbūt. Iš dalies taip, ar ne, ne šimtu procentų. <...> Jos linkusios pasirinkti autorius, ir labai teisingai. Tarp kitko, galerijos turėtų labai, vis dėlto, būti išrankios ta prasme. Aš suprantu, kad kitą kartą gyvenimas priverčia ir galerija priversta daryti komercines parodas kažkokias. Nu, arba kažkiek su komercija turinčias bendro. Bet tada nukenčia, reiškia, nukenčia ta kokybė parodinė, paprasčiausiai, kuri orientuota šiaip jau į profesionalų meną.²¹⁰ Šis atsakymas vėl gi atskleidžia, kokią atsakomybę neša kuratorius. Nuo jo priklauso, kokios parodos, su kokiais darbais kabos galerijoje, kokie renginiai čia vyks. O tai, anot respondento nuomonės, reiškia potencialų pavojų, jog galerija ir jos veiklos atspindės vieno žmogaus nuomonę ir skonį. Šis atsakymas susišaukia su J. Ališauskienės žodžiais ir nuomone, kad kuratorius visų pirma turi būti labai kompetetingas. Tai reiškia, jog: jis turi gaudytis kultūrinėje situacijoje, tiek plačiąja, tiek siaurąja prasme, mene, atskirų dailininkų kūrybos subtilybėse. Anot respondento, kuratorius visų pirma turi būti asmenybė, apie kurią suktūsi kūrėjai. Tuomet tie ryšiai mezgasi natūraliai. O dirbtinai pradėtas bendras darbas šioje srityje ne visados gali būti objektyvus ir kokybiškas. O be to, R. G. nuomone, pačios galerijos atlieka kuratoriaus funkciją, o tai joms priklauso, kadangi nuo parodų ir renginių idėjų, kokybės priklauso jų įvaizdis, jų veidas.

Apibendrinant reiktų pabrėžti, jog vis dėlto nuomonės dėl kuratoriaus būtinumo ir jo veiklų išsiskiria. Dažnai, bendrąja prasme, kuratoriaus funkcija atlieka pati galerija ir jos darbuotojai, ir tokios pareigybės nebūtinai turi figūruoti darbuotojų sąrašė. Pasiklausius respondentų, susidaro dvilypė nuomonė. Pirma, kuratorius tarsi asmuo, kuris pajėgus laikyti savo rankose pagrindines galerijos veiklas, kas be abejo suponuoja ir kitą pusę – geriau jokio kuratoriaus, nei

²¹⁰ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Garbačiausku.

nekompetingas, kuris tiek galerijai, tiek lankytojams, gali atnešti daugiau žalos, nei naudos. Kaip ten bebūtų, jog veiklos, kurios patenka į kuratoriaus kompetencijų sritį, vienaip ar kitaip turi būti vykdomos galerijoje. Jas, kaip įstaiga, atlieka ir galerija, o atskiromis sritimis veiklos padalinamos darbuotojams.

Nemažai ką išsiaiškinus apie galerijas, liko klausimas, ko galima pasimokyti iš didžiųjų bei sėkmingai veikiančių pasaulio galerijų. Respondentų buvo klausama, kokius pasaulio galerijų veiklos principus jie pastebi, kuriuos būtų galima pritaikyti Šiaulių miesto galerijose. Nuomonės buvo ganėtinai skirtingos, nuo drąšių pasakymų, jog tai nesulyginami dalykai, iki pripažinimų, jog nemažai kas yra daroma, tik kitais mastais. Pavyzdžiui, V. Kinčinitis atsakė, jog: „*Taip, tenka labai daug keliaut... Ir visada stebiu, kas vyksta kituose tokio dydžio miestuose kokioj Italijoje, ar tai Švedijoje, ar Vokietijoje, ar dar kažkur... Aaa, tenka važinėti po visas pasaulines bienales ir pagrindines parodas... Ir galų gale tu vis tiek susiduri su konkrečia šalim, konkrečiu miestu, bendruomenėm, vietinėm tradicijom, ir matai, kad taip viskas įaugę ir suaugę, kad perimt kokią nors vieną detalę ir perkelt į kitą kontekstą, į kitą aplinką yra labai sudėtinga. Tarkim, visai neseniai buvau Portugalijoje, Porto mieste, dalyvavau parodos atidaryme. Tai... Ten parodos atidaromos visiškai priešingai negu Šiauliuose, nors man ten labiau patiko. Ten visos galerijos mėnesio pabaigoj vienu metu atidaro parodas savo. Aaa, parodų atidarymas vyksta, nu 5 – 6 valandas trunka. Miestiečiai laisvai tuo metu vaikšto po visas galerijas. Jie gali susipažint vienu metu su visom galerijom. Įsivaizduok, kiek jie sutaupo tuo pačiu laiko ir kiek jie pamato, kokios žmonių įvairovės, nes visi eina... Daug žmonių, kai visos galerijos vienu metu. Ir kiekvienai galerijai tai yra atskirai gerai, nes tie, kurie eina į kitas galerijas, ateis ir pas tave. Ir nėra jokių viešų kalbų atidarymo, kaip mes mėgstam, tai politikai, direktoriai, kuratoriai, menininkai, o publika stovi tiesiog pasyviai... Ten visas dėmesys skirtas publikai, kad ji jaustųsi gerai, kad laisvai migruotų, kuo daugiau pamatyti, kuo geriau galėtų bendrauti su menininkais ir gerai praleist laiką. Pas mus viskas kitaip, ar ne..? Ir pabandyk dabar suderinti, sakykim kokius atidarymus vienu metu, kada mes žiūrime ir tiksliname laiką, kad tik nesutaptų atidarymai, kad tiktai viskas nebūtų kartu.“ Šioje vietoje galima prisiminti R. Jakučio pasisakymą apie bendradarbiavimą. Kuris apėmė ir mintį, jog kultūrinės įstaigos turėtų susiderinti tarpusavyje renginių laiką, stengtis, kad jis nesutaptų, tam kad žmonės turėtų galimybę pabūti visur. Matoma, jog užsienyje vyrauja visiškai kitokia praktika, kuri žmogui suteikia tiek teisę rinktis, tiek galimybę spėti visur. Tačiau pačios galerijos tam turi sudaryti palankias sąlygas. „*Tai... Nebekalbant apie kitus dalykus... Apie, sakykim, finansinius skirtumus, galimybes įvairias, apie žmonių išsilavinimo lygį. Tai tuomet belieka tik kokios detalės... Pasižiūri kaip paveikslai kabinami, kaip dar kokie, sakykim... Techninė įranga panaudojama, ar dar kažkas... Tai... Kuo toliau, tuo labiau aš įsitikinu, kad kiekviena terpė, kultūrinė, gyvena pagal**

savo ritmus. Ir tos utopijos, tie, sakykim, tie pasakymai: reikia kuo daugiau ten bendradarbiavimo, ir ... Ir tarptautinio, ir reikia perimt kitas tradicijas, ir visa kita. Ne. Tradicijos, vis dėlto, klostosi labai ilgai, šimtmečiais... Ir parodinės veiklos, ir auditorijos įgūdžių ir įpročių. Tai jų taip paprastai nepakaitaliosi. Bet, aišku, kiek įmanoma, kad optimizuot tą mūsų veiklą, ką galima nusižiūrėt, visada nusižiūrėk.“ Menotyrininkas tvirtina, jog tradicijos, kurios supa galerijas, kultūriniai skirtumai, įtakoja ir tas galerijas. Taigi perimti kažkokias veiklas, principus, yra ganėtinai sunku. Nors V. K. pripažįsta, jog tą, kas padėtų optimizuoti galerijų veiklą, visuomet reikia bandyti nusižiūrėti. Į tai gali įeiti ir paprasčiausi techniniai dalykai, susiję su technika, eksponavimu, ir idėjos, kurios galbūt ne tiesiogiai, bet iš principo gali būti įgyvendinamos ir čia, pritaikant jas jau visai kitokiai kultūrai. Tiesa, tiek pačios galerijos, tiek jų lankytojai, visuomenė, tam gali būti nepasiruošę.

J. Ališauskienės nuomone, vienas svarbiausių skirtumų yra vis dėlto finansai. Jis teigia, jog pirmiausia per projektus reikia stengtis gauti kuo daugiau lėšų, kurios, be abejo, garantuotų tiek renginių įvairovę, tiek kokybę. Taip pat pabrėžiamas valstybinių ir privačių įstaigų skirtumas: „<...> Pirmiausia, galvojant apie pritaikymą, reikia galvot, kaip mum tą padaryt. Nes yra valstybinės galerijos, muziejai, ir yra privatūs. Tai, .. Privatiem atrodo kad valstybinėse įstaigose, institucijose yra galimybės didesnės. Mum atrodo, vat dirbant valstybinėse, kad privatiem yra daugiau laisvės ir tuo pačiu galimybės. <...> Man atrodo, kad to, ko galėtumėm, kas vyksta taip vadinamam pasauly, tai... Ko gero per projektus pretenduot į didesnę valstybės paramą, kadangi esam valstybės... Ir galvot apie atitinkamus projektus, kurie būtų. Vadinasi turim turėt kompetencijų, kvalifikaciją, kad galima būtų pretenduot į didelius, vat kaip sakot, su kuratoriais.. Galų gale samdyt kuratorių, rašant projektą.“ Taigi, kaip vienas tikslų, ko reikia siekti žiūrint į didžiąsias galerijas – didesnis finansavimas. Kitas išskirtinis dalykas – marketingo sritis. Sugebėjimas parduoti savo produktą: parodą, renginį. Ir sakant parduot, turima omenyje ne tik gauti už tai pinigus, bet visų pirma – pritraukti žmones: „Iš kitos pusės, net gi mažuose dalykuose irgi daryt tą tokią „pagadą“. Ta prasme, pardavimuose daugiau dirbt, parduodant produktą. Konkrečiai tas vat, kūrybinių industrijų srity, nes menininkas jau su kuria, o mum reikia tik, mūsų įstaigai būt tuo tarpininku – pardavėju, mokėt tą produktą parduot. O parduot reikia visom, ir sklaidos, informacijos.. Reikia tą produktą mokėt įvyniot į tam tikrą.. Žinot gerai, būt profesionalu, kad galima būtų siūlyt, tam kam jis labiausiai reikalingas. Vienu atveju gal kolekcininkam, kitu galbūt interjero papuošimui, arba net gi, sakykim, investavimui. Bet tai reikia žinot, koks tai, kokio lygmens, po kokia pavarde tai slepias. Tai va čia būtų tokia ta, pasaulio taip vadinamų galerijų patirtis.“ Taip pat „Laiptų galerijos“ direktorė pamini komunikavimo svarbą. Ji pastebi, jog pasaulio galerijos yra atviros globaliu mastu, turi partnerių kitose šalyse, dažnai keičiasi parodomis

ir pan.: „Iš kitos pusės <...> dar galbūt komunikavimas su to vadinamo pasaulio tom galerijom. Ta prasme, kvietimasis į savo projektus, parodų galbūt kažkokių keitimasis, tuo pačiu ir savo prakės ženklą, ta prasme, stiprinant ir populiarinant, ir mūsų žmonėm parodant, kad ir pas mus, ta prasme, vat gali gero lygio menininkai iš kitur dalyvauti. Tai ir įvaizdis, ir visi kiti dalykai.“ Taigi, pastebimas noras į galerijos veiklas mėginti įtraukti kiek įmanoma įvairesnių menininkų. Nors tai jau yra daroma, bendradarbiaujama su Latvijos, Baltarusijos, Olandijos menininkais, kurie dalyvauja projektuose, atveža parodas. Tačiau ambicijos gali vesti tolyn, įtraukti daugiau šalių, daugiau gero, aukšto lygio menininkų, bet vėl gi, tam reikalingi kiti finansai, apie kuriuos jau buvo užsiminta anksčiau. „Dar kitas dalykas, rasti savo dailininkų, kurie yra.. Ta prasme, pasirašo sutartis, ir net neįsileidžiama, tiktai sakykim, tik tokie.. Nebūtinai ten pavardėm, galbūt jų.. Tai ką jie daro, ta prasme, juos vienija... Ir tokie gali būt ir Lietuvos, ir galim įsileist panašiai dirbančių užsienio dailininkų. <...> Tai turi būt abipusiai naudingos tos sutartys. Naudinga mum yra tai, sakykim, kad niekur kitur nebūtų, tik pas mus būtų tenai, bet vadinasi mes tada turėtumėm turēt ir lankytojų, ir pirkėjų.. Tokį ratą, kuriam reikia ir jis žino... Tas ir Šiauliuose turētų būt išsikristalizavę, tie tokie dalykai.. Šito dar nėra.<...>“²¹¹ Taigi, paskutinis pastebimas skirtumas ir siekiamybė, savo dailininkų turėjimas galerijoje. Nors tokios veiklos užuomazgos yra. galima paminėti Ž. Mikšį, M. Meras, išėivijos menininkus, kuriančius Paryžiuje. Jie tikrai yra „Laiptų galerijos“ menininkai, nes būtent ši galerija pristato jų parodas kitose erdvėse, turi jų darbų kolekcijas. Galerijos direktorė neslepia, jog norētų tokių menininkų turėti ir daugiau. Tačiau, tai nėra įprasta Šiauliuose, ir visoje Lietuvoje tai nėra labai populiarī praktika. Mažai menininkų, kurie, taip sakant, priklauso kažkokiai galerijai, ir nerodo savo darbų savarankiškai kitose galerijose. Tuo tarpu užsienyje tokia praktika pasitaiko, galima prisiminti tas pačias analizuotas „Saatchi“, „Gagosian“ galerijas, kurios turi nemenkus dailininkų, dirbančių tik su jomis, sąrašus.

R. Jakutis į šį klausimą atsako ganėtinai trumpai: „Va, čia nežinau. Man atrodo, kas gera – viską reikia savintis. Lyg tai čia pasakyt nesinori, kad pas mus viskas daroma. <...> ir vyksta performansai. <...> Eksponavimas, kaip erdves moka išnaudot. Galima pasimokyt ir iš Lietuvos galerijų, tokių, kaip „ŠMC“, „Baroti“ ir pan.“²¹² Respondentas pastebi, kad realiai, aišku savais mastais, daug kas jau yra daroma. Tai apima tiek parodas, tiek performansus, tiek kitus kultūrinius renginius. Bet aišku, mokyti dar yra ko, ir kaip teigia R. J., kas gera – reikia savintis. Nors pastebima, kad mokyti reikia ir iš kitų Lietuvos galerijų, paminimas „ŠMC“ Vilniuje, „Baroti“ galerija Klaipėdoje.

²¹¹ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su J. Ališauskiene.

²¹² Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Jakučiu.

ŠU galerijos direktorius K. Užuotas iš pradžių atsako gan skeptiškai: „*Nelyginami finansai. Čia jokių finansų nėra, reikia juos prasimanyt pačiam. Be to patalpos. Pas mane tik 170 kvadraty, tenai viena salė 300 kvadraty.*“ Tačiau pateikiant realius pavyzdžius, kokios veiklos vykdomos kai kuriose pasaulio galerijose, respondentas pripažįsta, kad panašiai dirbama ir čia, tik vėl gi, skiriasi galimybės ir apimtys. Pirma paminima, jog dažnai galerijos turi ne tik keičiamas ekspozicijas, bet ir nuosavas kolekcijas. K. U. Pradedą vardinti: „*Šitie darbai priklauso galerijos kolekcijai, šitas darbas irgi priklauso galerijos kolekcijai. Šitie darbai irgi priklauso galerijos kolekcijai. Aš, kol kas per tuos metus ir kažkiek turiu apie 15 darbų. Martynas Gaubas tenai, sakykim, Kurtinaitienė, Vitolis Trušys, Žabarauskaitė. Šiauliuose orientuojuosi pakolkas, nes neturiu tokių pajamų kaip Metropolitanas, „Tate Modern“.* Nu vat, galerija renka iš tikrųjų kolekciją, todėl kad kolekcija yra būtina, kad pristatytų ją kitur.“ Keičiamos parodos taip pat įtraukiamos į „mes darom, ką jei daro“ sąrašą, bet aišku tai neišvengiama, nes tai ir yra galerijos funkcija: „*Čia natūralu, tik tiek kad ten ilgiau būna. Ten būna po pusantro mėnesio ir būna piaras labai didelis, nes finansai reklamai kiti.*“ Paminėjus daugumoje vykstančias edukacines veiklas, sulaukiama atsakymo: „*Nu tai čia lygiai tas pats.*“ Taigi, vis dėlto net skeptiškai žiūrint į pasaulinio lygi ir Šiaulių galerijų lyginimą, galų gale atrandamos veiklos, kurios vienaip ar kitaip vienija, atrodo nieko bendro negalinčias turėti įstaigas.

R. Garbačiauskas, panašiai kaip ir J. Ališauskienė, pabrėžia komercinį užsienio galerijų aspektą bei menininkų sutartis su galerijomis: „*Nelabai esu susipažinęs su užsienio galerijom. Negaliu pasakyt kažkokių tokių žymių, ryškių kažkokių tai momentų, veiklų, kurias būtų galima pritaikyt čia. Vienas ir pagrindinis skirtumas tarp mūsų galerijų veiklos ir užsieninių galerijų, kad visos galerijos, jų pagrindinė veikla yra komercinė veikla užsienyje. Mūsų galerijos – ne, jos yra tiktai kaip parodų salės. Va esminis skirtumas, kuris ir yra pats pagrindinis, o visi kiti.. Visos kitos veiklos tai tiktai arba padeda tai komercijai vystytis, arba šalia to yra. Padeda šiaip pritraukt, kaip traukos centras gali būt, bet su komercija kaip ir nesusiję gali būt. <...> Jeigu su autorium sudaroma sutartis, jeigu tu esi... Prisiriši prie kažkokios galerijos, tu, pagal tą sutartį, turi pateikti kažkiek kūrybos naujų darbų, per metus.. Aš nežinau, ar į pusę metų, ar dar ten kažkokios sąlygos. ir tada galerija rūpinasi viskuo kitu, pirmiausia, kaip parduoti tavo tuos darbus, dalį pinigų pasiliekančią sau, dalį pinigų atiduodant autoriui. Pagal sutartis viskas. <...>*“²¹³ Taigi, tai kad nepastebimi kažkokie ryškesni veiklos principai, gali reikšti, jog nemažai kas yra daroma. Komercinis aspektas be abejo išsiskiria. Kad ir lyginant Lietuvos privačias ir pasaulio privačias galerijas, mastai yra visiškai kitokie. Kaip buvo minėta teorinėje dalyje, „Gagosian“ galerija pakanka parduoti vieną paveikslą per metus, jog galėtų toliau užsiimti savo veikla. Lietuvoje taip tikrai nėra. Taip pat paminima ir tai, apie ką Kalbėjo „Laiptų galerijos direktorė, jog ten galerijos

²¹³ Pilnas atsakymas pateiktas CD, garso įrašė: Interviu su R. Garbačiausku.

turi savus menininkus, su kuriais sudaromos sutartys, ir jie negali rodytis kitose galerijose. Bet nėra pabrėžiama, jog tai turėtų vykti Šiauliuose, tai tik išryškintas galerijų skirtumas.

Šiaulių m. savivaldybės administracijos kultūros skyriaus vedėja P. Poderytė į šį klausimą atsako pabrėždama finansinę pusę: „*Jau daugiau kaip 10 metų visos kultūros įstaigos negauna finansavimo veiklai, darbuotojų atlyginimai kasmet mažėja, nevykdomi pastatų remonto darbai etc. Ar tai skatina įstaigų darbuotojus dirbti kūrybiškai? Ir ar etiška to reikalauti? Skirtumas ryškiausias toks, kad normaliose šalyse strategijos kuriamos tam, kad jos būtų įgyvendintos, o numatomiems siekiams planuojami ir skiriami pinigai. Pas mus: strategija – yra, siekiai – yra, planavimas – yra, pinigų – nėra. Deja, sriubos iš kirvio neišvirsi. Bent jau aš nemoku.*“ Taigi, vėl galima pastebėti, jog kitose šalyje ir Šiauliuose lygiai taip pat kaip užsienyje kuriamos strategijos, planai, idėjos. Tačiau būtent Šiauliuose, pinigų visam tam įgyvendinti, bent jau skiriamų iš savivaldybės biudžeto, yra tikrai nepakankamai. Belieka prisiminti kelią, kuriuo einant galerijų finansinę situaciją galima mėginti pagerinti – tai projektinė veikla.

Taigi, apibendrinant galima teigti, jog atsakymai ganėtinai panašūs. Pabrėžiami keli aspektai: finansų skirtumai, kurie Šiaulių galerijose yra nepalyginamai mažesni, veiklų įvairovė, kuri iš esmės yra labai panaši kaip ir didžiosiose galerijose, bei pačią kultūrinę situaciją, kuri kiekvienoje šalyje, kiekviename mieste skirtinga, ir kažkokį epizodą įklijavus į visai kitokį kontekstą, rezultatas gali nepasiteisinti. Atsakymai tikrai nenustebino, tačiau atskleidė šiek tiek konkretesnius galerijų skirtumus, matomus iš vidaus, o ne lankytojų akimis. Galima išskirti kelis dalykus, kuriuos būtų galima dar labiau taikyti Šiaulių galerijose: sutarys su menininkais, aktyvesnė projektinė veikla, siekiant gauti didesnę finansavimą, didesnis dėmesys „pardavimams“ – t. y. Lankytojų pritraukimui, darbui su žiniasklaida. Taip pat, vienas pagrindinių skirtumų, kuris atsakymuose pasirodė gan epizodiškai – bendradarbiavimas. Jį išskyrė J. Ališauskienė, teigusi, jog reikėtų stengtis bendrauti ir palaikyti artimus kūrybinius ryšius su tom pačiom pasaulio galerijom, kas keltų galerijos lygį, prestižą ir, be abejo, atneštų daug naudos lankytojams, kurie pamatytų daugiau tarptautinio lygio menininkų.

5.2. Šiaulių galerijų veiklos vertinimas

Analizuojant ekspertų atsakymus, aiškėja Šiaulių galerijų finansinė, kūrybinė, meninė situacija. Ekspertams atsakant jau į pirmąjį klausimą buvo gauta informacija apie galerijų vykdomas veiklas. Aptariant jas galima pastebėti, jog nepaisant skirtingo finansavimo ir mastų, Šiauliuose atsiranda daug veiklų, kurios sėkmingai vykdomos pasaulio galerijose. Tai ir parodų organizavimas,

kolekcijų kaupimas, didelis dėmesys edukacijai, kitos kultūrinės veiklos, tokios kaip koncertai, filmų peržiūros, literatūriniai renginiai. Visa tai sėkmingai vyksta ne tik pasaulyje, bet ir Lietuvoje. Skirtumas, kaip jau buvo minėta, mastuose, finansinėse galimybėse, pavardėse, kurias pristato galerijos. Taip pat galima išskirti, jog užsienio galerijos dažnai savo erdvėse turi specializuotas patalpas, skirtas paskaitoms, kūrybinėms dirbtuvėms (workshop'ams), na o Šiauliuose šioms veikloms naudojamos tos pačios ekspozicinės erdvės. Tačiau, galima teigti, jog tai nėra minusas, nes edukacinių projektų dalyviai atsiduria tose pačiose erdvėse, kaip ir didieji menininkai, taip tarsi gaudami perimti jų energetiką ir pan.

Išanalizavus atsakymus į klausimą apie galerijų rašomus ir vykdomus projektus, galima daryti išvadą, jog su projektais pagal savo galimybes dirba kiekviena galerija. Taip pat, be abejo, kiekviena pasirenka sau artimus, misiją ir viziją atitinkančius projektus, kurie svariai papildo galerijų veiklą, praplečia ne tik renginių įvairovę, bet ir pritraukia daugiau lankytojų. Taip pat stengiamasi išnaudoti visas galimybes savo veiklai gauti projektinių lėšų iš valstybės, ES fondų. Lygiai tas pats pastebima ir analizuojant pasaulio galerijų lyginamuosius modelius. Didžiosios galerijos taip pat intensyviai dirba su projektais, ypač su tarptautiniais, edukaciniais. Žinoma, nereikėtų lyginti projektų dydžio ir sudėtingumo mastų, tačiau faktas, kad tokio pobūdžio veiklos yra vykdomos visur. Be abejonės, Šiauliuose dalyvavimas projektų konkursas labiausiai stimuliuojamas finansinio aspekto, kadangi projektai garantuoja lėšas numatytoms veikloms įgyvendinti, o vien savivaldybės skiriamų lėšų tam tikrai nepakaktų, todėl renginių, vykstančių galerijose, įvairovė būtų žymiai skurdesnė. Tuo tarpu užsienyje papildomos lėšos nėra pagrindinis tikslas.

Pasirodo, konceptualūs vakarai taip pat yra neatsiejama galerijų veiklos dalis. Iš dalies, net gi kiekvienos parodos atidarymas turi savitą koncepciją, diktuojamą eksponuojamų darbų, jų autorių pasaulėžiūros. Šią sritį gali papildyti ir projektiniai renginiai, kurie vėl gi neša tam tikrą idėją, meninį ir emocinį krūvį. Tokie vakarai priverčia pačius organizatorius giliau pažvelgti į savo veiklas, ir savo idėjas tinkamai atskleisti lankytojams. Be abejo, pasaulinėse galerijose irgi būtų galima aptikti panašių atvejų. Ten taip pat vyksta ir tematiniai koncertai, filmų peržiūrų vakarai, nešantys tam tikrą idėją, koncepciją ir t.t.

Apibendrinant visus atsakymus apie galerijų bendradarbiavimą su kitomis įstaigomis (klasterinius ryšius) galima teigti, jog išryškėja dvi šių ryšių kryptys: bendradarbiavimas, susijęs su techniniais dalykais bei meninis bendradarbiavimas, keičiantis parodomis, kūrėjais ir pan. Aptariant „Laiptų“ ir ŠU galerijų techninio bendradarbiavimo apibūdinimą pastebima, jog čia jis suprantamas labiau kaip parama galerijoms, tuo tarpu Dailės galerija tai supranta kaip tam tikrus paslaugų mainus. Visose galerijose ryškus meninis bendradarbiavimas, kuris atsiskleidžia tiek eksponuojant

kitų galerijų atvežtas parodas, tiek kartu rengiant festivalius, vykdant projektus ir t.t. reikia pabrėžti, jog „BALTIC“ galerijos atsakyme taip pat figūravo būtent meninio bendradarbiavimo pusė, buvo minima, jog galerija ne tik bendradarbiauja su kitomis galerijomis, keičiasi parodomis, bet ir priklauso kūrybines organizacijas vienijančiai grupei, ko galbūt pasigendama analizuojant Šiaulių galerijų atvejus.

Svarbus ryšio tiek su galerijos lankytojais, tiek su renginių, parodų dalyviais yra vadinamieji after - party, vakaro pratęsimai. Iš pateiktų galerijų ekspertų atsakymų susidaro įspūdis, jog ne kiekvienas visų pirma after - party supranta vienodai, ir ne kiekvienas vertina, kaip reikalingą, naudingą veiklą. Šiaulių mieste šią tradiciją išlaiko vienintelė Dailės galerija, kuri po savo renginių, festivalių, konferencijų, ar net parodų atidarymų tam tikrą susiformavusį branduolį menininkų, dalyvių, lankytojų, įtraukia į kitą veiklą, kitoje erdvėje. Grupės bendravimas perkeliamas į kavinę, barą, o to tikslas yra ne vien švęsti, bet pratęsti bendravimą, brandinti naujas idėjas ir panašiai. Kitos Šiaulių galerijos šito šiuo metu nevykdo. Tai nėra priimta ir „BALTIC“ galerijoje. Jos atstovas G. Malkin atsakė, jog pas juos vyksta tiesiog atidarymo vakarai. O tai, ko gero, drąsiai galima prilyginti tam, kas vyksta Šiaulių galerijose kiekvienos parodos atidarymo metu: vaisės, vynas, bendravimas.

Apibendrinant atsakymus, gautus į klausimą, ar miesto galerijos kuria savitą įvaizdį, veidą, galima drąsiai teigti, jog kiekviena Šiaulių m. biudžetinė galerija tikrai turi savo veidą. Šiaulių dailės galerija apibūdina save kaip šiuolaikinės kultūros centrą, šalia įvesdama ir edukacinį aspektą. Šiaulių universiteto galerija tiesiogiai atspindi universitetą ir jo veidą, yra neatsiejama nuo akademinės bendruomenės, tiek studentų, tiek dėstytojų. Na o „Laiptų galerija“ išsiskiria visų pirma tuo, jog tai yra kultūros centras, o ne tik galerija. Taigi, tai apskritai kultūros židinys, rengiantis muzikinius, literatūrinius vakarus, o jos veikla siejama pirmiausia su tradicine daile ir vidurinėsios kartos menininkais. Visų galerijų kuriami įvaizdžiai atitinka jų išsikeltus tikslus ir pačių formuojamą savo koncepciją. Ir be abejo, lygiai taip pat galima kalbėti apie pasaulio galerijas. Teorinėje dalyje analizuojant pasirinktas galerijas nebuvo pabrėžiamas šis terminas, bet savaime aišku, kad kiekviena galerija turėjo savo išskirtinumą. Kaip pavyzdį imant „Tate“ galerijų kompleksą galima aiškiai matyti, ką galerijai reiškia turėti savitą veidą. Kiekvienas „Tate“ padalinys savo veiklą ir koncepciją formuoja visiškai skirtingai. O tai puikiausiai iliustruoja, ką reiškia savitas galerijos veidas.

Analizuojant ekspertų mintis apie Ray Oldenburg terminą „trečioji vieta“, kuris apima ir tiriamas įstaigas, darosi aišku, jog vis dėlto galerijoms norint tapti šimtaprocentinėmis „trečiosiomis vietomis“ dar reikia padirbėti. Ko gero iki to trūksta būtent to neformalumo, kurį lankytoji gali suteikti galimybė prisėsti ir tiesiog pabūti meno apsuptyje, pabendrauti su kitais. Reikia pabrėžti,

jog kone visuose analizuotose pasaulio galerijų modeliuose, kaip viena iš veiklų ar erdvių įtraukiama kavinė ar restoranas. Tokia vieta egzistuoja tiek „Tate“ galerijose, tiek „BALTIC“ centre, tiek „Kumu“ meno muziejuje bei „Guggenheim Bilbao“. Štai šios galerijos, traukiančios žmones savo veiklų kompleksiskumu, tikrai be jokios abejonės yra „trečiosios“ vietos, todėl kad lankytojai ten gali rasti viską: parodų sales, auditorijas, bibliotekas, kavines, parduotuves. Veikla yra tokia plati, jog žmogus turi didžiulę pasirinkimo laisvę, ką gali veikti apsilankęs galerijoje: mokytis, skaityti, domėtis, ilsėtis, bendrauti ir t.t. Šiauliuose matome bandymus tai daryti, bet kaip užsiminė keli ekspertai, kai kuriuos norus sustabdo ne tik finansų trūkumas, bet ir įstatyminė bazė.

Susumuojant atsakymų apie performansus rezultatus, galima daryti išvadas, jog Šiauliuose tai nėra itin vertinamas meno reiškiny. Vienintelė Dailės galerija šią meno kryptį siekia kiek įmanoma daugiau išnaudoti, tiek atiduodama duoklę šiuolaikiniam menui, tiek pajavairindama savo veiklą bei viliodama publikos dėmesį skandalais. „Laiptų galerijoje“ performansai kartas nuo karto būna įtraukiami į „Monmartro“ festivalio programą, tačiau pasirodo ganėtinai epizodiškai. Be to, tai ne visados būna kviestinių performansų menininkų pasirodymai. Dažnai į akciją – performansą įtraukiami ir darbuotojai, ir plenerų dalyviai, o veiksmo koncepcija būna sukurta pačios galerijos. ŠU galerijoje gryno performanso meno po atkūrimo nėra buvę. Kalbant apie pasaulį, iš „BALTIC“ galerijos atsakymo matyti, jog performansai – svarbi galerijos veiklos dalis. Tą patį galima pasakyti ir apie kitas analizuotas galerijas. Performansų meno tendencijos jose atsispindi teorinėje dalyje.

Apibendrinant atsakymus apie kuratorių vaidmenį galerijose, jo atliekamas veiklas ir apskritai reikalingumą, reiktų pabrėžti, jog vis dėlto nuomonės dėl jo būtinumo ir jo veiklų išsiskiria. Dažnai, bendraja prasme, kuratoriaus funkcija atlieka pati galerija ir jos darbuotojai, ir tokios pareigybės nebūtinai turi figūruoti darbuotojų sąrašė. Pasiklausius respondentų, susidaro dvilypė nuomonė. Pirma, kuratorius tarsi asmuo, kuris pajėgus laikyti savo rankose pagrindines galerijos veiklas, kas be abejo suponuoja ir kitą pusę – geriau jokio kuratoriaus, nei nekompetentingas, kuris tiek galerijai, tiek lankytojams, gali atnešti daugiau žalos, nei naudos. Kaip ten bebūtų, jog veiklos, kurios patenka į kuratoriaus kompetencijų sritį, vienaip ar kitaip turi būti vykdomos galerijoje. Jas, kaip įstaiga, atlieka ir galerija, o atskiromis sritimis veiklos padalinamos darbuotojams.

Analizuojant atsakymus, pateiktus į klausimą, ką Šiaulių galerijos galėtų perimti iš didžiųjų pasaulio galerijų, jų veiklų, darosi aišku, kad visų pirma atkreipiamas dėmesys į šių dviejų pusių skirtumus. Pabrėžiami keli aspektai: finansų skirtumai, kurie Šiaulių galerijose yra nepalyginamai mažesni, veiklų įvairovė, kuri iš esmės yra labai panaši kaip ir didžiosiose galerijose, bei pačią kultūrinę situaciją, kuri kiekvienoje šalyje, kiekviename mieste skirtinga, ir kažkokį epizodą įklijavus į visai kitokį kontekstą, rezultatas gali nepasiteisinti. Atsakymai tikrai nenustebino, tačiau

atskleidė šiek tiek konkretesnius galerijų skirtumus, matomus iš vidaus, o ne lankytojų akimis. Galima išskirti kelis dalykus, kuriuos būtų galima dar labiau taikyti Šiaulių galerijose: sutarys su menininkais, aktyvesnė projektinė veikla, siekiant gauti didesnę finansavimą, didesnis dėmesys „pardavimams“ – t. y. lankytojų pritraukimui, darbui su žiniasklaida. Taip pat, vienas pagrindinių skirtumų, kuris atsakymuose pasirodė gan epizodiškai – bendradarbiavimas. Jį išskyrė J. Ališauskienė, teigusi, jog reikėtų stengtis bendrauti ir palaikyti artimus kūrybinius ryšius su tom pačiom pasaulio galerijom, kas keltų galerijos lygį, prestižą ir, be abejo, atneštų daug naudos lankytojams, kurie pamatytų daugiau tarptautinio lygio menininkų.

Gauti interviu padėjo suprasti, kokia yra tikroji Šiaulių miesto galerijų situacija, žiūrint tiek iš vidaus, tiek iš šalies. Dažnai pirmoji mintis šaunanti į galvą daugumai žmonių, svarstančių apie galerijas, nėra pozityvi. Tačiau išanalizavus gautus duomenis matyti, jog didžiausia bėda yra finansuose. Toks atsakymas, ko gero, tikrai nestebina. Tačiau, kaip ten bebūtų, galerijos randa būdų ganėtinai sėkmingai gyvuoti. Tam intensyviausiai naudojama projektinė veikla, kuri į galerijas atneša papildomas įplaukas vykdyti suplanuotoms veikloms. Tai leidžia siūlyti pakankamai didelę parodų, renginių įvairovę, bei teikti kokybiškas paslaugas. Svarbu pabrėžti tai, jog Šiauliuose galimais mastais puikiai įgyvendinamos ir tos veiklos, kurios sėkmingai vykdomos ir analizuotose pasaulio galerijose. Didžiausias pastebimas trūkumas, veiklos kompleksškumo trūkumas. Dauguma analizuotų lyginamųjų galerijų modelių, po savo stogu talpina visą kompleksą veiklų: parodas, koncertus, filmus, edukaciją, krautuvėlę, kavinę, biblioteką ir kt. Tuo tarpu Šiaulių galerijose kompleksškumo yra, bet nėra nė vienos galerijos, kuri apimtų viską. Jei galerijose aptinkama edukacija, parodos, koncertai, literatūriniai vakarai, seminarai, kūrybinės dirbtuvės(workshop'ai), filmų peržiūros, tai kavinukės, bibliotekos, krautuvėlės lieka užnugaryje. O tai, kaip jau buvo minėta, trukdo galerijoms tapti visapusiškomis „trečiosiomis vietomis“. Aišku, Dailės galerija turi nediduką žurnalų ir knygų fondą, „Laiptų galerijoje“ taip pat galima rasti kelias knygas apie meną ir menininkus, o ŠU galerija tik ką atidarė nedidukę meno kūrybinių krautuvėlę, bet matoma, jog šios veiklos tikrai nėra pakankamai išvystytos ir tobulėti dar yra kur.

IŠVADOS

1. Kultūros įstaigos, tokios kaip galerijos, yra ne tik miesto, šalies, bet ir pasaulio pažangos prielaida. Galerijos – vieni svarbiausių veiksnių, kurie padaro miestus labiau atvirus ir patrauklius. Menas, nuo pat savo atsiradimo pradžios yra žmonių visuomenės, bendruomenės kultūrinis atspindys, istorijos pasakotojas. Tai lemia, jog atsiradus menui, ima vystytis ir jo eksponavimo tradicijos. Pirmosios ekspozicijos siejamos su Paleolito laikų olų piešiniais. Vėliau ekspozicijos perkeliamos į religinę plotmę, menas eksponuojamas bažnyčiose, tiek interjeruose, tiek eksterjeruose. Turtingieji ima kaupti privačias meno kolekcijas, eksponuoti giminių portretus, įsigytus paveikslus ir kitus meno kūrinius savo rūmuose. Tuomet atsiranda plačiosios visuomenės poreikis gėrėtis menu, ir, dažnai privačių kolekcijų pagrindu, imama kurti viešas galerijas, steigiamas valstybių. Matomas ekspozicijų kelias: uždara, atvira, uždara, atvira.

2. Lietuvoje pirmosios ekspozicinės veiklos užuomazgas randamos religinėje plotmėje, bažnyčių interjero puošyboje. Tačiau kažkas panašaus į tai, ką šiuo metu galima traktuoti kaip galerijas, pradeda vystytis Lietuvos dvaruose apie XVI a. Pirmosios galerijos skirtos ne parodų rengimui, viešam meno pristatymui plačiajai visuomenei, o tarnauja tarsi muziejinės erdvės, kuriose eksponuojami dvarus reprezentuojantys meno kūriniai. Vėliau meno eksponavimo ir parodų rengimo imasi besikuriančios menininkų draugijos, kurios siekia meną iš uždarų privačių erdvių kelti į viešumą ir daryti prieinamą visuomenei. Taip įsikuria pirma valstybinė M. K. Čiurlionio galerija. Šalia ir toliau lieka aktyvios privačios galerijos – viena pirmųjų privačių galerijų – Vilniuje įkurta „Juškus gallery“.

3. Lyginamuoju būdu tirtų pasaulio galerijų veiklos vykdomos kompleksiskai. „BALTIC“, „Tate“, „Kumu“, „Guggenheim Bilbao“, „Saatchi“ ir „Gagosian“ galerijos tampa miestų kultūros centrais, traukiančiais ne tik vietinius lankytojus, bet ir turistus. Galerijos lankomos kasdien, ne tik per parodų atidarymus, kadangi jos siūlo ne tik susipažinti su ekspozicijomis, bet ir šviestis, bendrauti, prisėsti ir išgerti kavos, nusipirkti suvenyrą ar meno kūrinį. Veiklos, traukiančios žmones yra apjungtos, papildo viena kitą, veikia kompleksiskai. Lankytojas, ateinantis į kultūros įstaigą dėl vienos veiklos, yra įtraukiamas į kitas, užtrunka galerijoje daugiau laiko bei dažnu atveju ketina grįžti čia vėl.

4. Šiauliuose yra trys biudžetinės galerijos. Tai Šiaulių dailės galerija – vienas didžiausių ir svarbiausių vaizduojamojo meno centrų Šiaurės Lietuvoje; Šiaulių miesto kultūros centras „Laiptų galerija“ – ir pripažinta kultūros institucija tiek Šiauliuose, tiek Lietuvoje; ir Šiaulių universiteto galerija, skirta daugiausiai akademinėi bendruomenei. Pirmosios dvi įstaigos

pavaldžios tiesiogiai savivaldybei, ŠU galerija – universitetui ir savivaldybei. Galerijos užsiima pagrindine savo veikla – parodų organizavimu. Be to vykdomi įvairūs projektai, organizuojami festivaliai, renginiai, vykdomos edukacinės veiklos.

5. Šiaulių miesto galerijų klasteriniai ryšiai yra dviejų krypčių: bendradarbiavimas, susijęs su techniniais dalykais bei meninis bendradarbiavimas, keičiantis parodomis, kūrėjais ir t.t. Techninis bendradarbiavimas pasireiškia per įrangos suteikimą renginiams, bendradarbiavimą ir lengvatines sąlygas rūpinantis renginių, plenerų dalyvių maitinimu, patalpų nuoma ar suteikimu ir pan. Visose galerijose ryškus meninis bendradarbiavimas, kuris atsiskleidžia tiek eksponuojant kitų galerijų atvežtas parodas, tiek kartu rengiant festivalius, vykdant projektus, vežant galeriją atstovaujančius menininkus ir jų parodas į kitus šalies miestus ar užsienį ir t.t. Kūrybiniai klasteriai apjungia ne tik galerijas ir vaizduojamojo meno sklaidą, bet apima ir kitų meno kolektyvų bei galerijų bendradarbiavimą, tai dėstytojai, lektoriai, muzikos kolektyvai ir pan.

6. Šiaulių miesto biudžetinių dailės galerijų veikla taip pat vykdoma kompleksiskai. Tačiau kompleksiskumas nėra taip išvystytas, kaip analizuotais pasaulio atvejais. Miesto galerijos, nepaisant skirtingo finansavimo ir mastų, vykdo nemažai veiklų, kurios sėkmingai vykdomos pasaulio galerijose. Šis sąrašas apima parodų organizavimą, kolekcijų kaupimą, edukaciją, kitas kultūrinės veiklas, tokias kaip koncertai, filmų peržiūros, literatūriniai renginiai. Visa tai sėkmingai vyksta ne tik pasaulyje, bet ir Lietuvoje. Žinoma, užsienio galerijos dažnai savo erdvėse turi specializuotas patalpas, skirtas paskaitoms, kūrybinėms dirbtuvėms (workshop'ams), koncertams, kino peržiūroms. Šiauliuose šioms veikloms naudojamos tos pačios ekspozicinės erdvės. Į tirtų pasaulio galerijų veiklos kompleksą dažnai įeina bibliotekų veikla, nedidelės suvenyrų ir meno kūrinių parduotuvės, maitinimo įstaigos. Šiaulių galerijose to beveik nėra.

7. Galerijos yra viena ryškiausių kūrybinių industrijų sričių. Ypač tai pabrėžiama kalbant apie privačias galerijas, kurių pagrindinis tikslas yra komercija. Tuo tarpu Šiaulių atveju, nagrinėjant biudžetines įstaigas ir jų veiklą, industrijų sferai atstovauja gebėjimas pritraukti žmones į savo renginius. Kitaip sakant, sugebėjimas „parduoti“ savo siūlomas paslaugas. Tokios įstaigos suvokiamos kaip kuriančios simbolines savęs pažinimo reprezentacijas, jos – tai paslaugų industrijos, kurios teikia ir pramogų ir žinių paslaugas globalaus pasaulio aplinkoje. Šiaulių atveju, kadangi analizuojamos biudžetinių įstaigų teikiamos paslaugos, jų analizei naudojamas trigubas modelis, kuris apima kultūrą, verslą ir politiką. Tai atskleidžia, jog tokios kūrybinių industrijų įstaigos, kaip galerijos, privalo savo veiklą nukreipti trimis frontais. Kiekvienas iš jų yra svarbus: vienas neatsiejamas nuo jų egzistavimo, kadangi galerijos pavaldžios savivaldybei; kitas, nes jos yra kultūrinės įstaigos; trečias, kadangi galerijos priklauso kūrybinėms industrijoms, ir turi tobulinti savo verslumo įgūdžius, besistengdamos pritraukti lankytojus.

8. Šiaulių galerijos nuo pasaulio galerijų modelių skiriasi keliais aspektais: finansinėmis galimybėmis, veiklų įvairove ir kokybe, kurios tiesiogiai priklauso nuo pirmojo aspekto, bei pačia šalies bei miesto kultūrine situacija. Išskiriami keli faktai, ko trūksta Šiaulių galerijoms: sutarys su menininkais, aktyvesnė projektinė veikla, siekiant gauti didesnę finansavimą, didesnis dėmesys „pardavimams“ – t. y. lankytojų pritraukimui, darbui su žiniasklaida. Taip pat galėtų būti daugiau bendradarbiavimo, artimų kūrybinių ryšių palaikymo su tomis pačiomis pasaulio galerijomis, jei ne didžiosiomis, tai bent jau kaimyninių šalių. Nors ryšiai yra, jie galėtų būti glaudesni, gilesni, platesni. Platesnis ratas užsienio galerijų, kaip Šiaulių m. galerijų partnerių, nešėtų naudą tiek pačioms galerijoms, plėsdamas galerijų tarptautiškumą, o taip pat suteiktų galimybę su įvairesniais menininkais susipažinti galerijų lankytojams.

Apibendrinant išvadas galima teigti, jog Šiaulių galerijos veikia pakankamai sėkmingai, jų vykdomų veiklų įvairovė gana didelė. Tačiau jų darbo principus galima tobulinti: galerijos galėtų daugiau bendradarbiauti tarpusavyje (rengti bendrus projektus, dalintis informacija); palaikyti tamesnius klasterinius ryšius su miesto verslo ir kultūros įstaigomis, organizacijomis; plėsti užsienio partnerių ratą per kūrybinį bendradarbiavimą; dar labiau gilintis į projektinę veiklą, kuri leistų plėsti renginių įvairovę ir gerinti jų kokybę. Šiaulių miesto galerijos turėtų labiau išnaudoti šį faktą, jog galerija – tai kūrybinių industrijų sritis, t.y. ne tik pristatinti meną, bet tobulinti savo kompetencijas verslumo srityje: stengtis pritraukti kuo daugiau lankytojų, formuoti savo auditoriją, „parduoti“ savo paslaugas.

BIBLIOGRAFIJA

Literatūros sąrašas

1. Alexander, E. P.; Alexander, M. 2008. *Museums in Motion– An Introduction to the History and Functions of Museums*.
2. Andrijauskas, A. 2000. Kultūros vertybių vartojimo savitumas ir dinamika. *Kultūrologija*. T. 6. Vilnius: Gervelė.
3. Bourdieu, P. 1996. *The rules of art: genesis and structure of the literary field*.
4. Celiešienė, J. 2000. Meno istorijos ir dailės pažinimo pagrindai.
5. Davies, N. 1998. Dievo žaislas. Lenkijos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1795 m. 1. Vilnius:Lietuvos rašytojų sąjunga.
6. Glosienė, A. 2010. Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis. Vilnius.
7. Keršytė, N. 2004. Lietuvos muziejai iki 1940 metų. Vilnius: Sapnų sala.
8. Kristeva, J. 2003. Maišto prasmė ir beprasmybė. Vilnius : Charibdė.
9. Laiptų galerija. Parodos 1992 – 2012. 2012, Šiauliai. Šiaulių knygrišykla.
10. Lietuvos istorija (Red. A. Šapoka). 1990. Vilnius: Mokslas.
11. Lietuvos meno galerijos. 2001. Vilnius: Vilspa.
12. Matulionis, A. 2000. Kultūros vertybių vartojimo savitumas ir dinamika. *Kultūrologija*. T. 6. Vilnius: Gervelė.
13. Matušakaitė, M. 1984. Portretas XVI – XVIII a. Lietuvoje. Vilnius.
14. O'Doherty, B.; McEvelley, Th. 1999. *Inside the White Cube: The Ideology of the Gallery Space*. University of California Press.
15. Oldenburg, R. 2001. *Celebrating the Third Place. Inspiring Stories about the Great Good Places at the Heart of Our Communities*. New York : Marlowe & Co.
16. Oldenburg, R. *The Great Good Place*. Merlowe and Company. New York.
17. Paliušytė, A. 1994. XVII a. Biržų Radvilų kolekcijos ir Šiaurietiškujų „kustkamerų“ tradicija. Europos dailė. Lietuviškieji variantai. Vilniaus dailės akademijos darbai 1. Vilnius.
18. Robson, C. 2006. *Real world research : a resource for social scientists and practitioner researchers*. Malden: Blackwell Publishing.
19. Smith, E. L. 1996. Meno kryptys nuo 1945 –ųjų.
20. Šiaulių metraštis 1996 – 1998. 1999, Šiauliai, Saulės delta.

21. Šiaulių metraštis 1999 – 2002. 2003, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla.
22. Šiaulių metraštis 2003 – 2006. 2007, Šiauliai, „Aušros“ muziejaus leidykla.
23. Tidikis, R. 2003. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
24. Vijrand, T. Jaunimui apie meną. 2-asis leidimas. 2001. Kaunas: „Šviesa“.
25. Vilniaus miesto istorija. 1968. Vilnius.
26. Wissner, H. 2000. Jonušas Radvila (1612 - 1655) Kėdainių šešėlyje. Vilnius: Vaga.
27. Žilėnas, V. 1983. Lietuvos kolekcininkai ir muziejininkai. 3. Antanas Šutinas. Kultūros barai.
28. Kinčinitis, V. Kunstkameros lentynose. Parkas. 2003, Nr. 3.
29. Kinčinitis, V. Šventės standartai ir kišenvagių baimė. Parkas. 2004, Nr. 20.
30. Kinčinitis, V. Venecijos trauka svajonių ir konfliktų pasaulyje. Parkas. 2003, Nr. 5,
31. Kinčinitis, V. Virus'o datos ir netikėtumo laukimas. Parkas. 2004, Nr. 22.
32. Mažeikis G. 2006 Kūrybinės industrijos: nuo kasdienybės revoliucijos iki įdarbintos fantazijos. Inter-studia humanitatis. Naujieji identitetai kūrybinėse industrijose 3.
33. Poderytė, P. „Šiaulių dienos – 2003“ – šventė kiekvienam šiauliečiui. Parkas. 2003, Nr. 7.

Šaltinių sąrašas

1. About the Royal Academy of Arts. [Žiūrėta 2013 02 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.royalacademy.org.uk/about/>>
2. Apie Larry Gagosian. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.gagosian.com/about/about-larry-gagosian>>
3. Apie mus. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.svi.lt/Apie-mus>>
4. Apie mus. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/apie-mus/>>
5. Apie. [Žiūrėta 2013 03 25]. Prieiga per internetą: <http://www.guggenheim.org/bilbao/about>>
6. Arbit Blatas. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <http://www.ldm.lt/NDG/Arbit_Blatas.htm>
7. Archyvas. [Žiūrėta 2013 03 08]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/learning/adults/baltic-archive>>
8. Art Exhibitions. [Žiūrėta 2013 02 02]. Prieiga per internetą: <<http://www.answers.com/topic/art-exhibition-2>>
9. BALTIC istorija. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/about/history>>

10. BALTIC: maistas ir gėrimai. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/food-drink/>>
11. Barthelemy Togu. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/whats-on/exhibitions/detail/barthlmy-toguo>>
12. BMW Tate Live: Liu Ding. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/eventseries/bmw-tate-live-performance-room>>
13. Britų muziejaus istorija. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <http://www.britishmuseum.org/about_us/the_museums_story/general_history.aspx>
14. Buvusios parodos. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://siauliugalerija.lt/main.php?id=2&sub=7&nr=1&pr=t&page=metai&year=2012>>
15. Charles Saatchi. [Žiūrėta 2013 03 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.visual-arts-cork.com/collectors/charles-saatchi.htm>>
16. Čiurlionio muziejus. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <http://www.muziejai.lt/kaunas/ciurlionio_muziejus.htm>
17. Edukacija. [Žiūrėta 2013 03 21]. Prieiga per internetą: <http://www.saatchi-gallery.co.uk/schools/education_room.php>
18. Ermitažas. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.geographia.com/russia/peter02.htm>>
19. Galerija Milbanke, Londone. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>
20. Galerija. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.saatchi-gallery.co.uk/gallery/intro.htm>>
21. Galerijos veikla. [Žiūrėta 2013 04 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliugalerija.lt/main.php?id=1&sub=1&nr=1&pr=t>>
22. Galerijos veikla. [Žiūrėta 2013 04 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliugalerija.lt/main.php?id=1&sub=1&nr=2>>
23. Gugenheimo muziejus arba naujasis Bilbao veidas. [Žiūrėta 2013 03 25]. Prieiga per internetą: <<http://klaipeda.diena.lt/dienrastis/priedai/pasaulis/gugenheimo-muziejus-arba-naujasis-bilbao-veidas-110973>>
24. Gugenheimo muziejus Ispanijoje. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.pigus-skrydis.lt/gugenheimo-muziejus-ispnijoje/>>
25. „Guggenheim New York“: apie. [Žiūrėta 2013 03 23]. Prieiga per internetą: <<http://www.guggenheim.org/new-york/about>>

26. History of the Louvre. [Žiūrėta 2013 02 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.louvre.fr/en/history-louvre>>
27. Istorija. [Žiūrėta 2013 03 08]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/about/history>>
28. Istorija. [Žiūrėta 2013 03 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.guggenheim.org/bilbao/history>>
29. Istorija. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/apie-mus/istorija/>>
30. Jau atvažiuoja Šv. Kalėda. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/renginiai/jau-atvaziuoja-sv-kaleda-2/>>
31. Jauni žmonės. [Žiūrėta 2013 03 08]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/learning/teens--young-people>>
32. John Cage. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/whats-on/exhibitions/detail/john-cage-variations-vii>>
33. Juškus gallery. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://app.artnetbook.com/public/public/index/kiosk/2>>
34. Kas yra BALTIC. [Žiūrėta 2013 03 07]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/about/what-is-baltic>>
35. Kolekcija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/our-priorities/the-collection>>
36. Kolekcijos. [Žiūrėta 2013 03 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.guggenheim.org/bilbao/collection>>
37. Kontaktai. [Žiūrėta 2013 03 18]. Prieiga per internetą: <<http://www.gagosian.com/contact>>
38. Krokuvos princesės Czartoryski muziejus. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.krakow-info.com/museum3.htm>>
39. „Kumu“ auditorija. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/the-kumu-auditorium/about-kumu-auditorium>>
40. „Kumu“ dokumentika. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/the-kumu-auditorium/subscribe-to-kumu-documentary-newsletter>>
41. „Kumu“ klubo kortelė. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/visit/kumu-club-card>>
42. „Laiptų galerija“ prisistato. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/parodos/laiptu-galerija-prisistato/>>

43. Laisvė gyventi – gyventi laisvė. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laipiai.com/projektai/laisve-gyventi-gyventi-laisve/>>
44. Lankytojai. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/our-priorities/audiences>>
45. Larry Gagosian. [Žiūrėta 2013 03 18]. Prieiga per internetą: <<http://www.gagosian.com/about/about-larry-gagosian>>
46. Literatūrinis žiemkelis. [Žiūrėta 2013 04 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.laipiai.com/projektai/literaturinis-ziemkelis/>>
47. Luvro istorija. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.louvre.fr/en/history-louvre>>
48. Maitinimas. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.saatchi-gallery.co.uk/gallerymess/>>
49. Matt Calderwood. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/whats-on/baltic-39/exhibitions/detail/matt-calderwood>>
50. Mažeikis, G., Černevičiūtė, J., Ščiگلinskienė, A., Tatarūnė, I. 2005. Alytaus ir Utenos apskričių kūrybinių industrijų žemėlapis. Vilnius. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <http://koperator.lt/failai/Tyrimas_Alytaus%20ir%20Utenos%20apskriciu%20kurybiniu%200industriju%20zemelapis_LT.pdf>
51. Menų inkubatorius jau ieško ambasadoriaus. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://savaitrastis.siauliaiplius.lt/main/turinys/projektai/1/5791>>
52. Menų inkubatorių šiauliečiai stato ant melo pamatų. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/verslas/bustas-ir-statybos/menu-inkubatoriu-siaulieciai-stato-ant-melo-pamatu.htm>>
53. Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muziejus. [Žiūrėta 2013 02 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.ciurlionis.lt/apie-muzieju>>
54. Minutės gidas į Uffizi galeriją Florencijoje. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.dailymail.co.uk/travel/holidaytypeshub/article-603192/The-One-Minute-Guide-To--br-The-Uffizi-Gallery-Florence.html>>
55. Mokymas. [Žiūrėta 2013 03 08]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/learning>>
56. Mokymasis „Tate“ galerijoje. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/learning-at-tate>>
57. Monmartras. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://montmartras.laipiai.com/>>

58. Museum Fridericianum. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.kassel.de/aktuelles/meldungen/12015/>>
59. Muziejaus istorija. [Žiūrėta 2013 03 13]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/museum/history>>
60. Muziejaus pastatas. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/museum/building>>
61. Muziejaus planas. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/museum/building>>
62. Nacionalinis M. K. Čiurlionio muziejus 1921 – 2010. [Žiūrėta 2013 02 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.ciurlionis.lt/uploads/file/MKC%20chronologija%201921-2010.pdf>>
63. Narystė. [Žiūrėta 2013 03 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.saatchi-gallery.co.uk/membership/intro.htm>>
64. Parodų archyvas. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/parodos/>>
65. Paveikslėlių naudojimo spaudai sąlygos. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/press-office>>
66. Performanso menas. [Žiūrėta 2013 03 06]. Prieiga per internetą: <<http://arthistory.about.com/cs/arthistory10one/a/performance.htm>>
67. Peterburgo architektūra 2011. [Žiūrėta 2013 04 21]. Prieiga per internetą: <http://siauliugalerija.lt/main.php?id=2&sub=7&year=2012&par_id=124&pr=t>
68. Pirmykštė bendruomenė. [Žiūrėta 2013 01 28]. Prieiga per internetą: <http://azeri.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=43&Itemid=505&lang=az>
69. Pirmoji Lietuvių dailės paroda. [Žiūrėta 2013 02 20]. Prieiga per internetą: <http://www.lti.lt/lt/dailes_paroda>
70. „Plus Tate“. [Žiūrėta 2013 03 13]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/national-partnerships/plus-tate>>
71. Radvilos. [Žiūrėta 2013 02 12]. Prieiga per internetą: <<http://ldmuziejus.mch.mii.lt/Muziejusirpadaliniai/RRadvilos.htm>>
72. „Saatchi“ galerija. [Žiūrėta 2013 03 20]. Prieiga per internetą: <http://www.visual-arts-cork.com/museums/saatchi-gallery.htm>>
73. „Saatchi“ galerijos istorija. [Žiūrėta 2013 03 19]. Prieiga per internetą: <[://www.booth-clibborn.com/books/history-of-the-saatchi-gallery/](http://www.booth-clibborn.com/books/history-of-the-saatchi-gallery/)>

74. „Saatchi“ online. [Žiūrėta 2013 03 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.saatchionline.com/buy-art?query=Lithuania>>
75. Sanssouci rūmai. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.spsg.de/index.php?id=163&sessionLanguage=de>>
76. Siesikų dvaras. [Žiūrėta 2013 02 18]. Prieiga per internetą: <http://www.savaitgalis.lt/lt/pramogos/keliones_lietuvoje/lankytinos_vietos/siesiku_dvaras/>
77. Spaudos biuras: kontaktinė informacija. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/press-office/contact-us>>
78. Switch. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<https://www.balticmill.com/whats-on/baltic-39/exhibitions/detail/switch-selected-by-phyllida-barlow>>
79. Šiaulių universiteto dailės galerija prisikėlė antram gyvenimui. [Žiūrėta 2013 04 30]. Prieiga per internetą: <<http://pilietis.delfi.lt/naujienos/siauliu-universiteto-dailes-galerija-prisikele-antram-gyvenimui.d?id=55454535>>
80. Šiaulių universiteto dailės galerija. [Žiūrėta 2013 04 30]. Prieiga per internetą: <<http://www.culture.lt/galleries/siauni.htm>>
81. Šiaulių universiteto galerija vėl atidaryta. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://siauliu.info/index.php/kultra/2122-iauli-universiteto-dails-galerija-vl-atidaryta.html>>
82. Tarptautinė muziejų diena. [Žiūrėta 2013 02 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.voruta.lt/tarptautine-muzieju-diena/>>
83. Tarptautiniai projektai. [Žiūrėta 2013 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.kumu.ee/en/museum/translocal>>
84. Tarptautinis bendradarbiavimas. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/international-partnerships>>
85. „Tate“ galerija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>
86. „Tate“ galerijos įkūrėjas miršta. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.historytoday.com/richard-cavendish/founder-tate-gallery-dies>>
87. „Tate“ istorija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>
88. „Tate“ labdaros gavėjo statusas. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/charitable-status>>
89. „Tate Liverpool“. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>

90. „Tate“ misija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/our-priorities>>
91. „Tate Modern“. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>
92. „Tate St. Ives“. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/who-we-are/history-of-tate>>
93. „Tate“ vizija. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tate.org.uk/about/our-work/our-priorities>>
94. The Paris Salon (1667 - present). Žiūrėta [2013-02-03] Prieiga per internetą: <<http://www.visual-arts-cork.com/history-of-art/salon-paris.htm>>
95. Tracey Emin. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <http://www.saatchi-gallery.co.uk/artists/tracey_emin.htm>
96. „Trečioji vieta“. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.horizonbooks.com/third-place>>
97. Uffizi galerijos istorija. [Žiūrėta 2013 02 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.uffizi.com/history-uffizi-gallery.asp>>
98. UK meno galerijos. [Žiūrėta 2013 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://tate.askdefine.com/>>
99. Žibuntas Mikšys. [Žiūrėta 2013 04 23]. Prieiga per internetą: <<http://laiskailietuviams.lt/index.php/1964m-8-rugsejis/2001-zibuntas-miksys>>
100. 3000 kilometrų istorijos. [Žiūrėta 2013 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.laiptai.com/parodos/3000-kilometru-istorijos/>>

Priedai

1 priedas. „Laiptų galerijos“ nuostatai.

PATVIRTINTA

Šiaulių miesto savivaldybės tarybos

2010 m. lapkričio 25 d. sprendimu Nr. T-346

ŠIAULIŲ MIESTO KULTŪROS CENTRO „LAIPTŲ GALERIJA“ NUOSTATAI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Šiaulių miesto kultūros centro „Laiptų galerija“ nuostatai (toliau – Nuostatai) reglamentuoja Šiaulių miesto kultūros centro „Laiptų galerija“ (toliau – Kultūros centras) veiklos sritį, pobūdį, tikslus, funkcijas, teises ir pareigas, įstaigos savininką, savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos kompetenciją, kūrybinės veiklos organizavimą, valdymo organų sudarymo tvarką ir jų kompetenciją, Kultūros centro tarybos (toliau – taryba) sudarymą, jos kompetenciją ir veiklą, darbo santykius ir darbo apmokėjimą, kūrybinės veiklos organizavimą, turta, lėšų šaltinius ir lėšų naudojimo tvarką, finansinę veiklos kontrolę įstaigos reorganizavimą ir likvidavimą bei Nuostatų keitimo tvarką.

2. Kultūros centro pavadinimas – Šiaulių miesto kultūros centras „Laiptų galerija“.

3. Kultūros centro teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

4. Kultūros centro savininkas – Šiaulių miesto savivaldybė (toliau – Savininkas), kodas 111109429, adresas: Vasario 16-osios g. 62, LT 76295 Šiauliai.

5. Kultūros centro savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija – Šiaulių miesto savivaldybės taryba (toliau – Savivaldybės taryba).

6. Kultūros centras – ribotos civilinės atsakomybės, įstatymų nustatyta tvarka įsteigtas viešasis juridinis asmuo, įgyvendinantis Savininko funkcijas ir išlaikomas iš savivaldybės biudžeto asignavimų, turintis sąskaitą banke ir antspaudą su savo pavadinimu.

7. Pagal savo prievolės Kultūros centras atsako tik savo lėšomis. Jeigu Kultūros centro prievolėms padengti lėšų nepakanka, prievolės padengiamos Kultūros centro Savininko lėšomis neviršijant Kultūros centro teisės aktų nustatyta tvarka naudojamo, valdomo ir disponuojamo turto vertės.

8. Kultūros centras savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų ir Lietuvos Respublikos kultūros centrų įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymais, Savivaldybės tarybos sprendimais, šiais Nuostatais ir kitais teisės aktais.

9. Kultūros centro veikla yra neterminuota.

10. Kultūros centro finansiniai metai sutampa su kalendoriniais metais.

11. Kultūros centro buveinė – Žemaitės g. 83, LT 76299 Šiauliai.

II. ĮSTAIGOS VEIKLOS POBŪDIS, SRITIS, TIKSLAI IR FUNKCIJOS

12. Kultūros centras pagal veiklos pobūdį yra specializuotas kultūros centras, kurio pagrindinė kultūrinės veiklos sritis yra profesionaliojo meno sklaida ir populiarinimas.

13. Kultūros centro veiklos tikslai:

13.1. organizuoti profesionaliojo meno sklaidą;

13.2. puoselėti, kurti ir plėtoti etninę kultūrą ir mėgėjų meną, rengti menines programas;

13.3. plėtoti šviečiamąją (edukacinę) ir pramoginę veiklą;

13.4. ugdyti, formuoti ir tenkinti visuomenės kultūrinius poreikius;

13.5. pristatyti miesto menininkų ir mėgėjų meno kolektyvų veiklą šalyje ir užsienyje.

14. Kultūros centras, įgyvendindamas šiuos tikslus, atlieka tokias funkcijas:

14.1. organizuoja parodas;

14.2. organizuoja mėgėjų meno kolektyvų, studijų, būrelių veiklą;

14.3. rengia koncertus, pramoginius, edukacinius ir kitus renginius;

14.4. rūpinasi mėgėjų meno kolektyvų parengimu ir dalyvavimu dainų šventėse, vietiniuose, regioniniuose, respublikiniuose ir tarptautiniuose renginiuose;

14.5. organizuoja valstybinių, kalendorinių ir miesto švenčių, atmintinų dienų paminėjimą;

14.6. sudaro sąlygas profesionaliojo meno sklaidai;

14.7. kuria ir įprasmina šiuolaikines moderniojo meno veiklos formas;

14.8. rūpinasi vaikų ir jaunimo užimtumu, meniniu ugdymu;

14.9. rengia ir vykdo vaikų neformaliojo švietimo programas;

14.10. organizuoja etninę kultūrą ir mėgėjų meną populiarinančius renginius, tenkina kitus bendruomenės kultūrinius poreikius;

14.11. sudaro sąlygas etninės kultūros sklaidai, populiarina senąsias kultūros tradicijas, papročius, laiduoja etninės kultūros perimamumą;

- 14.12. sudaro sąlygas miesto bendruomenės meninei saviraiškai;
- 14.13. tenkina sociokultūrinius bendruomenės poreikius;
- 14.14. sudaro sąlygas švietimo bendruomenei plėtoti ir realizuoti kultūrinę ir šviečiamąją veiklą;
- 14.15. bendradarbiauja su meno, mokslo, švietimo, kultūros, jaunimo, religinėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis;
- 14.16. dalyvauja rengiant ir įgyvendinant valstybines ir regionines kultūros plėtros programas;
- 14.17. kaupia, analizuoja ir skleidžia informaciją kultūros klausimais, tiria ir įvertina bendruomenės kultūrinius poreikius;
- 14.18. informuoja visuomenę apie renginius, rengia afišas ir kitą reklaminę medžiagą;
- 14.19. užtikrina Lietuvos Respublikos teisės aktų įgyvendinimą Kultūros centre ir filialuose, organizuoja ir kontroliuoja Kultūros centro filialų veiklą;
- 14.20. atlieka kitas teisės aktuose nustatytas funkcijas.

III. ĮSTAIGOS TEISĖS IR PAREIGOS

- 15. Kultūros centras turi teisę:
 - 15.1. pasirinkti kūrybinės veiklos kryptis, kūrybinius darbuotojus, atlikėjus, autorius ir repertuarą, atitinkantį jo veiklos tikslus;
 - 15.2. įsigyti ilgalaikį ir trumpalaikį turtą, sudaryti sutartis, prisiimti įsipareigojimus;
 - 15.3. plėtoti kūrybinius ryšius su šalies ir užsienio mėgėjų meno kolektyvais bei kultūros centrais;
 - 15.4. leisti ir platinti mokamus ir nemokamus informacinius leidinius, kompaktines plokšteles, susijusias su Kultūros centro veikla;
 - 15.5. nustatyta tvarka įsigyti autorių teises į įvairaus pobūdžio meno kūrinius, užsisakyti naujus kūrinius ir juos viešai atlikti;
 - 15.6. teikti atlygintinas paslaugas, kurioms pritaria Savininkas;
 - 15.7. gauti paramą įstatymų nustatyta tvarka.
- 16. Kultūros centras, įgyvendindamas jam pavestas funkcijas, privalo:
 - 16.1. vykdyti šiuose Nuostatuose nurodytą veiklą;
 - 16.2. teisės aktų nustatyta tvarka teikti Juridinių asmenų registro tvarkytojui duomenis apie šio registro objektus;
 - 16.3. įstatymų nustatyta tvarka atestuoti Kultūros centro kultūros ir meno darbuotojus;

- 16.4. teikti Savininkui tvirtinti bilietų ir teikiamų atlygintinų paslaugų įkainius;
- 16.5. teikti Savininkui ir kitoms įstatymų numatytoms institucijoms savo veiklos ir finansines ataskaitas;
- 16.6. teikti Savininkui Kultūros centro veiklos programas, strateginius veiklos planus;
- 16.7. vykdyti įsipareigojimus pagal sudarytas sutartis;
- 16.8. garantuoti Kultūros centro finansinių ir statistinių ataskaitų teisingumą;
- 16.9. naudoti iš savivaldybės biudžeto gaunamas lėšas tik šiuose Nuostatuose nurodytiems tikslams įgyvendinti ir pagal asignavimo valdytojų patvirtintas išlaidų sąmatas;
- 16.10. sudaryti sąlygas Kultūros centro darbuotojams kelti kvalifikaciją;
- 16.11. užtikrinti žiūrovų saugumą ir saugias darbuotojų darbo sąlygas.
17. Kultūros centras gali turėti kitas įstatymuose ir kituose teisės aktuose numatytas teises ir pareigas.
18. Kultūros centras kasmet iki einamųjų metų vasario 1 dienos Savininkui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotai institucijai pateikia nustatytos formos, patvirtintos Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu, Kultūros centro ir jo filialų veiklos ataskaitą.

IV. SAVININKO TEISĖS IR PAREIGAS ĮGYVENDINANČIOS INSTITUCIJOS KOMPETENCIJA

19. Kultūros centro Savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija:
 - 19.1. tvirtina ir keičia šiuos Nuostatus;
 - 19.2. priima į pareigas ir atleidžia iš jų Kultūros centro direktorių;
 - 19.3. pripažįsta kultūros centru (akredituoja), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos kultūros centrų įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka;
 - 19.4. suteikia kategoriją, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka;
 - 19.5. atestuoja Kultūros centro kultūros ir meno darbuotojus, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka;
 - 19.6. gali papildomai iš biudžeto lėšų finansuoti Kultūros centro veiklą organizuojant valstybines šventes;
 - 19.7. priima sprendimą dėl Kultūros centro buveinės pakeitimo;
 - 19.8. priima sprendimą dėl Kultūros centro reorganizavimo ar likvidavimo;
 - 19.9. priima sprendimą dėl Kultūros centro filialo steigimo ir jo veiklos nutraukimo;

19.10. skiria ir atleidžia likvidatorių arba sudaro likvidacinę komisiją ir nutraukia jos įgaliojimus;

19.11. sprendžia kitus Lietuvos Respublikos įstatymuose bei teisės aktuose ir šiuose Nuostatuose jos kompetencijai priskirtus klausimus.

V. ĮSTAIGOS VALDYMO ORGANŲ SUDARYMO TVARKA IR JŲ KOMPETENCIJA

20. Kultūros centrai vadovauja Kultūros centro direktorius, kurį konkurso būdu skiria į pareigas, atleidžia iš jų Savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija arba jos įgaliotas asmuo Lietuvos Respublikos darbo kodekso, Lietuvos Respublikos kultūros centrų įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Kvalifikacinius reikalavimus Kultūros centro direktoriui nustato Kultūros ministerija.

21. Kultūros centro direktorius:

21.1. organizuoja Kultūros centro darbą, kad būtų įgyvendinami Kultūros centro tikslai ir atliekamos nustatytos funkcijos;

21.2. užtikrina, kad būtų laikomasi įstatymų, kitų teisės aktų ir šių Nuostatų;

21.3. tvirtina Kultūros centro organizacinę struktūrą ir pareigybių sąrašą, neviršydamas darbo užmokesčiui skirtų lėšų;

21.4. tvirtina Kultūros centro darbo tvarkos taisykles ir darbuotojų pareigybių aprašymus;

21.5. įstatymų nustatyta tvarka priima ir atleidžia Kultūros centro darbuotojus, skatina juos ir skiria drausmines nuobaudas;

21.6. vertina Kultūros centro kultūros ir meno darbuotojų veiklą;

21.7. tvirtina darbuotojų tarnybinius atlyginimus ir priedus;

21.8. garantuoja, kad pagal Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą teikiami ataskaitų rinkiniai ir statistinės ataskaitos būtų teisingi;

21.9. užtikrina racionalų ir taupų lėšų bei turto naudojimą, veiksmingą Kultūros centro vidaus kontrolės sistemos sukūrimą, jos veikimą ir tobulinimą;

21.10. tvirtina Kultūros centro pajamų, išlaidų ir kitas sąmatas;

21.11. teisės aktų nustatyta tvarka atstovauja Kultūros centrui;

21.12. leidžia įsakymus ir kitus Kultūros centro veiklą reglamentuojančius teisės aktus, privalomus visiems jo darbuotojams;

21.13. pasirašo sutartis, informacinius ir kitus dokumentus;

21.14. gavęs Savininko pritarimą, steigia ir naikina filialus, įstatymų nustatyta tvarka skiria ir atleidžia jų vadovus;

21.15. užtikrina, kad Kultūros centro veikloje būtų laikomasi Lietuvos Respublikos įstatymų, vykdomi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai ir kiti teisės aktai, Savivaldybės tarybos sprendimai;

21.16. vykdo teisės aktų nustatyta tvarka kitas funkcijas.

VI. TARYBOS SUDARYMAS, JOS KOMPETENCIJA IR VEIKLA

22. Kultūros centre dviejų metų laikotarpiui sudaroma kolegiali, patarimojo balso teisę turinti taryba, kuri sudaroma iš 5 narių. Taryba sudaroma iš Kultūros centro visuotiniame darbuotojų susirinkime deleguoto vieno nario, Kultūros centro meno kolektyvo deleguoto vieno nario, vieno švietimo bendruomenės nario, deleguoto Savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus, vieno nario, deleguoto Lietuvos dailininkų sąjungos Šiaulių dailininkų organizacijos, vieno Savivaldybės administracijos Kultūros skyriaus skirto nario. Tarybos sudėtį ir darbo reglamentą tvirtina Kultūros centro direktorius.

23. Taryba iš savo narių išsirenka pirmininką ir sekretorių. Tarybai negali vadovauti Kultūros centro direktorius.

24. Taryba:

24.1. svarsto ir vertina Kultūros centro sezonines ir perspektyvines kūrybinės veiklos programas ir jų įgyvendinimo rezultatus;

24.2. aptaria naujausias koncertines, kūrybinei veiklai reikšmingas kitas meno programas ir teikia pasiūlymus dėl jų meninės kokybės ir priežiūros;

24.3. dalyvauja mėgėjų meno kolektyvų veiklos apžiūrose;

24.4. svarsto su Kultūros centro kultūros ir meno darbuotojų atestavimu susijusius klausimus;

24.5. inicijuoja klausimų, susijusių su Kultūros centro veikla, analizę ir siūlo sprendimus;

24.6. Kultūros centro direktoriaus iniciatyva svarsto kitus aktualius Kultūros centro kūrybinės, administracinės, ūkinės veiklos klausimus.

25. Tarybos pirmininkas organizuoja tarybos darbą ir atsako už jos veiklą.

26. Tarybos sekretorius tvarko tarybos dokumentus, protokoluoja posėdžius. Sekretorius yra tarybos narys ir turi balsavimo teisę.

27. Tarybos posėdis yra teisėtas, jeigu jame dalyvauja ne mažiau kaip 3 nariai.

28. Tarybos sprendimai priimami atviru balsavimu, paprasta balsų dauguma, įforminami posėdžio protokolu, kurį pasirašo tarybos pirmininkas ir sekretorius.

29. Tarybos narys gali raštu pareikšti apie savo atsistatydinimą, tada Kultūros centro direktoriaus įsakymu skiriamas kitas tarybos narys, kuris atstovauja tai pačiai atsistatydinusio tarybos nario institucijai.

30. Jeigu nepasibaigus kadencijai pasikeičia daugiau nei 2/3 tarybos narių, sudaroma nauja taryba.

31. Pasibaigus kadencijai, taryba atnaujinama ne mažiau kaip 1/3 narių.

VII. DARBO SANTYKIAI IR APMOKĖJIMAS

32. Kultūros centro direktoriaus ir darbuotojų darbo santykius ir darbo apmokėjimą, garantijas reglamentuoja Lietuvos Respublikos darbo kodeksas ir kiti teisės aktai.

33. Kultūros centro kultūros ir meno darbuotojus, dirbančius pagal neterminuotą darbo sutartį, atestuoja Steigėjas kas treji metai Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintų atestavimo nuostatų nustatyta tvarka.

VIII. TURTAS, LĖŠŲ ŠALTINIAI IR LĖŠŲ NAUDOJIMO TVARKA

34. Kultūros centro Savininko jam perduotas ir Kultūros centro įgytas turtas nuosavybės teise priklauso Kultūros centro Savininkui, o Kultūros centras šį turtą valdo, naudoja ir disponuoja juo teisės aktų nustatyta tvarka.

35. Kultūros centro lėšų šaltiniai gali būti:

35.1. valstybės biudžeto ir (arba) savivaldybės biudžeto asignavimai;

35.2. kitos teisėtai gautos lėšos.

36. Šių Nuostatų 35.2 punkte nurodytas lėšas Kultūros centras naudoja Savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos nustatyta tvarka.

37. Kultūros centras gali gauti valstybės ir savivaldybės biudžetų asignavimų teisės aktų nustatyta tvarka dalyvaudamas Kultūros ministerijos, Savininko skelbiamuose konkursuose atitinkamoms kultūrinės veiklos programoms, finansuojamoms iš valstybės ar savivaldybės biudžetų, vykdyti.

IX. FINANSINĖS VEIKLOS KONTROLĖ

38. Kultūros centras buhalterinę apskaitą tvarko, finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinius sudaro Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

39. Kultūros centro finansinės veiklos kontrolę vykdo Savininkas, Savivaldybės kontrolieriaus tarnyba ir Valstybės kontrolė teisės aktų nustatyta tvarka.

X. ĮSTAIGOS REORGANIZAVIMAS IR LIKVIDAVIMAS

40. Kultūros centro veikla pasibaigia likvidavimo arba reorganizavimo būdu Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka. Sprendimą dėl likvidavimo ar reorganizavimo priima Savininkas.

41. Savininkas informuoja Lietuvos Respublikos kultūros ministeriją apie ketinimą Kultūros centrą pertvarkyti, reorganizuoti ar likviduoti ne vėliau kaip likus 30 dienų iki sprendimo priėmimo.

XI. NUOSTATŲ KEITIMO TVARKA

42. Nuostatai keičiami Savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos sprendimu. Pakeistus Nuostatus pasirašo Savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos įgaliotas asmuo. Pakeisti Nuostatai įsigalioja nuo jų įregistravimo Juridinių asmenų registre dienos.

XII. KITOS NUOSTATOS

43. Kultūros centras turi interneto tinklalapį www.laiptai.com, kuriame nurodoma informacija pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.44 straipsnį.

44. Vieši Kultūros centro pranešimai skelbiami Kultūros centro interneto tinklalapyje ir vietinėje spaudoje.

45. Kultūros centro veiklos priežiūrą vykdo Savivaldybės administracijos Kultūros skyrius.

2 priedas. „BALTIC“ galerijos atstovo Gary Malkin atsakymai į interviu klausimus.

3 priedas. Patricijos Poderytės atsakymai į interviu klausimus.

1. Kokia Jūsų nuomonė apie Šiaulių galerijų (Šiaulių dailės galerijos, "Laiptų galerijos") vykdomas veiklas: parodas, projektus, renginius? Ar jų kiekis, įvairovė bei kokybė pakankami?

Šiauliuose yra 2 galerijos – Šiaulių dailės galerija (toliau – DG) ir ŠU galerija. „Laiptų galerija“, kaip matote, yra kabutėse. Tai yra kultūros centras, kuris vadinasi „Laiptų galerija“ (toliau – Laiptai) veikiantis pagal LR kultūros centrų įstatymą.

Paskutiniame punkte Jūs prašėte nekalbėti apie pinigus. Deja, jokia veikla be materialinių resursų neįmanoma ir viskas priklauso tik nuo jų. DG kolektyvas dirba profesionaliai, bet parodos, projektai, renginiai, jų kiekis, įvairovė bei kokybė priklauso nuo turimų pinigėlių. Deja.

2. Kaip manote, ar miesto galerijos pakankamai glaudžiai bendradarbiauja su Šiaulių miesto savivaldybe? Ar pastebimas galerijų bendradarbiavimas su kitomis miesto organizacijomis, kultūrinėmis aplinkomis?

Taip, bendradarbiaujame pastoviai. DG ir Laiptai (kaip ir koncertų salė „Saulė“, viešoji biblioteka ir Kultūros centras) yra Savivaldybės įsteigtos įstaigos ir tik Savivaldybės taryba sprendžia būti joms ar ne mieste. Žinoma, Jūsų minėtos įstaigos bendradarbiauja ir su kitomis kultūros institucijomis ir organizacijomis (pvz. DG bendradarbiauja ir su Šiuolaikinio meno centru, ir su Nacionaline dailės galerija, ir su NVO).

3. Jūsų nuomone, ar Šiauliams optimalus mieste esančių galerijų kiekis? Ar galerijos pakankamai skirtingos ir turinčios savitą veidą?

Jei tik šios galerijos veiktų visu pajėgumu (t.y. gautų normalų finansavimą veiklai, darbuotojų atlyginimams ir pastato reikmėms), manau, jų pakaktų. Miestui svarbios ir privačios galerijos („Skize“, „Trakų gatvės galerija“ etc.). Taip pat ir kitos parodinės miesto erdvės (Kultūros centro priesalis, Višinskio biblioteka etc.).

4. Žvelgiant į pasaulio galerijas ir į Šiaulių miesto galerijas, kokie skirtumai veiklos atžvilgiu patys ryškiausi, ir ką naujo galbūt būtų galima įtraukti į miesto galerijų veiklų sąrašą? (Čia nekalbama apie turimas finansines galimybes, apsiribojama vien kažkokiomis specifinėmis veiklomis, kurių galbūt trūksta Šiaulių miesto galerijoms).

Jau daugiau kaip 10 metų visos kultūros įstaigos negauna finansavimo veiklai, darbuotojų atlyginimams kasmet mažėja, nevykdomi pastatų remonto darbai etc.

Ar tai skatina įstaigų darbuotojus dirbti kūrybiškai? Ir ar etiška to reikalauti?

Skirtumas ryškiausias toks, kad normaliose šalyse strategijos kuriamos tam, kad jos būtų įgyvendintos, o numatomiems siekiams planuojami ir skiriami pinigai.

Pas mus: strategija – yra, siekiai – yra, planavimas – yra, pinigų – nėra.

Deja, sriubos iš kirvio neišvirsi. Bent jau aš nemoku.

5. Ray Oldenburg, tokioms vietoms kaip galerijos ir pan., vartoja specialų terminą "trečioji" vieta. Pirmoji vieta - žmogaus namai, antroji vieta - darbas. Trečioji vieta - tai vieta, skitra žmogaus laisvalaikiui, bendravimui, jo atsipalaidavimui ir buvimui artimoje savo pasaulėžiūra bendruomenėje. Kaip manote, ar Šiaulių miesto galerijos gali vadintis "trečiaja vieta".

Taip, DG daugeliui šiuolaikinį meną mylinčių šiauliečių (ypač jaunimo) tikrai yra „Trečioji vieta“.

Laiptai taip pat turi savo žiūrovą ir šioje įstaigoje yra jų „Trečioji vieta“.

4 priedas. Janinos Ališauskienės interviu dalies protokolas (pilotinis interviu).

Parodų organizavimas be abejonės yra pagrindinė „Laiptų galerijos“ veikla, tačiau kokiomis veiklomis užsiimate be to?

„Man atrodo, kad ne tiktai galerijos, bet ir visos kultūrinės institucijos – nėra nė vienos, kuri dirbtų vien tiktai viena kažkokia kryptim. Sakykim, jeigu ir mes – „Laiptų galerija“, prisiimdami tą misiją, kad esame parodų organizatoriai, kaip „galeristai“ ir ne tik parodų organizatoriai ir vykdydami dailės sklaidą, dailininkų pristatymą, bet ir dailės darbų pardavimą, kaip galerijai ir priklauso, tai netgi organizuodami tas parodas mes vienaip ar kitaip priversti daryti ir .. Pristatydami, sakykim, autorių arba dailės kūrybinius, mes taip pat pasitelkiame kitas meno sritis: muziką, poeziją labai dažnai, tam pačiam parodos pristatyme, sakykim. Bet apart parodos pristatymų, kur sustiprina poveikį tos pačios parodos, sakykim, mūsų manymų atitinkanti dvasią muzika, poezija, galų gale menotyryninkų, dailėtyryninkų žodis, filosofų, kartais, pasisakymai. Tai dar yra organizuojamos ir vien tiktai gryniosios, atskiros veiklos. Sakykim, koncertai – daugiausia, žinoma, mūsų įstaigoje yra kamerinės muzikos koncertai, dėl .. paprasčiausiai dėl tos priežasties, kad pas mus yra tiktai kamerinė salė ir nedidelė scena. Va, tas ir daugiausia pristatoma klasikinė muzika, klasikinė – kamerinė muzika ir, žinoma, būn ir liaudies.. ta prasme ir populiarios muzikos. Visada jinai tiktai ji yra kamerinėj aplinkoj. Kita darbo sritis yra literatūra, nes mūsų nuostatuose yra pažymėta, kad mūsų... esam specializuotas kultūros centras, kurio pagrindinė veikla profesionaliosios.. profesionalaus meno pristatymas. Tai iš tokios menų vato dailė pagrindinė, paskui yra muzika, literatūra. Va... Žinoma, nuo literatūros nelabai nutolęs arba visai kartu yra teatras. Turint galvoj literatūrą, sakykim, poeziją kaip literatūros, netgi ir prozą, kur be aktorių... skaitymo, ta prasme, jų poezijos vakarų, monospektaklių, kur labai glaudžiai susijusi yra pati literatūra ir teatras, kaip toks. Tai va, tai tokios ir tos mūsų veiklos. Žinoma, negali... jokia kultūrinė įstaiga, viešai pristatanti renginius, negali apskritai be bendravimo, kaip... tokio kultūrinio bendravimo, ta prasme, kur išsakomos mintys.. vyksta vakarai, sakykim, saviraiškos vakarai. Tai, sakykim, tos pačios literatūros, kur kiekvienas atėjęs į vakarą, turi galimybę ne tik savo kūrybą paskaityti, bet yra ir tokių vakarų, kuriuose jis skaito jo mėgiamą literatūrą, poeziją arba išsako savo mintis apie vakare dalyvaujančių žmonių kūrybinius gebėjimus.... apskritai, sakykim, žiūrint koks tas, kokia tema..... jo, nu apie kultūrą, literatūrą, apskritai, šiandieninį gyvenimą, neatsiejant ir politikos iš jo.“

O kaip su vykdomais galerijos projektais? Ko gero, jie taip pat stipriai papildo galerijos veiklų sąrašą.

„Man atrodo, kad ir kaip tai nėra atskira tokia.. atskira veiklos sritis. Visa mūsų, ta prasme, tą, ką mes strateguojam – viskas telpa ir į tuos projektus, kurie yra rašomi. Mūsų, ta prasme, veiklos spektras, vat kaip ir sakiau profesionalios muzikos, profesionalaus meno sklaida, pristatymas, informacija, edukacija – visi tie dalykai susiję su projektais. Tikrai, ir rašom juos tai va tai ir tokie jau žinomiauši „Monmarto respublika“, paskui, kur yra dailė, muzika, literatūra – viskas viename ir kartu bendravimas ir parodos. Ta prasme, viskas viename. Taip pat „literatūrinis žiemkelis“ ir , žinoma, su vaikais toks įsiskverbiantis, giliau įsiskverbiantis mūsų sociuma... parodant bėdas.. ne tik parodant, bet ir stengiantis tas.. tuos visuomenės negalavimus net kažkaip tai gydyt arba palengvinti. Tai yra edukacija su miesto vaikais, besireiškiančiais kūryboje, o visi žmonės yra kūrybingi vienaip ar kitaip reiškias, tik juos reikia pamatyt. Ir su vaikais, kurie reiškia, šiauliečiais ir su globos namuose gyvenančiais vaikais, neturinčiais tėvų, tai yra va toks. Paskui darbas su senjorais, tai trečio amžiaus universiteto renginiai. Mokytojų, senjorų klubo renginiai.. Tai vat. Nu kaip ir sakiau, edukaciniai projektai, bet visa tai susiję su mūsų veiklos spektru. Ta prasme, jie neišsimes kažko, kas ..kas ..kas nėra mūsų misija ir vizija – mes visko .. nu neiššokame iš.. iš to.“

Anksčiau dažnai organizuodavote konceptualius vakarus. Ar tai išliko ir iki šiol ir kokie pavyzdžiai būtų?

„Nu, gal aš nevisai taip suprantu konceptualius vakarus, ko manęs klausia, aš tik galvočiau, kad yra tokia, ta prasme, tema lygiavertė, adekvati koncepcijai, tik gal būt koncepcijai išeity, mano supratimu, kad yra ta tokia galutinė idėja, filosofinė tokia, toks apstraktas šito dėl ko darai, vardant kas, kas turi galutiniam rezultate gautis. Tai tokių tokių laikas nuo laiko ir didelė dalis netgi atrodytų paprastas renginys, sakykim, darai Kalėdinių miniatūrų parodą – atrodytų tai būtų dailės sklaida, menininkų, dailininkų pristatymas, o šiaip tai yra koncepcija – Kalėdos, Kalėdos ir krikščioniška prasme visa tai atsispindi šitam renginy, ir krikščioniška ir kalendorinė ta tokio virsmo metų, besiaigiančių metų ir prasidedančių naujų, ta prasme, rezultatų susumavimas ir kartu tokio pasiaukojimo ir dovanos – tai jau būtų krikščioniško to tokio. Ir visa tai nu yra konceptualu ta prasme, o tą koncepciją išplečia, yra ir dailės kūryniai, ir muzika, ir Kalėdinės giesmės, ir apdovanojami geriausi, renkami, ir... dvasininkų dalyvavimas ir pasisakymas. Nu visa tai užpildo tą, taip sakant, tą vakuumą, kuris vadinasi koncepcija. Va, tai. Nu ir daugiau tokių, sakykim, artėjant Vėlinėms, spalio pabaigoj, pačioj pabaigoj jau keletą metų rengiam, sakykim, tokius atminimo vakarus išėjusiems menininkam, bet tai yra ir konkretika, bet kartu ir abstraktika,

nes kalbam apie, apskritai gyvenimo ir mirties tema, kalba dvasininkai, kalba filosofai, skaitomos eilės, pristatomi tie kūriniai, kalbama apie patį tą menininką ir per jo darbus irgi tai nu šita.. šita.. šitie dalykai vienaip ar kitaip atsiskleidžia. Plius, pasitelkiama muzika, kuri kogero įtaigiausia ir galingiausia yra meno rūšis, kuri padeda tiems dalykams. Tai čia buvo ir Aldonos Gustos knygos pristatymas, kuris yra skirtas, iš mažų miniatūrų tokia apie tris šimtus lapų, puslapių knyga su... mirusiam vyrui skirta, išėjusiam prieš metus vyrui. Taip pat, Eduardui... nusipelnusiam menininkui, žinomam menininkui Eduardui Juchnevičiui atminti. Tai vat, du metus iš eilės tokie dalykai būna. Nu ir daugiau, sakykim, pernai buvo vasaros, paskutinis vasaros, paskutinės vasaros nakties renginys. Šiais metais planuojam pirmosios vasaros nakties ir tokius poezijos skaitymus, filosofinius pamąstymus, geros muzikos tokį ir atitinkamą nuotaiką, žvakių šviesa, galūt žolelių arbata, nu ar kiti dalykai, kurie nu padeda kažkaip tai žmogui būt arčiau vienas kito ir galų gale... gerai... kultūrine prasme ir dvasine prasme pasijusti ir išeiti truputėlį pakylėtam. Nu vat ta koncepcija suveikė ir tada, kada jis išeina pakylėtas, gavęs ir informacijos ir ne sausos informacijos, bet per jausmus, per emocijas ir .. ir pats lygtais savo dalyvavimu ir pats papildė, pripildė šitą reikalą. Viskas, daugiau nėra.“

Su kokiomis kultūrinėmis aplinkomis, kultūrinėmis ir verslo organizacijomis aktyviai bendradarbiaujate. Čia įeitų tiek techninis bendradarbiavimas, tarkim technikos nuoma ar tiesiog ploto suteikimas kažkokioms veikloms, plius atviras meninis kūrybinis bendradarbiavimas ir kuo tai pasireikštų?

„Nu, ta prasme, apskritai, jokia kultūrinė įstaiga, juolab biudžetinė, negali būti ~užsisklendusi, pirmiausia ji privalo būti atvira. O atvira, tai visos galimybės yra bendradarbiaut. Bendradarbiavimas yra visada pagrįstas abipusia nauda. Bendradarbiauja tie, kurie atrodytu, kad vienas duoda – kitas ima, bet iš tikrųjų abu ima ir abu duoda. Va. Tai, labai daug su miesto įvairiausiom ir kavinėms, kurios kartais prisideda prie.., ne kartais, o su tom, kuriom bendraujam ir prisideda ar palengvintom sąlygom, sakykim, maitinimo mūsų atvykstančių dalyvių, ypatingai, vat į plenerą. Verslo organizacijom, kurios, žinoma, kuo toliau, tuo sudėtingiau visa tai vyksta, bet gaunam paramą, rengiant įvairiausius renginius tiek finansinę, tiek savo produkcija, sakykim, tokia Gubernija savo gira visada paremia, bent jau būdavo taip. Va. Transportu, tai va tokiom, tokiais dalykais, kurių mes neturime ir mum prisideda. Na ir žinoma svarbiausias, tai man atrodo, tas bendradarbiavimas yra su kūrybinėm organizacijom ir kūrybos žmonėm, va. Tai čia jau yra visas spektras: per dvidešimt vienerius metus, kaip dirbam, kaip „Laiptų galerija“ tai tiek individualūs kontaktai, kurie yra lemiantys bendravime - neformalūs, o labai labai privatūs, va, kurie atneša į viešąją erdvę naudą. Ta prasme, tiek autorių dalyvavimu, jų suinteresuotumu, ta prasme, tiktai tada

jie tavim pasitiki, tiki, nes reikia patikėt savo kūrybos, savo meno kūrynius, kurių vertė didesnė arba labai didelė ir, kad būtų tinkamai išeksponuota, kad būtų saugoma, jau vien todėl reikia labai tokių glaudžių ir... turi pasitikėjimą lemiančių bendradarbiavimą ir bendravimą. Tokių yra labai daug, tiek su Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio, Kauno ir mūsų miesto dailininkais, tiek su užsieniečiais, kurių mes turim daug: ir Latvijoje, ir Olandijoje, sakykim, Žibuntas Mikšlys yra mūsų galerijos.. Miriam Meras, gyvenantys ir kuriantys Paryžiuje ir savo darbų, savo laiškų, savo įvairiausių dokumentų, kurie rodo mūsų Lietuvos kultūros lygmenį, yra patikėję mums – „Laiptų galerijai“, va. Ir mes disponuodami šituo turtu, sakykim, esam pristatę menininkų, negyvenančių Lietuvoje, bet kuriančių ne tik Žibunto Mikšio ir Miriam Meras, bet ir kitų menininkų, tiek Amerikoje, tiek Vokietijoje gyvenančių kūrybą, apskritai Lietuvai. Tiek Vilniuje, man atrodo, apie kokias aštuonias parodas esam surengę, Panevėžyje, Klaipėdoje taip, Kaune? – Ne. Tai va. Bendradarbiavimas su Olandijos menininkais ne tik dailininkais, bet ir muzikantais, taip pat Moldovos, Baltarusijos. Baltarusių menininkai, puikūs menininkai yra surengę kelias parodas „Laiptų galerijoje“ ir mūsų galerija vežė ir pristatė Vilmanto Dambrausko fotografiją, portretai į Baltarusiją dar šiais metais. Na ir dabar į Monmartrą... laukiam ir šių metų Monmarte laukiam Latvijos, svečių iš Latvijos, iš Baltarusijos ir, žinoma, Lietuvos. Viskas?“

Ne, dar šiek tiek. Ar po renginių, koncertų ir festivalių turite tradiciją rengti vadinamuosius *after-party* – vakaro pratėsimus kavinėse ar panašiai.

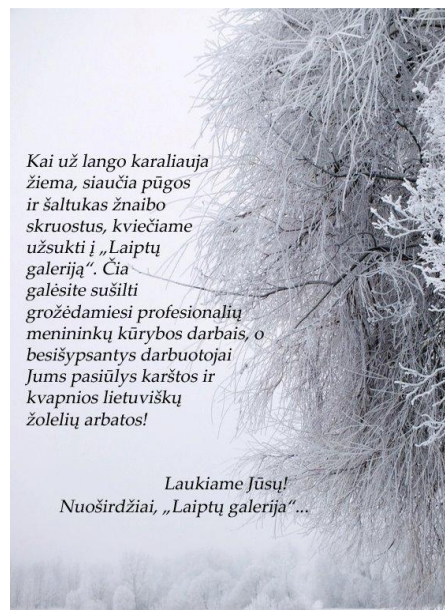
„Supratau, supratau, supratau. Nu visuomenės.. ko gero niekas nedaro, kad visuomenės ten labai dideliu rate, tai yra ten kai būna džiazas, visokie vakarai, ten kur yra tikrai su tuo dalyku susijusių, su ta kūrybos sritimi, su tuo susijusių žmonių glaudžiai susijusių žmonių dar toliau lyg tai nu va toks bendravimas, lyg ir plėtotė tolimesnė bendradarbiavimo, galų gale, išsišnekėjimas ir garo nuleidimas, taip jau paprastais žodžiais tariant arba liaudiškai šnekant po to party, kaip sakant, po to renginio, va tai.. ankstesniu laiku didžioji dalis tokio, tų renginių vyko pačioje mūsų erdvėje. Po to, kai jau įvyksta atidarymas, po ilgų kalbų ir visko, blikdavo toks labai nedidelis ratas žmonių ir iš tikrųjų „Laiptai“ garsėjom šituo, kad visada būdavo. Paskutiniu metu šitų mažėja, bet jų būna. Na, o į kavines tokias, kad mes organizuotai šitą darytume ir eitume, šito nėra. Mes į savo projektus to net niekur neįtraukiam, nors tai vyksta, bet vyksta neorganizuotai ir nu tikrai neformaliai. Ne visada ten nu, visa tai vyksta, bet ne organizuotai, ne mūsų organizuotai.“

Visos tos galerijos vykdomos veiklos vienaip ar kitaip kuria galerijos veidą. Kaip Jūs apibūdintumėt galerijos veidą, kaip jis galbūt yra apsibrėžtas jai tikrai įsikūrus, koks jis dabar yra, ar jis pakitęs, ar ne? Kaip tai galima įvardinti?

„Nuo pat pirmųjų dienų, ta prasme, neturėdami ten to, tik pradėję dirbt, dar neturi to veido. Veidą veidą, savo tą, sakykim taip, savo veidą arba prekinį ženklą savo įstaigos tą, tai ji pradedi turėti nežinau, vieni anksčiau galbūt, kiti greičiau, bet tam reikia nueit tam tikrą kelią, sunku pasakyti, kokio ilgio, kokio pločio tas kelias. Mano manau, kad mes pradėję, įsivardiję kaip Laiptų galerija prieš dvidešimt vienerius metus save, skelbėm, kad mes tradicinę dailę puoselėjantys, orientuodamiesi į vidurinėsios kartos dailininką, ta prasme, dirbsime žingsnelis po žingsnelio šita linkme. Man atrodo, kad ir šiandien praėjus dvidešimt vieneriems metams šita tradicija yra išlaikyta. Ir mes iš tikrųjų, nenoriu pasakyti, nei kuklindamasi, nei girdamasi, taip tiesiog, man atrodo, kad aš objektyviai įvertinu situaciją ir galvoju, kad mes taip kaip skelbiam, taip mes ir atitinkam. Tikrai skirtingai žmonės galbūt įvertina: vieni tada šitą, kaip orientaciją į tradicinę dailę – daugiausiai. Aš nesakau, kad vengiame naujovių ar modernių dalykų – visa tai kartu su mum, žinoma, vertybine, didžiausia vertybinė yra į tuos dalykus, vertybinė orientacija yra į tuos dalykus, kuriuos aš pasakiau: į tradicinę dailę ir vidurinėsios kartos dailininką. Nevengiant debiutų ir kitų tokių visokiausių iššūkių, kurie mūsų nuomone, nekelia destruktijos, nesuardo harmonijos ir mūsų estetinio įvaizdžio nu ta prasme negadina sienu, ne ne ne netaško žmonių, nu ta prasme laikomės tų dalykų. Nors dėl to kai kurių žmonių ar gal netgi lankytojų arba tų, kurie stebi tiesiog mūsų veiklą, galim būt įvardinti, įvertinti kaip konservatyvūs, nu ar dar sąstingyje, nu ar dar kitais epitetais. Bet, tikrai manau niekas negali nuneigt, kad Šiauliuose, Laiptų galerijoje daugiausiai pristatoma aukštos prabos arba aukšto pilotažo menininkų, kurių, nesakau, kad apskritai nebūna kitose galerijose, bet daugiausia jų yra pas mus. Jeigu sakykim, didžiojo salė per metus maždaug atidarom virš dvidešimt, dvidešimt dvi-tris parodas, tai apie dešimt – vienuolika yra vedantieji Lietuvos ar užsienio menininkai. Va, tai niekas, bet ką pradėtų minėt, tai pirmą kartą buvo „Laiptuose“, pirmą kartą apskritai Lietuvoj ir „Laiptuose“. Tai tokių dalykų yra daug, sakykim, Vytautas Kasiulis. Dabar jau buvo prieš metus, jau čia buvo ir filmas sukurtas ir į Vilnių atvežta mirus jo žmonai tų visokių dalykų buvo, bet pirmą kartą, o tai buvo devyniasdešimt šeštieji buvo Laiptų galerijoje ir atvažiavo visa Lietuva pas mus. Lygiai taip pat, ir Miriam Meras, ir Žibantas Miškys, žodžiu ir jau nekalbant apie Vilniaus autorius, kurie paskui iš mūsų buvo perkviesti į „Skrynelę“, arba į „Akies“ galeriją, ten ponina Janina, Griškevičių, ten vieną kitą darbą, nes ten patalpos mažesnės. Ta prasme, man atrodo, kad išlaikom.. Tas pats Sauka su tuo tūkstantmečio paveiklsu buvo tik Vilniuj, pas mus, paskui vežė į Maskvą, į Peterburgą, tai daug tokių menininkų. Vat tai, manau, kad laikomės šito dalyko.“

5 priedas. Dienraščio „Šiaulių naujienos“ (2013-05-17) rubrikų „Bulvaras“ ir „Renginiai“ su „Liptų galerijos“ informaciniais pranešimais kopija.

6 priedas. „Laiptų galerijos“ kvietimai lankytojams lankyti parodas ir vaišintis arbata.

Auksiniais batais apsiavęs atkeliavo rudenį, išdalinęs paskutines šiltas dienas. Žvarbiais rudens savaitgaliais „Laiptų galerija“ siūlo ne tik lankyti parodas ir susipažinti bei pasidžiaugti eksponuojamais jau žinomų ar dar nepažįstamų menininkų kūriniais, bet ir vaišina lankytojus pačių paruošta lietuviškų žolelių arbata. Taigi, visus kviečiame apsilankyti „Laiptų galerijoje“, praleisti šiek tiek laiko meno apsuptyje bei pasimėgauti puodeliu kvapnios, karštos arbatos...

7 priedas. CD su interviu įrašais.